

**СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦЕНТР
ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

**ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ**

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, УПРАВЛІННЯ

**Збірник наукових праць та тез наукових доповідей
за Матеріалами V Міжнародної науково-практичної конференції**

26-28 листопада 2018

**Прага
2018**

УДК 330.34+338.20
ББК 65.012 (Укр)
Е 45

Економічний розвиток: теорія, методологія, управління [матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції]. — Nemoros s.r.o., - Prague, - 2018. — 290 с.

Рецензенти:

Земан З., доктор економічних наук, професор, Голова Науково-експертної ради Східноєвропейського центру фундаментальних досліджень, професор Університету Святого Іштвана (м. Геделле, Угорщина).

Яковенко Н. Л., доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних організацій і дипломатичної служби Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Редакційна колегія:

Ігнат'єва І.А., доктор економічних наук, професор;
Кучеренко Д. Г., кандидат економічних наук, доцент;
Чаграк Н. І., кандидат педагогічних наук, доцент.

© Copyright by
Eastern European Center of the
Fundamental Researchers,
Nemoros s.r.o.,
Rubna 716/24, 110 00, Prague 1

ISBN 978-617-673-833-6

Nemoros s.r.o.,
Rubna 716/24, 110 00, Prague 1
Czech Republic, 2018

ОРГКОМІТЕТ V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ “ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, УПРАВЛІННЯ”

Співголови Оргкомітету:

Россі Р. — почесний доктор, Президент Східноєвропейського центру фун-даментальних досліджень (м. Прага).

Лентнер Ч. — професор, доктор економічних наук, Голова Вченої ради Науково-дослідного інституту соціально-економічного розвитку, завідувач ка-федрою публічних фінансів факультету публічного адміністрування Національного університету громадського управління (м. Будапешт).

Члени Оргкомітету:

Аранчій В.І. — кандидат економічних наук, професор, ректор Полтавської державної аграрної академії МОН України;

Дмитриченко М.Ф. — доктор технічних наук, професор, ректор Національного транспортного університету;

Сиченко В. В. — доктор наук з державного управління, ректор КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти», Заслужений працівник освіти України;

Кучеренко Д. Г. — кандидат економічних наук, доцент, директор Науково-дослідного інституту соціально-економічного розвитку;

Ігнат'єва І. А. — доктор економічних наук, професор, заступник директора з інноваційної роботи Науково-дослідного інституту соціально-економічного розвитку;

Маркіна І. А. — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Полтавської державної аграрної академії;

Гришук О. К. — кандидат технічних наук, професор, проректор з навчальної роботи Національного транспортного університету, професор кафедри туризму;

Славінська О. С. — доктор технічних наук, професор, декан факультету транспортного будівництва, Національного транспортного університету;

Москалець М. М. — кандидат педагогічних наук, проректор з науково-педагогічної роботи КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»;

Шевченко Н. О. — доктор наук з державного управління, завідувач кафедри публічного управління та права КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»;

Чаграк Н. І. — кандидат педагогічних наук, доцент ВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” ;

Тадля О. М. — старший викладач кафедри менеджменту шоу-бізнесу Київського національного університету культури і мистецтв.

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	8
<u>НАУКОВІ СТАТТІ ТА ДОПОВІДІ</u>	
<i>Aranchiy V.I. Fundamentals of the enterprise financial security management</i>	9
<i>Вертепна К.С. Сутність акцизного податку та його роль у сучасній системі України</i>	13
<i>Дячков Д.В., Вовк М.О. Економічна сутність поняття реструктуризація підприємства</i>	20
<i>Зардов В.Р., Шевченко Н.І. Правова природа державного замовлення і контракту на продукцію в Україні</i>	26
<i>Кальян О.С., Калашник О.В. Особливості теоретичного визначення інноваційного потенціалу аграрного підприємства</i>	30
<i>Кальян С.С., Мороз С.Е. Окремі питання формування політичного статусу єврейського кагалу як органу самоуправління на Українських землях в ХІХ ст.</i>	36
<i>Дюжєв В.Г., Бабенко В.А., Коняєва Е.Г. Проблемы и перспективы повышения эффективности межгосударственного научно-технического сотрудничества для Украины</i>	44
<i>Кузнецова Т.К. Облік трансакційних витрат</i>	49
<i>Markina I.A. The essential features of managing energy security in the conditions of socio-economic transformations</i>	54
<i>Захарченко В.І., Мельниченко Д.О. Зміни у формуванні регіональної економічної політики в період глобалізації</i>	60
<i>Шаповалова Н.В., Панченко Л.Л., Скасків Л.В. Реалізація прикладної спрямованості навчання теми «многокутники» у курсі геометрії</i>	65
<i>Пилявець О.В. Стан та перспективи розвитку ринку м'яса та м'ясних товарів в Україні</i>	73
<i>Потапюк І.П., Потапюк Л.М. Суб'єкти забезпечення економічної безпеки підприємств психологічний аспект</i>	80
<i>Войтович Р.В. Вплив глобалізації на розвиток сучасного світу.</i>	87
<i>Сьомич М.І. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування та шляхи їх вдосконалення.</i>	99
<i>Харченко Т.О., Невмержицька С.М., Цалко Т.Р. Формування стратегії розвитку корпоративних структур на основі життєвого циклу.</i>	105
<i>Ясніцький Д.В. Сучасне управління персоналом на інноваційних засадах</i>	112

ТЕЗИ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

<i>Ігнат'єва І.А., Гайдей О.О., Сербенівська А.Ю.</i> Сучасні тенденції реалізації принципів ощадливого виробництва на підприємствах легкої промисловості	119
<i>Холін Н.С.</i> Глобалізація економіки. Імміграція – це добре чи погано?	122
<i>Marenichenko V.V.</i> Science for life: the art of self - development management	124
<i>Vorontsov M.O.</i> The international competitiveness of Ukrainian enterprises in terms of transnationalization	126
<i>Аксюк Я.А.</i> Трансформації ролі маркетингу з «маркетингу захоплення» на «маркетинг утримання»	129
<i>Шевченко Н.І., Білодід К.В.</i> Особливості фінансової діяльності державних підприємств в Україні	131
<i>Бондаренко Л.П., Бубела А.В.</i> Застосування методів кореляційно - регресійного аналізу в оцінці нерухомості.	133
<i>Varaksina E.V.</i> Competitiveness management as economic category.	137
<i>Василик Н.М.</i> Суть та складові системи креативного менеджменту підприємства	141
<i>Власенко В.А.</i> Інтегральний підхід до оцінки соціального розвитку підприємства в умовах ринкових трансформацій	144
<i>Voloshina A.R.</i> Problems and perspectives of development of innovation activity in Ukraine.	148
<i>Voronina V.L.</i> Theoretical substantiation of staffing resources in the system of enterprise management	150
<i>Гнідіна В.С.</i> Фінансування ндкр як фактор інноваційного розвитку країн брікс.	153
<i>Гончаренко В.В.</i> Інноваційна технологія забезпечення надійності та довговічності автомобільних доріг	157
<i>Городнича К.В.</i> Міжнародний ринок праці: аналіз сучасних центрів тяжіння.	159
<i>Гришук О.К., Харченко А.М.</i> Проблеми та перспективи реформування системи управління дорожнім господарством як складової галузі інфраструктури.	162
<i>Гуцiна А.І., Полагнин Д.Д.</i> Криптовалюти: загрози та можливості для банківської системи та економіки України.	165
<i>Davydova K.V.</i> Mergers & acquisitions in the international finance.	168
<i>Демиденко Л.М., Дивнич О.Д., Воронько-Невіднича Т.В.</i> Використання логістичного підходу в агропромисловому комплексі	170
<i>Диба О.П.</i> Використанням електронних щоденників практики в закладах вищої освіти.	172
<i>Дорофєєв О.В.</i> Принципи управління гармонійним розвитком як наслідок соціально-економічних трансформацій суспільства	176

<i>Drozdova L.V.</i> The influence of creative approaches in promotion for success of projects.	179
<i>Дюкарев Д.С.</i> Етимологія поняття «аутсорсинг»	182
<i>Заворотний С.М.</i> Інноваційна модель на основі розподілу ресурсів, як метод оптимізації часу, вартості та якості дккп для експлуатаційного утримання автомобільних доріг	184
<i>Загорняк О.В.</i> Планування фінансових ресурсів дорожнього господарства: реальність, проблеми, перспективи.	188
<i>Замикула О.В.</i> Передумови енергоефективного господарювання аграрних підприємств	191
<i>Запорожець М.О.</i> Інновації у космічній галузі України як важіль економічного прогресу	194
<i>Іванова Н.Ю., Демюра В.Ф.</i> Розробка індексу креативності фірми	196
<i>Kucherenko D.G.</i> Transformation trends of the higher education at the modern conditions.	198
<i>Каськів В.І., Усиченко О.Ю., Чечуга О.С.</i> Кадрове забезпечення один із етапів економічного розвитку держави	201
<i>Кобченко М.Ю.</i> Класифікація характеру землекористування агропідприємств Полтавської області.. . . .	203
<i>Ковальчук Ю.Д.</i> Управління фінансами підприємств транспортної галузі в умовах енергозбереження	205
<i>Ковбаско О.М.</i> Сервіси на основі відкритих даних як інструмент підвищення ефективності публічного управління.. . . .	208
<i>Козарчук І.А., Кватадзе А.І.</i> Оцінка та мінімізація ризиків у підприємницькій діяльності в умовах економіко-політичної нестабільності	211
<i>Кривко А.Ф.</i> Управління економічними ризиками на підприємстві	214
<i>Лазарь Г.Г.</i> Інновації та їх використання в готельно-ресторанному господарстві.	217
<i>Лантух К.О.</i> Основні тенденції та наслідки соціально-економічного розвитку за умов кризових явищ	219
<i>Ларіонова Ю.В.</i> Економічний розвиток підприємства. Вплив корпорацій на економічний розвиток країни.	222
<i>Лихоступ М.М., Осяєв Ю.М.</i> Формування системи управління основами економічного розвитку корпорації	224
<i>Lisovska O.O.</i> Special aspects of healthcare funding.. . . .	227
<i>Лопушинська О.В.</i> Основні проблеми ресурсовикористання на підприємствах переробної галузі України	229
<i>Лутай Л.А., Загородня Н.П.</i> Складові концепції регулювання ринку праці України в умовах кризи	232
<i>Makarenko O.M., Petrov P.I.</i> Effective individual remedy “adement” for neurodegenerative disease treatment	234

<i>Мартинюк О.В.</i> Концепція освіти впродовж життя в умовах становлення креативної економіки.	236
<i>Москалець М.М.</i> Дидактичне забезпечення для самоконтролю студентів освітнього менеджменту	239
<i>Огієнко Ю. Д., Рожкова О.О.</i> Роль інновацій у підвищення продуктивності праці.	241
<i>Гордієнко В.О., Орел В.Ю.</i> Фінансова санація як інструмент протидії банкрутствупідприємства.. . . .	243
<i>Панченко О. Д.</i> Тракткування цілей та функцій управлінського обліку за різними категоріями.	245
<i>Revenko A.D.</i> Some trends in the development of the world economy ..	247
<i>Дмитриченко М. Ф., Канін О. П.</i> Теоретико-методологічне підґрунтя довгострокових контрактів на утримання автомобільних доріг	249
<i>Рожкова О.О., Ковальчук А.М.</i> Стан молодіжної зайнятості в Україні	252
<i>Сиченко В.В.</i> Формування людського капіталу нації як суспільна функція освіти	255
<i>Славінська О.С., Стьоожка В.В., Калашніков О.Л.</i> Інформаційно-аналітична система обліку об'єктів господарської діяльності в межах смуги відведення автомобільних доріг	258
<i>Смірнов А.М.</i> Підготовка дорожніх організацій до зимового утримання доріг.. . . .	261
<i>Соколова Н.М.</i> Державно – приватне партнерство як нструмент антикризових заходів.	263
<i>Tkachenko V.I.</i> Methods of providing the professional security of the enterprise	266
<i>Тадля О.М.</i> Студентський клуб: концепція, організація, діяльність ..	269
<i>Khlystun O.S.</i> Belief in reincarnation in world mythology	274
<i>Чаграк Н.І., Луна І.Ю.</i> Соціально-економічна детермінованість формування «інститутів освіти впродовж життя» у США	277
<i>Shevchenko N.O., Rudenko Y.O.</i> Project approach for the development of agricultural service cooperatives.	280
<i>Шевченко Н.І., Тополя В.І.</i> Концепція lean six sigma як метод фінансового контролінгу	282
<i>Шматко А.А., Халилова-Чуваева Ю.А.</i> Экологические инновации как новая ступень развития отельного хозяйства	285
<i>Шульженко І.В.</i> Особливості впливу зовнішнього середовища на діяльність організації в умовах глобалізаційних викликів	287

**WELLCOME SPEECH
TO THE ORGANIZERS AND PARTICIPANTS OF THE 5TH
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE «ECONOMIC
DEVELOPMENT: THEORY, METHODOLOGY, MANAGEMENT»!**

Dear colleagues, dear friends and all participants of the conference!

We are experiencing extraordinary event the fifth time, it is the beginning of the International Scientific Conference «Economic Development: theory, methodology, management».

I am sure that the conference will be a significant event in our scientific life. Since we are waiting for new innovative ideas to address pressing problems support economic development, further modernization and European integration.

This event is devoted to the topical issues of the innovative development, advanced technology and features of their implementation at the practical activities! I want to note that the problem of the creating an innovative product and the involvement of young scientists were particularly interested in the society and has not become less actual now.

I am convinced that the professional reports, statements, dialogues and discussions will contribute to the development of world science and further improve the quality of the main product of the scientific institutions and innovative technologies.

Among the participants, many young scientists - this indicates the increasing prestige of the science and education in the society, the work of the scientist has become increasingly prestigious.

We wish that your work to be successful, and the desire to do good for your countries is inexhaustible. Creative inspiration, mutual understanding and fruitful discussion!

I welcome you to the beginning of the conference!

*Hon. Dr. Roman Rossi,
President of the Eastern European Center
of the Fundamental Researchers,
the Czech republic (Prague)*

НАУКОВІ СТАТТІ ТА ДОПОВІДІ

FUNDAMENTALS OF THE ENTERPRISE FINANCIAL SECURITY MANAGEMENT

Aranchiy V.I.,

*Candidate of Economic Sciences, Professor, Rector,
Poltava State Agrarian Academy*

Annotation. *The article focuses on the issues of the enterprise financial security system. The author argues that the effective financial and economic security management is the most significant prerequisite for the profitable development of enterprises in the world with modern market economy relationships. The emphasis is laid on the the primary role of the financial security in the structure of the enterprise economic security on the whole. The article considers essential characteristics of various aspects of the enterprise financial security, determines the components of the financial activity and, accordingly, financial security of the enterprise. The author offers in-depth characterization of the objectives, stages and measures to ensure the operability of the enterprise financial security system.*

Key words: *safety, economic safety, financial security, financial and economic security, financial stability of the enterprise.*

Permanent development of the market relations in economy predetermines the increase in its efficiency. Accordingly, an important prerequisite for the development of an enterprise under the market economy conditions is the efficient management of its financial and economic security. It is this aspect that ensures successful counteraction of the enterprise to the unfavorable environmental factors and facilitates its development in the presence of the competitive advantages. Therefore, enterprise security management in general, is one of the most important and topical issues in recent researches on economics.

The urgency of the issues of financial and economic security determines the expediency of working out a scientifically substantiated theoretical basis, aimed at improving and reviewing all the aspects of the financial and economic security system of the enterprise, taking into account new interpretations of this economic concept, trends in the development of enterprises in the market environment and the economic situation in the country.

Having analyzed the components of economic security, we can conclude that the strategic key component of the economic security of the enterprise is its financial security, since finances are the instrument of measuring the enterprise efficiency/profitability. Therefore, financial security occupies a special place in the system of economic security, combining the characteristics of both economic security and finance of the company, affecting definitely all the spheres of its activities.

Currently, financial security is one of the most relevant and significant aspects of the economic entities life, therefore, this issue requires further consideration

and improvement, and, first and foremost, it concerns the matters of the integrated system of the enterprise financial and economic security and the development of a mechanism for ensuring the effective functioning of this system.

Financial security is an integral part of an enterprise economic security, since an efficiently operating entity needs to have and utilize in its circulation a sufficient amount of funds to protect its functioning against internal and external threats. Obviously, measures aimed at ensuring economic security of an enterprise can be effective only when its financial components (financial sustainability and financial stability of the enterprise) are at an appropriate level.

The notion of «enterprise financial security» can be defined as the state of an economic system, which is characterized by the absence of serious hazards and threats, or availability of the opportunities for their prevention and protection against them. The notion also implies prevention of the losses below the critical limit, or the capability of this system to ensure the effective functioning of the enterprise in the current and upcoming periods [3].

The analysis of the scientific literature provides clues to revealing the essential characteristics of the enterprise financial security:

- financial security is one of the primary elements of the company's economic security. In the overall economic security structure, the financial component is the most significant in view of the fundamental importance of the structure and security level of the financial potential of an enterprise for the realization of the main objectives of the enterprise activities;

- financial security can be described through a set of quantitative and qualitative parameters of an enterprise financial position, which reflect the level of protection against internal and external threats;

The level of enterprise security depends on the capacity of the company's managers to:

- ensure sustainable economic development of the enterprise, facilitate achievement of the main goals of its activity, maintaining the company's liquidity and a certain level of financial independence necessary to save its financial security;

- eliminate the negative effects of crisis situations and detect intentional actions of the competitors and other «unfriendly» structures;

- create an effective system of accounting rules for financial flows and increase the effectiveness of control systems;

- attract and make optimum use of the borrowed funds, monitor the level of debt burden;

- prevent cases of negligence, fraud, including intentional actions of the personnel in the relations with counterparties;

- develop and implement a system of permanent monitoring of the financial security of an enterprise aimed at an early diagnosis of crisis situations and signs of bankruptcy.

Realization of the listed directions can help the enterprise to create a relevant

reserve of financial security, which can facilitate overcoming of crisis situations. The key findings of this study suggest that:

- financial security determinants should have threshold (critical) indexes, by means of which it is possible to assess the level of financial stability of the enterprise;
- the defined complex of the priority financial interests of the enterprise, which need protection while carrying out activities, is treated as an object of providing financial security;
- the basis for the formation of financial security of an enterprise is the identification of the real and potential threats to its financial interests from both internal and external environment (the emphasis should be laid on the most dangerous among their types, especially those that directly influence the possibility of the enterprise to realize its financial interests and can lead to quite negative consequences);
- the main goal of the company's financial security policy is to create a system of the financial prerequisites required for its sustainable growth and development in the nearest and long perspective.

M.M Yermoshenko and K. S.Horiacheva single out the following components of the functional system of the financial activity and, accordingly, of the financial security of the enterprise:

- budgetary: budgeting relationship (taxes and charges to the budgets, and, if available, budget loans or budget financing);
- monetary: loans for operating activities, payment of wages to the employees, payments to suppliers and receiving cash from the consumers of the company's products and services;
- currency transactions: purchase and sale of foreign currency, loans in foreign currencies, in the case of export-import operations – payments in currency to the foreign customers and suppliers for the goods and services;
- banking: the relationship of the enterprise with the banks regarding the loans and deposits, current accounts, bills, etc.;
- investing: capital investments into the development of the enterprise, including those at the expense of long-term loans;
- stock exchanges: issue or sale of the company's own shares and purchasing shares of other companies;
- insurance: the enterprise property or the products of its activities insurance, work safety and the health insurance of the employees [2].

The objective and properly determined level of the financial security of an enterprise is a significant element of its successful management. To maintain strong competitive positions business entities ought to develop methods for assessing their financial security. These methodological assessments are also required in obtaining loans, since creditors will firstly check the liquidity of the enterprise, which is achieved through coordinated actions of all the units [4].

The enterprise financial and economic security management implies the solution

of the three interrelated tasks:

1. Defining the system of an enterprise financial interests, which require protection while performing the operation of the enterprise, for instance, searching for effective ways of maximizing the market attractiveness of the enterprise.

2. Identification and prediction of the internal and external threats to realization of the enterprise financial interests.

3. Ensuring effective neutralization of threats to financial security of the enterprise [1].

In accordance with the tasks, the process of managing financial security of the enterprise can be divided into the following stages:

1. Working out a system of financial interests, which are the most important for the company. The system of financial interests should include the strategy of enterprise development, its main ambitions. The system of financial and economic security of the enterprise is built up in accordance with the chosen strategy, within which a security policy is being developed. Security policy is a system of views, decisions and security actions which create favourable conditions for achieving business goals.

2. Analysis of the threats to the financial and economic security of the enterprise. This stage involves identifying threats to the financial security of the enterprise, assessing the probability of their occurrence and the scope of possible losses from the expected or the real threats and the study of certain factors that might have caused those losses.

3. Estimation of the financial and economic security rating of the enterprise. The standard process of assessing the level of financial and economic security of an enterprise should include the following steps:

- choice of the criteria of the financial and economic security effectiveness, which characterize the degree of the enterprise approximation to a safe state;
- identification of the financial security indicators on the basis of the appropriately chosen methodology;
- determination of the threshold indexes/indicators for the indicatory approach;
- monitoring of the selected indicators and estimation of their deviations from the threshold indexes. In many cases an integral indicator of an enterprise financial security level is used.

4. Development of a set of measures to ensure financial security of the enterprise and recommendations for their implementation into practice.

5. Budget planning of the set of measures designed to ensure financial security.

6. Utilization of the planned measures in the course of the enterprise's economic activity.

7. Control over the implementation of the planned measures to ensure an adequate level of the enterprise financial security.

8. Operational management of the enterprise financial security system through the feedback mechanism, which manifests itself in adjusting the existing or creating

a new system of measures to ensure an appropriate level of the financial security.

The analysis of the recent research in the field of the enterprise financial security and the key findings of this study contribute to comprehensive understanding, that the financial security management is an integral part of the enterprise economic security system on the whole, since it is a strategic component of this system, which ensures the implementation of managerial decisions mainly in the financial sphere of the business entity.

References:

1. Dovbnia S.B. Diahnostyka urovnia ekonomycheskoi bezopasnosti [Diagnostics of the economic security level] / S.B. Dovbnia, S.B. Baba, N.Iu. Hychova // Fynansy Ukrainy. – 2008. – № 4 – S. 88-97.

2. Yermoshenko M.M. Finansova skladova ekonomichnoi bezpeky: derzhava i pidpriemstvo: nauk.monohr. [Financial Component of the Economic Security: State and Enterprise] / M.M. Yermoshenko, K.S. Horiacheva. – K.: Natsionalna akademiia upravlinnia, 2010. – 232 s.

3. Pletnykova Y.L. Opredelenye urovnia y planyrovanye ekonomycheskoi bezopasnosti predpriyatiya [Determining the level and planning of the enterprise economic security] / Y.L. Pletnykova // Visnyk Tekhnolohichnoho un-tu Podillia. Seriya: Ekonomichni nauky. – 2000. – № 4. – Ch. 2. – S. 100-108.

4. Fokina N.P. Ekonomichna bezpeka pidpriemstv – naivazhlyvisha skladova finansovoi stikosti [Economic security of enterprises –as the principal component of the financial stability] / N.P. Fokina, V.I. Bokii // Aktualni problemy ekonomiky: naukovyi zhurnal. – 2003. – № 8. – S. 111-114.

СУТНІСТЬ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ ТА ЙОГО РОЛЬ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Вертепна К.С.,

Вінницький навчально-науковий інститут економіки

Annotation. *The essence of the excise tax and its role in the modern taxation system in Ukraine are defined in the article. The dynamics of excise tax in the tax revenues of the State Budget of Ukraine for 2011-2017 has been analyzed in the article. On the basis of analysis, a tendency to change excise tax significance for the State to perform its functions has been observed. The directions of further development of excise taxation in Ukraine are outlined taking into account the state of the institutional environment.*

Key words: *excise, excise tax, excise tax.*

Постановка проблеми. Важливу роль у податковій системі будь-якої країни відіграють непрямі податки, адже вони складають значну частку у доходах бюджету та використовуються державою як регулятор цін. Держава справляє вплив на реальні доходи споживачів саме через рівень цін. Непрямі податки дають змогу регулювати платоспроможний попит як невід’ємну складову ринкової рівноваги.

Одним із видів непрямого оподаткування є акцизний податок. Він задовольняє специфічні потреби суспільства щодо нейтралізації негативних зовнішніх ефектів від споживання шкідливих товарів. Акцизний податок формує значну частину доходів зведеного бюджету України. В той же час, навіть після введення в дію Податкового кодексу України та внесення до нього ряду змін, пов’язаних з оподаткуванням підакцизних товарів, механізм справляння акцизного податку має цілий ряд недоліків, пов’язаних зі зростанням фіскальних властивостей цієї податкової форми та зменшенням її регулюючого впливу на виробництво і обіг підакцизних товарів.

З цієї причини сучасний порядок вітчизняного акцизного оподаткування потребує суттєвого вдосконалення, завданням якого, повинно бути з одного боку унеможливлення тіньового обігу підакцизних товарів, а з іншого – забезпечення виконання цим платежем не лише фіскальних завдань, але й регулюючих функцій.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідження акцизного оподаткування відображено у роботах таких науковців, як: В.Л. Андрущенко, О.Д. Данілова, В.І. Коротун, А.І. Крисоватий, Л.В. Лисяк, А.В. Пислиця, С.В. Рева, С.Л. Лондарта та ін. Однак, незважаючи на численні дослідження питання сутності акцизного податку та його ролі у сучасній системі України, і досі залишаються проблемним, яке потребує вирішення.

Метою статті є визначити сутність акцизного податку та його роль у сучасній системі України.

Викладення основного матеріалу. Вагомим джерелом доходів бюджету є непрямі податки. Непрямі податки – обов’язкові платежі, що стягуються при купівлі товару, і сплачуються платниками опосередковано через механізм цін. Одним із видів непрямих податків є акциз.

Акцизи є податками, обов’язок сплати яких виникає у сфері обміну, а не у сфері виробництва [7 с. 18].

Акцизи не просто надбавка до ціни, а надбавка, яка виконує певну цільову функцію. Т.Ф. Юткіна вказує на двоякість цільової функції акцизів: по-перше, це один із важливих джерел доходів бюджету; по-друге, це засіб обмеження споживання підакцизних товарів (в основному соціально небезпечних) [8, с. 122].

Вітчизняний науковець Соколовська А.М. пропонує більш точне розуміння даного податку та обґрунтовує необхідність його справляння наступними причинами:

1) збільшення доходів бюджету при незначному податковому навантаженні та невеликих адміністративних затратах. При цьому основними аргументами на користь акцизів є великі об'єми продажу підакцизних товарів, невелика кількість виробників, нееластичний попит за ціною, простота розрахунку, відсутність близьких субститутів підакцизних товарів;

2) обмеження негативних зовнішніх ефектів від споживання підакцизних товарів, зокрема таких, як тютюнові вироби та алкогольні напої, енергетичні продукти, автотранспортні засоби. Акцизи на подібні товари дають можливість змусити споживача врахувати створювані ними негативні зовнішні ефекти та спонукають зменшувати споживання підакцизних товарів;

3) забезпечення справедливості оподаткування по вертикалі. Акцизи можуть сприяти підвищенню ступеня справедливості оподаткування внаслідок того, що споживачами деяких видів підакцизних товарів (бензин, предмети розкоші) є передусім громадяни з високими та середніми доходами. На думку А. М. Соколовської, запровадження специфічних акцизів підвищує податковий тягар на ці верстви населення. Водночас акцизи на пиво та тютюнові вироби мають регресивний характер, тобто із зростанням доходів його частка в доходах зменшується [6, с. 126].

Відповідно Податкового кодексу України (далі ПК України) ст. 215 до підакцизних товарів належать:

- спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу «живого» бродіння);
- тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну;
- пальне;
- автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів;
- електрична енергія [1].

Щоб розкрити роль податкових надходжень, проаналізуємо за даними Міністерства фінансів України надходження акцизного податку до зведеного бюджету та їх частку у ВВП.

Суттєве збільшення рівня надходжень акцизного податку, починаючи з 2015 року, відбулося за рахунок таких факторів:

- до переліку підакцизних товарів включено електричну енергію, внаслідок чого скасовано збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками;
- пропорційно підвищено ставки акцизного податку на бензин, дизпаливо, скраплений газ та одночасно скасовано екологічний податок з виробленого та ввезеного палива;
- підвищено ставки акцизного податку на транспортні засоби та включено до переліку підакцизних товарів вантажні автомобілі та автобуси з метою

компенсації скасування збору за першу реєстрацію транспортних засобів;

– запроваджено акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів, який зараховується до доходів загального фонду сільських, селищних та міських бюджетів, а також бюджетів об'єднаних територіальних громад.(рис. 1) [3, с. 6].

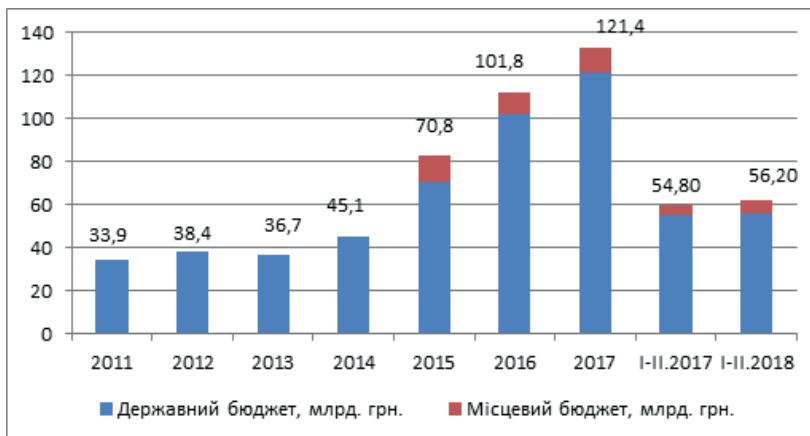

Рис. 1. Надходження акцизного податку до зведеного бюджету та їх частка у ВВП

Крім того, чинним законодавством передбачено щорічну індексацію специфічних ставок акцизного податку, визначених в абсолютних значеннях (у гривнях), з урахуванням індексу споживчих цін з метою приведення розмірів ставок акцизного податку у відповідність із інфляційними процесами в економіці та отримання додаткових надходжень до державного бюджету.

Протягом 2011–2017 років відбулися зміни товарної структури надходжень акцизного податку до зведеного бюджету, зокрема, за цей період питома вага пального зросла з 27% до 46%, тоді як алкогольних напоїв скоротилась з 25% до 12%, тютюнових виробів з 45% до 35%.

У січні-червні 2018 року спостерігається подальше зростання питомої ваги надходжень акцизного податку з пального до 50 % та скорочення питомої ваги надходжень з тютюнових виробів до 29%. (рис. 2.) [3, с.7].

Протягом 2011-2017 років відбулося поступове збільшення надходжень акцизного податку з пального за рахунок зростання курсу євро (оскільки ставки акцизного податку на пальне визначені у євро), підвищення ставок акцизного податку, а також запровадження з 2015 року системи електронного адміністрування реалізації пального та електронної акцизної накладної при реалізації пального.

Надходження за січень-червень 2018 року від акцизного податку з пального зросли на 3,9 млрд грн., або на 17 % та склали 26,8 млрд. грн. Зазначене

збільшення відбулось в основному за рахунок зростання курсу євро на 12,0% до відповідного періоду минулого року.

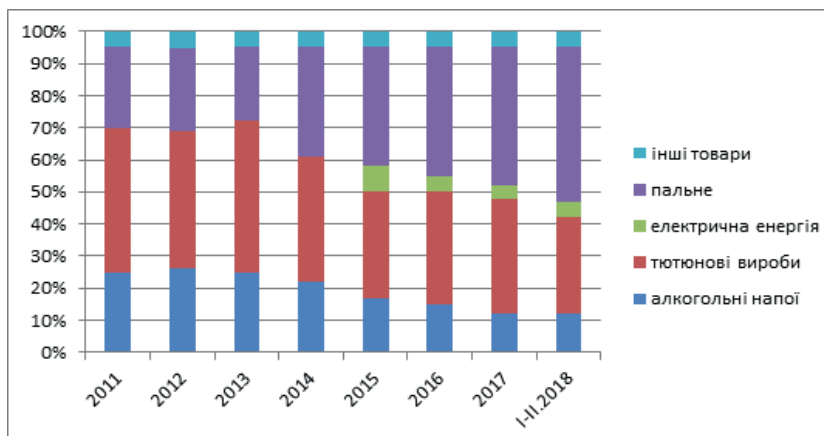

Рис. 2. Структура надходжень акцизного податку до зведеного бюджету без урахування акцизного податку з роздрібної торгівлі, %

З 2014 року запроваджено дві ставки акцизного податку на дизпаливо залежно від вмісту сірки замість чотирьох.

У 2016 році ставки акцизного податку переведено в інші одиниці виміру (з євро за 1000 кг у євро за 1000 л) без збільшення податкового навантаження, а саме розмір ставки скориговано на коефіцієнт переведення кілограмів у літри.

З 2017 року запроваджено єдину ставку акцизного податку на дизпаливо, що привело до збільшення надходжень акцизного податку з пального.

У 2018 році ставки акцизного податку на пальне не змінювались і залишились на рівні 2017 року.

Починаючи з 2013 року по 2016 рік спостерігалися незначні коливання рівня обсягу реалізації тютюнових виробів на внутрішній ринок. У 2017 році порівняно з попереднім роком реалізація тютюнових виробів скоротилася, що обумовлено суттєвим підвищенням специфічних ставок акцизного податку на тютюнові вироби з 1 січня 2017 року (+40,0%).

У січні-червні 2018 року надходження акцизного податку з тютюнових виробів склали 15,4 млрд. грн. та скоротились на 3,2 млрд. грн., або на 17% проти відповідного періоду минулого року у зв'язку зі скороченням їх реалізації (постачання) до оподаткування на 29 %, що обумовлено наявністю значних запасів готової продукції у оптових компаній.

За січень-червень 2018 року обсяг споживання на внутрішньому ринку тютюнових виробів становив 28,9 млрд. шт., що на 1,5% менше показника відповідного періоду минулого року (29,4 млрд. шт.), та був забезпечений за рахунок виробництва та імпорту 21,5 млрд. шт. (акциз сплачений у поточному

році), а також за рахунок зменшення залишків на складах у оптовиків 7,4 млрд. шт. (акциз сплачувався у попередніх роках) [3].

Значне скорочення виробництва та реалізації тютюнових виробів у січні-червні 2018 року зумовлено обмеженням щодо продажу акцизних марок для тютюнових виробів наприкінці року.

Зокрема, місячний обсяг продажу марок акцизного податку виробнику або імпортеру тютюнових виробів у IV кварталі не може перевищувати 115% середньомісячного обсягу реалізації тютюнових виробів цим суб'єктом господарювання за попередні 3 календарні місяці. Враховуючи значне зростання акцизного податку з 1 січня 2019 року (на 20%) виробники в умовах конкуренції суттєво зменшували виробництво тютюнових виробів у I півріччі, щоб у II півріччі поточного року суттєво його наростити.

Починаючи з 2018 року змінами до Податкового кодексу України встановлено графік збільшення специфічних ставок акцизного податку на тютюнові вироби і мінімального акцизного податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку з тютюнових виробів: у 2018 році на 29,7% (з урахуванням індексації) та у подальшому до 2025 року на 20% щорічно до досягнення мінімального стандарту ЄС (90 євро за 1000 шт.) [2].

Починаючи з 2013 року по 2016 рік спостерігалися незначні коливання рівня обсягу реалізації тютюнових виробів на внутрішній ринок. У 2017 році порівняно з попереднім роком реалізація тютюнових виробів скоротилася, що обумовлено суттєвим підвищенням специфічних ставок акцизного податку на тютюнові вироби з 1 січня 2017 року (+40,0%).

Динаміка надходжень акцизного податку з лікero-горілчаних виробів та обсягів їх реалізації свідчить про постійне скорочення обсягів реалізації такої продукції у попередніх роках, при цьому підвищення ставок акцизного податку не забезпечувало відповідного збільшення надходжень акцизного податку (виняток – 2014 та 2016 роки).

На рівень споживання лікero-горілчаних напоїв, крім зміни ставок акцизного податку, також впливає періодичне підвищення мінімальних роздрібних цін на таку продукцію.

При зростанні ціни на горілчані напої їх споживання скорочується. У січні-червні 2018 року надходження акцизного податку з лікero-горілчаної продукції зросли на 6,8% порівняно з відповідним періодом минулого року та склали 3,2 млрд. грн. Зазначене зростання надходжень забезпечено за рахунок зростання реалізації лікero-горілчаної продукції на 8,2 %.

При цьому, у 2018 році ставка акцизного податку на лікero-горілчані вироби не змінювалась і є на рівні попереднього року. Надходження акцизного податку до зведеного бюджету загалом за січень-червень 2018 року склали 56,2 млрд. грн. та зросли до відповідного періоду минулого року на 1,4 млрд. грн., або на 2,6%, за рахунок:

– росту обмінного курсу гривні до євро.

– збільшення надходжень з пального, що компенсувало недонадходження з тютюнових виробів. Затверджена сума акцизного податку до зведеного бюджету на 2018 рік становить 137,5 млрд. грн., ріст до фактичних надходжень 2017 року 113,2% [3].

Отже, попри збільшення ставок акцизних податків та змін у Податковому Кодексі України, питома вага надходжень до бюджету має низхідну динаміку. Щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 р. Верховна Рада України прийняла закон від 07.12.2017 № 2245-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році», який набрав чинності з 1 січня 2018 року [2]. Законом встановлено такі ставки акцизного податку:

726,15 грн за 1 кг (нетто) – на тютюнову сировину, тютюнові відходи; сигари, включаючи сигари з відрізними кінцями, та сигарилли (тонкі сигари), з вмістом тютюну; тютюн та замінники тютюну, інші, промислового виробництва; тютюн «гомогенізований» або «відновлений»; тютюнові екстракти та есенції;

577,98 грн за 1 000 шт. – на сигарети без фільтра, цигарки; сигарети з фільтром.

З 01.01.2018 по 31.12.2018 мінімальне акцизне податкове зобов'язання зі сплати акцизного податку з тютюнових виробів становить 773,20 грн за 1 000 шт. на сигарети без фільтра, цигарки; сигарети з фільтром.

З 01.01.2018 року збільшено строк відстрочення авансової сплати акцизного податку при придбанні акцизних марок на тютюнові вироби з 5 до 15 робочих днів.

Суттєве підвищення тютюнових акцизів має беззаперечні переваги як для здоров'я населення, так і для державного бюджету. Разом із тим слід визнати, що фіскальна ефективність акцизного податку лише за рахунок підвищення його ставок спричиняє зворотній ефект та призводить до зростання тіньового обігу підакцизних товарів, скорочення легального виробництва. Ратифікувавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом Україна взяла на себе зобов'язання поступового зближення акцизних ставок на тютюнові вироби з урахуванням обмежень регіонального контексту та гармонізації політики щодо протидії та боротьби із шахрайством і контрабандою підакцизних товарів.

Отже, акцизний податок в Україні має суттєве фіскальне значення, про що свідчать показники як перерозподілу ВВП через бюджет з використанням даного виду оподаткування, так і вплив акцизного податку на загальне значення доходів бюджету в цілому та податкових надходжень зокрема. Унаслідок значних змін, які вносилися до національного законодавства, фіскальне значення специфічного акцизного оподаткування суттєво зросло. Але, подальша трансформація специфічного акцизного оподаткування в

Україні повинна здійснюватися і через виведення підприємств-виробників, оптових і роздрібних продавців «з тіні» та автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів. Саме за рахунок оптимізації акцизів можливо досягти зростання легального виробництва.

Література:

1. Податковий кодекс України : станом на 7.09.2018. – Київ : Центр навчальної літератури, 2018. – 536 с.
2. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році» : Закон України від 07.12.2017 № 2245-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2018. – № 8. – С.46.
3. Доходи Державного бюджету за січень-червень 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua> (дата звернення: 29.10.2018). – Назва з екрана.
4. Лисяк Л.В. Акцизне оподаткування у системі непрямого оподаткування в Україні / Л.В. Лисяк, Г.Л. Щирий // Економічний вісник університету. – 2018. – Випуск № 36/1. – С. 229-235.
5. Соколовська А. М. Гармонізація адміністрування акцизного податку в Україні у процесі виконання Угоди про асоціацію / А. М. Соколовська, Я. В. Петраков // Бізнес Інформ. – 2017. – № 11. – С. 389–394.
6. Соколовська А. М. Основи теорії податків: навчальний посібник для студ. вузів / А. М. Соколовська. – Київ : Кондор, 2010. – 325 с.
7. Трансформація акцизної політики України : монографія / [Коротун В. І., Брехов С. С., Новицька Н. В. та ін.]; за заг. ред. В. І. Коротуна. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. – 404 с.
8. Юткіна Т.Ф. Налоги и налогообложение / Т.Ф. Юткіна. – Москва : Инфра-М, 2000. – 429 с.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА

Дячков Д.В., кандидат економічних наук, доцент,

Вовк М.О., аспірант,

Полтавська державна аграрна академія

***Annotation:** The article substantiates the relevance and importance of carrying out restructuring processes for business entities in the conditions of modern socio-economic transformations. A retrospective analysis and analysis of modern approaches to determining*

the economic essence of enterprise restructuring was been carried out. The actual definition of enterprise restructuring was proposed.

Key words: *adaptation, competitiveness, reengineering, reorganization, enterprise restructuring, socio-economic transformations, management.*

Постановка проблеми. Динамічні процеси глобалізаційних та інтеграційних трансформацій виносять на новий рівень соціально-економічні відносини суб'єктів господарювання. Водночас, потребують вирішення внутрішні завдання, зокрема вихід з кризи та перехід до нових форм і методів господарювання. Тому, на сучасному етапі розвитку економіки актуальним є визначення передумов та основних тенденцій трансформаційних змін суб'єктів господарювання з метою підвищення ефективності їх діяльності та підвищення конкурентоспроможності. Досягнення зазначених умов використання різних форм та методів реструктуризації. Міжнародна практика і вітчизняний досвід проведення реструктуризації свідчать про те, що власне визначення поняття реструктуризації та здійснення цього процесу – це одні з найскладніших управлінських завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних аспектів поняття «реструктуризація підприємств» знайшли відображення працях науковців, як: М. Аїстова[5], П. Аксенов [6], В.Дубницький [7], Г.Козицька [8], П. Комарецька [9], В. Крижановський [10], К. Леміш [11], І. Мазур та В. Шапіро [12], О. Терещенко та Н. Волошанюк [13], Т. Хокканен [14], В. Ченаш [15] та інших. Проведений аналіз наукових праць обумовив необхідність проведення дослідження теоретичних підходів до визначення економічної сутності даного поняття.

Метою статті є аналіз економічної сутності поняття реструктуризації підприємства.

Результати дослідження. Прискорення темпів змін, що виражається в швидкості розробки і впровадження інновацій, скорочення життєвого циклу товарів, появі нових технологій, зміні організаційних засад управління потребує від підприємств негайно реакції. Дж. П. Коттер, провідний фахівець в області реструктуризації підприємств, відзначає, що «для ХХІ століття не підійде модель, згідно з якою тривалі періоди стабільності або задоволеності положенням будуть змінюватися короткими проміжками активності» [4]. Тому визначення сутності реструктуризації господарюючих суб'єктів, які функціонують в різних соціально-економічних умовах є актуальним та потребує детального аналізу.

У наукових дослідженнях реструктуризація є предметом численних визначень, частіше англійського походження. Також цей термін часто використовується для позначення подібних явищ. Серед цих явищ можна виділити два основні:

Downsizing (укрупнення) можна визначити як стратегію скорочення

розміру підприємства;

Reengineering – реінжиніринг, визначається як повна реорганізація процесу виробництва.

Терміни Downsizing і reengineering стали широко досліджуватися в науковій літературі, з 1980-х років (Downsizing), протягом 1990 років для reengineering. Ефекти управлінських моделей, закріплених за кожним з них в сучасних умовах застосовуються досить рідко, проте ці терміни використовуються для позначення операцій реструктуризації підприємств-піонерів в підході корпоративної реструктуризації [3].

Вітчизняна нормативно-правова база, зокрема Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» визначає реструктуризацію підприємства як здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зокрема шляхом його поділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, на зміну форми власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, підвищенню ефективності виробництва, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції та повному або частковому задоволенню вимог кредиторів [1].

Відповідно до методики розробки планів реструктуризації державних підприємств та організацій, економічний зміст останньої визначається реструктуризацію підприємства як процес здійснення організаційно-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, його управління, форм власності, організаційно-правових форм, здатність привести підприємство до фінансового оздоровлення, збільшення обсягу випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва. Метою проведення реструктуризації є створення повноцінних суб'єктів підприємницької діяльності, здатних ефективно функціонувати в умовах переходу до ринкової економіки і виробляти конкурентоспроможну продукцію, що відповідає вимогам товарних ринків [2].

Вітчизняні науковці О. Терещенко та Н. Волошанюк реструктуризацію підприємства розглядають, як комплекс фінансово-економічних, організаційних і правових заходів, спрямованих на оновлення структури підприємства й управління, фінансів і виробництва, організаційно-правової форми діяльності, що дають змогу вдосконалити фінансово-економічні відносини підприємства для забезпечення ефективного використання його потенціалу та збільшення його ринкової вартості [13].

Інноваційний підхід до визначення сутності реструктуризації вітчизняних суб'єктів господарювання надає В. Ченаш, який звертає увагу, що реструктуризація підприємства – це процес системної оптимізації діяльності підприємства шляхом реалізації відповідного комплексу інноваційно-

спрямованих заходів щодо перебудови організаційної та (або) управлінської сфери підприємства, який дає змогу забезпечити перманентну адаптивність і стійкість, зростання конкурентоспроможності, прибутковості, ринкової вартості та реалізації потенціалу економічного розвитку підприємства у довгостроковому періоді [15].

Системного підходу до визначення поняття категорії реструктуризації підприємства дотримується К. Леміш, що визначає реструктуризацію підприємства як комплексне перетворення його діяльності, яке полягає в зміні структури виробництва, активів, пасивів і системи управління з метою підвищення ефективності виробництва і конкурентоспроможності продукції підприємства на ринках збуту та адаптації до умов зовнішнього середовища [11].

П. В. Комарецька розглядає реструктуризацію як комплекс організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів [9].

І.І.Мазур та В.Д. Шапіро розглядають реструктуризацію як комплексну оптимізацію системи функціонування підприємства відповідно до вимог зовнішнього оточення та стратегії розвитку, що сприяє принциповому поліпшенню управління, підвищенню ефективності та конкурентоспроможності виробництва і продукції, що випускається [12].

Закордонні вчені під реструктуризацією підприємства розуміють безперервний процес підвищення конкурентоспроможності через прийняття комплексу внутрішніх заходів щодо адаптації системи управління бізнес-процесами до ринкових умов [3].

На думку Т. Хокканена реструктуризація повинна розглядатися як процес використання всього управлінського і виробничого потенціалу, необхідного для створення та прибуткового продажу товарів послуг потрібних споживачам [14].

Розглядаючи трактування В. Г. Крижанівського про реструктуризацію підприємства як структурної перебудови з метою забезпечення і використання всіх ресурсів підприємства (матеріальних, трудових, фінансових, технологічних), що полягає в створенні комплексу бізнес-одиниць на основі поділу, з'єднання, ліквідації (передачі) чинних і організації нових структурних підрозділів, приєднання до підприємства інших підприємств, придбання оптимальної частки в статутному капіталі або акцій сторонніх організацій, можна зробити висновок, що даний автор у наголошує на зміну виробничої та організаційної структури підприємства [10].

Згідно з уявленнями М. Д. Аістова, реструктуризація – це радикальна зміна

структури господарської організації (активів, власності, фінансів, управління, кадрів та ін.) [5].

Інші вчені визначають реструктуризацію як комплексну технологію управління, яка безпосередньо надає змогу удосконалити господарську діяльність підприємства. Для того щоб забезпечити досягнення мети реструктуризації суб'єкта господарювання, необхідно проаналізувати та обґрунтувати пріоритети даного процесу. До них можуть належати: управлінські; економічні; виробничі та кадрові цілі.

Узагальнення наведених визначень економічної сутності реструктуризації підприємства з позиції сучасної економічної науки та практика управління сутність категорії реструктуризації підприємства інтерпретується відповідно до наступних ключових підходів:

1) як інструмент здійснення реорганізації, перебудови та впровадження різного виду змін організаційно-економічної структури, господарської діяльності підприємства для забезпечення підвищення ефективності виробництва, діяльності та конкурентоспроможності суб'єкта господарювання;

2) як процес забезпечення успішної адаптації підприємства до зміни умов зовнішнього середовища та стратегії розвитку господарського суб'єкту;

3) як спосіб (засіб) забезпечення оптимального функціонування підприємства та ефективного використання його виробничих факторів в мінливих умовах зовнішнього середовища;

4) як процес фінансового оздоровлення (санация) та оздоровлення усіх життєвих циклів підприємства;

5) як технологія реалізації різного типу змін форм, методів, інструментів управління підприємством [7].

Узагальнюючи вищенаведене, реструктуризацію доцільно визначити як процес адаптації внутрішньої структури підприємства, незалежно від його масштабів і організаційно-правової форми, до мінливих факторів впливу на існування та розвитку зовнішнього середовища. Реструктуризація обумовлюється зовнішнім середовищем, конкурентною боротьбою, необхідністю постійної оптимізації внутрішніх складових з метою забезпечення стійкості, розвитку, максимізації соціального та економічного ефекту при мінімізації витрат [6].

Отже, на нашу думку реструктуризація підприємства – це комплексний процес управління, що полягає в індивідуальному (особливому) та конструктивному оновленні потенціалу підприємства шляхом інноваційних заходів за для реалізації його організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технологічних процесів та адаптації його до постійних трансформаційних змін в умовах глобалізації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, реструктуризацію підприємств слід ідентифікувати, як комплексний процес управління, що полягає в індивідуальному (особливому) та конструктивному оновленні

потенціалу підприємства шляхом інноваційних заходів за для реалізації його організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технологічних процесів та адаптації його до постійних трансформаційних змін в умовах глобалізації. Обґрунтування методичних основ для забезпечення ефективної реалізації реструктуризаційних перетворень на підприємстві є актуальним науковим завданням, яке характеризується значною прикладною цінністю його подальшого дослідження.

Література:

1. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України, від 14.05.1992, № 2343-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
2. Методика розробки планів реструктуризації державних підприємств та організацій, від 02.06.1997, №73. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0073374-97>
3. Bowman E. H. Corporate restructuring: reconfiguring the firm / E. H. Bowman. // Strategic Management Journal. – 1993. – vol.14, Special Issue. – pp. 5-14.
4. Cotter G. P. In front changes / G. P. Cotter. Translation from English. M.: Olymp-Business, 2003. – 256 p.
5. Аистова М. Д. Реструктуризация предприятий: вопросы управления. Стратегии, координация структурных параметров, снижение сопротивления преобразованиям / М. Д. Аистова. – М.: Альпина Паблишер, 2002. – 287 с.
6. Аксенов П. В. Реструктуризация как способ обеспечения устойчивости развития компании / П. В. Аксенов // Стратегические решения и риск-менеджмент. – 2012. – №4. – С. 74-77.
7. Дубницький В. І. Реструктуризація в управлінні машинобудівними підприємствами як інструмент забезпечення їх стратегічної стійкості [Електронний ресурс] / В. І. Дубницький // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 6 (16). – С. 28-33. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n6.html>
8. Козицька Г. В. Реструктуризація підприємств в умовах ринкових відносин: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Г. В. Козицька. – Маріуполь, 2008. – 20 с.
9. Комарецька П. В. Реструктуризація промислових підприємств в системі антикризового фінансового управління / П. В. Комарецька / Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 6(73). – С. 61-64.
10. Крижановский В. Г. Реструктуризация предприятия / В. Г. Крижановский. – М.: Изд-во «ПРИОР» «ИВАКО Аналитик», 1998. – 48 с.
11. Леміш К. М. Основи формування механізму реструктуризації

промислових підприємств / К. М. Леміш // Економіка і регіон. – 2010. – № 25 (спец. вип. 2). – С. 111-115.

12. Мазур И. И. Реструктуризация предприятий и компаний: [учеб. пособ. для вузов] / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро; Под общ. ред. И. И. Мазура. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2001. – 456 с.

13. Терещенко О. О. Фінансові домінанти реструктуризації підприємств / О. О. Терещенко, Н. В. Волошанюк // Фінанси України. – 2009. – № 4. – С. 82- 90.

14. Хокканен Т. Практический опыт реструктуризации российских предприятий / Т. Хокканен // Проблемы теории и практики управления. – 1998. – №6. – С. 96-102.

15. Ченаш В. С. Економічні основи процесу реструктуризації підприємств / В. С. Ченаш // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 5(10). – С. 55-61.

ПРАВОВА ПРИРОДА ДЕРЖАВНОГО ЗАМОВЛЕННЯ І КОНТРАКТУ НА ПРОДУКЦІЮ В УКРАЇНІ

Зардов В.Р., Шевченко Н.І.,
Університет митної справи та фінансів

В Україні продовжується процес трансформації глобалізованої системи державних закупівель, яка у зв'язку обраним проєвропейським економічно-інтеграційним курсом має в повній мірі відповідати директивам ЄС із питань державних закупівель.

В рамках проєвропейського курсу в Україні відбувся процес ліквідації системи централізованого матеріально-технічного забезпечення в системі державних закупівель, що в свою чергу призвело до виникнення неузгодженостей та непорозумінь в області правого регулювання державних замовлень, які відповідно вилились в досить суттєву кількість теоретично-практичних проблем. До представників вітчизняної юридичної науки які займалися піднятою проблематикою доцільно віднести, Критенко О.О. [13, с.20], Банасевича І.І. [14,с.122] Босол О.Ю. [15,с.60], які досліджували державне замовлення та державний контракт із формальної позиції розуміння реалізації продукції та систематизували підходи до їх визначення.

Відповідно до загальних принципів Договору ЄС контракти про державну закупівлю робіт, товарів чи послуг та питання концесії на даний момент регулюються Директивою 2014/24/Є [2], Директивою 2014/23/ ЄС [3] та Директивою 2014/25/ЄС [1]. Директиви ЄС з питань здійснення державних закупівель та концесії поширюють свою сферу дії на всі органи державної влади і підприємства, а також на певні приватні та комунальні підприємства, що

мають спеціальні привілеї, покладаючи обов'язок на державні підприємства укладати більші контракти через конкурентні та прозорі процедури, засновані на об'єктивних критеріях, встановлених заздалегідь. З такою метою Директиви містять правила щодо: вимог до опублікування, різних конкурентних процедур, які використовуються для різних видів контрактів, та вимоги стосовно типів критеріїв і специфікацій, які мають використовуватись під час здійснення державних закупівель [14, с. 123].

Одним з найважливіших законодавчих актів, що відображає позицію законодавця у визначення правової природи державного замовлення є Господарський кодекс України, але вже з 2005 року законодавець виключив державне замовлення з числа засобів державного впливу на сферу господарювання. Система державних замовлень в нашій державі за останнє десятиліття в своєму розвитку пройшла два етапи. У правовому аспекті остаточним досягненням першого етапу було прийняття Закону України «Про поставки продукції для державних потреб» від 22 грудня 1995 р.[11], назву якого змінено Законом України від 15 грудня 2005 року «Про внесення змін до Закону України «Про поставки продукції для державних потреб» та інших законодавчих актів» [9] на Закон України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» (Закон втратив чинність на підставі Закону N 1197-VII (1197-18) від 10.04.2014, ВВР,2014, N 24, ст.883) [8]. Закон закріпив правові та економічні принципи формування, розміщення і виконання на договірній (контрактній) основі замовлень держави на поставку (закупку) товарів, виконання робіт, надання послуг для задоволення державних потреб. Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову від 28 червня 1997 р. №694, якою затверджено Положення про порядок організації та проведення торгів (тендерів) у сфері державних закупівель товарів (робіт, послуг), а також постанову від 1 вересня 1998 р. № 1369, якою затверджено Положення про проведення торгів (тендерів) у будівництві. Логічним завершенням цього етапу стало прийняття Закону України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» від 22 лютого 2000 р.[8] Для координації закупівлі товарів, робіт і послуг Кабінет Міністрів України призначає спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади. Таким органом до 17 березня 2006 р. було Міністерство економіки України. Відповідно до змін, які були внесені до Закону України «Про закупівлю товарів, робіт, послуг за державні кошти» 15 грудня 2005 р. функції спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань координації закупівель перейшли від Мінекономіки до Антимонопольного комітету. Відносини у сфері укладення та виконання державних контрактів врегульовані Положенням про закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2008 року, яке хоч і врятувало українське суспільство від повної відсутності правового регулювання державних закупівель, але практично не відрізняється від скасованого Закону України «Про закупівлю

товарів, робіт і послуг за державні кошти» у його першій редакції від 22 лютого 2000 року. Через декілька років було визнано неспроможність закону № 493/95 ВР виступити реальним системо утворюючим законодавчим актом у сфері державного замовлення, що призвело до його скасування у квітні 2014 року Законом України «Про державні закупівлі», а нині – Законом України «Про публічні закупівлі» [6] від 25.12.2015 року № 922-VII. (Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1078-VIII від 12.04.2016, ВВР, 2016, № 21, ст.407 № 1356-VIII від 12.05.2016, ВВР, 2016, № 24, ст.488 № 1670-VIII від 06.10.2016, ВВР, 2016, № 48, ст.808 № 1761-VIII від 17.11.2016, ВВР, 2017, № 1, ст.3 № 2002-VIII від 06.04.2017, ВВР, 2017, № 21, ст.245 № 2019-VIII від 13.04.2017, ВВР, 2017, № 27-28, ст.312 № 2265-VIII від 21.12.2017).

Якщо ми говоримо про державне замовлення, то було б доречно звернути увагу на сайт «ProZorro».

Треба сказати те, що цей сайт являє собою системну реформу тендерного процесу в електронних публічних та державних закупівлях в Україні. Сама система та авторські права на систему Prozorro «передані народу України (державі)» згідно з меморандумом.

Зважаючи на результативність дослідження варто відмітити, що правова природа особливостей формування державного замовлення на поставку (закупівлю) продукції та особливостей пов'язаними із даним формуванням знаходить своє місце в 13 статті (5 та 6 частинах), 181 статті та 183 статті Господарського кодексу України [4].

Теоретичний аналіз показав, що в основному представники вітчизняної наукової думки в своїх концептуальних дослідженнях керувалися виключно нормами Господарського кодексу України та Закону України «Про публічні закупівлі» з останніми змінами № 2265-VIII від 21.12.2017 [6] і не опиралися на Бюджетний Кодекс України [5]. В статті 13 Господарського кодексу України, згідно із її 1 частини на нормативному рівні визначається сутність державного замовлення, яке зводиться до того що воно є «засобом державного регулювання економіки шляхом формування на договірній (контрактній) основі складу та обсягів продукції (робіт, послуг), необхідної для пріоритетних державних потреб, розміщення державних контрактів на поставку (закупівлю) цієї продукції (виконання робіт, надання послуг) серед суб'єктів господарювання, незалежно від їх форми власності» та її частини 2 в якій зазначається, що «Державний контракт - це договір, укладений державним замовником від імені держави з суб'єктом господарювання - виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні та правові зобов'язання сторін і регулюються їх господарські відносини» [15]. За цивільним законодавством основою будь-якого договору є домовленість (угода) двох чи більше осіб, яка спрямована на встановлення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків (п.1 ст.626 Цивільного кодексу (далі – ЦК) [12] України), тому контракт можна розглядати як договір.

Для усунення існуючих нормативних недоліків доцільно закріпити на нормативному рівні, із врахуванням Бюджетного кодексу України, концепційні засади державної системи замовлення згідно із якими має окреслитися функціональна нормативна сутність державного замовлення та контракту на продукцію.

Література:

1. Збірник директив ЄС із питань державних закупівель [Електронний ресурс]. - Режим доступу. -http://eupublicprocurement.org.ua/wp-content/uploads/2015/02/EU-PP-Directives-Compendium_UKR.pdf
2. Директива 2014/24/ЄС Європейського Парламенту і Ради ЄС від 26 лютого 2014 р. про державні закупівлі та скасування Директиви 2004/18/ЄС // Офіційний Вісник ЄС. 2014. L 94, 28 берез.
3. Директива 2014/23/ЄС Європейського Парламенту і Ради ЄС від 26 лютого 2014 року про укладання договорів концесії // Офіційний Вісник ЄС. 2014. L 94, 28 берез.
4. Господарський Кодекс України [Електронний ресурс].- Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
5. Бюджетний Кодекс України [Електронний ресурс].- Режим доступу. - <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
6. Про публічні закупівлі. Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
7. Про здійснення державних закупівель: Закон України від 1 червня 2010 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1197-18>
8. Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти. Закон України від 22 лютого 2000 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу. -<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1490-14>
9. Про поставки продукції для державних потреб Закон України від 22 лютого 2000 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу. -<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1329-14>
10. Про Антимонопольний комітет України. Закон України від 26 листопада 1993 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>
11. Про поставки продукції для державних потреб. Закон України від 22 грудня 1995 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1329-14>
12. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
13. Критенко О.О. Теоретичні підходи до визначення поняття «державні

закупівлі» / О.О. Критенко // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Державне управління. – 2014. – № 1. – С. 19–26

14. Банасевич І.І. Державне замовлення та державний контракт: поняття, особливості, юридична природа / І.І.Банасевич // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – №8. – С.121-124.

15. Бусол О.Ю. Моделювання та прогнозування соціальних систем / О. Ю.Бусол// Моделі колективної безпеки: інформаційний вимір: матеріали міжнар. круглого столу (м. Київ, 27 квітня 2011 р.) / збірник мат-лів [Упорядн. – Ланде Д. В.]. – К. : НДЦП НАПрН України. – 2011. – С. 59–61.

ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРЕТИЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Кальян О.С.,

кандидат юридичних наук, доцент,

Калашиник О.В.,

кандидат технічних наук, доцент,

Полтавська державна аграрна академія

***Annotation.** The articles deals with some question about theoretical assignment of the innovation potential of the agrarian enterprise was analyzed.*

***Key words:** innovation ,innovation potential, agrarian enterprise.*

Постановка проблеми. Економічне зростання підприємств у сучасних умовах неможливе без постійного пошуку потенційних можливостей удосконалити власну діяльність з урахуванням викликів часу. Ситуація на різних ринках постійно змінюється, товари, послуги, технології швидко старіють, тому підприємства повинні здійснювати постійний моніторинг цих змін і своєчасно модернізувати виробничі потужності, способи виробництва, технології, процеси, – все, що впливає на кінцевий результат праці.

Осмислення і визначення власних позицій у розумінні сучасних підходів до інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, потребує належного теоретичного підґрунтя, у тому числі дослідження та співставлення категоріального апарату, оскільки у сучасній економічній літературі поряд з поняттям «інновація» сьогодні доволі часто вживаються суміжні поняття – «нововведення», «покращення», «винахід».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних аспектів поняття «інновації» знайшли відображення працях науковців, як Бухвостов Ю. В., Иванов В. А., Дорош-Кізим М.М., Плетньова Ю. К.,

Григоренко Я.О., Трегобчук В., Янковська О. І., Кириченко Н. В., Білінська В. Ю., . Санто Б. та інших. Проведений аналіз наукових праць обумовив необхідність проведення дослідження теоретичних підходів до визначення поняття інновацій в діяльності аграрних підприємств .

Таблиця 1

Зміст та сутність «інновацій» у діяльності аграрних підприємств

Автор	Запропоноване визначення
Ю. Бухвостов	Результат праці, одержаний завдяки застосуванню нових наукових знань, що перетворюють процес функціонування та розвитку виробничо-господарської системи АПК у напрямі підвищення її ефективності, стійкості й системної якості відносин [1].
В. Іванов	Реалізація в господарській практиці результатів досліджень і розробок у вигляді нових сортів рослин, порід та видів тварин і кросів птиці, нових та поліпшених продуктів харчування, матеріалів, нової техніки, нових технологій в рослинництві, тваринництві й переробній промисловості, нових форм організації та управління різноманітними сферами економіки, нових підходів до соціальних послуг, які уможливлюють підвищити ефективність виробництва [2].
М. Дорош-Кі-зим	Майбутнє АПК нерозривно пов'язане із розвитком ІТ-технологій, впровадженням унікальних технологій і інновацій, автоматизацією всіх процесів. Уже сьогодні гіганти сфери АПК починають використовувати системи точного землеробства, проводити супутниковий моніторинг у онлайн-режимі, використовувати GPS-навігацію, картування, безпілотники, квадрокоптери, впроваджувати мережі метеостанцій, власні науково-дослідні центри [3].
Ю. Плетньова	Інноваційність агросфери та агропідприємств полягає у абсолютно нових підходах до вирощування культур, у експериментах у структурі посівних площ та попередниках, у розробці кардинально нових засобів для збільшення врожайності культур без змін насінницького матеріалу та засобів захисту рослин і добрив. Пошук таких технологій вирощування, що дають максимальний результат (доходи/витрати) та якість продукції – і є інноваційністю аграрного підприємства [4].
Я. Григоренко	Запровадження та розвиток технологій землеробства, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, використання альтернативних джерел енергії, технологій екологічно чистої продукції; завершення земельної реформи, завершення формування всіх складових ринкової інфраструктури в аграрному секторі [5].
В. Трегобчук	Нові технології, нова техніка, нові сорти рослин, нові породи тварин, нові добрива та засоби захисту рослин і тварин, нові методи профілактики й лікування тварин, нові форми організації, фінансування та кредитування виробництва, нові підходи до підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації кадрів і т.д. [6].
О. Янковська	Кінцевий результат впровадження новації у галузі сільського господарства (сорт рослин, порід тварин, засобів захисту рослин або тварин, технологій вирощування тощо), який привів до одержання економічного, соціального, екологічного та інших видів ефекту [7].

Метою статті є аналіз окремих питань теоретичного визначення поняття інновацій як складової інновацій аграрного підприємства.

Результати дослідження. Найбільш вдалим, на нашу думку, є підхід до

визначення поняття «інноваційний потенціал», за якого зазначений показник розглядається як сукупність можливостей, необхідних для забезпечення інноваційного розвитку. Цей підхід можна вважати комплексним, оскільки під можливостями підприємства слід розуміти і наявність необхідних ресурсів, і спроможність (здатність) до розробки та впровадження інновацій, і ступінь готовності до здійснення інноваційної діяльності.

Спираючись на обґрунтоване та обране нами оптимальне трактування поняття, визначимо зміст та сутність «інновацій», враховуючи особливості досліджуваної галузі (табл. 1).

Аналізуючи суперечливі наукові погляди щодо сутності інновацій у діяльності аграрних підприємств, слід відзначити, що це «...нові технічні засоби, технологічні методи та методики вирощування, зберігання або переробки продукції рослинництва і тваринництва, новітні технології обробітку ґрунту, вдосконалені або нові результати селекційно-генетичної, біотехнологічної і біоінженерійної діяльності, енергозберігаючі технології, нові підходи до управління, організації виробництва і праці, які надають можливість досягти збільшення врожайності, продуктивності, економічності та виробництва екологічної продукції, що забезпечує підприємства прибутковістю, стабільністю і конкурентоспроможністю» [8].

На підставі узагальнення та аналізу вищезазначених положень погоджуємося із наступною нижченаведеною класифікацією інновацій за предметом та сферою застосування в аграрній сфері. Це необхідно для того, щоб наочно продемонструвати перспективні напрями діяльності аграрних підприємств та у майбутньому ефективно управляти інноваційним потенціалом (табл. 2).

Підсумовуючи вищенаведене, необхідно відзначити, що умови функціонування підприємства агропромислової галузі вимагають безперервного удосконалення діяльності системи господарювання. Конкурентні переваги швидко перестають бути перевагами. Лише впровадження інновацій може підтримувати стабільно високий рівень конкурентоспроможності підприємства.

Аналіз концептуальних положень щодо інноваційної діяльності свідчить, що підприємство для розвитку інноваційного потенціалу повинно мати належний набір ресурсів, які можна було б задіяти для впровадження інновацій. На підставі опрацювання та систематизації представлених в економічній літературі думок учених [10, 11], та з урахуванням специфіки сільського господарства пропонуємо виділяти такі основні види інновацій в аграрній сфері:

- селекційно-генетичні,
- техніко-технологічні і виробничі,
- організаційно-управлінські і економічні,
- соціально-правові та екологічні.

Класифікація інновацій в аграрній сфері

Вид інновацій	Ознака класифікації
Селекційно-генетичні, біологічні	- нові сорти і гібриди сільськогосподарських рослин; - нові породи, типи тварин і птиці; - створення рослин і тварин, стійких до хвороб і шкідників, несприятливим факторам навколишнього середовища; - використання нових методів біотехнології та біоінженерії – ці методи дозволяють створювати біологічні стимулятори росту рослин і тварин, виготовляти препарати для боротьби з їх шкідниками та хворобами. Забезпечують управління біологічними процесами росту і розвитку живих організмів.
Технічно-технологічні	- використання нових видів техніки і обладнання; - нові технології обробки сільськогосподарських культур; - нові технології в тваринництві; - науково-обумовлені системи землеробства і тваринництва; - нові енергетично-ресурсозберігаючі технології виробництва і зберігання сільськогосподарської продукції; - екологізація землеробства; - комп'ютеризація виробництва, яка дозволяє отримувати запрограмовані врожаї с/г культур і продуктивність тварин на основі індивідуального підходу к кожному полю, рослині, тварині. За допомогою комп'ютера можна оптимізувати різні виробничі процеси, скласти оптимальні плани розвитку виробництва з урахуванням поставленої мети.
Хімічні	- нові добрива і їх системи; - нові засоби захисту рослин і тварин; - нові біодобавки, біостимулятори, вітамінізовані кормові домішки премікси.
Організаційно-управлінські та економічні	- забезпечення ресурсами АПК та нові форми технічного обслуговування; - формування інтегральних структур та розвиток кооперацій в АПК; - створення інноваційної консультаційних систем у сфері науково — технічної інноваційної діяльності; - перетворення форм власності, наприклад, у ТОВ, товариство працівників або акціонерне товариство; - реструктуризаційна діяльність, яка передбачає зміни структури, наприклад, поєднання відділів, створення нових відділів (створення відділу маркетингу); - впровадження систем забезпечення якості або управління якістю, заснованих на нормах; - нові форми організації, планування і управління; - нові форми і механізми інноваційного розвитку підприємства
Соціально-екологічні	- поліпшення якості довкілля; - поліпшення умов праці, вирішення проблем освіти, охорони здоров'я; - формування системи кадрів науково — технічного забезпечення АПК; - забезпечення сприятливих умов для життя, праці і відпочинку населення.
Менеджментові	- нові форми організації і мотивації праці; - нові методи ефективного управління персоналом

Маркетингові	- вихід на нові сегменти ринку; - удосконалення якості продукції та розширення асортименту; - нові канали розподілу продукції - зміни організації системи продажу, створення нової системи дистрибуції.
Юридичні	- нові нормативно-правові документи, що визначають та регулюють усі види діяльності аграрних підприємств, організацій та фізичних осіб, створюючи відповідні умови для розвитку.

Отже, інноваційні процеси в аграрній сфері чітко спрямовані на отримання кінцевих результатів – певних технічних, екологічних чи соціально-економічних ефектів. Цілком підтримуємо позицію Білінської В., яка зазначає, що нині у кожному окремому секторі аграрної сфери існує широкий спектр інноваційних рішень, використання яких здійснюється відповідно до умов поточного розвитку або етапу виробництва [9].

Селекційно-генетичні інновації – специфічний тип нововведень, притаманних тільки аграрному сектору. До них відносяться як фундаментальні, так і прикладні дослідження. Наприклад, Селекційно-генетичний інститут Національного центру насіннєзнавства та сортовивчення досліджує наукові основи ефективного насінництва сільськогосподарських культур, вирішує проблеми розширення генофонду рослин і його ефективного використання в селекції сільськогосподарських культур, комплексно вивчає генетичні ресурси рослин, визначаючи носіїв господарсько-цінних ознак, удосконалює нормативні вимоги до стандартизації та сертифікації насіння тощо [12].

Техніко-технологічні і виробничі інновації, будучи результатом наукових розробок, застосовуються у виробництві нових видів сільськогосподарської та харчової продукції або забезпечують істотне поліпшення якості її традиційних видів. До цього ж типу інновацій відносять прогресивні технології, що впроваджуються у рослинництві, а також в процесах зберігання, переробки сировини та нові методи утримання тварин.

Організаційно-управлінські і економічні інновації включають в себе інституційні нововведення, що застосовуються при створенні структур інтегрованого типу (агрохолдингів, агрофірм, технопарків) та формування інформаційно-консультаційних систем. У практиці діяльності господарюючих суб'єктів відповідні інновації відносять до сфер менеджменту, логістики, інформаційних технологій, нових методів маркетингової діяльності тощо. Організаційно-управлінські нововведення набувають особливого значення у перехідні періоди, коли на аграрних підприємствах здійснюються структурні трансформації, проводяться реформи.

Соціальні і екологічні інновації використовуються переважно у системах соціальних відносин, регулюванні виробництва і ринку, при комплексному забезпеченні розвитку сільських територій тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На наш погляд,

кожне аграрне підприємство має відповідні резерви для впровадження інновацій: удосконалення маркетингової діяльності, організації та планування виробництва, зменшення рівня виробничих витрат, підвищення якості продукції. Розвиток інноваційного потенціалу на аграрних підприємствах України є важливим напрямом по нарощуванню їх конкурентних переваг. Крім того, беззаперечно обґрунтованим є положення, що кожен тип інновацій має свої особливості, різний характер впливу на зростання виробництва у аграрній галузі промисловості, зниження витрат, вирішення екологічних проблем, соціальний розвиток тощо. Ці актуальні напрями і будуть завданнями подальших наукових досліджень.

Література:

1. Бухвостов Ю.В. Детерминирующее воздействие инвестиций на формирование экономики инновационного типа (на примере аграрного сектора): дис. канд. экон. наук / Ю.В. Бухвостов. – М., 2009. – 262 с.
2. Иванов В. А. Сущность, классификация инноваций и их специфика в аграрном секторе / В. А. Иванов // Вестник научно-исследовательского центра корпоративного права, управления и венчурного инвестирования Сыктывкарского государственного университета – Сыктывкар, 2007. – С. 37-51.
3. Дорош-Кізім М.М. Інновації в аграрному секторі України в контексті розвитку європейської інтеграції / М.М. Дорош-Кізім, О.О. Дадак, Т.С. Гачек // Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького. – 2017. – № 81. – С. 11-21.
4. Плетньова Ю. К. Аналіз впровадження інноваційних аспектів в операційну діяльність підприємств аграрної галузі для формування стійкого стратегічного потенціалу. [Електронний ресурс] – Режим доступу :. <http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/24050/1/S.60.pdf>. – Назва з екрана.
5. Григоренко Я.О. Науково-методичні засади комплексного оцінювання аграрного потенціалу регіонів України для забезпечення її економічної безпеки // Агросвіт. – 2017. – № 11. – С.70-76.
6. Трегобчук В. Інноваційно-інвестиційний розвиток національного АПК: проблеми, напрями і механізми / В. Трегобчук // Економіка України. – 2006. – №2. – С.4-12.
7. Янковська О. І. Особливості інновацій в сільському господарстві / О. І. Янковська // Економіка ХХІ століття: виклики та проблеми. – 2012. – № 4. – С. 30-33.
8. Кириченко Н. В. Генезис наукових поглядів на сутність інновацій у діяльності аграрних підприємств / Н. В. Кириченко // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2013. – Т. 18, Вип. 3(2). – С. 22-25.
9. Білінська В. Ю. Сучасні інноваційні технології в сільському господарстві: основна характеристика та перспективи впровадження / В. Ю. Білінська //

Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2015. – №7 (172). – С.74-80.

10. Санто Б. Инновация как средство экономического развития: пер. с венг. / Б. Санто. – М.: Прогресс, 1990. – 384 с.

11. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: навч. Посібник / Н.В. Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.

12. Селекційно-генетичний інститут Національного центру насіннєзнавства та сортовивчення [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://sgi.od.ua/golovna/15-napryamok-dyalnost.html>. – Назва з екрана.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО СТАТУСУ ЄВРЕЙСЬКОГО КАГАЛУ ЯК ОРГАНУ САМОУПРАВЛІННЯ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ В ХІХ СТ.

Кальян С.Є.,

доктор політичних наук, професор,

Мороз С.Є.,

кандидат політичних наук,

Полтавська державна аграрна академія

***Annotation.** The article deals with urgent political and economical matters about the meaning of the activity in Jewish community on Ukrainian land in regulations of the political status of Jewish community (19 century).*

***Key words:** regulations; legal status; Jewish community.*

Постановка проблеми. Єврейська національна меншина посідала чільне місце серед населення України у XVIII-XIX ст.; вона характеризувалася самобутністю та унікальністю системи самоорганізації і правового регулювання кагалом внутрішніх правовідносин єврейської громади в Україні.

Історико-політичний аналіз діяльності єврейських кагалів в Україні надасть змогу включити у сучасну політичну систему концептуальні засади принципів самоорганізації єврейської національної меншини, що, з урахуванням сучасних тенденцій гарантування Українською державою суверенітету націй, розширять можливість реалізації прав і законних інтересів єврейського населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що праці науковців різних часів з даної тематики були спрямовані на дослідження окремих аспектів діяльності єврейського кагалу на українських землях у ХІХ ст. з урахуванням впливу суспільно-історичних факторів.

Так, окремі аспекти діяльності єврейського кагалу досліджували у своїх

працях такі науковці, як І. Аксаков, І. Барталь, М. Голіцин, М. Клейман, О. Лернер, М. Поліщук, А. Субботін, Шолом-Алейхем та інші. Однак необхідність комплексного дослідження значення діяльності єврейського кагалу у формуванні політичного статусу єврейської громади у ХІХ обумовлена ступенем сучасного розвитку суспільних відносин.

Метою статті є науковий аналіз особливостей формування політичного статусу єврейського кагалу на українських землях та його ролі в регулюванні статусу єврейської громади як органу самоуправління (ХІХ ст.)

Результати дослідження. Особливо було відзначено відповідну роль кагалів – органів іудейського самоуправління на основі іудейських законів Талмуду, котрих «благоустроенное политическое тело терпеть не должно», як державу в державі. Державін викрив, що іудеї, ставши пригнобленими, влаштували в межах своєї осілости справжнє таємне ізраїльське царство, розподілене на кагальні округи з кагальним управлінням, наділеним деспотичною владою над євреями, і жорстокою експлуатацією християн та їх майна на засадах законів Талмуду. Російські закони вважалися необов'язковими для євреїв. За законом Синедріону, в кожній єврейській общині мало бути адміністративне управління з деспотичною владою і суд.

У єврейських общинах України були створені кагали та бет-діни – єврейські суди. Ці органи влади мали у своєму розпорядженні цілу низку дисциплінарних і тяжких покарань, аби примусити євреїв їм коритися та виконувати правила Талмуду, обряди і національні звичаї [5].

Кагал міг виключати винних із членів місцевої общини, а також з усього Ізраїлю (херем), якщо виключений тамтою не скориться протягом 30 днів. Бет-дін мав повноваження карати батою, убивати того, хто не підлягає страті, не з метою порушення закону, а для підтримки його згідно з вимогами часу. Не менш деспотичне й аморальне ставлення кагальної влади було встановлено іудейськими законами щодо прав євреїв на майно, особливо щодо особи та майна неєвреїв.

Так, на підставі правил «Хезкат-Клуб» місцевий кагал мав право все, що входить у район даної території, підпорядковувати своїй владі. Спираючись на них, він (кагал) вважав себе господарем усього майна як єврейського, так і християнського, що знаходилося в його районі, а тому забороняв або дозволяв проживання євреям у керованій ним общині, підтверджуючи угоду про купівлю і продаж між євреями; продавав євреям право експлуатації майна неєвреїв (меронія) і право експлуатації майна неєврея (хазехе), яку Державін назвав «підступним задумом і родом найбільш вірної монополії».

Було розкрито поняття «херем» – прокляття, яке оголошує кагал усім, хто не підкоряється законам Талмуду. Це, за справедливою оцінкою Державіна, непроникний святотатський покров найжахливіших злочинів.

Положення про євреїв, розроблене 1804 року, практично не враховувало пропозицій Державіна і продовжувало розвивати відокремленість єврейських

общин на російському ґрунті, тобто зміцнювати кагали з їхньою самостійністю, фінансовою, судовою, поліцейською та виховною функціями. Думка про виселення євреїв із західного краю продовжувала цікавити уряд і після виходу Положення 1804 року. Наслідком цього стало налагодження в Новосибірському краї єврейських колоній, у яких уряд марно сподівався «перевиховати» євреїв, привчивши їх до продуктивної землеробської праці. Проте і в цих зразкових колоніях кагально-рабинське управління зберегло своє колишнє значення, і нові поселення відокремлювалися від християнських громад, не збираючись зливатися з ними ні в національному, ні в культурному розумінні [5].

Уряд не тільки протидіяв відокремленості євреїв, але навіть заснував для так званих ізраїльських християн (тобто талмудистів, які перейшли у православ'я) Особливий комітет, що проіснував з 1817-го по 1833 рік.

Іудеї поступово переводяться під адміністративний контроль та поліцейську опіку, проте кагальне управління продовжує слугувати посередником у відносинах уряду з єврейською громадою. Це управління навіть розширює коло своїх дій, ще більше прибираючи до рук не лише плебеїв - амігаресів, але й зрадників - морейне (єврейських аристократів). Так, наприклад, 1827 року при підпорядкуванні євреїв загальній рекрутській повинності вибір і поставка рекрутів були надані самим громадам, які для виконання своїх розпоряджень щодо цього могли обирати повірених; на практиці ж такими повіреними стали кагальні керівники, котрі отримали право здавати на військову службу кожного члена своєї громади, який завинив перед кагалом.

1835 року з'являється новий закон про євреїв, у якому кагальна відокремленість посилюється. З цього часу кагали називаються «відомствами», до яких приписаний «стан євреїв». Їх зобов'язують виконувати всі накази начальства стосовно цього іудейського прошарку, а також збирати і витратити початкові суми, що зобов'язані сплачувати євреї [4].

Посада рабина, за угодою з кагалом, охоплює дуже широке коло діяльності: він спостерігає за чистотою обрядів богослужіння, наставляє євреїв в істинному розумінні їхніх законів, спрямовує їх до виконання моральних обов'язків, тобто вимог Талмуду.

Слідом за Положенням 1835 року про євреїв вийшла постанова про коробковий збір, який, відповідно до закону, являє собою існуючий здавна у єврейських громадах збір, спрямований на допомогу та полегшення тих громадських коштів з урахуванням їхніх боргів, у безгрошовому та сумнівному відбутті податей і повинностей, у запровадженні підтримки у громадах внутрішнього порядку та благоустрою, а також у справах благодійництва, громадської освіти та зневаги.

Коробковий збір поділявся на загальний і приватний. Загальний збір охоплював: 1) забій скотини; 2) різання птиці; 3) продаж так званого кошерного м'яса; приватний – здійснення євреями торгівлі, дохід від їхніх будинків і лавок, утримання ними шинків і трактирів.

Непродумане адміністрування єврейських кагалів лише сприяло їхній консолідації та більше посилило ізольованість єврейських громад, зміцнило владу кагалів. Ця недальновидна політика продовжувалась до 1844 року. Цього року вийшло нове Височайше ухвалене положення, згідно з яким кагали були знищені скрізь, окрім Риги та Курляндії, а євреї – підпорядковані за місцем їхнього проживання міським та повітовим управлінням на загальних підставах. Замість кагального управління створили колегію єврейських старшин. Коробкові збори передали в міські думи і ратуші. Водночас обв'язки щодо коробкового збору поклали на єврейських збирачів податків [4].

Однак справжньої реформи кагальної системи не вийшло. Як зазначала державна комісія в 1840 році, «незважаючи на знищення кагалів у євреїв залишається багато коштів для національної відокремленості». Навіть у законодавчих актах після 1844 року не помітно особливої наполегливості з метою усунення цієї відокремленості.

1845 року відновлений існуючий особливий збір із шабатних свічок на утримання власне єврейських училищ; заснована при Міністерстві внутрішніх справ «рабинська Комісія» для розв'язання думок і питань, пов'язаних із правилами єврейської віри.

У 1852 році євреям дозволено мати свої особливі ціни; вони виконували державні податки й повинності окремо від християн, для чого складали із себе зібрання, центром яких стають синагоги; коробковий збір залишається в руках єврейських виборних; третейський суд (бет-дін) продовжує діяти на талмудичному ґрунті.

Державна політика на оберігання інтересів російського народу від паразитичних іудейських елементів, хоч і не зовсім послідовно та вдало втілювана Миколою I, за Олександра II знову змінилася на ліберальну, всі обмеження, накладені попередніми імператорами, були скасовані. М.М. Голіцин писав: «Євреям було дано надто багато, і все законодавство про них підлягає новому перегляду» [4]. 1840 року російський уряд і громадськість дізналася про дослідження Я. Брафмана під назвою «Книга кагалу».

Автор книги – охрещений єврей, який добре знав внутрішнє життя іудейської общини, – стверджував, що шкідливі сторони побуту і діяльності євреїв не залежать від обмежень їхніх прав та походять від першоджерела їхнього побуту й моральності – Талмуду. Брафман значно точніше і документально показав аморальний і злочинний характер талмудичних установлень, таких як хізаха, меронія, херен, бет-дін іпод. Ці дослідження дозволили, наприклад І.С. Аксакову зробити висновок: «Одне із найбільш привілейованих племен у Росії – це, безперечно євреї в наших західноросійських губерніях» [1].

Євреї, на думку І.С. Аксакова, мали практично ті ж самі права, що й інші групи населення. Але на додачу до цього євреї мали кагальне самоуправління, яке фактично було державою в державі. Ці особливі права перетворили православних людей на об'єкт експлуатації кагалів. Тому, як вважав Аксаков,

ліберальним інтелігентам слід було б боротися не за «рівноправ'я євреїв», а за покращення становища росіян.

У 1865 році межі осілости остаточно стають фікцією, адже новий закон дозволяє «євреям ..., винокурам, пивоварам і взагалі майстрам та ремісникам проживати повсюдно в імперії»[1].

В організованій Олександром II Комісії щодо налагодження побуту євреїв відбувається жвава дискусія про необхідність перегляду законодавства про євреїв на користь російського народу.

Князь А. М. Дондуков-Корсіков генерал-губернатор Південно-Західного краю, писав: «Євреї, будучи космополітами, живуть своїм окремим життям, визнаючи лише свої єврейські закони»[8].

Єврейська община на українських землях володіла досить потужним людським ресурсом, який до всього ще й стрімко зростав внаслідок природного приросту. Про це (попри певний статистичний «голод») нам дозволяє твердити порівняння динаміки приросту єврейського населення, що мешкало на території восьми губерній на українських землях. Так, на початку XIX століття (1815 р.), за деякими даними, євреїв в імперії загалом нараховувалося 1 200 тис. душ (із 45 млн. чол. всього населення).

А дані, зібрані у 1867 р. Центральною статистичною комісією, свідчать, що у той час на території України проживав вже майже мільйон євреїв. При цьому найбільше єврейського населення мешкало на Правобережній Україні – у Волинській, Київській та Подільській губерніях. Зокрема, мешканцями Київської губернії були 266205 євреїв, Подільської – 211801, Волинської – 194516 осіб.

У другій половині XIX століття євреї зосереджувалися в українських містах і містечках. Так, у Подільській губернії з 303 726 осіб, що мешкали у містах і містечках, євреї становили 208 759 чол. (2/3 населення); у Волинській – із 229 397 міщан євреями були 190 553 осіб (19/22 населення); у Київській губернії із 330 351 - 253 447 чол. (4/5 населення) були євреями.

У цілому ряді населених пунктів (міст чи містечок) євреї становили не просто більшість населення – саме євреями вони були заселені майже повністю. Прикладом одного з таких міст міг слугувати не тільки святий град Бердичів, як назвав це місто Шолом-Алейхем [14], де у 1860 р. мешкало 50 тис. євреїв і 4 тис. неєвреїв [13].

За станом на 1897 р. в українських губерніях Російської імперії євреї посідали третє місце після українців та росіян .

Відповідно до політики царизму, під час перепису окремо від євреїв реєстрували караїмів, представників єврейської секти, які як священну книгу замість Талмуду визнавали Єврейську Біблію і заселяли регіони, які прилягали до Чорного моря. За межами Російської імперії мешкали на Близькому Сході.

Численне єврейство на українських теренах було прикладом традиційної патріархальної спільноти (яку, нагадаємо, ми розглядаємо як систему), досить

захищеної від зовнішніх впливів за допомогою власних інститутів.

Община – світський і національно-політичний заклад, символ національної єдності нетериторіальної нації [6].

Говорячи про общину, слід зробити деяке уточнення: довгий час євреї жив у кагалі - у територіальній общині (див. примітку). Чим був кагал?

«Кагал означає єврейською суспільство», – писав свого часу «Русский еврей» [12]. У широкому значенні слова – євреї, які проживають в населеному пункті, регіоні чи країні. Кагалом називали й релігійне об'єднання (не менше десяти мужчин), прихожан конкретної синагоги чи орган общинного самоуправління.

Кагал був свого роду великою «родиною», що складалася, зрозуміло, із взаємодіючих частинок - окремих сімей, груп, які, маючи різний статус і права, усвідомлювали свою єдність. Життя у кагалі (відповідно, і поза його межами) можна розглядати як одну із основ для самоідентифікації єврея.

Живучи в кагалі, єврейська сім'я дотримувалася певних звичаїв – впродовж століть жила за релігійними нормами; оберігала своє буття за допомогою незмінного слідування традиціям предків, незмінної поваги до пращурів та їхніх цінностей.

Члени общини, відстоюючи свої економічні інтереси від зазіхання «чужих» євреїв (представників інших общин), користувалися херем-а-ішув і були пов'язані між собою «дружніми, сусідськими і родинними стосунками» [11].

На чолі общини стояла еліта, приналежність до якої визначалася з урахуванням трьох чинників: по-перше, майнового стану; по-друге, походження; по-третє, релігійного статусу [2]. Ця еліта і стежила за дотриманням прав та обов'язків членами общини. Тобто виконувала, найперше функцію контролю.

Функціонуючи на традиційних засадах самоуправління, община регламентувала «усі сторони» внутрішнього життя, виконувала не тільки господарчі, але й поліцейські та судові функції [8].

У 1844 р. кагали були заборонені російською владою. Після заборони кагалів єврейство перейшло у відомство міських дум і ратуш, у складі яких (див. примітку) функціонував «єврейський стіл» [3]. У компетенції дум і ратуш опинилися збори з євреїв, управління молитовними будинками і школами, запис євреїв до певних станів, паспортна справа, складання призовних списків, ведення відомостей про єврейські борги, метричні книги та ін. [7].

Слід зауважити, що формальне знищення кагалів – зміна умов соціалізації - не могло призвести до миттєвої перебудови такої консервативної структури, як свідомість єврея, не могли вмиг зруйнувати усталені в общині ієрархії.

Як зазначав І. Левітац, після знищення кагалів «відокремленість євреїв від християн не зникла, і перші зазнавали дискримінації як окремий прошарок міського населення. Євреї залишилися особливою економічною групою, яка платила свої податки і несла воїнську службу абсолютно відмінним від

усіх інших чином, але з точки зору владних повноважень задовольнялися надто пасивною роллю. Вони збирали свідчення і статистичні дані, давали рекомендації стосовно величини витрат на майбутній рік і визначали суму коробкового збору [15]. Отже, єврейство було об'єктом російської політики, а не її суб'єктом, хоча б з найменшими правами.

А з 1860-х років община вже мала більш розширену представницьку структуру – «сотню», яка у 1863 р. була розширена до 120 осіб [9].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Зважаючи на вищевикладене можна зробити висновок, що XIX століття було часом, у який єврейська община як організм («заклад»), форма співжиття та взаємопідтримки представників нетериторіальної нації, яка виступала своєрідною основою (підґрунтям) для самоідентифікації особистості, внаслідок зовнішнього втручання зазнала суттєвих змін; це можна розглядати як одну із причин, що призведуть до появи у свідомості єврея кризових явищ, як своєрідне джерело подальших ідентифікаційних криз.

Общинна форма життя євреїв свідчила про несинхронність політичного регулювання їх статусу в Україні у досліджуваний період та наявний конфлікт єврейської меншини з оточуючим середовищем, яке уособлювала, з одного боку, державна російська нація, в руках якої концентрувалася влада й бездержавні українці-індивідуалісти, котрим общинний колективізм був далеким.

Зникнення традиційних інститутів самоуправління призвело до перерозподілу влади в єврейському середовищі (на користь офіційних владних структур); оформлення нових - офіційних - центрів влади і прийняття рішень та знищення «старих» інститутів самоуправління, що зумовило появу нових, які були секулярними за характером.

Література:

1. Аксаков И.С. Сочинения. – М., 1886. – Т.3. – 850 с.
2. Барталь И. От общины к нации: евреи восточной Европы в 1772-1881 гг. / И. Барталь; пер. с англ. и иврита А. Сметанников, Г. Зеленина. – Иерусалим: Гешарим, 5767; М.: Мосты культуры, 2007. – 263 с.
3. Рабинович О. Внутренние известия. Одесса / О. Рабинович // Рассвет. – 1860. – № 15.- С. 235 – 237.
4. Голицын Н.Н. История русского законодательства о евреях. – СПб, 1886. – С. 180-192.
- 5.. Евреи. История по Брокгаузу и Бухарину. – СПб, 2003. – 349 с.
6. Клейман М.Б. Еврейская община, ее сущности и характер / М.Б. Клейман. – М.: Типография «Заря», 1917. – 32 с.
7. Левин С. О значении для русских евреев общинного представительства / С. Левин // Русский еврей. – 1879. – № 8. – 24 октября. – К. 260 - 264.

8. Лернер О.М. Евреи в Новороссийском крае. Исторические очерки. По данным из архива бывшего Новороссийского генерал-губернатора / О.М. Лернер. – Одесса: типография Г.М. Левинсова, 1901. – 239с.

9. Материалы комиссии по устройству быта евреев – СПб, 1879. – Ч.1 – С.110.

10. Полищук М. Евреи Одессы и Новороссии. Социально-политическая история евреев Одессы и других городов Новороссии. 1881 – 1904 / М. Полищук. - Иерусалим: Гешарим, 5762; М.: Мосты культуры, 2002. – 446 с.

11. Синельников А. Право первородства как фактор социальной активности у евреев и неевреев (Из неопубликованной книги) / А.Синельников // Проблемы существования в диаспоре. Презентация и обсуждение книги А.Рубинштейна «От Герцля до Рабина и дальше. Сто лет сионизма»: Материалы семинара, (Москва, 21-23 апреля 2000 года). – Мн.: ООО «Мет», 2001. – С.75-98.

12. Среди русских газет и журналов // Русский еврей. – 1879. – №1. – 31 августа. – К. 20-22.

13. Субботин А.П. В черте еврейской оседлости. Отрывки из экономических исследований в западной и юго-западной России за лето 1887 г./ А.П. Субботин. – В.П. – СПб.: Типография северного телеграфного агенства, 1890. -240 с.

14. Шолом-Алейхем.[Письмо к] Я.Динезову, 1 апреля 1888 г./ Шолом-Алейхем// Шолом-Алейхем.Собрание сочинений: В 6-ти томах; ред.кол.: М.С.Беленький, Вс. В. Иванов, Б. Н. Полдевой. – Т.6: Рассказы, пьесы, статьи и письма. -М.: Гос. изд-во худож. лит-ры, 1961. – С.696-700.

15. Levitats I. The Jewish Community of Russia. 1855-1917 / Isaac Levitats. – Jerusalem : Posner, 1981. – 242 p.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕЖГОСУДАРСТВЕННОГО НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА ДЛЯ УКРАИНЫ

*Дюжнев В.Г., доктор экономических наук, профессор,
Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»*

*Бабенко В.А., доктор экономических наук, профессор,
Харьковского Национального университета им. В. Н. Каразина*

Коняева Е.Г., аспирант,

Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина

Annotation. *This article discusses the prospects for the development of the implementation of scientific and technical cooperation. On the example of interstate cooperation between Ukraine and the EU, it shows approaches to improving the procedure for developing cooperation priorities.*

Key words: *priorities of Ukrainian, interstate scientific and technical cooperation with the EU, programs of scientific and technical cooperation.*

Анализируя результаты межгосударственного научно-технического сотрудничества, на наш взгляд, можно сделать вывод, что существующая мировая система НТС, в основном, обслуживает интересы международного капитала и высокоразвитых стран, а на глобальной периферии формы НТС, которые призваны способствовать эффективному развитию национальных экономик, довольно противоречивы [2].

Например, рассмотрим НТС Украины с позиций отношений с ЕС и, с другой стороны, с группой стран Черноморского бассейна. ЕС формирует программы НТС с участием стран, не входящих в ЕС, в том числе, развивающихся. Они призваны способствовать увеличению числа инновационных технологий, открытий и перспективных разработок на рынок. При этом на уровне ЕС предлагается единый набор упрощенных правил и минимизируются бюрократические процедуры, чтобы максимально облегчить участие в ней университетов, научно-исследовательских организаций, малых и средних предприятий, участвующих в них стран. На наш взгляд, следует более подробно остановиться на мотивациях сторон в рамках НТС. Развитие программ НТС Украина – ЕС представлена в Таблице 1.

Рассмотрим вопросы динамики научно-технического потенциала Украины в сравнении с динамикой программ научно-технического сотрудничества с ЕС (См. Рис 1).

На наш взгляд, динамику роста программ следует сопоставить с динамикой основных научно-производственных показателей Украины.

Перечень программ в рамках НТС Украины с ЕС

	Программа	Характеристика
1	FP7 - Седьмая рамочная программа исследований и технологического развития	Существуют две основные стратегические цели Рамочных программ исследований: 1. Укрепление научно-технической базы европейской промышленности; 2. Поощрение своей международной конкурентоспособности, одновременно поощряя исследования, поддерживающие политику ЕС.
2	Erasmus Mundus	Программа направлена на повышение качества высшего образования за счет стипендий и академического сотрудничества между ЕС и другими странами. Erasmus Mundus состоит из трех действий: 1. Совместные программы. 2. Партнерство. 3. Проекты адаптации.
3	Tempus	Программа Tempus финансирует межвузовское сотрудничество в области разработки и совершенствования учебных программ, управления университетом, взаимодействия между учеными и гражданским обществом, сотрудничества между образованием и бизнесом, а также структурных реформ в сфере высшего образования.
4	TACIS (Техническая помощь Содружеству Независимых Государств и Грузии)	Цель программы - помочь отдельным государствам развивать эффективно функционирующие рыночные экономики на основе частной собственности и инициативы и поощрять развитие плюралистических демократических обществ.
5	Jean Monnet Programme under the Lifelong Learning Programme	The European Commission's Lifelong Learning Programme позволяет людям на всех этапах своей жизни участвовать в стимулировании учебного опыта, а также помогает развивать сектор образования и обучения в Европе.
6	INSC - Instrument for Nuclear Safety Cooperation (from 2007 onward since it replaces the Tacis Nuclear Safety Programme) - funded through ENPI European Neighborhood and Partnership Instrument	INSC следующие конкретные цели заключаются в следующем: 1. Содействие эффективной культуре ядерной безопасности и внедрение самых высоких стандартов в области ядерной безопасности и радиационной защиты и постоянное совершенствование ядерной безопасности. 2. Ответственное и безопасное обращение с отработавшим топливом и радиоактивными отходами и восстановление прежних ядерных объектов и объектов. 3. Создание рамок и методологий для применения эффективных и эффективных гарантий ядерного материала в третьих странах.
7	ENPI CBC (Cross-Border-Cooperation) Poland-Belarus-Ukraine Programme	В течение 15 лет поддерживает трансграничные процессы развития на окраинах Польши, Беларуси и Украины путем совместного финансирования различных проектов. Все проекты, финансируемые в рамках Программы, являются некоммерческими и способствуют улучшению качества жизни жителей восточной Польши и Западной Украины и Беларуси.

8	Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine ENPI Cross-border Cooperation Programme 2007-2013	Программа предлагает широкий спектр возможностей потенциальным бенефициарам по четырем приоритетам: экономическое и социальное развитие, повышение экологических качеств, повышение эффективности границ и поддержка людей для сотрудничества с людьми.
9	Joint Operational Programme Romania-Ukraine-Republic of Moldova 2007-2013	Эта программа сотрудничества финансируется ЕС через Европейский инструмент соседства и партнерства на 2007-2013 годы. Программа направлена на создание «мостов» среди трех вовлеченных стран, чтобы помочь пограничным районам преодолеть свои схожие проблемы в области развития, работая вместе и находить общие решения.
10	Euroatom	«Евратом» стремится проводить ядерные исследования и учебные мероприятия с уделением особого внимания постоянному совершенствованию ядерной безопасности, безопасности и радиационной защиты, в частности, для обеспечения долгосрочного обезвреживания энергосистемы безопасным, эффективным и безопасным способом.
11	Eurostudent VI	Основная цель проекта EUROSTUDENT - собрать сопоставимые данные о социальном измерении европейского высшего образования. В нем основное внимание уделяется социально-экономическому положению и условиям жизни студентов, но также изучается временная международная мобильность.
12	Horizon 2020	Horizon 2020 - крупнейшая программа исследований и инноваций в ЕС. Это финансовый инструмент, внедренный инновационным союзом, флагманской инициативы Егоре 2020, направленной на обеспечение глобальной конкурентоспособности Европы.
13	COSME	Программа конкурентоспособности малых и средних предприятий улучшает доступ к финансированию для МСП.
14	Black Sea Basin Joint Operational Programme 2007-2013	В The Black Sea JOP участвуют 8 стран, т. е. Армения, Болгария, Грузия, Молдова, Турция, Украина, Румыния и Греция. The Black Sea JOP стремится к более устойчивому экономическому и социальному развитию регионов Черноморского бассейна.
15	INOGATE Interstate Oil and Gas Transport to Europe	Международная программа энергетического сотрудничества между Европейским союзом, прибрежными государствами Черного и Каспийского морей и их соседними странами, которые договорились о совместной работе.
16	Nuclear Safety Cooperation Instrument (NSCI)	Инструмент для поддержки содействия обеспечению высокого уровня ядерной безопасности, радиационной защиты и применения эффективных и эффективных гарантий ядерного материала в третьих странах.

17	South East Europe Programme	Программа направлена на развитие транснациональных партнерств по вопросам стратегического значения в целях совершенствования процесса территориальной, экономической и социальной интеграции и содействия сплочению, стабильности и конкурентоспособности региона. С этой целью Программа стремится реализовать высококачественные, ориентированные на результат проекты стратегического характера, имеющие отношение к программной области.
18	Central Europe Programme	Программа улучшает возможности регионального развития в области инноваций, сокращение углекислого газа, защиту природных и культурных ресурсов, а также транспорт и мобильность.

Таблица составлена автором по материалам: [5]

Из данного рисунка видно, что на фоне роста динамики различных программ в рамках НТС Украина – ЕС имеет место тенденция снижения основных экономических и научно-технических показателей. Таким образом, можно сделать вывод, что по состоянию на 2018 год тенденция усиления данного вектора не подтверждается тенденциями роста научно-производственного потенциала Украины, а по факту имеет место тенденция снижения.

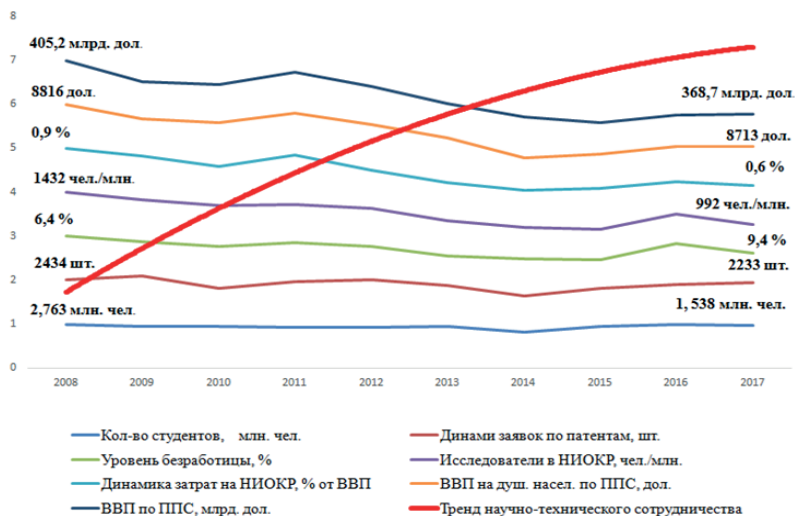

Рис. 1. Сравнительная характеристика взаимосвязи роста программ НТС Украина – ЕС и основных тенденций развития украинской экономики [3, 4]

Из этого можно сделать вывод, что научно-техническое сотрудничество может быть в равной степени взаимовыгодным взаимодействием, а может быть в значительной степени односторонне выгодным. По сути, если

взаимодействие субъектов приносит одностороннюю выгоду, то это не есть сотрудничество, а превращенная форма эксплуатации субъекта.

В контексте данного анализа следует отметить, что взаимовыгодное взаимодействие - это взаимное внимание, взаимное понимание, взаимная вовлеченность, взаимная ответственность, взаимное согласие, взаимное действие, и на финише взаимная выгода и взаимное развитие.

Если сотрудничество не базируется на этих принципах, то оно объективно не может получить по-настоящему взаимовыгодных результатов. При этом взаимовыгодное сотрудничество подразумевает изначальное понимание того, что конкретно хочет получить каждый участник совместной деятельности.

Таким образом, взаимовыгодное НТС возможно в ситуации полной открытости, восприятия и согласованности интересов и полного их принятия в рамках соответствующих договоренностей [1].

Вероятно, на наш взгляд, это следствие того, что в программах НТС не учитывается инновационная восприимчивость результатов сотрудничества с точки зрения реальных субъектов производственно-хозяйственной деятельности Украины.

Литература:

1. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка в четырёх томах. Том 1 (А-Д) / М. Фасмер. Перевод с нем. и дополнения О. Н. Трубачева. – М : Изд-во «Прогресс», 1986. – 250 с.

2. Сенцов С. В. Трансформация международного научно-технического сотрудничества в условиях глобализации и предпосылки интеграции в него России : диссертация [Электронный ресурс] // С. В. Сенцов. – Москва, 2006. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/transformatsiya-mezhdunarodnogo-nauchno-tehnicheskogo-sotrudnichestva-v-usloviyakh-globaliz>

3. Державна служба статистика України [Электронный ресурс] // Статистична інформація. – Режим доступа : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Мировой атлас данных [Электронный ресурс] // Статистическая информация. – Режим доступа : <https://knoema.ru/>

5. European Comission [Электронный ресурс] // International Cooperation. – Режим доступа : <http://ec.europa.eu/research/iscp/index.cfm?pg=ukraine>

ОБЛІК ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ

Кузнецова Т.К.,

кандидат економічних наук, доцент,

Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Через невизначеність концепції трансакційних витрат немає єдиного стандарту їх класифікації, а значить, податкові органи не можуть визначити, чи відносити їх до таких витрат, що зменшують оподатковуваний прибуток, чи ні, а підприємства змушені витрачати час і кошти на розробку індивідуальних схем управлінського обліку трансакційних витрат. Звідси постають проблеми обліку трансакційних витрат, найважливішою з яких є розробка єдиного стандарту їх класифікації.

Різноманітність підходів до визначення і класифікації трансакційних витрат і досі є великою науковою проблемою. З часів Роберта Коуза [1], який ввів цю концепцію в економічну науку, багато закордонних і вітчизняних учених приділяли їй увагу, але й дотепер навіть серед представників інституціоналізму — «рідного» для трансакційних витрат напряму економічної думки — немає порозуміння щодо їх визначення та класифікації. Тому спочатку проаналізуємо підходи до сутності трансакційних витрат, їх основні форми, класифікації та види.

Головна мета управління трансакційними витратами — це їх оптимізація, точніше, мінімізація, адже, останнім часом вони займають значну частку в структурі витрат будь-якого підприємства. Проте для того, щоб розробити методи оптимізації, потрібно насамперед розширити і поглибити знання про трансакційні витрати, тобто дослідити їх.

Методи дослідження трансакційних витрат підприємства розглядають у своїй монографії «Управління затратами підприємства» Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, Л.Ю. Хлап'юнов і Г.А. Макухін [2].

Автори пропонують до процедур дослідження трансакційних витрат підприємства віднести шість основних та одну забезпечувальну. До числа основних належать: процедура дослідження джерел утворення інформації про трансакційні витрати підприємства, процедура збирання інформації для об'єктивного та реального їхнього аналізу, процедура аналізу отриманої інформації про трансакційні витрати, процедура оцінки трансакційних витрат підприємства, процедура їхнього прогнозування, процедура розробки та прийняття рішення про здійснення трансакцій. Роль забезпечувальної відіграє процедура збереження інформації про трансакційні витрати підприємства.

На нашу думку, цю систему процедур слід застосовувати до всіх потенційних трансакцій підприємства, наявних на момент застосування цих процедур. Адже оптимізація трансакційних витрат полягає, очевидно, не лише у простому зменшенні вартості здійснення кожної трансакції, а й у

правильному виборі, які трансакції з сукупності потенційних здійснювати, а які — ні, тобто вкрай важливою є остання процедура дослідження. Зрозуміло, що проводити подібне дослідження ізольовано, тобто досліджувати кожну потенційну трансакцію і приймати по ній рішення окремо, є менш ефективним, ніж дослідження всієї їх сукупності, адже майже в будь-якому випадку може мати місце ефект синергії.

Проте для успішної оптимізації трансакційних витрат необхідно ще трохи поглибити розуміння цієї концепції. Для цього доцільно розглянути їх місце у загальній системі управління витратами підприємства. А.А. Чухно, П.М. Леоненко та П.І. Юхименко [3] пишуть із цього приводу наступне.

У сучасній ринковій економіці витрати фірми поділяють на три групи:

- 1) трансформаційні;
- 2) організаційні;
- 3) трансакційні.

З огляду на визначення сутності трансакційних витрат діяльність вважають трансакційною, якщо її функція полягає у здійсненні трансакцій — обміні прав власності, або якщо це допоміжна діяльність, що безпосередньо використовується для реалізації цієї функції. За такого підходу з усіх видів діяльності до трансакційних належать матеріально-технічне постачання і збут, заготівля, оптова та роздрібна торгівля (за винятком послуг ремонту, що мають насамперед трансформаційний характер) і фінансове посередництво (фінансування, кредитування, страхування, включаючи пенсійне забезпечення).

Отже, трансакційні витрати залежать від «сили» інститутів. З одного боку, трансакційні витрати будуть високими, якщо інститути слабкі (тобто будь-яка законодавча організація здійснення трансакцій відсутня), з іншого — якщо сильні (тобто законодавча організація здійснення трансакцій є надто жорсткою і, можливо, передбачає виплати державі за полегшення умов здійснення трансакцій). Це означає, що мінімум функції трансакційних витрат від інституцій знаходиться якраз між цими двома крайнощами, тобто цю функцію можна графічно описати як параболу з «гілками» догори.

Є. Божко стверджує, що процедуру оптимізації трансакційних витрат слід здійснювати у двох площинах: на макроекономічному рівні та на рівні окремих економічних суб'єктів. Основним, що впливає з результатів аналізу динаміки трансакційних витрат у процесі посилення інтеграційних зв'язків, є те, що кінцевим ефектом має бути зменшення їх рівня на одну грошову одиницю доходу як на мікро, так і на макрорівні. Оскільки розвиток ринкових відносин призводить до збільшення частки трансакційних видів економічної діяльності, то можна стверджувати, що певна частина трансакційних витрат перекладається з окремих економічних суб'єктів на державні і міждержавні інститути, а також на ті організації, які створюють відповідну інфраструктуру для процесів. Отже, з мікроекономічної точки зору оптимізувати трансакційні

витрати можна за рахунок правильного вибору здійснюваних трансакцій, з макроекономічної — за рахунок правильного, з кількісного і якісного боку, вибору інституцій. Проте методи оптимізації, про які йшла мова, є лише частиною процесу управління трансакційними витратами, адже вони не забезпечують підтримання стабільно мінімального їх рівня. До того ж у формулюванні цих методів не вистачає конкретики. Тому необхідно прийти до загальної детально розробленої моделі управління трансакційними витратами, яка базувалася б на загальній теорії менеджменту.

Загальна теорія управління трансакційними витратами розглядається у кандидатській дисертації Л.В. Базалієвої «Управління трансакційними витратами підприємства» [4].

Управління трансакційними витратами підприємства Л.В. Базалієва визначає як професійну діяльність, спрямовану на підвищення ефективності контрактації підприємства в ринкових умовах шляхом раціонального використання матеріальних, інформаційних і трудових ресурсів. До загальних цілей управління трансакційними витратами підприємства вона відносить зниження рівня ризику ринкових трансакцій підприємства та поліпшення його конкурентних позицій на ринку. Управління трансакційними витратами підприємства має бути націлене на оптимізацію розміру цих витрат. Критерієм оптимальності в управлінні трансакційними витратами підприємства, з точки зору Базалієвої Л.В., є досягнення максимального ефекту від здійснення ринкової трансакції, а також мінімальна величина трансакційних витрат.

Базалієва Л.В. доводить, що на формування трансакційних витрат підприємства й управління ними впливає значна кількість чинників зовнішнього оточення та внутрішнього середовища. Однак найвпливовішими з них є розбіжність економічних інтересів контрагентів, невизначеність і ризик.

Тут варто зауважити, що в науковій спільноті визнаються й інші фактори впливу на трансакційні витрати. Зокрема, Ж.М. Ющак зазначає, що величина трансакційних витрат варіює в залежності від сфери діяльності, стратегії підприємства, а також від вхідних адміністративних бар'єрів [5]. А.А. Чухно, П.М. Леоненко та П.І. Юхименко наголошують на важливості врахування того, що трансакційні витрати перебувають під впливом деяких інших чинників, таких, як технологія оцінювання та моніторингу, фізичні характеристики активів і природа обміну. А от А. Олейнік зазначає, що у загальному вигляді всі фактори, що впливають на формування трансакційних витрат, можна об'єднати у шість груп: 1) економічні; 2) правові; 3) організаційні; 4) психологічні; 5) технологічні; 6) соціальні. Під економічними факторами він розуміє: контрактну природу підприємства (усі відносини, що виникають між підприємствами як суб'єктами господарювання, оформлюються на основі контрактних відносин); конкурентну боротьбу (в умовах трансформації економіки конкурентна боротьба надзвичайно загострюється і відображається

в різних формах); конкурентоспроможність продукції, яка визначається масштабами ринку, видом конкурентного ринку, стратегією просування товару, еластичністю попиту на товар, стадією життєвого циклу товару тощо [6].

Облік трансакційних витрат, як уже було визначено — це складова управління ними, а саме функції контролю. Оскільки процес управління є циклічним, інформація, отримана за допомогою обліку, суттєво впливає на прийняття рішень із планування й організації трансакційних витрат, а отже, на вибір оптимального набору трансакцій. Проте в обліку трансакційних витрат є суттєві методологічні проблеми, оскільки у чинному законодавстві та міжнародних стандартах обліку прямо не згадується категорія «трансакційні витрати». Також існують певні прогалини і в розумінні того, що ж до неї відносити. Ж.М. Ющак вважає, що одна з таких прогалин — витрати входження підприємства на ринок.

Аналіз досліджень щодо управління трансакційними витратами доводить, що для повноцінного управління трансакційними витратами необхідно створити систему їх обліку. Проте, оскільки їх достатньо складно виокремити з загальної сукупності витрат (насамперед адміністративних), у плані рахунків бухгалтерського обліку нескоро з'явиться рахунок для їх обліку. Тим не менш, пропонується запровадити їх управлінський облік, що не має надто ускладнити роботу бухгалтерів завдяки автоматизації процесу, хоча і потребує підвищення їхньої кваліфікації.

Проведені дослідження дозволили зробити такі висновки:

1. Управління трансакційними витратами підприємства — це процес, спрямований на мінімізацію цих витрат з одночасною максимізацією ефективності їх здійснення. Під ефективністю здійснення розуміється розмір трансакційного прибутку — різниці між фактичним або потенційним доходом від здійснення трансакції та трансакційними витратами на неї.

2. Перед тим, як здійснювати управління трансакційними витратами, необхідно провести їх дослідження, що включає в себе 6 основних та 1 забезпечуючу процедури: дослідження джерел утворення інформації про трансакційні витрати, збирання інформації для їх аналізу, аналіз отриманої інформації, оцінку трансакційних витрат підприємства, прогнозування, розробку та прийняття рішень про здійснення трансакцій, а також збереження інформації про трансакційні витрати підприємства. Таке дослідження запустить управлінський цикл трансакційних витрат підприємства. При цьому найбільшу увагу слід приділити дослідженню джерел інформації про трансакційні витрати, оскільки ця інформація має відповідати певним вимогам, недотримання яких призводить у кінцевому рахунку до неякісних управлінських рішень.

3. Загалом на підприємстві існує 3 основні види витрат — трансформаційні (в основному виробничі), організаційні (в основному адміністративні) та

трансакційні. Організаційні та трансакційні витрати є взаємопов'язаними — збільшення одних веде до зменшення інших і навпаки. У зв'язку з даним поділом витрат в економіці загалом можна виділяти два великі сектори — трансформаційний і трансакційний, межа між якими не досить чітка. При цьому трансакційний сектор економіки становить від 50 до 70%, і величина його постійно зростає, а у фірмах трансформаційного сектора частка трансакційних витрат у сукупних витратах дорівнює від 1,5 до 15%, причому в перехідних економіках вони можуть бути значно більшими. Це доводить неабиякий вплив трансакційних витрат на сучасну економіку.

4. Найвпливовішими факторами формування трансакційних витрат вважаються розбіжність економічних інтересів контрагентів, невизначеність і ризик. За цими факторами необхідний постійний контроль і максимальне запобігання їхньому негативному впливу.

5. Для прийняття рішень щодо здійснення трансакцій пропонується застосовувати модель оптимізації трансакційних витрат, розроблену Л.В. Базалієвою. Також для визначення стратегії управління трансакційними витратами рекомендується використовувати їх поділ на фактичні та планові.

6. Облік трансакційних витрат є однією з найважливіших частин управління ними, а саме функції контролю. Тому, враховуючи те, що їх бухгалтерський облік законодавчо не передбачений, рекомендується ввести відповідні рахунки управлінського обліку, враховуючи при цьому практичні потреби менеджменту щодо їх класифікації для виділення субрахунків.

Література:

1. Коуз Р. Природа фірми // Коуз Р. Фирма, рынок и право. Пер. с англ. М.: Дело ЛТД, 2007. — С. 33 – 53. Coase R., The Nature of the Firm: The Firm, the Market and the Law, Moscow, Delo LTD, 2007.
2. Управління затратами підприємства: монографія / [Козаченко Г.В., Погорелов Ю.С., Хлап'юнов Л.Ю., Макухін Г.А.]. — К: Лібра, 2007. — 319 с.
3. Чухно А.А., Леоненко П.М., Юхименко П.І. Інституціонально-інформаційна економіка: Підручник [Електронний ресурс] / А.А. Чухно, П.М. Леоненко, П.І. Юхименко. — Режим доступу до підручника: http://pidruchniki.ws/15840720/ekonomika/institutsionalno-informatsiyna_ekonomika_-_chuhno_aa
4. Базалієва Л.В. Управління трансакційними витратами підприємства: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук [Електронний ресурс] / Л.В. Базалієва. — Режим доступу до роботи: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/27644.html>
5. Юшак Ж.М. Трансакційні витрати при вході підприємства на ринок: обліковий аспект [Електронний ресурс] / Ж.М. Юшак. — Режим доступу до статті: http://www.ztu.edu.ua/ua/science/publishing/visnik/econom/3_49/45.pdf
6. Олейник А.Н. Институциональная экономика: Учеб. пособие. □ М.:

THE ESSENTIAL FEATURES OF MANAGING ENERGY SECURITY IN THE CONDITIONS OF SOCIO-ECONOMIC TRANSFORMATIONS

*Markina I.A., D. Sc. (Econ.), Professor,
Poltava State Agrarian Academy*

***Annotation.** The article discusses the main problems of energy security management in the context of socio-economic transformations. The main approaches to the definition of the essence of energy security at the macro, meso and macro levels are characterized by author. A conceptual diagram of the formation of the mechanism for managing the energy security of an enterprise has been developed. The concepts of intensive, extensive and strategic use of energy security, depending on the identified needs and resource potential have been defined in the paper.*

***Key words:** economic security, energy management, energy policy, energy saving, socio-economic transformations, energy security management*

Setting of a problem. The main trends that influence the development of the national economy are related, on the one hand, to globalization and internationalization of the world economy, and on the other hand, to the specifics of the national policy. If the basic principle of globalization is the openness of the national space for information, financial and other flows operating in the world economic system, then the basic principle of the national policy is the protection from external influence by using economic advantages.

However, the strengthening of the regionalization of the economy led to an increase in the differentiation of the regions in terms of their socio-economic development, and, consequently, in the level of economic and energy security [9]. The uneven distribution of reserves of fuel and energy resources in conjunction with the socio-economic, geographical and climatic nature creates difficulties for the timely and complete ensuring of the economy and society with the necessary energy resources. All this is accompanied by weak diversification of fuel and energy supply systems, as well as the dependence of regional consumers of fuel and energy resources on extended and expensive interregional transport communications, low reliability of interregional energy connections and other factors that have a negative impact on the process of ensuring energy security. Therefore, an extremely urgent task is the timely identification of security problems in order to formulate specific recommendations for solving them, or at least in order to significantly reduce their influence as a whole [1].

Analysis of recent researches and publications. The issue of ensuring economic security is the subject of study by a wide range of scientists and specialists, among which are: V. Geyts, A. Mazarakı, S. Bortalevych, A. Gafurov, Ya. Kipchars'ka, V. Loiko and many others. The problem of Ukraine's energy dependence and the related issues of ensuring the energy efficiency of the national economy and the country's energy security situation are investigated in the scientific works of A. Shydlovskiy, M. Kovalka, Ya. Kipchars'ka and V. Loiko. Based on the accumulated scientific-methodological and practical developments in the area under study, it should be noted that in a recession and unstable political situation, topical issues of ensuring economic security are of particular relevance and require the development of adequate mechanisms to ensure it.

Goal setting. The main goal of the paper is to determine the essential features of energy security management in the context of socio-economic transformations.

Presentation of basic material of the research. The energy sector is in a state of unstable equilibrium between the real demands of consumers of energy and the real possibilities of meeting these demands. Like other areas of national security, the energy sector is under the relentless action of threats, the integration of which leads to the emergence of a set of risks.

To understand the essence of the category "energy security" and the distinction between synonymous concepts, it is advisable, first of all, to reveal the essence of the definitions used in scientific literature.

The very concept of "energy security" has a rather short history. This concept became popular after the introduction of the oil embargo in 1973 and was interpreted as the country's energy self-sufficiency. However, over time it became obvious that it is necessary to distinguish between the concepts of "energy independence" and "energy security".

As a rule, energy security is interpreted as an integral part of economic security. Thus, for example, A. Shydlovskiy, M. Kovalka define energy security as one of the most important components of economic security, which manifests itself, first of all, as the state of providing an individual subject with fuel and energy resources, and guarantee its full activity and, secondly, as the state of security of the energy complex and the ability of the energy sector to ensure the normal functioning of the economy and the energy independence of the subject.

Thus, according to these authors, political and energy independence are interdependent with each other [7].

In the "Energy Strategy of Ukraine for the period until 2030", energy security is defined as an integral component of the national security, which involves achieving a state of technically reliable, stable, cost-effective and environmentally safe energy supply of the economy and social sphere of the state. This type of security can be defined as "the ability of the state to ensure the effective use of its own fuel and energy base, to achieve optimal diversification of sources and routes of energy supply to ensure the vital activity of the population and the functioning of the

national economy [8].

By definition of the International Energy Agency, energy security is a continuous access to energy resources at an affordable price [6].

From the point of view of A.V. Bait, energy security is a state of security of an individual, society, state, economy from threats of disruption of reasonable energy needs, energy resources under normal and emergency circumstances and threats of disruption of uninterrupted energy supply at economically reasonable, reasonable fuel prices and energy resources [1].

By summarizing the diversity of approaches to the definition of the “energy security” concept, V.V. Loiko defines it as follows: “Energy security is the state of protection of national interests in the energy sector, from threats of an energy nature, the state of supplying the economy with energy resources or providing the economy with fuel and energy resources. Given the uneven location of fuel and energy resources in the world, energy security for importing countries is ensuring their energy supply reliability, and for exporting countries it is consolidation in strategic markets at cost-effective prices” [5].

In general, considering the above definitions of the essence of the concept of “energy security”, we can conclude that each of them characterizes a particular aspect of this essential category and can become an integral part of a single concept of energy security, and their combination can create a more holistic generalized view on the essence of energy security from economic position only.

Thus, energy security is a fairly broad concept that can be applied to various management objects – the state, regions, business entities, and the like.

Since energy security is one of the most important components of economic security, by analogy with the grouping of interpretations of the essence of the concept “economic security” concept, which was conducted by Ya. M. Kipchars’ka [4, p. 64], it is advisable to consider the given category “at the macro, meso and micro levels, respectively (See Figure 1).

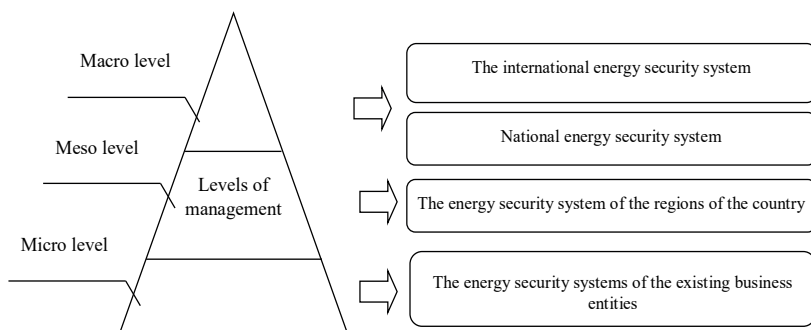

Fig. 1. Energy Security Management Levels
[developed by author on the basis of the source: 4]

In modern conditions, the energy security of an enterprise is a significant element of its economic potential. It should be noted that the level of national energy security cannot be determined by a simple sum of indicators of regional energy security levels, which in turn should not be determined by a simple sum of enterprises' energy security levels, since at different levels of the national economy rather unequal factors affect the level of energy security. However, it is the micro level, that is, the level of business entities that is the base level for ensuring the energy security of the region and the country. However, the micro level, that is, the level of business entities, is the basic level for ensuring the energy security of the region and the country as a whole.

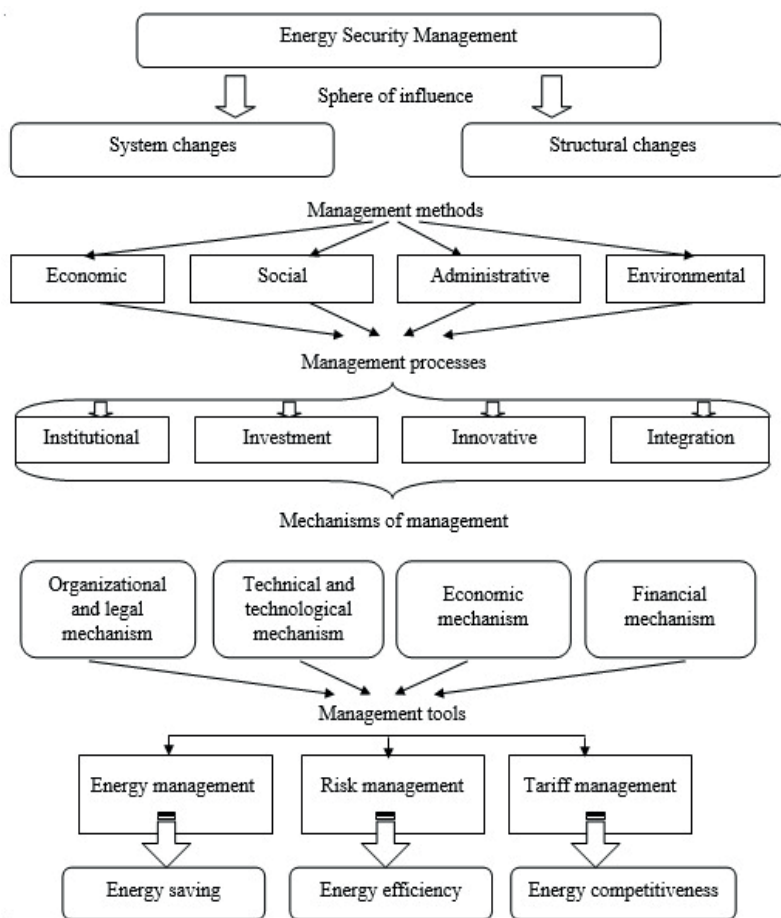

Fig. 2. The conceptual scheme of formation of the energy security management mechanism of the enterprise [developed by author on the basis of the source: 2, 3, 9]

To ensure the energy security of the enterprise, a well-developed and effectively functioning energy security management system is required [2, 3, 7, 8]. The formation of a modern security management system at any level of management is a complex process, encompassing the formation of a development strategy from the management level, the determination of resource capabilities, the selection of the necessary forms of integration of system participants, creation of an organizational structure, adequate to the existing level of management, and, finally, the formation of the methods, processes and management tools. The conceptual model of the formation of the mechanism for managing the energy security of an enterprise, which covers the above mentioned aspects, is shown in Figure 2.

The basic principles of building an effective system for managing energy security of an enterprise should include as follows:

- the diversified structure of the energy balance of the enterprise, that is, the absence of dependence on a single energy source;
- taking into account the environmental component, which means that the energy system of the enterprise should not have a negative impact on the environment;
- efficient use of energy resources, that is, the ensuring of a minimum amount of losses and waste;
- implementation of innovative technologies aimed at the rational use of energy resources;
- staff development in the field of energy management and efficient use of energy resources [4, 5, 7, 8].

A clear understanding of “energy security” as a dynamic category made it possible to formulate the basic principles of organizing an energy security management system that would be more responsive to a dynamic environment, and would allow an adequate level of energy security to be formed in the long term period.

Of course, the concept of “energy security” cannot claim to disclose the content of crises occurring in the energy system. However, being a general term, this category brings us closer to a correct understanding of the processes occurring both outside and inside the system, and helps to more accurately determine their meaning. That is why, depending on the identified needs and resource potential, it is advisable to define the following concepts of energy security:

1. The concept of intensive use (maximum performance from the use of energy resources), the essence of which is to use the reserve energy potential, that is, to ensure the transformation of the reserve potential into the investment one and later into exploitable potential. In modern economic conditions, this concept is considered to be the fundamental one in the system of economic regulation.

2. The concept of extensive use (or maximum growth) consists in building up the “investment” energy resources and transferring reserve and exploited resources. Innovative development and formation of a portfolio of investment proposals within this approach is typical for those entities that are able to implement large-scale energy sector development projects or for economically developed entities engaged

in the external buildup of energy resources. Innovative development and formation of a portfolio of investment proposals within this approach is typical for entities that implement large-scale energy sector development projects or for economically developed entities engaged in external buildup of energy resources.

3. The concept of strategic use (maximum exploitation) consists in forming the maximum reserves of energy resources and, if possible, transferring exploited and investment resources into its structure. This concept is typical for those entities that concentrate the energy potential for a strategically delayed period, most likely for future generations to use it appropriately.

Conclusions. The energy security of an enterprise is the degree of protection of its energy supply from external and internal threats in the conditions of normal operation, taking into account the development prospects, as well as the degree of energy supply of the minimum required energy needs in an emergency. The energy security of an enterprise depends on the strategic orientations of the long-term energy policy, energy security (national security in the field of energy), energy efficiency, budget efficiency and environmental safety of the energy industry. For the achievement of these benchmarks and a corresponding increase in the manageability of the energy development process, the formation and implementation of the main components of the state energy policy with its focus, responsibility, principles and mechanisms for implementation, as well as performance indicators, play an extremely important role. Such components include, above all, subsoil use, the development of domestic fuel and energy markets, the formation of a rational fuel and energy balance, regional and external energy policy, social, scientific, technical and innovative policies in the energy sector.

References:

1. Baitov A.V. Energy security of Russia in the conditions of market relations / A.V. Baitov, V.V. Velykorossov, A.M. Karyakin. – Moscow, 2012. – 223 p.
2. Bortalevych S.I. Regional Energy Security Management Methodology [Electronic resource] / S.I. Bortalevych // Management of economic systems. – 2012. – Vol. 11 (47). – Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologiya-upravleniya-energobezopasnostyu-regionov>
3. Gafurov A.R. The essence of the category “energy security” and its place in the overall security structure / A.R. Gafurov // Bulletin of the Murmansk State Technical University. – 2010. – T.13. – № (1). – pp. 178-182.
4. Kipchars’ka Ya.M. The economic security of the enterprise: the essence, content, the main components of its ensuring / Ya.M. Kipchars’ka // Scientific notes. – 2013. – Vol. 2 (43). – pp. 63-72.
5. Loiko V.V. Energy security in the context of economic security [Electronic resource] / V.V. Loiko // Efficient economy. – 2013. – Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2150&p=1>

6. International Energy Agency [Electronic resource]. – Retrieved from: <https://www.iea.org/to%pics/energysecurity/subtopics/whatisenergysecurity/>
7. Fuel and energy complex of Ukraine on the threshold of the third millennium; Edited by A.K. Shydlovskiy, M.P. Kovalka. – Kyiv, 2001. – 398 p.
8. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On the Approval of the Energy Strategy of Ukraine for the Period until 2030”, No. 1071-r of 24.07.2013. [Electronic resource]. — Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0002120%13>
9. Senchahov V.K. Economic security as the basis for ensuring the national security of Russia / V.K. Senchahov // Economic issues. – 2001. – Vol. 8. – pp. 73-80.

ЗМІНИ У ФОРМУВАННІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОД ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Захарченко В.І.,

доктор економічних наук, професор,

Мельниченко Д.О.,

Одеський національний політехнічний університет

Annotation. *The article deals with the changes taking place in the field of the main economic institutions and regimes of economic regulation in the countries-leaders. The types of new organizational forms of production are distinguished. The connection between the change in the model of the state system and the transition from the agrarian to the industrial development of individual countries is considered.*

Key words: *Economic regulation, organizational forms of production, industrial development, technological process, world economy.*

Участь держави в економіці в різних країнах характеризується своїми специфічними формами. Відзначено, що у воєнний час, як правило, і в ряді випадків мирного часу, в економіці функціонують державні підприємства. В їх завдання входить не стільки отримання прибутку, скільки вирішення соціальних проблем і заповнення ніш ринку, які не беруть на себе приватні фірми. Особливо активно втручання держави в економіку окремих країн спостерігалось в періоди економічних криз. В даний час високорозвинені країни переживають період структурної перебудови економіки, що викликається процесом переходу від технологій четвертого укладу до п'ятого. У розвинених країнах стали проявлятися випадки тривалого уповільнення темпів економічного зростання. Глобалізація світових ринків загострила міжнародну конкуренцію, і уряди високорозвинених країн, які раніше слідували шляхом «лібералізації економіки», починають проводити активну

політику підтримки конкурентоспроможності своїх підприємців шляхом стимулювання переходу економіки на інноваційний шлях розвитку.

У процесі глобалізації стали з'являтися наднаціональні економічні структури, існування яких викликає зміни в розподілі інструментарію економічної політики між владами різного просторового рівня.

Так, в індустріальний період діяла схема, згідно з якою на рівні центральної влади окремої держави зосереджувався інструментарій фінансової, монетарної і торгової політик. У федеративних державах субфедеральна влада володіла правом збору податків і формування власних бюджетів, тобто правом використання інструментарію фінансової політики для регулювання економіки.

У період глобалізації держави, які вступили в міжнародні економічні і фінансові організації, домовляються про спільне регулювання умов зовнішньої торгівлі і руху фінансів між країнами. Міжнародні організації, у яких країни беруть кредити (наприклад, МВФ), беруть під контроль напрями та інструментарій грошово-кредитної політики країн-боржників. Вступаючи в ВТО, країни домовляються про узгодження політик в сфері митного регулювання зовнішньої торгівлі. Таким чином, центральна влада окремих держав, особливо економічно слабших, позбавляється можливості в повній мірі використовувати інструментарій макрополітики, як це робили країни раніше, в індустріальний період розвитку. Як центральний уряд, так і регіональні влади вибірково впливають на економіку країни і окремих регіонів через інструментарій політики впливу на працю і капітал. У цих умовах зростає значимість узгодженої політики регіональної та місцевої влади у вирішенні окремих економічних проблем. Щоб підвищити дієвість регіональної влади в унітарних державах, центральна влада делегує їм частину своїх прав в сфері фінансової політики – зборі податків і формуванні бюджетів.

Участь центральної влади в регулюванні тих чи інших питань розвитку окремих частин країни (регіонів) відзначається в усі часи і в усіх типах держав. Для виконання цієї функції держави на постійній основі в унітарних державах вибудовується специфічна для кожної країни просторова структура влади. У федеративних державах така структура формується, як правило, знизу, шляхом уніфікації структур влади держав, що вступили в федерацію. Саме через діяльність просторових структур влади здійснюється державне регулювання регіонального (територіального) розвитку окремих країн світу. Незважаючи на наявність діючих на постійній основі просторових структур державної влади, з початку ХХ ст. в розвинених країнах світу стала формуватися самостійна функція центральної влади – регіональна політика. Регіональна політика використовується центральною владою для швидкого вирішення різного роду нагальних регіональних проблем, з якими не справляються постійно діючі регіональні структури держави.

В економічній науці регіональна економіка як самостійна галузь знань

проявилася в середині 1950-х рр. До цього часу у багатьох країнах світу накопичилася інформація про те, що економічне зростання в різному ступені поширюється по території країни. Крім того, економісти звернули увагу на той факт, що циклічні коливання спостерігаються не тільки в економіці країни, а й в економіці окремих частин країни – регіонів. На Заході з'явилися роботи, які присвячені проблемі регіонального аналізу, дослідженню питань формування міжрайонних та міжгалузевих зв'язків та інших характеристик регіонів. Американський економіст У. Ізард ініціював створення Асоціації регіональної науки (Regional Science Association). У цьому науковому напрямку регіон розглядається як цілісна система, що включає демографію, економіку, питання формування міжрайонних та внутрішньорайонних економічних зв'язків та ін. Зауважимо, що у праці У. Ізарда «Методи регіонального аналізу» не використовується поняття «регіональна політика» [2].

Поняття «регіональна політика», як характеристика сукупності заходів центральної влади щодо вирішення питань розвитку окремих регіонів, набуло широкого поширення кілька десятиліть пізніше, коли активізувався процес інтеграції країн Європи. Початком реальної і масштабної загальної регіональної політики ЄС прийнято вважати 1975 р., коли був створений Європейський фонд регіонального розвитку [3]. В цей час в ЄС на перший план вийшла проблема зниження просторових диспропорцій ЄС, проведення загальної регіональної політики і гармонізація національних регіональних політик. В англійському підручнику з регіональної економіки і політики зазначається, що стійкі регіональні відмінності різного характер розвитку країни чинять негативний вплив на загальний добробут [4, с.193]. На це явище влада Великобританії звернули увагу в 1930-і рр.

Знайомство з практикою участі центральної влади розвинених західних країн у вирішенні регіональних проблем показує, що необхідність появи регіональної економічної політики як самостійної державної функції зумовили наступні обставини:

- економічні кризи, які супроводжувалися зростанням безробіття, нерівномірно поширюються по території країни; в тих випадках, коли регіональна влада не справляється з вирішенням проблеми безробіття і не в змозі стимулювати економічне зростання, на допомогу їм приходять центральна влада;

- промисловість та інші види економічної діяльності, як правило, нерівномірно розміщуються по території країни; в будь-якій країні можна зустріти території, які за рівнем соціально-економічного розвитку сильно відстають від середніх показників;

- поширення в суспільстві ідеології «держави загального добробуту» (Welfare state), що змушує владу ставити за мету створення рівних умов життя і підприємництва для населення всієї країни, незалежно від місця проживання;

- міждержавна інтеграція – поява союзів держав (наприклад, ЄС); процеси формування єдиного економічного простору – вільне пересування в межах

союзу основних факторів виробництва – надають різний вплив на економіку окремих країн-членів союзу; щоб зміцнити інтеграцію, наднаціональні органи влади змушені проводити сильну регіональну економічну політику, спрямовану на вирівнювання умов підприємництва в різних країнах (регіонах) союзу;

- глобалізація світової економіки, яка змінює і часом радикально традиційні схеми руху факторів виробництва в межах окремих держав, що загострює міжнародну конкуренцію країн (регіонів), трансформує умови використання національними урядами коштів макрополітики і характер розподілу між різними рівнями влади інструментарію економічної політики.

Дослідження показують, що держава впливає на економіку регіонів двома способами:

1) стимулює розвиток на базі відомих технологій. Цей спосіб має широке застосування в регіональній політиці минулих років, бо дає змогу вирішувати проблему безробіття та активізації економічного зростання в відсталих і депресивних регіонах;

2) стимулює розвиток регіонів на базі нових технологій. У минулі роки воно здійснювалося в результаті реалізації національної політики розвитку науки і здійснювалося шляхом створення технополісів, наукових центрів, тобто концентрації в певній місцевості установ різних напрямків науки з метою прискорення обміном інформації між представниками різних наукових шкіл.

Перший спосіб вирішення регіональних проблем застосовували уряди різних країн. Широку популярність здобув досвід США щодо реалізації програми «Теннессі» в 1930-ті й наступні роки для виведення з кризового стану аграрного регіону долини річки Теннессі. Також оригінальною є програма «Аппалачі», реалізована в 1960-ті рр. з метою поліпшення життя населення території в районі гір Аппалачі шляхом реструктуризації гірничодобувної промисловості та вирішення екологічних і соціальних проблем.

Успішно впорався і уряд Нідерландів з завданням закриття шахт на півдні країни, беручи участь у створенні нових робочих місць, щоб скоротити безробіття (програма «Південний Лімбург»). Розвиток нових виробництв в районі Пілбара в Австралії також намічалося з використанням традиційних технологій (програма «Пілбара-21»).

Традиційна регіональна політика Європейського Союзу раніше була побудована на ідеології допомоги проблемним регіонам (відсталим, депресивним, сільськогосподарським) головним чином з метою вирішення проблеми створення нових робочих місць, без стимулювання використання нових технологій. На таких же принципах раніше формувалися зони вільної торгівлі, особливі економічні зони та зони підприємництва в різних країнах світу.

В кінці XX ст. уряди високорозвинених країн стали цільовим чином

стимулювати структурну модернізацію своїх економік на базі нових технологій п'ятого технологічного укладу. Зростаюча міжнародна конкуренція змусила уряди різних країн звернути увагу на необхідність формування нової інфраструктури XXI ст. – інноваційної інфраструктури. З'ясувалося, що в регіонах, де вона сформувалася раніше, підприємці швидко переходять на нову мережеву форму організації праці, утворюють кластери – групи виробництв, які відрізняються підвищеною схильністю до інновацій. Яскравим прикладом є «Силіконова долина» в США – батьківщина мікроелектроніки.

З метою міждержавного зіставлення регіональної економічної політики США, ЄС і України пропонується виділяти п'ять напрямків, що відрізняються колом вирішуваних завдань:

1) «традиційний» напрямок, завдання якого полягає в скороченні відмінностей в рівнях соціально-економічного розвитку окремих частин країни, а механізм реалізації базується на стимулюванні розвитку економік менш благополучних регіонів;

2) регіональний аспект «галузевих політик» центрального уряду, які спрямовані на вирішення різних галузевих завдань, але при цьому дуже впливають на перспективу розвитку різних регіонів країни;

3) міжінституціональний напрям політики центрального уряду, як вирішення проблеми взаємин між різними просторовими рівнями влади, включаючи питання фінансових потоків від центрального уряду до місцевих і регіональних властей (незв'язані трансферти на поточні витрати);

4) інтеграційна політика, яка спрямована на посилення горизонтальних економічних і соціальних зв'язків в макрорегіонах країни;

5) інноваційна регіональна політика, яка спрямована на підвищення конкурентоспроможності економіки країни шляхом активізації інноваційних процесів в окремих регіонах.

Запропонований у цьому матеріалі підхід було також використано під час виконання НДР “Перспективи транскордонної кооперації євро регіону “Нижній Дунай” в процесі розширення Європейського союзу: кластерна стратегія” (№ДР 011U003037).

Література:

1. Захарченко В.І. Наукові основи управління ринковою системою регіону: монографія /В.І. Захарченко, Т.К. Метіль, І.А. Топалова. – Одеса: Атлант, 2016. – 316 с.
2. Изард У. Методы регионального анализа: введение в науку о регионах: [Текст] /У. Изард. – М.: Прогресс, 1966. – 265 с.
3. Региональное развитие: опыт России и Европейского Союза / Под ред. А. Г. Гранберга. – М.: Экономика, 2000. – 435 с.
4. Armstrong H., Taylor J. Regional Economics and Policy. – 1993.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИКЛАДНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ НАВЧАННЯ ТЕМИ «МНОГОКУТНИКИ» У КУРСІ ГЕОМЕТРІЇ

Шаповалова Н.В.,

кандидат фізико-математичних наук, доцент,

Панченко Л.Л.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,

Скасків Л.В.,

кандидат фізико-математичних наук, доцент,

Навчально-наукового інституту обліку, аналізу та аудиту

Національного університету державної фіскальної служби України

***Annotation.** Practice confirms that understanding theoretical material while studying geometry substantially improves when sustained by concrete applied illustrations from the everyday life. As one of the most useful illustrations for studying polygons serve parquets, mosaics and plane tessellation. This paper presents basic theoretical data about plane tessellation, geometrical types of parquets and principles of their construction that can facilitate learning theme 'Polygons' in the course of geometry.*

***Key words:** polygon, parquet, mosaic, plane tessellation, netting, applied orientation of study, geometry, studying process.*

Свідоме застосовування набутих теоретичних знань до розв'язування практичних задач було і залишається однією з актуальних проблем в процесі навчання учнів та студентів геометрії. Широкі можливості для інтелектуального розвитку, для формування і розвитку логічного мислення, просторових уявлень і уяви, алгоритмічної культури, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, будувати математичні моделі досліджуваних процесів і явищ, обґрунтовувати отримані висновки надає учням та студентам вивчення курсу геометрії [8, с. 127].

Під прикладною направленістю курсу геометрії ми розуміємо його змістовний та методологічний зв'язок з практикою, який передбачає формування у суб'єктів навчального процесу [6] середніх та вищих навчальних закладів умінь, необхідних для розв'язування практичних задач засобами геометрії.

Прикладна направленість навчання геометрії формує у студентів та учнів розуміння геометрії, як методу пізнання та перетворення оточуючого світу, який є не лише областю застосувань геометрії, а й невичерпним джерелом нових геометричних ідей. Навчання застосуванню геометричних знань до розв'язування задач прикладного змісту, що виникають поза межами геометрії і розв'язуються геометричними методами, сприяє зміцненню мотивації навчання, системності, дієвості, гнучкості набутих знань, розвитку

вмінь застосовувати отримані знання, стимулює пізнавальні інтереси учнів і студентів [10, с. 75].

Однак сутність, шляхи і засоби реалізації прикладної направленості навчання геометрії у вищій школі залишаються недостатньо розробленими у сучасній педагогічній і фаховій науці. Брак задач прикладного характеру, задач з практичним змістом і практичних задач дається взяти як в ході навчання фахових дисциплін, так і ході виробничої, педагогічної, науково-педагогічної та науково-дослідної практик студентів та магістрантів. Втім, досвід останніх років свідчить про значну зацікавленість студентської аудиторії у тих наукових проблемах, що мають прикладне значення, особливо в оригінальних задачах міждисциплінарного змісту, що яскраво проявляється у виборі ними тематики науково-дослідних робіт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науково-педагогічній літературі існують різні підходи як до визначення поняття «многокутник», так і до способів організації реалізації прикладної направленості вивчення многокутників у курсі геометрії. Розгляду цих питань присвячені роботи про що свідчать дослідження академіка А. Н. Колмогорова, професорів Л. С. Атанасяна, А. Д. Александрова, Г. Бевз, В. Г. Болтянського, В. Ф. Кагана, О. В. Мантурова, А. В. Погорелова, П. М. Ерднієва, І. М. Яглома, З. І. Слєпкань, М. В. Працьовитого, В. Прасолова та інших.

Мета статті полягає у визначенні ролі навчання теми «Многокутники» у курсі геометрії, аналізі основних особливостей організації навчального процесу для реалізації прикладної спрямованості навчання геометрії учнів і студентів на прикладі вивчення і дослідження властивостей паркету, мозаїки та замощення площини.

Виклад основного матеріалу. Вивчення паркетів, мозаїк та замощень площини корисне як для учнів середніх навчальних закладів, так і для студентів вищих навчальних закладів, оскільки ця тема тісно пов'язана з темою «Многокутники», геометричними перетвореннями, періодичними функціями і відображеннями, теорією груп, комбінаторикою та деякими іншими розділами сучасної математики, і має широкий спектр прикладних застосувань [1, с. 3]. Вона придатна для дослідницької роботи учнів та студентів. Особливо корисною вона може стати для тих, хто цікавиться дизайном, архітектурою, декоративним мистецтвом та іншими прикладними питаннями геометрії. Паркети є своєрідним орнаментом, над створенням якого працювали багато поколінь майстрів. Ними прикрашають підлоги і стіни в приміщеннях. використовують різні мотиви паркету в одязі, аксесуарах, дизайні житла, будівництві.

Унікальні фізичні властивості деревини – колір, блиск і текстура, дані їй Природою, роблять її впродовж тисячоліть незмінним матеріалом для широкого вжитку. Ці характеристики деревини найбільш повно розкриваються, перш за все, на паркетних підлогах, особливо якщо вони освітлені потоком сонячного

проміння. Завдяки можливості настеляння елементів паркетного покриття в різних, в основному, взаємно перпендикулярних напрямках, які створюють «гру» гами кольорів і відтінків, що переливаються залежно від напрямів волокон деревини відносно джерела світла і прозорого оздоблення, підлоги стають високохудожніми виробами. Відомо, що деревина горіха може мати до 40 відтінків.

Математична і геометрична теорії многокутників та паркетів мають своє практичне застосування, тому їх свідоме засвоєння буде корисним для дизайнерів, архітекторів, будівельників, людей, що захоплюються народними мистецтвами.

У Національному лісотехнічному університеті України (НЛТУ, м. Львів) розроблено раціональні способи механізованої переробки бракованих паркетних планок і формування з них у комбінації з повномірними планками лицевих покриттів, які забезпечують максимальний вихід планок, естетичну ефективність і якість паркетних дошок. Вирішення комплексу взаємопов'язаних науково-інженерних питань експлуатаційного, топологічного, дослідницького, проектно-конструкторського, технічного і технологічного характеру дозволило створити паркетні дошки орнаментальних композицій. При побудові орнаментальних композицій на підлогах з паркетних дошок враховували:

- особливості розміщення планок лицевого покриття, які виявляють такі фізичні властивості деревини, як колір, блиск і текстуру;
- ширину ступні чи розміри кроків спостерігача при ходінні;
- цілісність ідеї рисунку, який би сприймався. Для побудови орнаментальних композицій на лицевих покриттях паркетних дошок, на чому б ми не базувались – на давньому багатосхемному комбінаторному паркет-орнаменті Дюрера чи сучасній мозаїці Пенроуза, використовувалось правило золотого перерізу – гармонійного поділу в крайньому і середньому відношенні за рахунок планок шириною 21, 34 і 55 мм – чисел із ряду Фібоначчі. При такому підході побудова орнаментів на паркетних підлогах відбувається із модульних елементів.

При побудові орнаментальних композицій на сучасних паркетних виробках застосовують три різновиди орнаментів:

- сітчасті орнаменти, які заповнюють суцільними візерунками всю поверхню підлоги;
- орнаментні фризи, якими тільки окантовують підлогу;
- орнаменти, вписані в коло-розети, що містяться в центрі підлоги.

Фризи і розети рідко застосовують для підлог у сучасних житлових приміщеннях, тому суцільні візерунки на підлогах із паркетних дошок доцільно формувати на квадратній, трикутній, прямокутній, ромбовидній і паралелограмній формі сіток.

Не всі ці фігури раціональні з точки зору технічного і технологічного виконання, тому існує 48 варіантів їх поділу на рівні частини. У результаті

такого поділу отримують рівні многокутники, з яких вибирають раціональні фігури і заповнюють ними лицеві покриття паркетних дошок без пропусків і проміжків певними фігурами у положеннях, одержаних поворотом цих фігур довкола осей, або віддзеркаленням їх у площинках симетрії. Послідовність побудови орнаментальних композицій включає вибір форми сітки, на яку наносяться паркетні планки, складені у вигляді фігур з осями симетрії 1, 2, 3, 4 і 6. На паркетах може бути тільки 17 поєднань фігур з такими осями симетрії. Це означає, що одна й та ж фігура, складена із паркетних планок, повторюється на площині 17 разів різними елементами симетрії і всіма можливими їх перестановками.

Дотримуючись наведених вище правил побудови площинних орнаментів, у Національному лісотехнічному університеті України (НЛТУ) створено різноманітні модульні варіанти орнаментальних композицій для підлог з паркетних дошок і паркетних плиток. До них належать паркетні дошки «Кристал», «Орнамент», «Квітка», «Стеон», «Зигзаг», «Доріжка», «Візерунок», паркетна плитка «Вітряк», паркетна плитка з доборами “Живопис” та інші.

Ці українські промислові зразки сучасних паркетних виробів – одна із спроб відновити перервану стильову тенденцію паркетів минулого.

Паркет (або мозаїка) – це нескінченне сімейство многокутників, що покриває площину без просвітів і подвійних покриттів. Створення паркетів тісно пов’язане з вивченням і застосуванням властивостей многокутників, оскільки існують різні види паркетів, а саме: правильні паркети – це паркети, які складаються з правильних многокутників і навколо кожної вершини многокутника розташовані одним і тим же способом (рис. 1). Існує лише три види правильних паркетів.

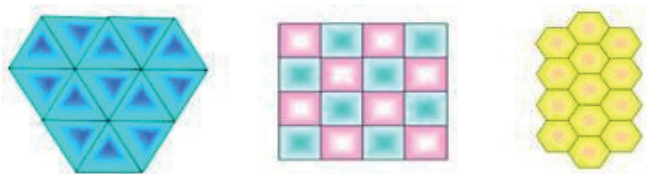

Рис. 1. Види правильних паркетів

Напівправильні паркети – це паркети, які складаються з правильних многокутників з різною кількістю сторін, однаково розташованих навколо кожної вершини. Існує лише вісім видів напівправильних паркетів (таблиця 1, рис. 2).

α_1	α_2	α_3	α_4	α_5	α_6	$\alpha_1 + \alpha_2 + \dots = 360^\circ$
60°	60°	60°	60°	120°		Паркет з трикутників і шестикутників
60°	60°	60°	90°	90°		Два паркети з трикутників і квадратів
60°	60°	120°	120°			Паркет з трикутників і шестикутників
60°	90°	90°	120°			Паркет з трикутників, квадратів і шестикутників
60°	150°	150°				Паркет з трикутників і дванадцятикутників
90°	120°	150°				Паркет з квадратів, шестикутників і дванадцятикутників
90°	135°	135°				Паркет з квадратів і восьмикутників

Таблиця 1. Таблиця значень кутів напівправильних паркетів

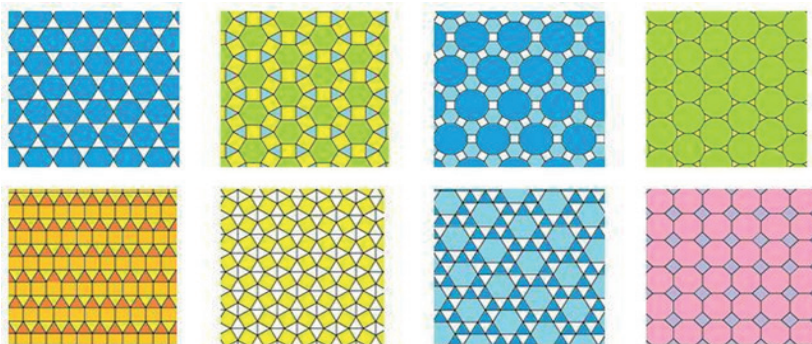

Рис. 2. Види напівправильних паркетів

Паркети не обмежуються правильними багатокутниками. Можна створювати паркети з криволінійних фігур, або з неправильних багатокутників (рис. 3).

а) паркет з криволінійних фігур б) паркет з неправильних багатокутників

Рис. 3

Пошук і класифікація паркетних п'ятикутників – одна з актуальних задач в сучасній комбінаторній геометрії. Першу класифікацію п'ятикутників дав в

1918 році математик Карл Рейнхард в своїй дисертації «Про розбиття площини на многокутники» [12], представлений у Франкфуртському університеті. Він описав п'ять типів фігур п'ятикутників, ще дев'ять – винайшли вчені у період з 1968 по 1985 роки. Через 30 років, в 2015 році, американські вчені відкрили 15-й тип п'ятикутника [3].

В результаті практичної роботи В. С. Долгушевим знайдені нові шістнадцятий (рис. 4), сімнадцятий (рис. 5) [4] і вісімнадцятий (рис. 6) [5] типи п'ятикутників, якими можна замостити площину без пропусків і накладань.

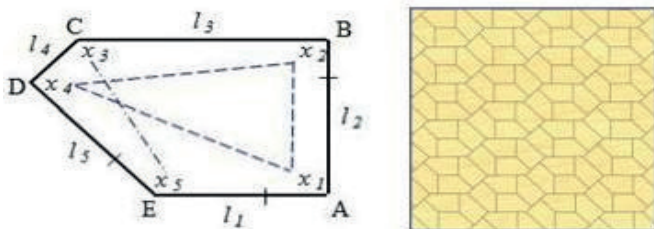

Рис. 4

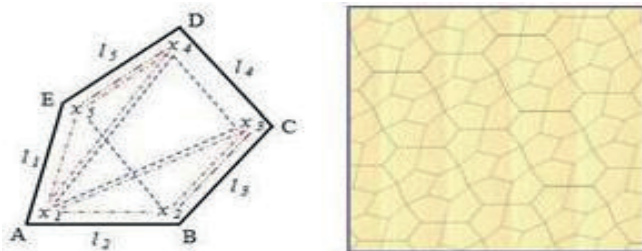

Рис. 5

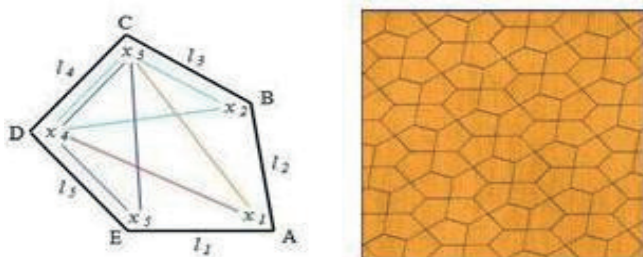

Рис. 6

Пошук і відкриття нових типів паркетних многокутників, за допомогою яких можна замостити площину без пропусків і накладань є надзвичайно

актуальними як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Деякі означення паркету не обмежуються многокутниками; в цьому випадку паркетом називається покриття площини без пропусків і перекриттів заданими фігурами (в окремому випадку – многокутниками, правильними чи неправильними, опуклими або неопуклими).

Надзвичайно корисним є розгляд різних способів утворення паркетів із застосуванням геометричних перетворень та комп'ютерних програм, що відкриває можливості для особистої творчості і створення нових мозаїк.

При вивченні паркетів доцільно розглянути замощення площини, сітки, їх види, деформації, визначальні області сітки та їх застосування, фігурні смуги. Замощення – це покриття всієї площини фігурами, які не перекриваються між собою. Зміщеною називається кожна сітка, хоч одна з вершин якої є внутрішньою точкою її ребра. Якщо жодна вершина сітки не є внутрішньою точкою деякого її ребра, її називають незміщеною [1, с. 8].

Фігурна смуга – це частина площини, обмежена двома періодичними лініями, які паралельно розміщені і не перетинаються. Лінії, які обмежують фігурну смугу, – її межі. Якщо вони – нескінченні ламані, то таку фігурну смугу називатимемо також ламаною смугою. Звичайна і ламана смуги – окремі види фігурних смуг.

Дві фігурні смуги називаються рівними, якщо рухом одну з них можна відобразити на другу. Межі рівних фігурних смуг рівні, тому одну з них завжди можна прикласти до другої так, щоб ці межі сумістились. Отже, будь-якими рівними смугами можна замостити площину. І якщо якими-небудь рівними фігурами можна замостити деяку фігурну смугу, то ними можна замостити і всю площину. Знання цього простого факту істотно полегшує розв'язання багатьох задач [1, с. 10].

Висновки. Для більш емоційного і яскравого сприйняття паркетів доцільно розглянути різноколірні паркети, сюжетні мозаїки, прослідкувати зв'язок між паркетами і орнаментами, які ми описували в своїх попередніх роботах [7–12].

Виходячи з цього, очевидно, що на даному етапі ще багато чого потрібно зробити для реалізації прикладної спрямованості навчання геометрії.

Література:

1. Бевз Г.П. Геометрія паркетів / Г. П. Бевз. – К.: Вежа, 2007. – 88 с.
2. Бевз Г.П. Геометрія чотирикутника / Г. П. Бевз. – Х.: Видав. Гр. «Основа», 2003. – 80 с.
3. Борисов А. Математический паркет // Лента.ру. – 2015. – 20 августа. – Режим доступа: <http://lenta.ru/articles/2015/08/20/pentagon/>
4. Долгушев В. С. Новые паркетные замощения плоскости выпуклыми пятиугольниками / В. С. Долгушев // Амурский научный вестник. – 2016. – № 2. – С. 72-81. – Режим доступа: <https://elibrary.ru/item.asp?id=26231741>

5. Долгушев В. С. Новые паркетные замощения плоскости выпуклыми пятиугольниками. Часть II // Амурский научный вестник. – 2016. – № 3. – С. 43-47. – Режим доступа: http://www.amgpgu.ru/upload/iblock/4aa/dolgushev_v_s_novye_parketnye_zamoshcheniya_ploskosti_vypuklymi_pyatiugolnikami_chast_ii.pdf

6. Фицула М. М. Педагогіка вищої школи : Навч. посіб. [2-е видання, доп.] – К.: «Академвидав», 2014. – 456 с.

7. Шаповалова Н. В. Дослідження орнаментів в науково-дослідній роботі студентів фізико-математичних спеціальностей ВНЗ / Н. В. Шаповалова, Л. Л. Панченко // Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки. – Випуск 17 (350). – Черкаси: Черкаський національний університет, 2015. – С. 117-126.

8. Шаповалова Н. В. Орнаменти на площині: їх види, властивості і застосування [Електронний ресурс] / Н. В. Шаповалова, Л. Л. Панченко // Математика в сучасному технічному університеті. – 2015. – Номер 1 (1). – С. 80-92. – Режим доступу: http://mmtu.in.ua/issues/1/MMTU_Iss1_10.pdf

9. Шаповалова Н. В. Реалізація прикладної спрямованості навчання студентів фізико-математичних спеціальностей ВНЗ при вивченні геометрії / Н. В. Шаповалова, Л. Л. Панченко // Збірник тез Всеукраїнської науково-методичної конференції «Сучасні науково-методичні проблеми математик у вищій школі», м. Київ, 7-8 жовтня 2016 р. – Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – С. 127.

10. Шаповалова Н. В. Роль вивчення дискретних та кристалографічних груп рухів площини для реалізації прикладної спрямованості навчання студентів фізико-математичних спеціальностей ВНЗ / Н. В. Шаповалова, Л. Л. Панченко // Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки. – Випуск 36 (369). – Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2015. – С. 74-81.

11. Шаповалова Н. В. Вивчення паркетів, мозаїк та замощень площини для реалізації прикладної спрямованості навчання геометрії / Н. В. Шаповалова, Л. Л. Панченко // Матеріали міжнародної науково-методичної конференції «Проблеми математичної освіти» (ПМО – 2017), м. Черкаси, 26-28 жовтня 2017 р. – Черкаси: Вид. від. ФОП Гордієнко Є.І., 2017. – С. 204-205. <http://difur.in.ua/wp-content/uploads/2017/11/pmo-2017.pdf#page=204>

12. Shapovalova N., Panchenko L. Plane geometrical ornaments: types, features and application / N. Shapovalova, L. Panchenko // Theory and practice of social, economic and technological changes. Monograph. – Prague: Nemoros s.r.o., 2018. – P. 172-182. (0,7 д.а.) (ISBN 978-617-673-747-6) <http://sried.in.ua/uploads/images/exw/monograph.pdf>

13. Reinhardt, Karl (1918), Dissertation Frankfurt a.M. (in German), Borna-Leipzig, Druck von Robert Noske, С. 77-82. Über die Zerlegung der Ebene in Polygone.

14. Wong, M. T., Zongker, D. E., Salesin, D. H. (1998) "Computer-Generated Floral Ornament", Proceedings of SIGGRAPH '98, ACM Press, pp. 423–434.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ М'ЯСА ТА М'ЯСНИХ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ

Пилявець О.В.,

*здобувач освітнього ступеня «магістр»,
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ*

Annotation. *The article gives an analysis of the meat processing industry of Ukraine, the state and prospects of the meat and meat products market. The main negative and positive tendencies in meat processing industry are revealed.*

Key words. *meat processing industry, animal husbandry, development, modern state, trends, meat and meat products.*

Ринок м'яса є складовою частиною агропродовольчого ринку. Він являє собою систему відносин, пов'язаних із виробництвом і товарообігом м'яса і м'ясопродуктів. Ринок м'яса, як і продовольчий ринок в цілому, являє собою складну економічну систему, яка динамічно розвивається і функціонує під впливом різних факторів. Ринок, в першу чергу, це підтримка рівноваги між попитом і пропозицією на певний товар. У цьому процесі важлива роль належить економічному регулюванню виробництва продукції, її переробки, збуту та споживання.

У сучасних умовах постає проблема забезпечення агропромисловим комплексом продовольчої безпеки країни та активізації зовнішньої торгівлі. М'ясопереробна галузь залишається для України пріоритетною і стратегічною. Посилення процесів глобалізації та інтеграція України до світової спільноти висувають нові вимоги до розвитку м'ясопереробної галузі: відповідність міжнародним стандартам якості, екологічності та безпеки; перехід на інноваційну модель розвитку галузі та активне впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій виробництв на основі комплексного використання сировини тощо.

Дослідженню сучасного стану м'ясопереробної галузі присвячені праці О.І. Драган, В.І. Ємцева, П.О. Заремби, С.В. Коляденка, Е.А. Науменко, М.В. Руденка, І.О. Седікової, І.В. Федулової, В.О. Янкового та інших вітчизняних учених-економістів. У проведених дослідженнях аналізувалися різні аспекти становлення розвитку м'ясопереробної галузі, пропонувалися теоретичні і практичні рекомендації щодо забезпечення підвищення ефективності її функціонування. Однак розвиток м'ясопереробної галузі вимагає постійного

моніторингу невирішених проблем з урахуванням політичних, фінансових, інноваційних та інших аспектів, які недостатньо висвітлені в наукових працях.

Метою статті є дослідження та узагальнення аспектів сучасного стану та перспектив розвитку м'ясопереробної галузі.

Ринок м'яса та м'ясопродуктів в Україні існує через сформовану структуру, яка включає поряд із сільським господарством ланки первинної обробки і промислової переробки, оптову ланку, роздрібну ланку і також споживачів кінцевої продукції галузі. Механізмом виконання цього є ринок м'ясної продукції, який включає організаційно-економічні форми взаємовідносин між суб'єктами господарювання різних сфер галузі тваринництва, забезпечує рух продукції на усіх стадіях відтворювального процесу – від вирощування і відгодівлі тварин (отримання м'ясної сировини) до вироблення готових продуктів і реалізації їх кінцевому споживачу.

На сучасному етапі основною проблемою стратегічного розвитку м'ясопереробної галузі є дефіцит вітчизняної сировини через кризовий стан тваринництва. Негативні зміни у виробництві основних видів тваринницької продукції є наслідком системних перетворень суспільно-економічних відносин в агропромисловому комплексі, коли були зруйновані великі та спеціалізовані господарства з вирощування та відгодівлі худоби, свиней. За період 1992–2017 років виробництво продукції тваринництва у всіх категоріях сільськогосподарських підприємств зменшилося до 53,3% порівняно з 1992 роком: у сільськогосподарських підприємствах – до 47,2%; у господарствах населення – до 68,2%, дані наведені в табл. 1 [6].

Таблиця 1

Господарства	Роки					
	1992	1997	2002	2007	2012	2017
Усіма категоріями господарств, тис. т	4358	2294	1663	1597	2059	2322,6
у % до 1992року;	100	52,6	38,2	36,7	47,3	53,3
у % до попереднього періоду	-	52,6	72,50	96,0	128,9	112,8
-сільськогосподарські підприємства, тис. т	3099	1100	438	588	1134,4	1463,4
у % до 1992року;	100	35,5	14,1	19,0	36,6	47,2
у % до попереднього періоду	-	35,5	39,8	134,3	192,9	129,0
-господарства населення, тис. т	1259	1194	1225	1009	924,6	859,2
у % до 1992року;	100	94,8	97,3	80,2	73,4	68,2
у % до попереднього періоду	-	94,8	102,6	82,4	91,6	92,9

Водночас з 2007 року відбувається збільшення виробництва продукції тваринництва сільськогосподарськими підприємствами а саме на 34,3% у 2007 році, на 92,9% у 2012 році, на 29% у 2017 році.

Зміни позначилися на структурі господарств за категоріями, які займаються виробництвом продукції тваринництва. Так, у структурі господарств частка сільськогосподарських підприємств порівняно з 1992 роком зменшилася, а

саме у 1997 році – на 23,2%, у 2002 році – на 44,8%; у 2007 році – на 34,3%, у 2012 році – на 16%, у 2017 році – на 8,5%, за рахунок збільшення частки господарств населення [5].

Динаміка розвитку тваринницької галузі за 25 років свідчить про глибоку кризу: поступове скорочення обсягів поголів'я великої рогатої худоби у 1997 році – на 5 570,5 тис. голів (22,1%), у 2002 році – на 14 568,3 тис. голів (57,8%), у 2007 році – на 18 291,9 тис. голів (72,6%), у 2012 році – на 20 368,1 тис. голів (80,8%), у 2017 році – на 21 310,8 тис. голів (84,6%); свиней у 1997 році – на 6 001,2 тис. голів (30,1%), у 2002 році – на 9 873,8 тис. голів (49,5%), у 2007 році – на 13 480,6 тис. голів (67,6%), у 2012 році – на 12 370,1 тис. голів (62%), у 2017 році – на 12 596 тис. голів (63,1%); нарощування обсягів вирощування птиці з 2017 року до 90,3% порівняно з 1992 роком, дані наведені в табл. 2 [7].

Таблиця 2

Стан тваринництва за 1992–2017 роки

Роки	Поголів'я худоби та птиці станом на 1 січня року, тис. голів							
	Велика рогата худоба	Поточний рік / до 1990року, %	Свині	Поточний рік / до 1990року, %	Вівці і кози	Поточний рік / до 1990року, %	Птиця, млн. голів	Поточний рік / до 1990року, %
1992	25194,8	100,0	19946,7	100,0	9003,1	100,0	255,1	100
1997	19624,3	77,9	13945,5	69,9	5574,5	61,9	164,9	64,6
2002	10626,5	42,2	10072,9	50,5	1884,7	20,9	126,1	49,4
2007	6902,9	27,4	6466,1	32,4	1754,5	19,5	52,8	59,9
2012	4826,7	19,2	7576,6	38,0	1832,5	20,4	191,4	75,
2017	3884	15,4	7350,7	36,9	1371,1	15,2	213,3	83,6

Скорочення на 1 січня 2017 року порівняно з 1992 роком поголів'я великої рогатої худоби до 3 884 тисяч голів (або на 83,1%) та свиней до 7 350,7 тисяч голів (або на 64,5%) відобразилося на суттєвому зниженні обсягів м'яса у забійній вазі до 2 322,6 тис. т (або на 46,7%), дані наведені в табл. 3 [11].

З 2011 року відзначається поступове збільшення обсягів виробництва м'яса (у забійній вазі) до попереднього періоду: у 2012 році – на 7,39%; у 2013 році – на 4,12%; у 2014 році – на 3,07%; у 2015 році – на 8,14%, у 2016 році – на 14,6%. Водночас у 2017 році має місце зниження обсягів виробництва м'яса, а саме на 37 тис. тонн, або на 1,6%. Скорочення обсягів виробництва яловичини та свинини змінили структуру виробництва м'яса за видами на користь м'яса птиці, дані наведені в табл. 4 [2].

Таблиця 3

Обсяги м'яса у забійній вазі за 1992–2017 роки

Рік	Обсяги м'яса (у забійній вазі), тис. тонн	Поточний рік до 1990 року, %	Поточний рік до попереднього року, %
1992	4357,8	100	100
1997	2293,7	52,6	85,7
2002	1662,8	38,2	98,1
2007	1597,0	36,7	99,8
2012	2059,0	47,3	107,4
2017	2322,6	53,3	98,5

Таблиця 4

**Виробництво м'яса за видами (у забійній вазі)
за 1992–2017 роки, тис. тонн**

Види м'яса	Роки					
	1992	1997	2002	2007	2012	2017
Яловичина	1996	1185,9	754	652	427,7	383,2
у % до 1992року	100	59,4	37,8	28,2	21,4	19,2
Свинина	1576	806,9	676	494	631,2	759,5
у % до 1992року	100	51,2	42,9	31,4	40,1	48,2
Баранина і козлятина	45,8	39,5	17	16	21	14
у % до 1992року	100	86,3	37,1	34,9	45,9	30,6
М'ясо птиці	698,1	235,2	193	497	953,5	1142,7
у % до 1992року	100	33,7	27,7	71,2	в 1,4 рази	в 1,6 рази
М'ясо кролів	30,2	19,4	14	13	13,5	13,9
у % до 1992року	100	64,2	46,4	43,1	44,7	46,0
Конина	11,7	6,8	9	15	12	9,9
у % до 1992року	100	58,1	76,9	в 1,3 рази	102,6	84,6

Негативні тенденції розвитку тваринництва за 1993–2017 роки порівняно з 1992 роком призвели:

1) до зниження обсягів виробництва яловичини (у забійній вазі): у 1997 році – на 40,6%, у 2002 році – на 62,2%, у 2007 році – на 71,8%, у 2012 році – на 78,6%, у 2017 році – на 80,8%;

2) до зниження обсягів виробництва свинини (у забійній вазі): у 1997 році – на 48,8%, у 2002 році – на 57,1%; у 2007 році – на 68,6%, у 2012 році – на 59,9%, у 2017 році – на 51,8%;

3) до зниження обсягів виробництва м'яса птиці (у забійній вазі): у 1997 році – на 66,3%, у 2002 році – на 72,3%, у 2007 році – на 28,8% та збільшення у 2012 році в 1,4 рази, у 2017 році – в 1,6 рази;

4) до зниження обсягів виробництва конини (у забійній вазі): у 1997 році –

на 41,9%, у 2002 році – на 23,6%, та збільшення у 2007 році – в 1,3 рази, 2012 році – на 2,6%, у 2017 році відзначається зменшення на 15,4% через низький купівельний попит;

5) виробництво баранини та козлятини і м'яса кролів (у забійній вазі) залишається на рівні до 30% [1].

Проблеми відродження вітчизняного тваринництва потребують комплексного вирішення як з боку держави, так і з боку сільськогосподарських та переробних підприємств шляхом формування вертикально-інтегрованих структур, що дають можливість залучити інвестиції; знизити витрати на виробництво тваринницької продукції; забезпечити високу якість виробництва і продукції відповідно до європейських стандартів; удосконалити цінову політику тощо.

За період 1992–2017 років обсяги виробництва м'ясної продукції зазнали значних змін, дані наведені у табл. 5 [3].

Таблиця 5

Обсяги виробництва м'ясної продукції в Україні за 1992–2017 роки

Номенклатура продукції	Роки					
	1992	1997	2002	2007	2012	2017
М'ясо, включаючи субпродукти І категорії, тис. тонн	2763	957	400	625	1066	1238,1
у % до 1992року	100	34,6	14,5	22,6	38,6	44,8
у % до 1997року	-	100	41,8	65,3	111,5	129,4
у % до 2002року	-	-	100	156	в 2,7 рази	в 3 рази
Ковбасні вироби, тис. тонн	900	277	175	309	283	236
у % до 1992року	100	30,8	19,4	34,4	31,5	26,2
у % до 1997року	-	100	63,2	111,5	102,2	85,4
у % до 2002року	-	-	100	176,6	161,7	в 1,3 рази
М'ясні консерви, млн. умовних банок	247,0	159	68	26,4	10,0	16,7
у % до 1992року	100	64,4	27,5	10,7	4,0	6,8
у % до 1997року	-	100	42,8	16,6	6,3	10,5
у % до 2002року	-	-	100	38,8	7,4	24,6

Виробництво м'ясної продукції за 25 років порівняно з 1992 роком свідчить про максимальне зниження його обсягів у 2002 році, а саме про зниження обсягів м'яса, включаючи субпродукти І категорії, на 85,5%, ковбасних виробів – на 80,6%; м'ясних консервів – на 72,5%. Порівняно з 2002 роком динаміка виробництва м'яса, включаючи субпродукти І категорії, та ковбасних виробів за період 2002–2017 років має тенденцію до зростання. Так, у 2017 році забезпечено рівень виробництва порівняно з 1992 роком: м'яса, включаючи

субпродукти I категорії, – на 44,8%, ковбасних виробів – на 26,2%; м'ясних консервів – на 6,8% [4].

Виробництво м'ясних консервів має тенденцію до зниження: у 1997 році – на 35,6%, у 2002 році – на 72,5%, 2007 році – на 89,3%, у 2012 році – на 96%, у 2017 році – на 93,2%, що пов'язано із зниженням попиту на продукцію через високі ціни. Річне споживання м'яса в Україні на одну особу наведено у табл. 6 [10].

Таблиця 6

**Споживання м'яса в Україні (на одну особу за рік, в кг)
за 1992–2017 роки**

Вид продукції	Роки					
	1992	1997	2002	2007	2012	2017
М'ясо і м'ясопродукти	84,0	44,5	33,8	39,1	52,0	50,9
У % до раціональної норми споживання МОЗ України на (80 кг/ос.)	105	55,6	42,3	48,9	65,0	63,6

Фактичне відставання споживання м'яса на одну особу в рік від раціональної норми споживання МОЗ (80 кг) складає: у 1997 році – 44,4%, у 2002 році – 57,7%, у 2007 році – 51,1%, у 2012 році – 35%, у 2017 році – 36,4%. Це має негативні наслідки, а саме зниження річного забезпечення населення країни енергетично цінними продуктами харчування. Недостатній обсяг м'яса та м'ясопродуктів за скорочення їх виробництва було перекрито імпортом м'яса та м'ясопродуктів. Так, порівняно з 2002 роком імпорт м'яса збільшився у 2007 році в 9 разів, максимальний обсяг спостерігався у 2010 році, а саме 550 тис. т; у 2012 році – 578 тис. т.

У 2017 році імпорт зменшився до рівня 1997 року – 158 тис. т. Свинина складає 59% всього імпорту м'яса. Баланс споживання і виробництва м'яса та м'ясопродуктів за 1997–2015 роки наведено у табл. 7 [9].

Таблиця 7

**Баланс споживання і виробництва м'яса та м'ясопродуктів
за 1997–2017 роки**

№ п/п	Показник (у тис. тонн)	Роки				
		1997	2002	2007	2012	2017
1.1	Виробництво	2294	1663	1597	2059	2323
1.2	Зміна запасів на кінець року	11	-82	-11	-3	-1
1.3	Імпорт	184	38	325	378	158
	Всього ресурсів	2118	1783	1933	2440	2483
2.1	Експорт	19	163	82	48	245
2.2	Витрати на нехарчові цілі	86	9	7	8	8
	Фонд споживання	2002	1611	1844	2384	2179

Експорт м'яса та м'ясопродуктів порівняно з 2002 роком знизився, а саме у 2007 році – на 49,7%, у 2012 році – на 70,6%, та збільшився, а саме у 2017 році в 1,5 рази за рахунок експорту курятини

Проаналізувавши передумови розвитку м'ясопереробної галузі України, можна зробити висновок, що вона не орієнтується на вітчизняне тваринництво як основного постачальника якісної сировини. Відносини між сільськогосподарськими підприємствами і підприємствами, що є переробниками м'ясної сировини, характеризуються розбалансованістю як у забезпеченні сировини, так і у формуванні взаємовигідної ціни. Нині вітчизняне тваринництво не в змозі забезпечити м'ясопереробні підприємства власною якісною сировиною в достатній кількості. Саме тому вітчизняний ринок насичується за рахунок імпортного м'яса та м'ясної продукції, мають попит імпортні функціональні добавки та інші натуральні і штучні інгредієнти.

Література:

1. Драган О.І. Передумови та проблеми розвитку підприємств м'ясної промисловості України/ О.І. Драган // Формування ринкових відносин. – 2017. – № 6 (109). – С. 96–102.
2. Ємцев В.І. Особливості формування конкурентоспроможності підприємств м'ясної промисловості України / В.І. Ємцев // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. – 2016. – С. 100–105.
3. Заремба П.А. Стратегия стабилизации и развития предприятий мясоперерабатывающей промышленности : [монография] / П.А. Заремба. – Донецк : НАН Украины, Ин-т экономики пром-ти, 2017. – 324 с.
4. Коляденко С.В. Організаційно-економічні засади виробництва тваринницької продукції в Україні / С.В. Коляденко. // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 6. – С. 6–10.
5. Наумова Е.А. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку ковбасних виробів в Україні/ Е.А. Наумова, А.І. Антонова // Бізнес Інформ. – 2015. – № 8. – С. 194–197.
6. Руденко М.В. Проблеми підприємств м'ясопереробної галузі України в період кризи /М.В. Руденко, О.С. Шаповал. // Вісник КДУ ім. М. Остроградського. – 2017. – Вип. 2 (61). – Ч. 1. – С. 147–149
7. Тваринництво України : статистичний збірник за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/ms/f11>.
10. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України : статистичний збірник за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

11. Офіційний сайт Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iae.org.ua>.

СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Потапюк І.П.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Полтавська державна аграрна академія,*

Потапюк Л.М.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри комп'ютерних технологій,
Луцький національний технічний університет*

Анотація. У статті акцентується увага на психологічних аспектах забезпечення економічної безпеки підприємства. Зокрема, вказується на провідній ролі суб'єктів безпеки, які забезпечують стабільне функціонування усіх складових системи економічної безпеки. Виділяються основні методи, що застосовуються у практиці управління. Серез них особливо наголошується на соціально-психологічних методах, які регулюють міжгрупові і внутрішньогрупові відносини на підприємстві.

Ключові слова: економічна безпека, складові системи економічної безпеки, суб'єкти безпеки, соціально-психологічні методи, мотивація персоналу.

З огляду на загострення економіко-політичної ситуації в країні поняття економічної безпеки залишається на сьогодні одним із ключових питань економічної науки і викликає суттєвий інтерес серед наукової спільноти. Поняття «економічна безпека» різними науковцями трактується неоднозначно. Одні його розуміють як стан, через який досягається стійкий економічний і фінансовий розвиток, надійний майновий захист підприємства; інші у цьому понятті вбачають заходи щодо досягнення такого стану. Більш коректним виглядає перше трактування поняття економічної безпеки підприємства як стану захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки або економічних загроз. Таке визначення може вважатися достатньо коректним, оскільки заходи, методи для досягнення такого стану і є управлінням економічною безпекою.

Оскільки економічна криза збільшила різноманітні небезпеки і загрози діяльності підприємств, забезпечення їхньої економічної безпеки є пріоритетним завданням. Вирішення цього завдання передбачає не лише усунення загроз появи кризових явищ, але й підтримку стійкого і максимально

ефективного розвитку, формування економічно безпечної траєкторії сталого розвитку. З огляду на це для досягнення високого рівня економічної безпеки підприємство повинно проводити роботу із забезпечення стабільності та ефективності функціонування усіх основних складових системи економічної безпеки: фінансової, інформаційної, техніко-технологічної, кадрової, правової [11].

До системи економічної безпеки підприємства входять суб'єкти, об'єкти та механізм її реалізації. Для кожного підприємства система економічної безпеки є індивідуальною, її повнота і дієвість залежать від чинної в державі законодавчої бази; обсягу матеріально технічних і фінансових ресурсів, виділених керівниками підприємств; розуміння кожним із працівників важливості гарантування безпеки бізнесу; досвіду роботи керівників служб безпеки підприємств. А отже, для своєчасного виявлення, попередження та нейтралізації загроз підприємства повинні значну увагу приділяти своїй економічній безпеці, і головна роль тут має належати безпосередньо суб'єктам управління економічною безпекою.

До суб'єктів управління економічною безпекою підприємства належать особи, підрозділи, служби, органи, які безпосередньо забезпечують його економічну безпеку.

Варто зазначити, що суб'єкт системи гарантування економічної безпеки підприємництва має складніший характер, ніж об'єкта, оскільки його діяльність зумовлюється не тільки особливостями і характеристиками об'єкта, а й специфічними умовами зовнішнього середовища суб'єкта підприємницької діяльності. Виходячи з цього, можна виділити дві групи суб'єктів, що гарантують економічну безпеку підприємництва.

До першої групи, тобто зовнішніх суб'єктів, належать зовнішні органи (законодавчої, виконавчої і судової влади, які виступають гарантом безпеки усіх без винятку учасників підприємницьких відносин) та організації, які функціонують самостійно і не підпорядковуються керівництву підприємства, але при цьому їх діяльність істотно впливає на безпеку підприємства.

До другої групи (внутрішніх суб'єктів) належать особи, підрозділи, що займаються цією діяльністю безпосередньо на підприємстві й підпорядковані його керівництву. Основним призначенням внутрішніх суб'єктів є постійна діяльність із забезпечення безпеки підприємства. До цієї категорії можна віднести підрозділи, частина функцій яких полягає в забезпеченні безпеки підприємства (маркетингова служба, юридичний підрозділ тощо); персонал та підрозділи підприємства, які в межах своїх посадових інструкцій та положень про підрозділи зобов'язані вживати заходів щодо забезпечення безпеки підприємства [9].

Одним із найважливіших завдань суб'єктів економічної безпеки на підприємстві є забезпечення стійкого зростання підприємства, формування позитивних результатів його економічної діяльності, розробка та впровадження

ефективного механізму забезпечення управління економічною безпекою, який дасть можливість захистити підприємства від загроз і небезпек внутрішнього та зовнішнього середовища [1, с. 57].

Зважаючи на те, що управління підприємством здійснюється за певними правилами, доцільно також виокремити правила, якими повинні керуватися суб'єкти управління економічною безпекою. До таких правил відносять: системність; інтегрованість із загальною системою менеджменту; спрямованість на стратегічні цілі економічного розвитку підприємства; об'єктивність; комплексний характер управлінських рішень; безперервність; оперативність та динамічність управління; варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень; принцип неперервності моніторингу зовнішнього середовища підприємства; адекватність реагування на окремі загрози економічним інтересам; гнучкість управління (адаптивність сформованої системи економічної безпеки); ефективність управлінських рішень, що приймаються; стимулювання та відповідальність персоналу і керівництва за стан економічної безпеки підприємства; законність управлінських рішень [8, с. 55].

На нашу думку, низка зазначених вище правил дасть можливість чітко регламентувати діяльність внутрішніх суб'єктів, оскільки саме вони є рушійною силою будь-якого процесу, та забезпечити стабільне функціонування усіх складових системи економічної безпеки підприємства.

Суб'єкти управління підприємством впливають на об'єкти управлінського впливу за допомогою певних способів (методів), прийомів та засобів управління. Так, у практиці управління економічною безпекою підприємства використовують три основні групи методів: а) адміністративні (організаційно-розпорядчі), які передбачають прямий вплив на об'єкт управління і базуються на використанні адміністративної влади та примусу, створюють передумови для використання економічних методів (накази, розпорядження, інструкції, правила і т. п.); б) економічні – характеризуються непрямим впливом на об'єкт управління, через його економічні інтереси шляхом матеріального стимулювання; в) соціально-психологічні (включають соціальні та психологічні) – доповнюють адміністративні та економічні методи і базуються на закономірностях функціонування людської психіки, впливають на мотиви соціальної поведінки людини, включають різноманітні засоби соціального орієнтування та регулювання, групової динаміки, вирішення конфліктних ситуацій, гуманізації та демократизації праці, спрямовані на формування задоволення працею, сприятливого морально-психологічного клімату в колективі, розвиток особистості, соціальний захист працівників, тощо. Через них здійснюється управління поведінкою індивіда, груп, міжособистісними і міжгруповими стосунками в колективі [1, с. 56-57].

Соціально-психологічні методи діють як регулятори соціальних, психологічних, ідеологічних та етичних відносин у колективі. Чимало

психологічних факторів відображається на результатах праці. Вміння враховувати ці фактори допомагає суб'єктам управління цілеспрямовано впливати на окремих працівників і формувати колектив з узгодженими цілями. Разом з тим для результативного управління економічною безпекою підприємства необхідно знати як моральні й психологічні особливості окремих працівників, так і соціально-психологічні характеристики окремих груп.

Фактично соціально-психологічні методи – це сукупність специфічних прийомів впливу на особистісні відносини, які виникають у трудових колективах, а також на соціальні процеси, які в них відбуваються.

Звідси, соціальні методи дають змогу встановити призначення і місце працівників у колективі, виявити лідерів і забезпечити їх підтримку, пов'язати мотивацію працівників із кінцевими результатами функціонування підприємства, забезпечити ефективні комунікації і вирішення конфліктів у колективі. До соціальних методів належать: вивчення і спрямоване формування мотивів трудової діяльності та їх урахування в управлінні; підвищення соціально-виробничої активності (встановлення лідерів, наслідування лідерів, встановлення стандартів зразкової поведінки); підтримка соціального наслідування (огляди-конкурси, присвоєння звання «Кращий у професії», святкування ювілеїв і знаменних дат тощо); моральне стимулювання; соціальне планування; зміна структури персоналу; підвищення кваліфікації; поліпшення умов праці, побуту, охорони здоров'я; підвищення життєвого рівня; задоволення потреб розвитку (в т. ч. фізичного) персоналу.

Психологічні методи використовуються з метою встановлення найбільш сприятливого психологічного клімату. Вони спрямовані на конкретну особистість і, як правило, персоніфіковані та індивідуальні. Головною їх особливістю є звернення до внутрішнього світу людини, особистості, інтелекту, почуттів, образів і поведінки для того, щоб спрямувати внутрішній потенціал на вирішення конкретних завдань організації. До психологічних методів відносять: гуманізацію праці (ліквідація монотонності, кольорове оформлення приміщення, використання спеціальної музики, дотримання встановлених санітарно-гігієнічних норм тощо); психологічні технології, або способи психологічного впливу (переконання, навіювання, прохання, похвала, порада, засудження тощо); задоволення професійних інтересів; професійний відбір і навчання персоналу; комплектування малих груп за критерієм психологічної сумісності працівників; встановлення гармонії у стосунках між керівниками і підлеглими; залучення працівників до процесу управління; заохочення творчості, ініціативи, самостійності [6].

Таким чином, комплексне застосування усіх цих методів сприяє формуванню системи стимулів працівників, здорового соціально-психологічного клімату, стабільного колективу, позитивного іміджу підприємства, гуртуванню персоналу, відчуття колективізму.

Слід зазначити, що сфера застосування соціально-психологічних

методів включає регулювання міжгрупових і внутрішньогрупових відносин, управління груповою динамікою, окремими явищами і сторонами колективного життя. Залежно від завдань управління формуються групові ролі, цілі та основні групові характеристики: солідарність, згуртованість, інтеграція, підприємливість, груповий контроль, фактори організації та інші явища життєдіяльності колективу.

За умов подальшого ускладнення й посилення конкурентних відносин та боротьби важливе значення набуває питання побудови механізму управління економічною безпекою підприємства. Завдання по розробці і впровадженні механізму на підприємстві покладене на суб'єктів управління економічною безпекою. Це забезпечує стійке зростання підприємства та формування позитивних результатів його економічної діяльності [1].

Доцільно також звернути увагу на той факт, що кожен суб'єкт господарювання характеризується набором технологій матеріального або інтелектуального виробництва, що використовуються в їхній діяльності. Якість даних технологій та їх відповідність новим світовим стандартам суттєвим чином впливають на ефективність діяльності суб'єкта господарювання та на перспективи його подальшого розвитку, а відповідно, і на забезпечення економічної безпеки.

Важливою складовою економічної безпеки є кадровий склад. Професійна, кваліфікована група менеджерів здатна реорганізувати збиткове підприємство, а некваліфіковане управління, погане виконання службових обов'язків, відсутність трудової дисципліни можуть привести прибуткове підприємство до банкрутства. Належний рівень економічної безпеки значною мірою залежить від інтелекту та професіоналізму кадрів, що працюють на підприємстві. Вітчизняні вчені [10, с. 24] наголошують, що факторами, які негативно впливають на кадрову складову, є: звільнення провідних висококваліфікованих працівників (призводить до ослаблення інтелектуального потенціалу); зниження освітнього рівня працівників; невідповідність кваліфікації працівників вимогам до них з боку підприємства; слабка організація системи управління персоналом; неефективна система мотивації кадрів; відсутність корпоративної політики; неякісні перевірки кандидатів в процесі прийняття їх на роботу.

З огляду на зазначене керівництво підприємства має постійно здійснювати моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища, оцінювати специфіку змін, які відбуваються в сфері праці, і на цій основі визначати перспективні напрями протидії загрозам за рахунок посилення дієвості складових механізмів мотивації і стимулювання праці. Для того, щоб забезпечити мотивацію, треба знати інтереси людей, визначити структуру потреб та інших елементів мотиваційного процесу.

Важливим у цьому контексті є виокремлення ученими таких головних функцій керівника:

– виховна, основними принципами якої є єдність вимог та повага до особистості; послідовність; систематичність і єдність впливу; індивідуальний підхід і опора на позитивні якості особистості. У роботі керівника має втілюватися єдність соціального, психологічного та педагогічного, що відображає докорінні потреби суспільства;

– гностична (систематичне збагачення керівником своїх фахових знань та творче використовувати їх в роботі з підлеглими);

– регулююча (враховуючи, що управління та регулювання будь-якого процесу передбачають наявність доцільних засобів виховання);

– контрольна (визначення відповідності якості та термінів виконання робіт запланованим) [4].

Отже, можемо стверджувати, що керівнику для того, щоб виконувати ці основні функції, а також успішно розв'язувати проблеми, які виникають в процесі діяльності підприємства, необхідно володіти певними якостями, притаманними саме йому. При цьому вважають [12], що неважливо наскільки особа володіє потрібними навичками на початку своєї кар'єри, набагато важливіше наскільки вона їх зможе розвинути під час навчання та безпосередньої роботи. Але обираючи дану сферу діяльності людина повинна себе об'єктивно оцінити, що, на нашу думку, також є однією з основних рис, які мають бути притаманні ефективному менеджеру. Потенційний менеджер має бути цілеспрямованим, енергійним, володіти вмінням швидко опрацьовувати, аналізувати інформацію, приймати рішення та брати відповідальність за їх результати.

Поняття мотивації тісно зв'язане з проблемою керування персоналом. Це не тільки добір, навчання і розташування кадрів, але і формування нової свідомості, менталітету, а отже, і методів мотивації. Мотивація – це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, визначають поведінку, форми діяльності, надають цій діяльності спрямованості, що орієнтована на досягнення особистих цілей і цілей організації [3, с. 45].

Мотивація трудової діяльності не може бути дієвою без задоволення матеріальних потреб, орієнтації на матеріальний інтерес працівників [2, с. 73]. Під матеріальною мотивацією слід розуміти прагнення достатку, певного рівня добробуту, матеріального стандарту життя. Прагнення людини до поліпшення свого добробуту зумовлює необхідність збільшення трудового внеску, а отже, і збільшення кількості, якості та результативності праці [2, с. 37]. Проблема підвищення матеріальної мотивації трудової діяльності є однією з найактуальніших проблем, оскільки це зумовлено такими причинами, як низький рівень доходів, деформації в їхній структурі та диференціація, необхідність становлення нових за змістом форм і методів матеріального стимулювання зайнятих в економіці. Провідна роль у матеріальній мотивації трудової діяльності належить заробітній платі як основній формі доходу

найманих працівників.

Система економічної безпеки підприємства повинна формуватися із врахуванням мотиваційного чинника, який через ефективні заходи щодо мотивації персоналу сприяє підвищенню продуктивності праці, зростанню прибутку підприємства та забезпеченню стабільного функціонування і стратегічного розвитку. Серед заходів з метою удосконалення мотиваційного процесу і запобігання загрози демотивації працівників виділимо надання максимуму реалістичної інформації в процесі добору, формування реалістичних очікувань, управління персоналом відповідно до окреслених цілей, постановка реальних цілей, поділ складних цілей на короткострокові етапи, активне використання додаткових навичок співробітників, увага до ідей і пропозицій працівників, формування організаційної культури, розвиток у працівників почуття приналежності до організації, заохочення й оцінка досягнень співробітників, розвиток системи управління кар'єрою.

Отже, надійна економічна безпека підприємства можлива лише за комплексного та системного підходу до її організації. Ця система забезпечує можливість оцінити перспективи зростання підприємства, розробити тактику і стратегію його розвитку, зменшити наслідки фінансових криз, унеможливити прояв негативного впливу нових загроз та небезпек.

Література:

1. Анісімова О. М. Суб'єкти управління економічною безпекою на підприємстві / О. М. Анісімова, Л. В. Лаврентьєва // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : Збірник наукових праць. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2015. – Вип. 2 (12), Т. 1. – С. 54-59.
2. Балабанова Л. В. Управління персоналом: [навч. посібник] / Л. В. Балабанова, О. В. Сордор. – К. : ВД «Професіонал», 2006. – 512 с.
3. Безтелесна Л. І. Удосконалення механізму мотивації продуктивності найманих працівників / Л. І. Безтелесна, Г. Ю. Мішук, С. Мартинюк // Україна : аспекти праці. – 2006. – № 1. – С. 42-48.
4. Загальна психологія / За редакцією академіка С. Д. Максименка. [підручник]. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 704 с.
5. Кашин А. В. Экономическая безопасность предприятия : управленческие решения : автореф. дисс. на соиск. уч. ст. к.э.н. : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (экономическая безопасность)» / А. В. Кашин. – Москва, 2008. – 27 с.
6. Менеджмент туризму [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/12991010/turizm/sotsialno-psihologichni_metodi_upravlinskogo_vplivu.
7. Косенко О. В. Орієнтир на досконале корпоративне управління / О. В. Косенко // Цінні папери України. – 2005. – № 12. – С. 10-11.

8. Левковець Н. П. Принципи забезпечення економічної безпеки підприємства / Н. П. Левковець // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – 2008. – № 5. – С. 333-336.

9. Міненко М. В. Сутність та види суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємств / М. В. Міненко // Ефективна економіка. – 2014. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_77

10. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.

11. Худолій Л. М. Складові економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності / Л. М. Худолій // Ефективна економіка. – 2011. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_1_26

12. Шегда А. В. Менеджмент : [підручник] / А. В. Шегда. – К. : Знання, 2004. – 687 с.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОГО СВІТУ

Войтович Р.В., ректор, професор,

доктор наук з державного управління,

Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Annotation. *The necessity of globalization as a new type of social development is substantiated. The ways of countering the globalization challenges are discussed, the most influential of which are: the substitution of the national interest globally, the «world without borders», global terrorism, global migration. Effective governance mechanisms are proposed to prevent and overcome globalization challenges. New requirements for the functioning of national systems of public administration in the conditions of globalization are being systematized. The necessity of development and introduction of effective mechanisms of Ukraine's integration into the world community based on the development of a geopolitical strategy of state development in the conditions of globalization is substantiated.*

Key words: *globalization, globalization challenges, management mechanisms, global political restructuring, state globalization on politics*

Глобалізація як новий тип суспільного розвитку сьогодні ставить більше питань, ніж дає на них відповіді. Для кожного жителя планети, незалежно від того, яку національну державу він представляє, з якими глобальними структурами взаємодіє, осовою проблемою є з'ясування закономірностей впливу глобалізації на розвиток сучасного світу, оскільки він приводить до формування нової геостратегічної реальності, утвердження нових ціннісних координат, якісної зміни принципів та структури світу, модернізації соціальної,

політичної, економічної та державно-управлінської систем.

Глобалізація за останні роки стає одним із найбільш популярних понять у різних сферах наукового знання, проте єдиної концептуальної системи поглядів щодо розуміння його сутності та характеру впливу й досі не сформувалось. Так поляризація теоретичних конструкцій глобалізації сьогодні ставить під сумнів можливість формування цілісного теоретичного бачення змісту глобалізації, закономірностей її впливу та перспектив розвитку світу в цілому, що дає підстави ототожнювати глобалізацію із соціальним міфом, який приходить на зміну великим утопіям XX ст.

В умовах глобалізації світ вступає в нову реальність, яка вимагає від нього жити за принципами “глобального он-лайн”, тобто розвиватись в унісон з іншими державами, творити глобальну державну політику відповідно до технології, апробованої вже державами-лідерами геополітичного розвитку. В результаті такого тотального впливу глобалізації змінюється специфіка розвитку світу, трансформаційно-модернізаційних змін зазнають традиційні форми соціальної організації, на зміну яким приходить глобальне суспільство, глобальне інформаційне суспільство, глобальне масове суспільство, мережеве суспільство (суспільство мережевих структур) та суспільство глобального ризику. В умовах глобалізації кардинально змінюється місце, роль та функції національної держави, на зміну якої приходить глобальна держава в особі транснаціональних корпорацій. Виходячи з цього все частіше дискутується модель “глобальної”, “сильної” чи навіть “корпоративної” держави. Проте марними є сподівання більшості вчених - ідеологів глобалізму, які доводять можливість підміни національної держави у традиційному її розумінні транснаціональними корпораціями, які начебто мають виступати виразниками інтересів національних держав.

На сучасному етапі суспільного розвитку з’являються нові тенденції, які засвідчують появу “обернених”, тобто альтернативних форм глобалізації, які можуть прийти їй на зміну і переформатувати архітектуру сучасного світу. Для сучасного людства надзвичайно актуальним є питання, яким шляхом воно йтиме, якщо попередній світоустрій буде зруйновано і чи вдасться йому віднайти тотожну альтернативу глобалізації. Особливо важливо для кожної національної спільноти усвідомити чи доцільно дотримуватись традиційного варіанта суспільного розвитку, чи все ж таки обрати шлях адаптації до нової реальності. Відповідь на це питання закономірно лежить у площині історичного досвіду, специфіки політики національної держави, а головне в її здатності запропонувати свою альтернативну форму розвитку, яка відповідає її менталітетові, а тим більше і нав’язати її, якщо це дозволяє потенціал держави, завдяки цьому державі вдасться відпозиціонувати себе як “могутню” та конкурентну державу у світі.

Сьогодні вже є очевидним, що модернізація світу не може здійснюватись за єдиним вектором розвитку, а для цього необхідною є інституціоналізація

різних національних і регіональних ціннісних систем, які виборюють своє право на глобальний вплив. Виходячи із цього нам видається можливим спрогнозувати ймовірність виникнення таких обернених форм глобалізації, як регіоналізація, американізація, китаїзація та бразилізація, які в недалекому майбутньому можуть визначати геополітичну стратегію світу.

Глобалізація в її сучасному варіанті приводить до “переформатування” структури сучасного світу, а в результаті цього - до коригування національних систем державного управління, зміни стратегій економічного, політичного та духовного розвитку, що породжує суцільну взаємозалежність світу, яка і складає основу його функціонування. Зростаюча взаємозалежність уніфікує й стандартизує умови та фактори розвитку окремих країн світу, є своєрідним індикатором визначення рівня сталості розвитку національних держав, а отже, і їх потенціалу в протистоянні викликам глобалізаційних процесів, які й стають сьогодні основним критерієм об’єднання держав у відповідні глобальні чи регіональні структури. Протистояти таким глобалізаційним викликам здатна лише та держава, яка має активну систему управління, реалізує власну геополітичну стратегію розвитку, максимально оберігає свій суверенітет, орієнтується в глобальному просторі, а головне - володіє ефективними механізмами впливу та навіть і управління ним.

Саме тому після того, як світ вступив у нове тисячоліття, будь-які науково-дослідні розвідки розпочинаються з питання, що таке сучасна глобалізація, яких форм вона набуває сьогодні, чи насправді вона є такою вкрай необхідною складовою ефективного розвитку, чи все ж таки вона справляє негативний вплив на суспільне життя, якого будь-що треба уникнути, чи можна без неї обійтись або навіть і обминути, де фактично межі між об’єктивною та суб’єктивною складовою такого процесу. Єдиним винятком із цього є розуміння глобалізації як нового типу світового розвитку, що знаменує появу нових магістральних тенденцій, за якими буде розвиватись світ упродовж майбутніх кількох десятиліть, а тому важливо, аби кожна держава світу незалежно від рівня розвитку знайшла можливість вписатись у глобальний простір, інакше вона ризикує опинитись в ситуації глобальної ізоляції, яка, у свою чергу, спровокує її соціально-політичну та економічну деградацію.

Глобалізація як достатньо нове та не досить вивчене явище привносить у світ більше викликів та небезпек, ніж переваг. В умовах поглиблення і більшого поширення взаємозалежності та взаємозв’язку у світовому співтоваристві суттєво змінюється вертикальна структура владних відносин, якісно змінюється зміст міжнародних політичних відносин, зазнає певної трансформації і система державного управління. Все це є результатом виникнення та впливу глобальних викликів суспільного розвитку, які не можуть не позначатись на загальнонаціональних та державно-управлінських системах світу.

У результаті цього кожна національна держава постає перед необхідністю

протистояти глобалізаційним викликам. Це, у свою чергу, вимагає від них створення нових модернізаційних проектів з урегулювання локальних та цивілізаційних конфліктів, вироблення ефективних механізмів управління глобалізаційними процесами. Така стратегія протистояння глобалізаційним викликам досить часто супроводжується впровадженням універсалізованих принципів управління суспільно-політичним розвитком, стандартизацією технології прийняття державно-управлінських рішень, унаслідок чого національні системи державного управління здобувають глобальну відкритість, яка унеможливує збереження власної національної ідентичності, а це, у свою чергу, провокує виклики національної безпеки.

Головним викликом суспільного розвитку в умовах глобалізації стає підміна національного інтересу глобальним, проте національний інтерес жодною мірою не може підмінятись глобальним інтересом, оскільки це реально позбавляє національну державу можливості реалізації власної стратегії суспільного розвитку. На сучасному етапі світового розвитку національний інтерес зазнає такої радикальної трансформації, що вже не може бути ефективною формулою функціонування національної держави.

Підміна національних інтересів глобальними породжує нові виклики національної безпеки, наявним підтвердженням чого є спроби окремих світових держав підпорядкувати собі інтереси іншої національної держави. Негативними наслідками цього стає: наростання соціально-політичних та етнічних конфліктів, які виводять систему суспільного розвитку з динамічної рівноваги, позбавляючи її можливості стабільного розвитку та ефективного функціонування. Саме тому основна мета національної безпеки в умовах глобалізації має зводитися до створення умов для реалізації інтересів особи, суспільства та держави, що відповідає системі національних інтересів, яка з необхідністю має бути узгоджена з глобальною системою інтересів.

Фактично глобалізація призвела до різкого збільшення кількості недержавних суб'єктів міжнародного життя, які володіють не меншими фінансовими ресурсами та відповідними політичними інструментами, ніж інші уряди, проте вони здатні діяти на території десятки країн, не дотримуючись при цьому ніяких міжнародно-правових норм. Це в кінцевому підсумку приводить до відсутності реального суб'єкта світової політики, здатного дати відсіч викликам глобалізації. Свідченням цього і стало формування американського світового лідерства, запропонованого правлячою елітою США на початку 90-х рр. У цьому плані США сподівалось на отримання статусу єдиної глобальної наддержави, яка була б здатна запропонувати та реалізувати абсолютну та позитивну модель нового світового розвитку.

Захист деякими країнами Заходу принципу "світ без кордонів", який декларує переважання норм ліберально-демократичної культури державного управління, став розглядатись політичними та релігійними лідерами у багатьох країнах як загроза їх національно-культурній ідентичності,

традиційним стилям життя. Це призвело до того, що баланс сил у світі виявився порушеним, оскільки він став перекладатись на сторону панування такої наддержави, як США, а не транснаціоналів. Виклики глобалізації породили конкретну загрозу для країн, навіть тих, які є центром їх реалізації. А це, у свою чергу, призвело до констатації, що колишні методи та принципи забезпечення воєнної безпеки у нових умовах втратили свою ефективність.

Одним із глобалізаційних викликів національної безпеки є глобальний тероризм, що виступає одним із факторів геополітичного реструктурування світу, який підтверджує небажання перемовин, діалогу та компромісу в налагоджуванні міждержавних відносин. Основними суб'єктами реалізації глобального тероризму стають так звані “мережі субдержавних злочинців”, “неурядові організації насилля”. Протистояти йому надзвичайно складно, оскільки в умовах глобалізації такі національні інститути (армія, поліція, служби безпеки та розвідки, міністерства закордонних справ), які б мали гарантувати безпеку своїх громадян та відповідний рівень захисту від терористичних акцій, виявляються бездієвими.

Глобальний тероризм, який розפורшив сучасний світ, поставив його перед потребою глобальної міграції, яка привела до змішування мов та конфесій, що, безумовно, створило нові виклики суспільному розвитку. Результатом глобальної міграції стало розпорощення людського потенціалу в пошуках реалізації відповідних інтересів. Глобальна міграція сьогодні набуває особливо стійких тенденцій, які регламентують державну політику більшості країн світу, відповідно до чого кожна національна держава постає перед об'єктивною необхідністю розробки своєї власної стратегії розвитку виходячи із тенденцій впливу глобальної міграції.

Глобальна міграція, у свою чергу, приводить до глобальної політичної експансії, яка здійснюється як з боку країн-лідерів, так із боку країн-аутсайдерів геополітичного розвитку. Така глобальна політична експансія в недалекому майбутньому може призвести до загального краху системи світового устрою, оскільки одним із викликів політичної експансії є те, що вона здійснюється тими державами і в інтересах тих держав, які є лідерами геоекономічного (є емітентами світової валюти) та геополітичного розвитку. Політика держави, яка здійснює глобальну політичну експансію, характеризується посяганням на інтереси держави шляхом отримання політичних вигід. При цьому для кожної держави принципово важливо зберегти свій політичний баланс, який би не дозволив їй поступитись своїми національними інтересами заради обслуговування геополітичних інтересів інших держав.

Важлива роль у попередженні та долатті глобалізаційних викликів належить розробці ефективних управлінських механізмів. Так чи інакше сучасний світ має змиритись із незворотністю сучасних глобалізаційних процесів, але заради того, аби пом'якшити їх негативні впливи, необхідно виробити механізми їх запобігання. Одним із важливих механізмів розв'язання

та попередження глобальних проблем є розвинута співпраця між державами в політичній, економічній, гуманітарній, інформаційній та військовій сферах. Нове підґрунтя для такого співробітництва передбачає узгодження позицій між державами з метою розробки “прогнозних сценаріїв розвитку”, “вірогідних моделей майбутнього”, “сценарних моделей майбутнього”, які забезпечать розв’язання глобальних проблем суспільного розвитку в загальнопланетарному масштабі. В умовах глобалізації кожна держава намагається створити власний інструментарій розв’язання глобальних проблем сучасності, спираючись на підтримку інших держав. Це зумовлено тим, що глобальні проблеми сучасності мають детермінований характер, ще не встигли розв’язати одну проблему, як з’являється інша, більш складна. Якщо ж держава виявиться неготовою вчасно розрядити ситуацію, може відбутися деструкція системи суспільного розвитку.

Глобалізація не лише незворотний, але й необхідний процес. Оскільки вона являє собою певну культурну систему, яка дає змогу передавати, взаємообмінюватись знаннями не лише між поколіннями, але й між народами. Це, у свою чергу стає свідченням того, що глобалізація приводить до своєрідної національної відкритості, основним інструментом якої є вирішення проблем, які уможливають усесторонній зв’язок та всесторонню залежність однієї нації від іншої. Безумовно, в умовах такого середовища змінюється все, у тому числі й система державного управління, зникають традиційні кордони, з’являються абсолютно нові форми зв’язків між народами.

Сьогодні відомо, що основною умовою глобалізації є формування єдиного політичного простору, який, у свою чергу, повинен забезпечити вироблення єдиної політичної мови, яка б слугувала основою взаєморозуміння між світовими культурами. Без цього політичний діалог цивілізацій залишається на рівні номінальних конструкцій, і в жодному разі не зможе виступати реальною політичною практикою ефективного розвитку держав у ХХІ ст.

Процеси глобалізації висувають нові вимоги до системи функціонування національних систем державного управління, які мають стати дієвим та ефективним засобом у вирішенні складних міжкультурних суперечностей, особливо тих, які виникають у процесі гармонізації механізмів спільного функціонування національних держав у світовому просторі, а отже, й узгодження відносин між державами та налагодження ефективних форм взаємодії, що певною мірою може сприяти забезпеченню відкритості та прозорості сфери міжнародних відносин.

Сучасний світ сьогодні розвивається та функціонує на умові включення його у процес глобальної інтеграції, який і виступає основним критерієм, принципом та інституційним механізмом його розвитку. Глобальна інтеграція як засіб об’єднання держав сприяє налагодженню ефективної взаємодії між ними на всіх інституційних рівнях розвитку суспільства і базується на реалізації ними спільних інтересів. Під впливом глобальної інтеграції змінюється

глобальна структура світоустрою, з'являються нові інтегративні структури, які забезпечують інтенсифікацію розвитку людства в цілому. Виходячи з цього глобальна інтеграція забезпечує структурну трансформацію сучасної системи міжнародних відносин, а головне - сприяє паритетному розподілу соціально-політичного, економічного та культурного потенціалу між державами в умовах спільного глобалізаційного вектора розвитку. Генеза глобальної інтеграції дає змогу чітко ідентифікувати європейську та євроатлантичну форми, які в майбутньому визначатимуть загальноцивілізаційні стандарти розвитку світу.

Сучасна світова спільнота сьогодні майже абсолютно переконана в тому, що їй завжди доведеться перебувати в єдиному глобалізаційному просторі, що в остаточному підсумку визначило її стратегію активного пошуку механізмів, здатних ефективно врегулювати світовий розвиток. Така нова модель сучасного світового розвитку, спрямована на "розширення проти інтеграції" суспільствами своїх інтересів у світі, є новою вимогою розвитку західноєвропейської цивілізації, яка сповідує принципи об'єднання не лише національних держав, але й суб'єктів спільного розвитку в цілому.

В умовах глобалізації все більше обмежуються можливості національних держав як суб'єктів міжнародних економічних та політичних відносин, відповідно до чого суттєво знижується роль та значення політичних еліт, які певною мірою повинні витлумачувати сутність певних явищ, які породжуються процесами глобалізації. Для цього необхідно розгорнути широкий дискурс з метою визначення впливовості суб'єктів глобалізації та можливого коригування сучасної неоліберальної моделі світового розвитку відповідно до стратегічних інтересів розвитку кожної окремої нації. Це певною мірою дасть змогу уникнути розуміння глобалізації як стихійного процесу, що призводить до поглиблення нерівності, розрухи самобутніх культур, "перетворення цілих регіонів та країн у ресурсних донорів". З цього приводу досить часто проводять паралелі між глобалізацією та індустріалізацією, адже сьогодні чітко визначено - Україна потребує глибокої модернізації всіх сфер суспільного життя шляхом залучення та вмілого використання у своїх національних інтересах тих ресурсів, які привносяться процесами глобалізації.

Слід відзначити, що механізми функціонування конкретної держави в таких глобалізаційних процесах залежить від її конкретно-історичних умов, типу, функцій, а також структури та складу державного апарату та характеру взаємовідносин держави й суспільства. Одним із засобів здійснення глобальної інтеграції в сучасних умовах розвитку світу є глобальна експансія - просторове розширення у взаємодії між державами.

Інтеграційний процес закономірно має кілька напрямів, причому ці напрями не обов'язково регламентуються конкретно інтеграційною ідеєю. Переважною мірою характер здійснення інтеграційного процесу залежить від ефективності внутрішньої та зовнішньої політики держав, для одних він

має ситуативний характер, для інших - стратегічний. Тобто, якщо державна політика ефективна, то вона передбачає стратегічний характер інтеграційного процесу, в противному разі вона має ситуативний характер. Відповідно до цього сьогодні доцільно вести мову про розробку ефективних механізмів глобального та державного управління інтеграційними процесами, які, з одного боку, мають забезпечити включення держав в інтеграційний процес, а з другого - гарантувати їм можливість управління глобалізаційними процесами за умови об'єднання зусиль з іншими державами.

В умовах глобалізації змінюється специфіка систем державного управління, основними механізмами функціонування якої стає адаптація, трансформація та модернізація до нових умов розвитку. Ці процеси тісно взаємопов'язані між собою. Так, зокрема, адаптація являє собою процес прилаштування, пристосування та облаштування системи управління окремої держави до нових умов глобалізаційного розвитку. Трансформація як механізм та процес характеризує різні форми радикальних змін, яких зазнає геополітична система світу та кожна національна система державного управління в умовах глобалізації. Глобальна інтеграція на сьогодні є основним базовим фактором геополітичної трансформації світу, відповідно до якої змінюється система міжнародних відносин (перехід від біполярної до однополярної), відбувається структурно-морфологічна перебудова всієї міжнародної системи.

Модернізація як один із варіантів суспільного розвитку, який приводить до вдосконалення та накопичення позитивних кількісних та якісних змін у розвитку певного явища (економічних, соціальних, демографічних, культурних та ін.), що охоплює більшість країн, може привести сучасний транснаціональний світ до повної його невпізнанності, внаслідок цього вона породжуватиме й чимало проблем, які можуть спровокувати небезпечний конфлікт, що позначиться на специфіці політики національних держав.

У результаті впливу різних інтеграційних форм суспільного розвитку сучасний світ зазнає якісних змін, які приводять до трансформації його політичної системи, що стає причиною його глобальної політичної реструктуризації, яка пов'язується з його переходом від однополярної та біполярної до багатополярної структури світу.

Необхідною умовою "пом'якшення" глобальної політичної реструктуризації є вироблення ефективних шляхів забезпечення сталого розвитку. Це особливо важливо, оскільки глобалізація закономірно приводить до ситуації певної наднапруги у взаємодії між державами, породжуючи своєрідний колапс у геополітичному розвитку, що, безумовно, позначується на тенденціях розвитку сучасного світу та, зокрема, на умовах його сталості. Це, у свою чергу, відкриває нові можливості реалізації стабілізаційних критеріїв розвитку національних систем державного управління саме перехідних суспільств, які найбільшою мірою підпадають під негативний вплив сучасних процесів глобалізації.

Глобалізація як універсальна форма історичної динаміки приводить до якісних та кількісних змін у функціонуванні перехідних суспільств. Відповідно до цього вона являє собою нову концептуальну схему розвитку сучасного світоустрою з його відповідною організаційною та ціннісною ієрархією. Перехідні суспільства найбільшою мірою підпадають під виклики глобалізації, більшість із них виявляються навіть не готовими їм протистояти. Така нерівність у розвитку між державами в особливій формі увиразнюється саме в умовах глобалізації, в кінцевому результаті це приводить до геополітичного розколу світу на лідерів та аутсайдерів глобалізації. Аби здолати таку нерівність, мають бути уніфіковані правила “геополітичної гри” та розвитку економічного сектора для всіх суб’єктів глобального простору. Це дасть змогу здолати відставання в розвитку, виробити більш конкурентні позиції, унеможливити дії “подвійних” стандартів розвитку (національних та глобальних) таким чином, аби забезпечити належні умови реалізації власних інтересів, не перешкоджаючи при цьому інтересам іншої держави. Досягнути цього перехідне суспільство у змозі, якщо буде реалізовано принципи глобальної демократії, які визначатимуть відповідну паритетність у реалізації глобальних та національних інтересів у державному управлінні перехідних суспільств. Важливою проблемою в розвитку перехідних суспільств на сучасному етапі історичного розвитку є вплив “глобальної демократії” на систему державного управління. Тенденції такого впливу на пострадянському просторі стають усе більш відчутними в умовах глобалізації та особливо після так званих “кольорових революцій”, які мали місце, зокрема, у Грузії, Україні, Киргизії і які, безумовно, привели до порушення усталеної суспільно-політичної рівноваги.

Однією із форм розвитку перехідного суспільства в умовах глобалізації є спірально-видний геополітичний розвиток людства як єдиного цілого. Така форма розвитку, за схемою якої проходить більшість перехідних суспільств, зумовлюється потребами формування структурованої економіки, впровадженням нових форм інноваційної діяльності, налагодженням глобальних зв’язків, забезпеченням соціально-економічних, політичних та духовних передумов геостратегічної стабільності світу. Спірально-видний розвиток (розвиток по спіралі) в умовах глобалізації, з одного боку, означає повтор певних історичних типів у розвитку глобального світу, а з другого – саме такий повтор і забезпечує структурно-збалансовану динаміку світу в цілому.

Необхідним механізмом оптимізації державного управління перехідних суспільств є наздоганяючий розвиток, який дає змогу здолати відсталість від передових країн світу. Посилення тенденції наздоганяючого розвитку в першу чергу характерне для перехідних суспільств, оскільки саме вони найбільшою мірою перебувають у ситуації економічної та політичної інертності, а тому, аби вийти з цього, вони мають вдаватись до стратегії розвитку наздогін.

У контексті сучасних глобалізаційних процесів, які приводять до формування нової парадигми управління суспільним розвитком, принципово змінюється характер та специфіка діяльності державних службовців як суб'єктів реалізації нових критеріїв та цінностей, що відповідають новим умовам життєдіяльності людства. Така парадигма характеризується передусім зміною ціннісних орієнтацій державних службовців, що тим самим вимагає формування нового рівня їх професійної ідентичності та національної свідомості. В умовах глобалізації кожне суспільство має віднайти адекватну формулу нарощування кадрового потенціалу, аби, з одного боку, вписатися в сучасні глобалізаційні процеси і зайняти в них достойне місце, а з другого - не втратити формулу власної національної ідентичності. Така формула має стати пріоритетною для перехідних суспільств, які постають перед необхідністю вироблення нової концепції державної політики в умовах глобалізації.

Найбільш складним питанням для сучасної України є пошук принципів та механізмів налагодження взаємозв'язків із глобальним світом, що тим самим дозволить чітко визначити її місце та роль у загальносвітовому просторі. Саме тому Україна так наступально декларує свій максималізм у прагненні якнайшвидше інтегруватись у глобальний простір, інакше вона може лишитись пасивним об'єктом для реалізації глобальної політики не лише розвинених країн світу, але і тих, які їх наздоганяють. Система державного управління України має бути не лише максимально адаптованою до нових глобалізаційних умов розвитку, але й володіти потужним інструментарієм впливу на них, а також використання їх на користь реалізації власних національних інтересів. Це, у свою чергу, дасть змогу Україні виробити нову геополітичну стратегію, яка сприятиме її ефективному економічному, політичному та духовному розвитку. Осовою проблемою для України сьогодні є запропонувати такий геостратегічний проект її розвитку, який би дозволив їй зайняти достойне місце у світових глобальних процесах і репозиціонувати її геополітичний статус, аби він змінив ставлення до України в цілому з боку світової спільноти.

Вплив глобалізації на функціонування сучасного світу характеризується високим рівнем взаємозалежності та взаємодії між державами. Основу такої взаємозалежності та взаємодії становить збіжність ціннісних систем, якими керуються держави при виборі своєї стратегії розвитку, форми ставлення їх до інших держав. Це, у свою чергу, дає змогу визначити основні концептуальні засади Кодексу взаємовідносин суспільств в умовах впливу глобалізації. При цьому держави мають виробити спільні ціннісні нормативи, аби не лише використовувати один одного заради реалізації власних інтересів, а працювати на забезпечення певного стабілізаційного балансу – в розвитку глобального світу шляхом створення такої інтеграційної політики держави, яка була б спрямована на реалізацію інтересів своїх геостратегічних партнерів. Необхідність розробки Кодексу взаємовідносин пов'язується

з необхідністю створення конкретної ціннісно-нормативної системи, яка дасть змогу визначити, якими інтересами керуються держави по відношенню одна до одної в умовах глобалізації. Принципова різниця в таких ціннісних інтересах закономірно приводить до загострення стосунків між ними, а також активізації суперечностей між державами, які мають різноякісний, а подекуди і наближено тотожний рівень розвитку. Важливим питанням при розробці відповідного Кодексу взаємовідносин країн в умовах глобалізації є пошук нових моральних норм та стандартів, які складають основу нинішньої глобальної цивілізації. Такі норми та стандарти задають систему координат для “поведінки” та взаємовідносин держав в умовах глобалізації. Важливим питанням у контексті аналізу концептуальних засад кодексу взаємодії держав є питання реалізації глобальної моралі як своєрідної форми геополітичного контролю за дотриманням певних стандартів поведінки держав з точки зору реалізації ними абсолютних цінностей.

Кодекс взаємодії держав в умовах глобалізації може стати дієвим інструментом у міждержавних відносинах, якщо він накладатиме обмеження на їх дії, а також якщо ці дії суперечать основним цінностям, яких дотримуються держави в умовах глобалізації. Такий кодекс має чітко визначати, яких дій мають уникати держави, аби включатись у форми взаємодії з іншими, що реально має робити держава і якою в ідеалі має бути її геополітична стратегія розвитку, аби взаємодія мала позитивний, а не руйнівний характер.

Україна максимальною мірою порівняно із іншими пострадянськими державами є відкритою до процесів глобалізації, а відповідно і найбільшою мірою підпадає під вплив деструктивних проявів глобалізації. Така відкритість, яка цілком відповідає структурі українського менталітету, є, з одного боку, могутнім фактором модернізованої динаміки суспільного розвитку, а з другого - це перешкоджає формуванню та реалізації власної національно регламентованої стратегії розвитку. Така відкритість позначається здебільшого на лібералізації економічних відносин та економічної сфери, у майбутньому може призвести до нездатності України контролювати та ефективно управляти негативними проявами глобалізації.

Незалежно від того, що сьогодні Україна позиціонує свої бажання надмірної відкритості до включення у різні транснаціональні структури, все ще потребує розробки ефективних механізмів розвитку та функціонування в умовах глобалізації. Принципової необхідності набуває розробка державної глобалізаційної політики, яка б враховувала співвідношення геостратегічних сил на глобальному просторі і чітко визначала місце та роль України в ньому. Глобалізаційна політика має бути спрямована переважно на реалізацію національних інтересів не шляхом прилаштування до потреб загальнопланетарної системи розвитку, а завдяки можливості задекларувати і відстояти свою власну національно-регламентовану позицію у глобальному світі.

Необхідність розробки та впровадження ефективних механізмів інтеграції України у світову спільноту передусім пов'язується із осмисленням геополітичної стратегії розвитку держави в умовах глобалізації, а головне - із відповіддю на питання, як має розвиватись наша держава та яка її роль у сучасних глобалізаційних процесах. Чи є вона повноправним суб'єктом розгортання таких процесів, чи все ж таки вона лишається окремим додатком до певного інтегрального утворення держав, де змушена грати не за своїми власними, а за чужими правилами гри.

В Україні сьогодні непоодинокими є так звані глобальні політичні проекти, які привели до того, що через реалізацію економічних інтересів держави інші держави реалізують свої лобістські амбіції. В результаті цього економіка перетворюється на абсолютну заручницю політики іншої держави, прикладами цього можуть слугувати втручання Росії та Америки. В Україні сьогодні існує проблема несформованості національної ідентичності, яка перешкоджає державі повною мірою протистояти глобалізаційним викликам з боку інших держав. У цьому контексті держава має бути "сильною", з відповідним рівнем громадської свідомості та самосвідомості, патріотично відповідальною та громадянсько підзвітною. Це, у свою чергу, дозволить Україні маневрувати між економічними інтересами та політичною доцільністю в реалізації своїх національних потреб саме в умовах глобалізації.

Література:

1. Globalization and the Challenge of a New Century: A Reader / P.O'Meara, H.D. Mellinger, M.Krain, D.Marytani (eds). Bloomingthon; Indianapolis: Indiana Univ. - Press, 2000.
2. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма - ответы на глобализацию / Пер. с нем. А.Григорьева и В.Седельникова. - М.: Прогресс-Традиция, 2001. - 304 с.
3. Галтунг Й. Йохан - гражданин мира. По пути к миру через земной шар. М.: Прогресс-Традиция, 2004. - 336 с.
4. Киреев О. Государство, демократия, информация и еще несколько важных понятий, которые нам предстоит снова пересмотреть / О. Киреев // Взгляд с Востока. - М.: MediaArtLab, 2000. - С. 43-67.
5. Лоуэн П. Глобальное гражданское общество, глобализация и экологизм. - М., 2005. - 389 с.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Сьомич М.І.,

*кандидат наук з державного управління, доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

Загальні засади місцевого самоврядування в Україні визначаються Конституцією України, чинним Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі – Закон), іншими законами про місцеве самоврядування, система яких перебуває у стадії свого становлення, та такими, як про це зазначається в Законі, не повинні суперечити його положенням (ст. 24). Крім цього, відповідно до ст. 9 Конституції України, частиною національного законодавства про місцеве самоврядування слід також вважати Європейську хартію місцевого самоврядування (далі – Хартія), згода на обов'язковість якої надана Верховною Радою України через Закон України від 15 липня 1997р. «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування».

Держава, якщо вона демократична, не може функціонувати без місцевого самоврядування. Принцип місцевого самоврядування, зазначається у Хартії, повинен бути визнаний у законодавстві країни і, по можливості, в її конституції (ст. 2). В нашій країні визнається і гарантується місцеве самоврядування (ст. 7 Конституції України).

У кожній державі, залежно від особливостей її політико-територіального й адміністративно-територіального устрою, форми правління та політичного режиму, історичних, національних, географічних та інших особливостей, місцеве самоврядування має специфічну правову форму та назву.

Так, Велика Британія уславилася як батьківщина такого управління на місцях, головною особливістю якого є вимога самостійності громад (комун) та крупніших спільнот, що історично склалися, в управлінні місцевими справами в межах законів, але без втручання центральної державної адміністрації та її чиновників на місцях. З середини XIX століття місцеве управління такого роду за ініціативою прусського юриста Рудольфа Гнейста стало йменуватися «місцевим самоврядуванням». В інших країнах для передачі змісту цього важливого соціально-політичного явища використовуються й інші терміни. Так, наприклад, в деяких країнах англосаксонської групи використовується поняття «муніципальне управління», в Японії – «місцева автономія», у Франції – «територіальна децентралізація» і т. ін.

Для з'ясування поняття місцевого самоврядування, передусім, доцільно провести порівняльний аналіз тих його визначень, які наводяться в Конституції України, Законі та Хартії.

Місцеве самоврядування, зазначається в Основному Законі України, «є правом територіальної громади-жителів села, чи добровільного об'єднання у

сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» (ч. 1 ст. 140).

Конституційне визначення місцевого самоврядування отримало свій розвиток у Законі, який визначає його як «гарантоване державою право та реальну здатність територіальної громади-жителів села, чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» (ч. 1 ст. 2).

Ці відмінності в законодавчому визначенні місцевого самоврядування виникли, безумовно, під впливом Хартії, яка визначає місцеве самоврядування як «право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою державних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення» (ч. 1 ст. 3).

Тут слід зазначити, що ст. 3 Хартії наведена нами в її офіційному перекладі з англійської мови, здійсненого МЗС України. Проте на сьогодні існують інші, неофіційні переклади Хартії, в яких мають місце суттєві розбіжності з офіційним перекладом. Це стосується, передусім, назв суб'єктів місцевого самоврядування (замість «органів місцевого самоврядування» – «місцевих властей»), а також тих питань, які є предметом місцевого самоврядування (замість «суттєвої частки державних справ» – «суттєвої частки громадських або публічних справ») та ін.

Нам видається, що наведене в офіційному перекладі ст. 3 Хартії визначення місцевого самоврядування ґрунтується на державницькій концепції місцевого самоврядування, проте, у спеціальній літературі з проблем місцевого самоврядування висловлюються й інші точки зору. У зв'язку з цим наведемо текст частини першої статті 3 Хартії в її англійському виразі:

«Concept of local self-government: local self-government denotes the right and the ability of local authorities, within the limits of the law, to regulate and manage a substantial share of public affairs under their own responsibility and in the interest of local population».

Які ж висновки можна зробити на основі порівняльного аналізу наведених вище визначень місцевого самоврядування?

Передусім звертає на себе увагу та обставина, що як основний носій функцій і повноважень місцевого самоврядування Конституція України та Закон називають територіальні громади, тоді як Хартія - органи місцевого самоврядування.

Цей висновок прямо впливає з порівняльного аналізу змісту ч. 3 ст. 140 Конституції України «Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через

органи місцевого самоврядування...» зі змістом ч. 2 ст. 3 Хартії («Це право здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються таємним голосуванням на основі прямого, рівного, загально-виборчого права і які можуть мати підзвітні їм виконавчі органи. Це положення ніяким чином не заважає використанню зборів громадян, референдумів або будь-якої іншої форми прямої участі громадян, якщо це дозволяється законом»).

Немає жодного сумніву, що за своєю природою місцеве самоврядування має бути дієвою формою поєднання демократії безпосередньої та демократії представницької. Проте, форми безпосереднього волевиявлення територіальних громад (місцеві референдуми, дорадчі опитування, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання тощо), при всій їх демократичності та важливості, не відзначаються, на жаль, постійністю й оперативністю, а головне – відповідальністю, яку мають нести та й несуть органи та посадові особи місцевого самоврядування. Тому саме на них покладається законом основний тягар по здійсненню місцевого самоврядування, що визнається прихильниками громадської концепції місцевого самоврядування.

Що стосується визначення Конституцією України саме територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування і основного носія функцій і повноважень останнього, то такий підхід має глибокі історичні корені. На цьому акцентують увагу прихильники громадської концепції місцевого самоврядування, проте водночас не зовсім послідовно запроваджуючи ці положення на практиці.

Іншою проблемою, яка випливає з наведених вище визначень місцевого самоврядування, є положення про те, що місцеве самоврядування є не просто правом, а й реальною здатністю, спроможністю його здійснення. Що це означає?

Це означає, що для здійснення місцевого самоврядування необхідні певні умови, які можна звести до таких основних моментів: по-перше, чітке визначення кола тих питань, вирішення яких доцільне й можливе власними силами відповідних територіальних громад і створених ними органів місцевого самоврядування; по-друге, наявність досконалих організаційно-правової та матеріально-фінансової основ, які б гарантували можливість та ефективність здійснення місцевого самоврядування; по-третє, відповідні географічні, кадрові та фінансово-бюджетні можливості територіальної основи місцевого самоврядування; по-четверте, здатність і бажання самих територіальних громад, створюваних ними органів місцевого самоврядування, його посадових осіб самостійно та відповідально вирішувати питання, віднесені до повноважень місцевого самоврядування.

На жаль, в Україні ще не повною мірою створені зазначені умови для ефективного здійснення місцевого самоврядування. Звідси, наприклад, й проблеми оптимізації територіальних громад, а також проблема більш послідовного розмежування функцій і повноважень органів місцевого

самоврядування та державних органів тощо.

Що означає, наприклад, термін «гарантоване державою право», який вживається в Законі при визначенні місцевого самоврядування? Цей термін означає, що на якій би позиції не стояв той, хто вивчає муніципальне право, як би не розглядалися ним повноваження територіальних громад (природні чи позитивні), вони, ці повноваження, мають бути гарантовані, тобто захищені державою від їх порушення, в тому числі й заходами державного примусу. Права місцевого самоврядування, зазначається у ст. 145 Конституції України, захищаються в судовому порядку. Обмеження прав територіальних громад на місцеве самоврядування, згідно з Конституцією та законами України, може бути застосоване лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Правовий статус місцевого самоврядування визначається Конституцією України, цим та іншими законами, які не повинні суперечити положенням цього Закону (ст. 21, ч. 1 ст. 24 Закону).

Інша, проблема пов'язана з природою та межами предмета місцевого самоврядування. Конституція України та Хартія по-різному, як бачимо, підходять до визначення природи цього предмета (державні, публічні, питання місцевого значення), при цьому обидва правові акти не дають вичерпного переліку цих питань.

Якщо послідовно стояти на позиції державницької концепції місцевого самоврядування та Хартії, то визначення переліку цих питань не є проблемою, оскільки будь-яке з них може бути віднесене до компетенції місцевого самоврядування, якщо в цьому є практична необхідність в його децентралізації. Якщо ж дотримуватися громадської концепції місцевого самоврядування, тоді виникає проблема виділення та кодифікації так званих природних прав територіальних громад, які держава лише визнає та гарантує. Проте відокремити ці питання від тих, які є сферою інтересів держави, майже неможливо. Тому слід погодитися з установленою в юридичній літературі думкою про те, що вся складність проблематики місцевого самоврядування корениться в «двоєдності місцевих справ». Вони відображають найближчі життєві інтереси населення, до яких далеко не байдужа держава.

Важливою проблемою муніципального права є та обставина, що в наведених визначеннях місцевого самоврядування як гарантованого державою права, реальної здатності, спроможності самостійно вирішувати питання місцевого значення йдеться лише про потенційні можливості цього важливого суспільно-політичного інституту, тоді як місцеве самоврядування, рівно як і державне управління, – це процес, різновид корисної суспільної діяльності. Ось чому при визначенні місцевого самоврядування слід застосовувати так званий «діяльнісний» підхід, тобто поєднувати елементи статички та динаміки.

Слід зазначити, що у новітній вітчизняній літературі проблема більш повного й досконалого визначення місцевого самоврядування починає турбувати багатьох авторів. Місцеве самоврядування, на думку

Т. С. Смирнові, – «це проголошене Конституцією України, гарантоване державою право територіальної громади безпосередньо або через уповноважені нею органи відокремлено від державних органів, незалежно і самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах законів і власної матеріальної та фінансової основи, під свою відповідальність і в інтересах населення». Проте і в цьому визначенні, як бачимо, елементи статичності є переважними.

На думку Ю. В. Делія, місцеве самоврядування є «волевиявленням територіальних громад, їх органів і посадових осіб, з метою самостійного вирішення питань місцевого значення в межах Конституції та законів України», що заслуговує на увагу.

У цьому зв'язку близьким до ідеалу були визначення місцевого самоврядування, що наводилися у працях науковців минулих століть. Самоврядування, на думку П. М. Подлігайлова, – це такий порядок управління, за якого все населення певної територіальної одиниці через посередництво своїх вільно обраних представників, безпосередньо завідує виключно всіма місцевими справами, починаючи від абсолютно самостійного й незалежного визначення предметів і розмірів оподаткування, витрачання на власний розсуд грошових сум на задоволення всіляких місцевих потреб, охорони громадської особистої та майнової безпеки і закінчуючи задоволенням самих дрібних місцевих громадських потреб.

Динамічний управлінський момент присутній і у визначеннях місцевого самоврядування. Самоврядування, вважає, наприклад, А. Яценко, – це форма здійснення державних функцій тією чи іншою мірою незалежними від держави особами та установами. Воно є там, де місцеві справи вирішуються не представниками центрального уряду, а особами, обраними від місцевого населення.

Такої ж точки зору дотримувався і відомий німецький учений Г. Еллінек, який визначав місцеве самоврядування як «державне управління через посередництво осіб, які не є професійними державними посадовими особами, – управління, яке на протилежність державно-бюрократичному є управлінням через посередництво самих зацікавлених осіб».

Подальший, динамічний розвиток місцевого самоврядування можливо забезпечити лише через удосконалення відповідного нормативно-правового поля, яке має врегульовувати питання організації та діяльності суб'єктів місцевого самоврядування та його забезпечення. Самоврядування, як і незалежність, не можна запроваджувати наказами, декретами чи законами. Для підвищення дієвості впливу на стан соціально-економічного розвитку та виведення країни із кризи створюється нова сучасна система державного управління шляхом проведення адміністративної реформи. Одним із найважливіших завдань цієї реформи є формування на місцевому рівні сучасної системи місцевого самоврядування. Адже життєвий рівень населення

в підсумку залежить від рівня роботи відповідних органів самоврядування та влади. Тому й головний напрям діяльності органів місцевого самоврядування полягає в задоволенні економічних, політичних, соціальних потреб людини, створенні умов для гармонійного поєднання інтересів людини і суспільства.

Управлінський підхід до визначення місцевого самоврядування має місце і в сучасній науковій літературі. Місцеве самоврядування являє собою багатогранну діяльність місцевого співтовариства по вирішенню тих завдань, які стоять перед ним, на основі принципів самоорганізації, самофінансування, самовідповідальності з метою поліпшення життя населення.

Отже, визначення місцевого самоврядування, на наш погляд, могло б мати такий вигляд: місцеве самоврядування в Україні – гарантоване державою право та реальна діяльність територіальних громад-жителів сіл, селищ, міст – які безпосередньо і через органи місцевого самоврядування самостійно вирішують питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Визначення в Конституції та Законах України місцевого самоврядування, яке б досконале воно не було, далеко ще не вичерпує до кінця зміст цього суспільно-політичного явища і є предметом подальших досліджень науковців у галузі публічного управління та адміністрування.

Література:

1. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: [монографія] / О. В. Батанов / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. – К.: Концерн «Видавничий дім «ІнЮре», 2003. – 356 с.
2. Бобровська О. Змістовно-порівняльний аспект публічного адміністрування на місцевому рівні / О. Бобровська, А. Зеніна-Біліченко // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2014. – Вип. 2. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>
3. Ворона П. В. Місцеве самоврядування і політичні партії в Україні: монографія / П. В. Ворона. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2008. – 14 с.
4. Дробот І. Гарантування місцевого самоврядування: теоретико-методологічний аспект / І. Дробот. – Львів: ЛІДУ НАДУ, 2006. – 287 с.
5. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
6. Закон України: «Про місцеве самоврядування в Україні» чинне законодавство зі змінами та допов., станом на 1 лист. 2014 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2014. – 88 с. – (Законои України).
7. Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» від 15.07.1997 р. № 452/97. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
8. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. №1508-VII. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

9. Камінська Н. В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз : [навч. посіб.] / Н. В. Камінська. – К., 2010. – 232 с.

10. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. 1996. – № 30. – Ст. 141. – Режим доступу: [http// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

11. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. – Режим доступу : [http// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

12. Майданник О. О. Конституційне право України: [навч. посіб.] /

О. О. Майданник. – К.: Алерта, 2011. – 380 с.

13. Муніципальне право України / за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 592 с.

14. Серьогін С. М. Концептуальні засади реформування місцевого самоврядування в Україні / С. М. Серьогін, Н. Т. Гончарук // Аспекти публічного управління. – 2014. – № 5-6 (7-8) – С. 71-80.

15. Ткачук А. Місцеве самоврядування та децентралізація: [практ. посіб.] / А. Ткачук; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К.: ТОВ «Софія», 2012. – 120 с.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР НА ОСНОВІ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ

***Харченко Т.О.,** кандидат економічних наук, доцент,*

***Невмержицька С.М.,** кандидат технічних наук,*

***Цалко Т.Р.,** кандидат економічних наук, доцент,*

Київський національний університет технологій та дизайну

***Анотація.** У статті досліджено особливості формування стратегії розвитку корпоративних структур на основі життєвого циклу. Встановлено сутність поняття «стратегія» відповідно до тривимірної матриці визначення стратегії розвитку. Розглянуто концепцію життєвого циклу організації розроблену Іухаком К. Адієсом та запропоновано авторський погляд на життєвий цикл розвитку товариств корпоративного сектору економіки.*

***Ключові слова:** корпоративні структури, стратегія розвитку, життєвий цикл організації, концепція життєвого циклу.*

У процесі свого розвитку будь-яка організація розвивається в певній закономірності та проходить низку етапів, зміна яких має циклічний характер. Знання послідовності розвитку організації дає змогу побачити загальні закономірності та особливості кожного етапу життєвого циклу, передбачити

майбутні необхідні зміни й підготувати до них організацію, тим самим, сприяючи її довгому й успішному функціонуванню.

Питанням теорії та практики формування стратегії розвитку присвячено праці провідних науковців: М. Мескона, І. Ансоффа, І.О. Бланка, Х. Віссемі, П. Друкера, У. Кінга, Д. Кліланда, Ф. Котлера, Г. Мінцберга, М. Портера, А.А. Томпсона, Дж. Стрікланда, А. Чендлера, М.М. Єрмошенка, А.А. Мазаракі, Н.М. Ушакової, А.В. Шегди, З.Є. Шершньової та ін. Вони об'єднують цілу систему різних поглядів на питання формування стратегії: на визначення основних складових стратегії розвитку організації, вибір виду стратегії та методів, які допомагають впровадити стратегії в діяльність організації й досягти позитивного результату від її застосування.

Для того щоби визначити особливості формування стратегії розвитку корпоративних структур доцільно визначити сутність поняття «стратегія». На фоні безлічі визначень цього поняття найбільш узагальненими та, не стільки формальними, а векторними напрямками у розробці стратегії, що допомагає уникати частих помилок у формулюванні та складанні стратегії розвитку є визначення зроблені Генрі Мінцбергом та Річардом Румельтом.

Широко відомо визначення стратегії Генрі Мінцберга [8, с. 11-24], наведені ним у вигляді комбінації 5-ти «П»:

- стратегія – план дій (Plan);
- стратегія – хитрість, тобто дії, націлені на те, щоб перехитрити своїх супротивників (Ploy);
- стратегія – порядок дій, тобто план може бути не реалізований, але порядок дій має бути забезпечений у будь-якому випадку (Pattern);
- стратегія – позиція в навколишньому середовищі, тобто зв'язок зі своїм оточенням (Position);
- стратегія – перспектива, тобто бачення того стану, до якого треба прагнути (Perspective).

Вартим уваги є визначення стратегії відомого сучасного професора Гарвардської школи бізнесу Річарда Румельта [6, с. 18]: стратегія є набором послідовних аналітичних заходів, концепцій, методик, аргументів та дій, що покликані знайти таке вирішення проблеми, яке дасть змогу серйозно вплинути на ситуацію та виправити її.

Треба зазначити, що на сьогодні у науці немає єдиного визначення поняття «стратегія розвитку організації» [5], виділяється кілька основних підходів до його визначення:

Перший ґрунтується на уявленнях зацікавлених у розвитку організації осіб про результати цього розвитку й оптимальному стані фірми. У разі застосування такого підходу в процесі формування стратегії розвитку виділяється чітка ієрархія «місія – стратегія – цілі – завдання». Для практичного управління важливо, щоб розроблена стратегія розвитку корпоративних структур давала змогу керівництву і співробітникам чітко розуміти, які стратегічні цілі стоять

перед організацією, їх порівняльну важливість, технології досягнення, ресурси та систему управління, що забезпечує їх досягнення [7, с. 159-161; 2, с. 361-364].

Другий підхід розглядає стратегію розвитку підприємства як синтез окремих стратегічних рішень, визначаючи її як сукупність рішень, достатніх для визначення основних напрямків діяльності [3, с. 16-18];

Третій підхід являє собою різні комбінації елементів перших двох.

Для розроблення стратегії розвитку корпоративних структур пропонується використовувати тривимірну матрицю, координатами якої служать такі показники [2, с. 423-427]:

- стратегічне середовище, яке визначається умовами функціонування підприємства, які створюються зовнішнім середовищем;
- стратегічні переваги, які характеризуються мінімальними витратами і високою споживчою цінністю товару чи послуг, які дають змогу досягати успіху на ринку;
- стратегічні компетенції, що є сукупністю наявних матеріальних і нематеріальних ресурсів, можливостей і здібностей (компетенцій) для розроблення та реалізації стратегії підприємства (рис. 1).

Так, вибір стратегії, рівень підприємницького ризику й позиція організації на ринку прямо зумовлені комбінацією представлених на рисунку стратегічних індексів.

Ефективність системи корпоративного управління визначає подальший розвиток товариств, що належать до корпоративного сектору економіки. У процесі функціонування товариства проходять певний життєвий цикл.

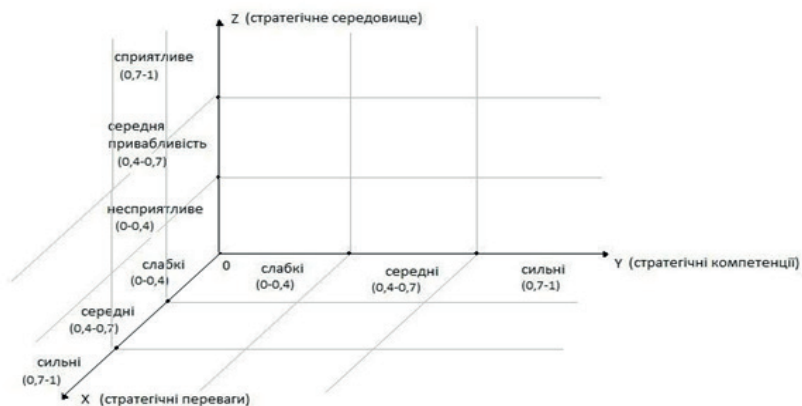

Рис. 1. Тривимірна матриця визначення стратегії розвитку організації [2]

У науковій літературі є різні погляди на життєвий цикл підприємства, які

відрізняються кількістю стадій, назвами та їх змістом. До загальноприйнятих етапів життєвого циклу підприємств відносять «Зародження», «Становлення», «Стабільність», «Спад» (рис.2) [3].

Кожен етап відрізняється набором стратегічних альтернатив підприємства, а для товариств корпоративного сектору ще й дивідендною політикою. Якщо підприємство перебуває на стадії становлення або зростання, дивіденди можуть взагалі не виплачуватись.

Рис. 2. Життєвий цикл підприємства [3]

Це обумовлюється перспективами зростання підприємства завдяки капіталізації прибутку. Підприємство, що перебуває на стадії зрілості, потребує меншої величини капіталізації прибутку, а отже, може виплачувати високі дивіденди. Життєвий цикл товариств, що належать до корпоративного сектору економіки, певною мірою складніший.

Для подальшого дослідження особливостей формування стратегії розвитку корпоративних структур на основі життєвого циклу варто розглянути найбільш повну та поширену концепцію життєвого циклу розроблену Іцхаком К. Адізесом [1] (рис. 3).

Життєвий цикл організації, як і будь-якої системи, має кілька етапів. І. К. Адизес воліє порівнювати його з процесом розвитку людини. Отже, він виділяє такі етапи:

- «Залицяння» передуює народженню людини. У питанні організаційного розвитку, це означає процес виношування ідей, їх обмірковування і планування. На цьому етапі лідер майбутньої корпорації мусить утвердитися у своєму бажанні займатися проектом.
- «Дитинство», коли корпорація постійно відчуває брак ресурсів, і відповідно, усі її сили спрямовані на їх видобуток.
- Етап «Давай-давай», коли вже є перші результати, корпорація довела своє право на існування й намагається активно позиціювати себе, продати свій

продукт. Водночас спостерігається постійне метання від проекту до проекту, пов'язане зі страхами попереднього етапу. Корпорація боїться залишитися зовсім без ресурсів і тому береться за будь-які проекти, які можуть стати продуктивними.

- Потім настає етап «Юності». Корпорація, як і людина, стала досить дорослою, щоб розуміти свої потреби, однак в неї немає істотного досвіду, структури життя, тому багато дій відбуваються на рівні проб і помилок.

- Етап «Розквіту» характеризується порівняно розвиненими і, що найголовніше, збалансованими потребами й можливостями.

- Етап «Стабільності». Завдяки грамотному менеджменту корпорація перебуває в zenіті своєї слави, стані порівняно максимальної ефективності. Однак цей етап також є початком падіння, оскільки створюється загроза почивання на власних лаврах і поступового переходу до стану занепаду.

- Етап «Аристократизму» - проблем у корпорації немає (саме так вважає її менеджмент), натомість є багато ресурсів, яким унаслідок слабого розвитку підприємницької жилки організація не може знайти застосування.

- Етап «Полювання на відьом» - етап пошуку винних. Якщо щось робиться не так, значить хтось винен. На жаль, на цьому етапі винуватим стає той, хто робить корпорації найбільчше, а це часто опиняється людина (чи підрозділ), відповідальний за зміни. (Як відомо, є термін дискомфорту зусиль).

- Етап «Бюрократизму» - співробітники й керівництво зайняте перекладанням папірців і виконанням процедур, які, як відомо самі по собі нічого не варті без конкретного, виробленого продукту.

- Етап «Смерті» - бракує ресурсів, отже, організація не може виконувати свої функції, тому настає смерть.

Рис.3. Етапи життєвого циклу корпорації за І. К. Адізесом [1]

Отже, модель Іцхака Адізеса більш точно описує життєвий цикл корпоративних структур, ніж моделі попередніх авторів. Адізес не тільки торкнувся управлінської практики, але й елементів корпоративної культури та організаційного клімату.

Розглянувши різні підходи до життєвого циклу корпоративних структур представимо авторський погляд на це питання. Отже, в статті запропоновано життєвий цикл розвитку товариств корпоративного сектору, який схематично зображено на рис. 4.

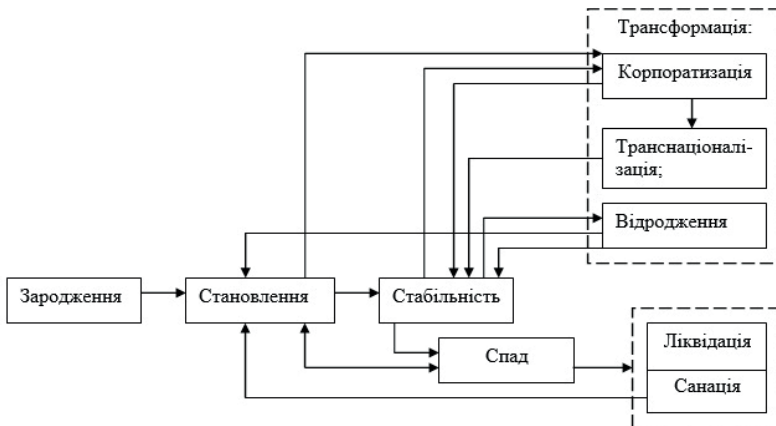

Рис. 4. Життєвий цикл розвитку товариств корпоративного сектору економіки (запропоновано автором)

Зображений вище цикл розвитку корпоративних структур можна охарактеризувати таким чином.

На етапі «Зародження» відбувається створення товариства, як юридичної особи та початок її діяльності.

Етап «Становлення» характеризується розширенням сфер діяльності товариства та ринків збуту продукції. Відбувається розширення структури товариства, збільшення обсягів виробництва та послуг. Товариство активно бере участь в процесах злиття, поглинання, реструктуризації тощо.

Пройшовши етап «Становлення» товариство, в залежності від обраної стратегії, може перейти до етапу «Трансформація», «Стабільність» або, у випадку спаду виробництва чи попиту на послуги, до етапу «Санація» чи «Ліквідація».

На етапі «Стабільність» товариство стабілізує свою структуру, тобто перестає розширюватися та зростати і функціонує в межах ринків збуту, які в неї вже є.

На етапі «Санація» застосовується певна система заходів з метою

запобігання банкрутству та ліквідації товариства. Санація спрямована на оздоровлення фінансово-господарського стану боржника та виплати частково або в повному обсязі кредиторам через реструктуризацію товариства та кредитування його боргів. Також вона передбачає зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника.

На етапі «Ліквідація» товариство перестає функціонувати, тобто зникає як юридична особа та припиняє свою діяльність. Причинами цього може бути банкрутство або поглинання товариства іншою організацією.

У випадку поглинання товариство перестає існувати як юридична особа та стає дочірнім підприємством і реорганізує свою діяльність відповідно до стратегії материнської компанії.

На етапі «Трансформація» можливі декілька варіантів розвитку товариства.

У першому випадку відбувається процес корпоратизації (створення фінансово-промислових груп, холдингів, асоціацій тощо) з можливою подальшою транснаціоналізацією, тобто товариство поширюючи свою структуру на інші країни стає транснаціональним.

В іншому випадку відбувається відродження товариства. Воно реорганізує свою діяльність шляхом реструктуризації, злиття, поглинання або освоєння нової галузі чи інноваційної продукції.

Розглянувши в даній статті питання, що стосуються формування стратегії розвитку корпоративних структур на основі життєвого циклу можна зробити висновок про те, що формування стратегії розвитку корпоративних структур, процес досить трудомісткий і тривалий, але результати цього процесу (за умови його успішності) багаторазово перевершують витрати. Отже, для обліку сучасних економічних реалій процес формування стратегії розвитку організації що базується на основі життєвого циклу має ґрунтуватися на теоретичних і методологічних засадах і бути доповнений новим механізмом, що підвищує системність прийнятих стратегічних рішень і підвищує можливість алгоритмізації процесів певних етапів формування стратегії.

Література:

1. Адизес И. Управление жизненным циклом корпорации / Ицхак Калдерон Адизес ; пер. с англ. В. Кузина. – М. Манн, Иванов и Фербер, 2014, - 512 с.
2. Жихарєва В. В. Формування стратегії розвитку підприємства в умовах невизначеності / В. В. Жихарєва, Савельєва Т. М. // Економіка і суспільство. – Вип. №9/2017. – 2017. – С. 423-427.
3. Засць Т. О. Моделі та механізми корпоративного управління в Україні / Т. О. Засць // Інвестиції: практика та досвід. — 2010. — № 11. — С. 65-68.
4. Засць Т. О. Становлення корпоративного управління в Україні / Т. О. Засць // Економіка та держава. — 2010. — № 7. — С. 57-59.
5. Климюк А. В. Управління стратегією розвитку підприємства

[Електронний ресурс] / А. В. Климюк, С. М. Невмержицька // Технології та дизайн. – 2013. – № 2 (7). – Режим доступу до ресурсу: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/1557>

6. Румельт Р. Хорошая стратегия, плохая стратегия. В чем отличие и почему это важно / Ричард Румельт; пер. с англ. О. Медведь. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2014. – 448 с.

7. Kharchenko T., Pavlenko Y. Features of formation of commodity-product strategy of Light Industry Ukraine // Topical issues of contemporary science: Collection of scientific articles. – Valencia, Venezuela, 2017. - P. 159-161.

8. The Strategy Concept I: Five Ps For Strategy. Henry Mintzberg. – California Management Review. – Vol. 30, No. 1, Fall 1987; (pp. 11-24)

СУЧАСНЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

Ясніцький Д.В.,

*Інститут підготовки кадрів
Державної служби зайнятості України*

Annotation. *In the article we will consider the main views of scientists on the importance and the need for innovation in the process of personnel management. The systematic approach to innovation management of the personnel is highlighted. The essence of the concept of «innovation» is revealed. The characteristic features of innovative personnel management are analyzed. The process of personnel development as a modern direction of introduction of innovations in personnel management is researched.*

Key words: *personnel management, innovations, innovative personnel management, system and complex approaches to personnel management, personnel development, efficiency of personnel innovations.*

Постановка проблеми. Сучасна зарубіжна практика та власний вітчизняний досвід доводять: ефективності в управлінні персоналом, можна досягти за умови забезпечення управлінської діяльності, впровадження на практиці управлінських напрацювань, постійного удосконалення форм та методів управління та урахування розвитку нових технологій. Кожна організація постійно шукає напрями удосконалення своєї діяльності, тому у наш час більшість сучасних підприємств звертають увагу на значущість інновацій, інноваційних соціальних технологій в управлінні персоналом і стають на шлях запровадження інновацій, які перестають бути випадковим, перетворюючись при тому на безперервний процес, що забезпечує підприємству успішну діяльність на перспективний довготривалий період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем теорії

і практики управління персоналом на інноваційних засадах присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Даними питанням займалися зарубіжні науковці: І. Беккер, П. Друкер, В. Горфінкель, Т. Пітерс, Г. Саймон, Н. Суровкіна. Вагомий внесок в інноваційне управління персоналом зробили вітчизняні науковці, такі як Д. Богиня, Т. Збрицька, А. Колот, П. Микитюк, В. Петюх, В. Савченко.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатні теоретично-прикладні дослідження різних науковців в галузі інноваційного управління персоналом, потребують комплексного, глибокого дослідження сучасні аспекти процесу управління та розвитку персоналу на інноваційних засадах.

Мета статті полягає у теоретичному дослідженні сучасних підходів до інноваційного управління персоналом та аналіз інноваційних підходів до управління персоналом і можливостей їх використання на вітчизняних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні методи підвищення ефективності діяльності підприємства вимагають від служби персоналу формування результативного колективу, а це неможливо без упровадження інновацій в процес управління персоналом.

В умовах ринкових відносин інноваційне управління персоналом повинно мати системний характер на основі комплексного вирішення кадрових проблем. Система управління персоналом є відносно автономною і специфічною підсистемою загальної системи управління організацією. Якщо розглядати управління персоналом як систему, то це сукупність взаємопов'язаних елементів, в яку входять об'єкт та суб'єкт управління, між якими існують організаційні та управлінські відносини, а також функції управління, що реалізуються через систему відповідних методів та елементів.

В.М. Петюх так виокремив системний та комплексний підходи до управління персоналом:

- комплексний підхід до управління персоналом передбачає врахування організаційних, економічних, соціальних, психологічних, правових, технічних, педагогічних та інших аспектів управління в їх сукупності і взаємозв'язку при визначальній ролі соціально-економічних чинників;

- системний підхід відбиває взаємозв'язки між окремими аспектами управління персоналом і виражається в розробці кінцевої мети, визначенні шляхів її досягнення, створенні від повідного механізму управління, який забезпечує комплексне планування, організацію та стимулювання системи роботи з персоналом на підприємстві [1, с. 23–24].

Відмінності між характерними рисами та ознаками традиційної та інноваційної систем управління персоналом підприємства дослідила І.Р. Продан. Вона стверджує, що класичне управління персоналом є цілісною системою, яка поєднує об'єкт і суб'єкт, а також функції управління,

що реалізуються застосуванням певних методів та інструментів, проте інноваційне управління персоналом має характерні особливості – кінцевий результат діяльності, а саме не лише активізацію можливостей і потенціал, а також стимулювання інноваційної поведінки.

Сьогодні існує безліч трактувань терміну «інновація» (нім. innovation), який у науковий лексикон вперше увів Й. Шумпетер. Науковець дав визначення інновації як «будь-якої можливої зміни, що відбувається внаслідок використання нових або вдосконалених рішень технічного, технологічного, організаційного характеру в процесах виробництва, постачання, збуту продукції, після продажного обслуговування».

Провівши аналіз літературних джерел, П.П. Микитюк встановив існування різних точок зору щодо визначення поняття «інновації»:

- цілеспрямовані зміни, які свідомо впроваджуються в процесі відтворення для кращого задоволення наявної або формування нової суспільної потреби;
- процес отримання результатів як суспільне відношення, що створює умови для здійснення цього процесу;
- будь-яка технічна, організаційна, економічна і управлінська зміна, відмінна від існуючої практики на цьому підприємстві;
- комплексний процес створення, поширення і використання нового практичного засобу для кращого задоволення відомої потреби людей;
- принцип поведжерело добробуту і результат творчої діяльності, спрямованої на розроблення, створення і поширення нових видів конкурентоспроможної на світовому ринку продукції;
- предмет, результат, продукт, об'єкт, що отриманий в процесі «матеріалізації» або комерціалізації результатів науки і техніки.

Тому, узагальнюючи усі точки зору і методологічні підходи щодо суті інновацій, виокремлено такі їх характерні риси:

- інновація є доцільною і корисною зміною в попередньому стані якого-небудь об'єкту, процесу;
- ця зміна повинна отримати практичне застосування і мати корисний результат;
- предметом цих змін можуть бути вироби, технології організація виробництва, управління;
- інновації вважаються найважливішим засобом реалізації цілей розвитку суб'єкта, результатом чого є підвищення ефективності його діяльності [2, с. 22].

Можна вирізнити економічний та соціальний аспекти інновацій: економічне трактування поняття «інновація» – це створення нового продукту, нової технології, соціальне – це процес нововведення в суспільство, в організацію, в колектив. Звідси випливає, що інновація є перетворенням знань у виробничі, економічні, соціальні технології. Тобто інновація – це комерціалізація знань, вилучення з них прибутку [3, с. 59–63].

До характерних рис інноваційного управління персоналом належать:

- орієнтація на висококваліфікований персонал;
- особливі вимоги до психологічних характеристик працівників;
- наявність у персоналу творчих здібностей;
- відповідна система відбору працівників;
- можливість реалізації потреб вищого рівня

[4, с. 64].

Згідно з трактуванням Б. Кошарної, ново введення в кадровій роботі – це управлінські нововведення, під якими розуміються будь-яка цільова діяльність, організаційне рішення, система, процедура або метод управління кадровою роботою, що істотно відрізняються від сформованої практики й уперше використовуються в даній організації, спрямовані на підвищення рівня й здатності персоналу вирішувати завдання ефективного функціонування й розвитку організації та її підрозділів в умовах конкуренції [5].

Основними причинами нововведень у роботі персоналу підприємства є:

- розвиток науково-технічного прогресу;
- зміна технології виробництва;
- зміни у діях конкурентів;
- зміни потреб споживачів організації;
- трансформація цілей організації;
- призначення нового керівника організації;
- директивні вказівки;
- зміна внутрішніх потреб організації

Розвиток персоналу організації відноситься до одного з сучасних напрямків упровадження інновацій в управління персоналом. Розвиток персоналу виступає як інвестиційне рішення.

Якщо раніше вважали, що це витрати, то зараз – інвестиційний проект, який є запорукою успіху. В сучасній організації важливий концептуальний підхід розвитку персоналу. У першу чергу організація, знайшовши невідповідність між необхідним рівнем кваліфікації працівників та їх реальною компетентністю, має прийняти рішення про навчання та підготовку висококваліфікованого спеціаліста. І така підготовка має бути безперервною, оскільки є капіталовкладенням на довгостроковий період і впливає на досягнення поставлених цілей організації.

Таким чином, кожна сучасна організація з інноваційним управлінням персоналу повинна дбати про системно організований процес безперервного набуття та удосконалення знань, умінь, навиків та досвіду свого персоналу через сукупність організаційно-економічних заходів, що передбачають професійне навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації, адаптацію та планування трудової кар'єри персоналу задля ефективного функціонування організації, підвищення конкурентоспроможності на ринку з одночасним збагаченням інтелектуального, творчого і культурного потенціалу працівників.

У результаті проведення інноваційної політики управління персоналом, організація прагне отримати певний ефект та очікує, що проведені зміни будуть ефективними.

Таблиця 1

Порівняння систем управління персоналом на підприємствах

№ п/п	Традиційна система управління персоналом	п/п	Сучасна система управління персоналом
1	Орієнтація на оперативні питання	1	Орієнтація на стратегію
2	Орієнтація на стабільність	2	Орієнтація на своєчасну адаптацію системи управління персоналом до змін у зовнішньому середовищі
3	Організаційний імператив	3	Людський фактор
4	Найважливіший ресурс – організаційна структура	4	Найважливіший ресурс, який можна постійно розвивати, це працівники
5	Максимальний розподіл робіт, прості та вузькі спеціальності	5	Оптимальне групування робіт, багатоспектні спеціальності
6	Зовнішній контроль (керівники, штат контролерів, формальні процедури)	6	Самоконтроль та самодисципліна
7	Пірамідална та жорстка організаційна структура, розвиток вертикальних зв'язків	7	Плоска та гнучка організаційна структура, розвиток горизонтальних зв'язків, які забезпечують ефективну взаємодію підрозділів та працівників
8	Автократичний стиль керівництва	8	Стиль керівництва збудований на зацікавленості усіх працівників у спільному успіху підприємства у цілому
9	Конкуренція та «політична гра»	9	Співробітництво
10	Низька зацікавленість працівника підприємства в його успіху	10	Висока зацікавленість працівників у спільному результаті
11	Діяльність тільки в інтересах підприємства та його підрозділів	11	Діяльність в інтересах суспільства
12	Низька схильність до ризику	12	Орієнтація на інновації та пов'язана із цим схильність до ризику

Ефективність кадрових нововведень – це їх результативність, яка показує співвідношення витрат і результатів.

Ефективне впровадження нововведень у роботу персоналу організації можна представити у вигляді:

- нової кадрової політики; нової стратегії управління персоналом;
- нової оргструктури системи управління персоналом;
- нового положення, наприклад, про оплату праці або про атестацію персоналу;

- нової схеми функціональних взаємозв'язків або функціонального поділу праці;
- нового положення про підрозділ або нову посадову інструкцію;
- нової методики формування кадрового резерву й т. п. [6, с. 310–311].

Сучасна система управління персоналом, яка склалась на провідних вітчизняних підприємствах під впливом запровадження прогресивних зарубіжних технологій управління персоналом та використання власного досвіду, включає такі підсистеми: аналіз та планування персоналу; підбір та наймання персоналу; оцінювання персоналу; організація навчання та підвищення кваліфікації персоналу; атестація і ротація кадрів; управління оплатою праці; мотивація персоналу; облік співробітників підприємства; організація трудових відносин на підприємстві; створення умов праці; соціальний розвиток; кадрова безпека (табл. 1) [7, с. 38].

П. Друкер вважає, що саме у сфері управління персоналом традиційні базові уявлення істотно суперечать реальності та є непродуктивними [1, с. 196]. На думку автора, існує єдиний правильний принцип управління персоналом – використання диференційованих підходів і стилів управління для різних груп працівників і навіть окремих працівників у різних ситуаціях. При цьому той чи інший спосіб впливу, певний набір операцій і процедур у процесі формування та реалізації трудового потенціалу визначають персонал-технологією або технологією управління персоналом [8, с. 456].

Таким чином, сучасне функціонування організації неможливе без інноваційного підходу управління персоналом, оскільки є частиною системи розвитку персоналу зокрема та організації у цілому, запорукою ефективності роботи персоналу та організації.

Висновки. Сучасна організація, яка хоче бути конкурентоспроможною на ринку, повинна стати на шлях запровадження інновацій, які мають бути не випадковими, а безперервними і забезпечувати організації успіх.

Інноваційне управління персоналом підприємства повинно мати системний характер і базуватися на основі комплексного вирішення кадрових питань та кінцевого результату для організації.

У статті висвітлено різні погляди науковців на сутність поняття «інновації». Інновації в управлінні персоналом є корисними та доцільними і мають отримати практичне застосування задля бажаного результату – підвищення ефективності діяльності організації.

Застосовуючи інноваційне управління персоналом, організація повинна орієнтуватися на висококваліфікований персонал з належними психологічними характеристиками, наявністю креативності у роботі.

Розвиток персоналу організації є одним із сучасних напрямків впровадження інновацій в управління персоналом. Кожна організація має дбати про безперервну підготовку своїх працівників, оскільки це є капіталовкладенням на довгостроковий період.

Таким чином, грамотне розроблення та впровадження інновацій в управління персоналом дозволить підвищити ефективність роботи як працівника зокрема, так і організації у цілому.

Література:

1. Петюх В.М. Управління персоналом: [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.] / В.М. Петюх. – К.: КНЕУ, 2000. – 124 с.
2. Інноваційний розвиток підприємства: [навч. посіб.] / За ред. П.П. Микитюка. – Тернопіль: Принтер Інформ, 2015. – 224 с.
3. Юрасов И.А. Инновационные технологии управления / И.А. Юрасов // Управление персоналом. – 2006. – № 20. – С. 59–63.
4. Продан І.О. Становлення системи управління персоналом підприємства на інноваційних засадах / І.О. Продан // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 776. – С. 61–66 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/VNULPM_2013_776_12.pdf.
5. Кошарная Б. Кадровые нововведения: понятие и характеристика / Б. Кошарная // Инновационный и кадровый менеджмент [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.smartcat.ru/Personnel/innovacionnyykadrovyymenedzhmentQ.shtml>.
6. Управління розвитком персоналу: [навч. посіб.] / Т.П. Збрицька, Г.О. Савченко, М.С. Татаревська; за заг. ред. М.С. Татаревської. – Одеса: Атлант, 2013. – 427 с.
7. Петрова І.Л. Стратегічне управління персоналом: реалії та перспективи / І.Л. Петрова // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. Т.2. Управління персоналом в організаціях. – К. : КНЕУ, 2005. – С. 214–223.
08. Управление персоналом организации : [учебник] / Под ред. А.Я. Кибанова. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 638 с

ТЕЗИ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

*Ігнат'єва І.А., доктор економічних наук, професор,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,*

*Гайдей О.О., кандидат економічних наук,
Чернігівський промислово-економічний коледж Київського національного
університету технологій та дизайну,*

*Сербенівська А.Ю., кандидат економічних наук,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»*

Сучасні макроекономічні процеси характеризуються глобальною конкуренцією, нестабільністю зовнішнього середовища, прискореним життєвим циклом технологічних інновацій. Цифровий простір все більше поглинає кордони між країнами і континентами. Тому успішність підприємств, в першу чергу, залежить від швидкого реагування на зміни оточуючого середовища, результативності, продуктивності та організаційних змін, які можливі при наявності потужного лідерського потенціалу.

Система ощадливого виробництва впроваджена у багатьох промислово розвинутих країнах. В залежності від специфіки виробництва та територіальної ознаки, окремі елементи системи розвиваються більш інтенсивно (табл. 1).

Що стосується України, то на підприємствах легкої промисловості останнім часом активно застосовуються окремі елементи ощадливого виробництва: Just-in-time, standardize work and safety, Kanban. Проте основні розробки спрямовані на скорочення та усунення різного виду виробничих втрат. Вітчизняні науковці виділяють дев'ять основних видів втрат[2]:

1. Інтелектуальні втрати – нераціональне використання кваліфікованого персоналу та робочого часу;
2. Перевиробництво – втрати, пов'язані з випуском виробів в надлишковій кількості;
3. Неefективне використання топливно-енергетичних ресурсів;
4. Надлишкові запаси – втрати пов'язані з наявністю свєрхнормативної кількості виробів, в результаті цього підвищуються складські витрати;
5. Транспортування – втрати пов'язані з переміщенням матеріалів, запасних частин, деталей та готових виробів;
6. Дефекти виробництва – втрати пов'язані з дефектами та витратами на їх виявлення та усунення;
7. Втрати при зайвих переміщеннях - втрати пов'язані з рухами персоналу, які є зайвими;

8. Втрати при зайвій обробці – виникають при виконанні операцій, які не мають впливу на якість кінцевої продукції, але наявні у виробничому циклі;

9. Прості – втрати пов’язані з затримками, які виникають у результаті не злагодженої роботи окремих підрозділів підприємства.

Таблиця 1

**Особливості розвитку ощадливого виробництва
у закордонних країнах**

Країна	Особливості	Інструменти
Японія	Комплексний підхід до розвитку ощадливого виробництва на підприємствах + участь персоналу	Just-in-time, Kaizen, Kanban, Handling circles, visual management, standardize work, TPM, система 5S, TQM
Словенія	Акцентування уваги на якості товару, тривалості циклу, стандартизації процесу виробництва	Just-in-time, Kanban, visual management, standardize work, система 5S, TQM
Бразилія	Прагнення до ритмічної роботи, особлива увага приділена якості товару та швидкості обслуговування клієнтів	Just-in-time, Kaizen, ISO, TQM
Канада	Найбільш вузький підхід до ощадливого виробництва	Just-in-time
Китай	Комплексний підхід із застосуванням власних методів по скороченню часу переналагодження обладнання. Відсутність турботи про персонал.	Just-in-time, Kaizen, Kanban, Handling circles, visual management, standardize work, TPM, система 5S, TQM, SMED
США	Власна трансформована концепція ощадливого виробництва - «Lean Manufacturing», яка охоплює всі функціональні сфери бізнесу: менеджмент, маркетинг, інформаційні технології тощо.	Pull system, Kaizen, visual management, standardize work and safety, lean manufacturing + 6 сигм
Швеція	Акцент на якості товарів, турбота про оточуюче середовище, стандартизація процесів.	TPM, ISO, Just-in-time, Kaizen, standardize work and safety
Німеччина	Ритмічний цикл виробництва, постійний контроль якості.	Just-in-time, visual management, standardize work and safety

Джерело: [1]

На більшості підприємствах легкої промисловості виникають аналогічні втрати ресурсів. Але, необхідно загострити увагу на двох аспектах. По перше, як показує досвід, успішність впровадження ощадливого виробництва залежить насамперед від здатності персоналу сприймати принципи нової організації виробництва, від наявності лідерського потенціалу керівників підрозділів, з яких сформовані робочі групи. Тому, пропонуємо доповнити цей перелік, втратами від неефективно прийнятих управлінських рішень та втратами від низького лідерського потенціалу. Своєчасно прийняті рішення про ліквідацію неефективних підрозділів підприємства і отримання аутсорсингових послуг у

сторонніх фахових організацій і підприємств, можуть суттєво знизити вартість кінцевого продукту. У взуттєвому виробництві вже застосовується практика виготовлення окремих вузлів виробу на інших, більш дешевих виробництвах країн Азії, укладання угод на отримання юридичних, фінансових, клінінгових послуг з спеціалізованими компаніями.

Другим аспектом, на який потрібно звернути увагу, є втрати за всіма елементами логистичного ланцюга створення цінності кінцевого продукту.

Тобто втрати ресурсів існують не тільки безпосередньо на виробництві кінцевого продукту, а і на двох попередніх рівнях. До першого рівня відносимо підприємства сировинного типу: виробництво паперу, збирання та переробка вторсировини, підприємства аграрного сектору, підприємства хімічної галузі, металопрокат. До другого рівня відносимо підприємства які забезпечують виробництво основними засобами, матеріалами, комплектуючими, упаковкою, інформацією. Для швейного виробництва це підприємства: інформації та комунікацій, флексографічні, текстильні, машинобудівні, фінансових послуг та страхування, професійної, наукової та технічної сфери. На ціну кінцевого продукту будуть впливати: ціни на сировину на світових ринках, вартість транспортування та екологічність сировини, комплектуючих, та матеріалів, вартість вторсировини, митне оподаткування, вартість енергоносіїв в країнах виробництва текстилю, вартість технологій виробництва основних засобів для швейної промисловості, логістичні маршрути. Отже, основні втрати на цьому рівні мають територіальні, логістичні та екологічні ознаки.

Література:

1. Наугольнова И.А. Отечественный и зарубежный опыт применения системы бережливого производства на промышленных предприятиях // Известия РГПУ им. А.И. Герцена, 2014. №170. С.95-99.

2. Ваганов А. И. Управление качеством, бережливое производство – самые экономичные наименее капиталоемкие инструменты энерго- и ресурсосбережения / А. И. Ваганов, М. В. Мелешко, С. В. Добровольская // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. - 2014. - № 6. - С. 2-10. - Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eeee_2014_6_2

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ. ІМІГРАЦІЯ – ЦЕ ДОБРЕ ЧИ ПОГАНО?

Холін Н.С.,

*студент факультету прикладної математики,
Київський Політехнічний Інститут ім. Ігоря Сікорського*

Економічна глобалізація стосується мобільності людей, капіталу, технологій, товарів та послуг на міжнародному рівні. Завдяки глобалізації взаємозалежні різні країни та регіони займають певне положення у всьому світі.

За останні два-три десятиліття в рамках Генеральної угоди з тарифів та торгівлі (GATT) та Всесвітньої торгової організації економічна глобалізація поширилась швидкими темпами. Країни скоротили торговельні бар'єри, відкрили свої поточні рахунки та рахунки в капіталі.

Які загрози несе в собі глобалізація? Глобалізація економіки в умовах сучасного світу стикається з однією серйозною проблемою. Всі лідерські місця в світі вже зайняті державами, що входять у «Велику сімку». Саме на їх частку припадає не менше 12% усього населення планети і близько 60-70% від світового ВВП. Саме вони виконують вирішальну функцію в таких організаціях, як МВФ і Світовий банк, СОТ і ОЕСО. Країни «Великої сімки» при тісній співпраці формують епіцентр глобалізаційних процесів, своєрідне ядро світової економіки. До групи лідерів вдалося долучитися не більше ніж двом десяткам країн, що активно розвиваються, які налагодили з ними плідну і взаємовигідну співпрацю. Наслідки глобалізації - це не тільки пряме зіткнення культур, а й їх щільне взаємне переплетення. Для Заходу, який зазвичай йшов попереду, процес глобалізації завжди відкривав досить широкі перспективи й універсальні можливості. Всі інші країни змушені були вибирати або залежність та ізоляцію, або модернізацію задля того, щоб наздогнати і навіть випередити розвинені західні країни. Із зростанням глобалізаційних процесів, зростатиме і нерівномірність між державами, що може стати причиною для виникнення нових конфліктів. То ж негативні наслідки очевидні, розвинені країни ставатимуть ще багатшими, а бідні біднішатимуть і відставатимуть, в результаті чого, розрив лише збільшуватиметься.

Глобалізація світової економіки - це не лише формування вільної системи світової торгівлі. Це процес стрімкого розвитку продуктивних сил, що вимагає нового типу виробничих відносин не в окремій країні, а в масштабах всієї планети.

Одним із парадоксів глобалізації в сучасному світі стало посилення прикордонного контролю і візового режиму в умовах усунення кордонів в економіці, інформаційному та культурному просторах. Віртуальність «рівних можливостей» способу життя в державах з якісно різним рівнем

економічного розвитку породжує реальність масових міграційних процесів. Міграційні переміщення населення можуть відбуватися і всередині певної країни, і виходити за її межі. Насамперед, вони викликані або елементарними потребами мігрантів забезпечити власне існування, або їх намаганням досягти рівня пропагованого способу «суспільства споживання»

Одна з найбільших груп - економічні мігранти.

Економічна міграція - це коли хтось переміщується з одного регіону в інший в пошуках кращих умов життя або можливостей для роботи. Зазвичай ми говоримо про економічну міграцію між країнами коли люди іммігрують з однієї країни в іншу. Але рух в межах країни також можна вважати економічною міграцією; Пересування з сільської місцевості до міста є особливо великою тенденцією.

Економічна міграція викликає всілякі великі дебати. Існує думка, що люди повинні мати можливість влаштуватися на роботу в будь-якому місці, незалежно від того, де вони народилися (це іноді називають «свободою переміщення робочої сили»). З іншого боку, це погана ідея, як для місця, де мешкають мігранти, так для місця, яке вони покидають.

Є багато досліджень, в яких говориться, що економічна міграція сприяє загальному економічному зростанню. За даними Світового банку, міжнародна міграція сприяє збільшенню світового ВВП, так як вона дозволяє працівникам переміщатися туди, де вони найбільш продуктивні. Для країн з низьким рівнем народжуваності іммігранти можуть бути особливо важливими. За даними ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку), внаслідок міграцій відбулося збільшення американської робочої сили на 47% та зростання кількості робочої сили в Європі на 70% за останні 10 років.

Мігранти також роблять більший внесок у державний податок, ніж витрачають його. Це відбувається через те, що вони працездатного віку, тобто менше залежать від державних ресурсів, а більше працюють і платять податки.

Проте економічні мігранти часто звинувачуються у підвищенні конкуренції за робочі місця, що може призвести до зниження рівня заробітної плати та перспектив працевлаштування для деяких вітчизняних працівників. Люди також турбуються про довгострокові наслідки міграції на державні витрати (особливо, коли мігранти перевозять свої сім'ї, які можуть не працювати), тому що більше людей починають посилювати навантаження на освітні, транспортні та інші державні послуги.

У деяких країнах також відбуваються обговорення про те, наскільки легким повинен бути процес імміграцій. З одного боку, влада стурбована тим, що найкращі та найяскравіші люди залишають країну заради вищої заробітної плати за кордоном. Особливо це небезпечно тим, що держава витратила на них роки державної освіти. Це називається відтік мізків, і це може бути великою проблемою для країн, які намагаються розвивати висококваліфіковані галузі та професіоналів в них. Але, з іншого боку, економічні мігранти зазвичай

відправляють гроші назад у свою країну. Часто країни в значній мірі покладаються на гроші, які вони отримують від грошових переказів - у всьому світі загальний обсяг надходжень від грошових переказів приблизно в 3 рази перевищує суму, надіслану як іноземна допомога.

Питання про те, наскільки економічна міграція хороша чи погана, стосується набагато більше, ніж просто економіки. Існують соціальні, культурні та моральні аргументи, що використовуються для обговорення переваг та недоліків міграцій. На даний момент економічна міграція стала одним з найбільших і найбільш суперечливих політичних питань 21-го століття, і, швидше за все, буде центральною частиною нашої політики в майбутньому.

Література:

1. Stalker P. Workers Without Frontiers. The Impact of Globalization on International Migration / Peter Stalker. – London : Lynne Rienner Publishers; Boulder (Co.), 2000. – P. 13.

2. What is economic globalization? [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://marketbusinessnews.com/financial-glossary/economic-globalization/>.

3. Поняття економічної глобалізації світу [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/1640022139877/politekonomiya/globalizatsiya_ekonomiki.

SCIENCE FOR LIFE: THE ART OF SELF-DEVELOPMENT MANAGEMENT

Marenichenko V.V.,

*Candidate of Science (Ph.D.) in Public Administration
Associate Professor of Public Administration and Law Department,
CIHE «The Dnipro Academy of Continuing Education»*

The task is difficult if it is complicated, or simple, if you perform it simply. Simple ideas for challenging decisions are the art of self-development management in our life.

Today, the concept of self-development becomes relevant to all spheres of life, that is, those knowledge that can immediately be applied in practice on the principle of «learned-tried-received the result». Scientists, business trainers, analysts, experts in personal development, self-realization and management scholars, and others interested in realizing the potential of human beings accumulate knowledge,

transform it into skills and implement it to achieve great results.

Read more, think and react more quickly, constantly be in physical and mental form, be in the trend and do not feed the rear – all that requires modern realities.

Studies have shown that modern educational technologies in the field of self-development require the development of a system aimed at existing, current and most popular theories of laziness; methods and mechanisms of combating laziness and self-development, obtaining practical knowledge of the achievement of such a state of person, when the potential is opened up and there is a constant movement, the use of internal forces and reserves is ensured.

Within the framework of this problem, scientific challenges should be addressed regarding such factors as:

- elements of the system of setting goals;
- elements of the planning system;
- elements of time management;
- working with the comfort zone;
- elements of the system of motivation;
- fight against stress;
- effective communication.

Studies have shown that a person has 3 types of brain:

- instinctive (physiology, metabolism, immune system – management of physiological processes in the body) – body instincts, human programming. If a person moves little – instinctive brain goes into degradation mode.

- an emotional brain (to avoid discomfort, to find comfort, the goal is to get the simplest pleasures from life, avoid stress).

- rational brain (desire to develop).

Thus, the theory proposes a gradual transition from the comfort zone to the voltage zone (with this mode of adaptation, when all the systems of the organism develop).

Studies have shown the effectiveness of using the following mechanisms and technologies:

- the theory of neopsychology;
- the theory of procrastination;
- Kaizen Methodology;
- Ringelmann's theory;
- Parkinson's theory;
- Axt's theory.

For example, according to Parkinson's theory of laziness, it is the desire of the brain to simply fill in the time given to work. If you carefully observe each task, then the person will spend on it exactly as much time as allocated, and if, for example, the tasks have given one minute, it will be simplified so that it can be done at that moment. Thus, self-development is based on how to work more creatively and effectively.

As a result of the research it was found that using the above mechanisms, a person achieves a high level of self-development in work, hobbies, personal life, science and other spheres of life. So one should draw a conclusion on the applied meaning of the study of the concept of «self-development»: the art of self-management is science for life and the development of human potential.

References:

1. Erickson E. Identity: youth and crisis; [per. with english] / E.H. Erickson; [under common. Ed. A.B. Tolstykh] – M.: Progress, 1996. – 344 p.
2. Maslow A. Psychology of Being / A.Maslow – M.: Pedagogics, 1997.– 304 p.
3. Orban-Lembrik L.E. Social psychology: a textbook: [in 2 books]. / L.E. Orban-Lembrique. B.1: Social psychology of personality and communication. – Chernivtsi: Books – XXI, 2010. – 464 p.
4. Tshepeleva N.V. Understanding and interpreting life experience as a factor in self-designing a person / N.V. Tshepeleva // Science and Education. – 2014. – No. 9. – P. 22-26. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2014_9_5

THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN ENTERPRISES IN TERMS OF TRANSNATIONALIZATION

Vorontsov M.O.,

*International Economic Relations Department,
Kyiv National University of Trade and Economics*

In terms of globalization and the course of Ukraine's European integration, the possibility of realizing national interests is determined by the level of representation of the state in the international arena. This provides the appropriate potential of self-preservation and competitiveness of the country, as well as contributes to its socio-economic and political development.

In a market economy, Ukraine faced a challenge not only to the effective functioning of enterprises, but also to the maintenance of the market among other similar organizations and enterprises. An effective method of achieving success in such conditions may be the very formation of a positive image.

The competitiveness of the country is manifested in the ability to achieve high rates of economic growth, ensure a steady increase in real wages, promote competitive firms in the world market, and provide a strong competitive economy represented by high-performance clusters that improve the quality of goods and services and ensure the creation of new jobs in the future. The ability to adapt to

changes taking place in the world market is based on economic factors such as investment, innovation, production capacity, etc. However, their action must be combined with political and social factors, which also affect the functioning of the national economy in the world market [1].

According to experts, one of the globalization conditions for Ukraine's involvement in international economic activity is an increase in the level of openness of the national economy, and the process of optimizing the level of openness of the economies of the countries is associated with the definition of the position of countries in international ratings

The global level of competitiveness is an indicator of improved systemic provision of international competitive advantages and the result of the emerging ability to create successful competition in any country of the world, relying on international standards as the basis for the continuous improvement of the quality and competitiveness of manufactured products, management and labor organization. The value of productive resources in enhancing the competitive advantages of commodity producers and the country is determined not so much by their stocks, volumes, cost, availability, structure, quality and efficiency of use, speed of creation, improvement and application to the needs of the national and world economy.

As resources of non-renewable natural resources are gradually decreasing, the role of resource-saving technologies in ensuring international competitiveness is increasing. Most industrialized countries are actively using resource-saving technologies that contrast with predominantly resource-intensive technologies on Ukraine. In recent years, there has been no active transition to resource-saving technologies. The growth of prices for productive resources did not become a catalyst for accelerating the implementation of resource-saving programs at enterprises. On the contrary, the lack of awareness of the managers of enterprises in this matter does not provide opportunities to change the technology of production.

The inefficient use of its resources and insufficient implementation of the possibilities for their preservation remains the main problem of Ukraine. Outdated technologies and equipment result a decrease in the number of educated people who understand the specifics of production, which leads to the production of low quality products and, consequently, to reduce demand for it. Innovations that need to be introduced into production require funding. The problem is due to rational allocation of received funds. In this direction, , there should be fight against corruption. [2].

In 2014, 144 countries were rated on a seven-point scale. In compiling the rating, the experts took into account a significant number of factors, including currency and stock markets, the work of the state apparatus, infrastructure development, the judiciary, business activity and the crime situation.

The weight of economic indicators in the general rating is about 25%, the factors of technological development and innovations - 50%, factors connected with the quality of public and state institutions - the remaining 25%. Ukraine ranked 76th in this ranking. Our state has risen to eight positions, having received 4.1 points in

a year. The best in the world – 5.7 points – has Switzerland, which took the first position in the ranking. It is followed Singapore, the USA, Finland, Germany, Japan, Hong Kong, the Netherlands, Sweden and the United Kingdom. China has the 28th, while Kazakhstan, Russian Federation, Moldova have 50th, 53rd and 82nd respectively [3].

Thus, it could be argued that the level of competitiveness of Ukraine is at an acceptable level in comparison with some countries of the world, but since we are lagging behind the best indicators, one must pay attention to the key problems that hinder the transfer to higher places. Ukraine will look more competitive if the expert researchers see it in accordance with certain models, recognized by world experts and rated by the highest scores for all factors.

Ensuring the competitiveness of enterprises in the international market has become of great importance in our time, as the process of globalization is accelerating, and the dependence of the economies of the countries on the external market is intensifying ever more. Thus, the development of global competition requires the development of an economic strategy aimed at increasing the competitiveness of firms in the international market.

Certain Ukrainian enterprises in the international markets consistently withstand competition. Ukraine has the potential to produce competitive products. The task of state economic policy is to bring the bulk of enterprises to the market of world standards and mass consumers.

References:

1. Ukraine enhances the indicator in the world rating of competitiveness: what is wrong in the state [Electronic resource]. – Access mode: <https://tsn.ua/groshi/ukrayina-pokraschila-pokaznik-u-svitovomu-reytingu-konkurentospromozhnosti-scho-ne-tak-u-derzhavi-998540.html>

2. Key Indicators of Ukraine's Foreign Trade [Electronic resource]. – Access mode: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/zovnishni_rinki/osnovni_pokazniki_zovnishnoi_torgivli_ukraini

3. Competitiveness of Ukrainian Enterprises in International Markets / VF Savchenko, Ye.V. Radhka // Scientific Bulletin of the Chernihiv State Institute of Economics and Management. Series 1: Economics. – 2014. – Vip. 3. – P. 70-77. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NvChdieu_2014_3_12

ТРАНСФОРМАЦІЇ РОЛІ МАРКЕТИНГУ З «МАРКЕТИНГУ ЗАХОПЛЕННЯ» НА «МАРКЕТИНГ УТРИМАННЯ»

*Аксюк Я.А., аспірант,
Полтавська державна аграрна академія*

Основною функцією маркетингу зернопереробного підприємства є налагодження комунікації підприємства з ринковим середовищем з метою синхронізації внутрішніх виробничих можливостей з потребами споживачів. Для розкриття цієї функції почнемо з визначення тієї концепції маркетингу, яка найбільш прийнятна для застосування в умовах взаємодії учасників зернового підкомплексу (як підприємств щодо спільного продукування певної цінності (зерновиробників), так і споживачів (зернопереробників), які сприймають таку цінність). Виходячи з узагальненого представлення еволюції концепцій маркетингу, можна наголосити на доречності використання в сучасних умовах глобалізації та зростання динамічності середовища господарювання концепції «маркетингу партнерських відносин» або «маркетингу взаємодії».

Здійснюючи обґрунтування маркетингової діяльності, слід враховувати, що глобалізація впливає на параметри попиту (відбувається його гомогенізація) та пропозиції (стандартизація атрибутів і складових пропонованої цінності). Цілком слушним тут є інше спостереження О. В. Дикого [3, с. 5], що адаптація комплексу маркетингу до змінених умов підпорядковується рівню інтегрованості підприємства в плин процесів глобалізації (чим більше інтегрованість, тим більш стандартизовані елементи комплексу маркетингу використовуються). При цьому зрозумілим є й те, що організація маркетингової діяльності диференціюватиметься залежно від параметрів динаміки ринку та рівня прояву владних позицій підприємства на певному сегменті глобального ринку (цільового ринку, на якому має місце прояв факторів глобалізації).

Головним обмеженням стандартизації функції маркетингу є те, що реалізація розроблених стратегічних ініціатив при виході за рамки локального ринку (за рамки ринку країни) відбувається в межах дії певних зовнішніх факторів (впливу відмітних особливостей глобалізованого цільового ринку). Отже, й цільовий ринок слід уявляти як певну динамічну й специфічну (унікальну) комбінацію аттрактивних факторів (факторів формування споживчого попиту, підпорядкованих параметрам економічного розвитку певної країни). Така унікальність комбінування факторів дозволяє зробити наголос на нелінійності розвитку глобального ринкового середовища, а отже, й необхідності переходу до нелінійного управління маркетингом. Під нелінійністю, спираючись на праці В. С. Алексєєвського [1], А. А. Голікова [2] чи В. В. Попкова [6], будемо розуміти наявність у економічній системі різних стаціонарних станів, для яких властиві різні набори факторів впливу та правила поведінки. Як система, залежно від постановки задачі, виступатиме або глобальне середовище, або

певний цільовий ринок.

Маркетингове управління в цьому випадку полягає у підтримці підприємством такої траєкторії розвитку, яка дозволяє йому досягти стійких конкурентних переваг на цільовому ринку (саме ці переваги й трансформуватимуться у цінність для споживача), параметрам якого властива багатоальтернативність та наявність різних «екземплярів майбутнього» [4, 7]. Вироблення та підтримка цієї траєкторії формується через прийняття певних стратегічних рішень, які, з огляду на означену нелінійність, можуть коливатися від дієвих до невдалих (тут мова ведеться про визначення підходу до маркетингового управління, а не про оцінку якості вироблених рішень). Постійна ж зміна сили та прояву впливу факторів оточення вимагає циклічного й послідовного прийняття рішень у сфері окремих складових маркетинг-міксу, через що доречним стає говорити про рекурентне нелінійне управління маркетингом, що також може бути досягнуто через орієнтування на маркетинг взаємодії.

Додаймо також твердження, що кожна з концепцій маркетингу передбачає розгляд присутності підприємства на ринку не відокремлено, а в рамках цілого комплексу інформаційних та матеріальних взаємин із іншими учасниками ринку. Відповідно й товаровиробники мають представляти власну діяльність у вигляді цілісної сукупності дій щодо вироблення та виведення на ринок певної цінності. Отже, відповідно до розробок С. Ханта [8, с. 22], сутність маркетингової діяльності трансформується у роботу з налагодження й підтримки актуальності ефективних взаємин між учасниками ринкового обміну. Саме така ефективність становить підґрунтя виникнення маркетингу взаємодії. Більш того, слухним є твердження Ю. М. Пустиннікової [5] відносно трансформації ролі маркетингу з «маркетингу захоплення» на «маркетинг утримання» (йдеться про більшу важливість для системи управління показника лояльності клієнтів та контрагентів, які вступають у активну взаємодію, ніж показника частки ринку й кількості споживачів).

Література:

1. Алексеевский В. С. Синергетика менеджмента устойчивого развития : монография / В. С. Алексеевский. – Калуга : Манускрипт, 2006. – 328 с.
2. Голиков А. А. Оценка устойчивости внешнеэкономической деятельности предприятия / А. А. Голиков, О. В. Веселова. – Челябинск : Челябин. гос. ун-т., 2001. – 59 с.
3. Дикий О. В. Формування конкурентних маркетингових стратегій на підприємстві в умовах глобалізації бізнесу : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.02.03 / Дикий Олександр Віталійович. – Київ, 2005. – 20 с.
4. Князева Е. Н. Основания синергетики. Режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. – М. : Алетейя,

2002. – 414 с.

5. Пустынникова Ю. М. Формирование приверженности клиентов / Ю. М. Пустынникова // Управление магазином. – 2005. – № 1. – С. 12–18.

6. Устойчивое экономическое развитие в условиях глобализации и экономики знаний: концептуальные основы теории и практики управления / [Д. Б. Берг, Б. Е. Большаков, С. Л. Гольдштейн и др.] ; под. ред. В. В. Попкова. – М. : Экономика, 2007. – 295 с.

7. Хакен Г. Информация и самоорганизация: Макроскопический подход к сложным системам / Г. Хакен. – М. : Мир, 1991. – 240 с.

8. Hunt S. he Commitment-Trust theory of Relationship Marketing / R. Morgan, S. Hunt // Journal of Marketing. – 1994. – Vol. 58. – № 3. – Р. 20–38.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Шевченко Н.І.,

кандидат наук з державного управління, доцент,

Білодід К.В.,

Університет митної справи та фінансів

Сучасний стан управління державними підприємствами можна охарактеризувати певною недосконалістю через те, що зміна радянської влади на ринкову економіку України значно вплинула на їх розвиток та фінансову діяльність. Важливу роль в системі державних фінансів відіграють саме державні підприємства, які були створені для стабільного розвитку галузей, що забезпечують задоволення суспільних потреб.

Підприємства, в яких частка держави становить від 50 до 100% статутного капіталу вважаються суб'єктами господарювання у державному секторі економіки.

Організаційні форми державних підприємств за структурою капіталу та принципами діяльності відображено на рис. 1 [1].

Особливістю фінансової діяльності державних підприємств є зобов'язання перерахунку частини прибутку (доходу) до спеціального фонду Державного бюджету України. Такі платежі в обов'язковому порядку мають здійснювати корпоратизовані, казенні підприємства та їх об'єднання [2].

Державні підприємства України можна розділити на дві групи:

1) господарські товариства з часткою державної власності, що перевищує 50% статутного капіталу підприємства;

2) державні унітарні підприємства (100% державна власність), що засновані на правах повного господарського відання і оперативного управління.

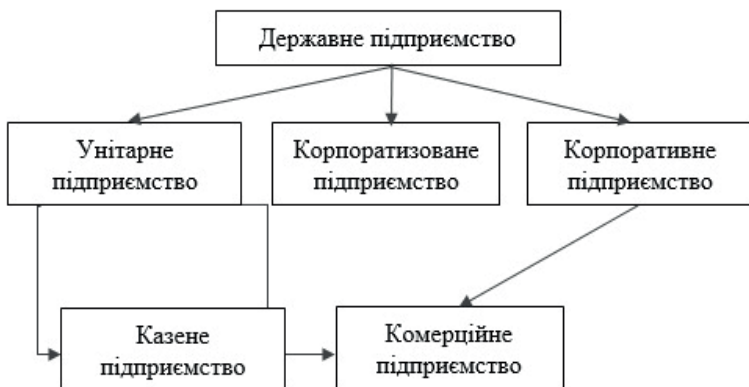

Рис. 1. Організаційні форми державного підприємництва в Україні

Держава в особі Уряду України, Фонду державного майна України, міністерств та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади здійснює управління корпоративними правами держави у 578 акціонерних товариствах, 61 товаристві з обмеженою відповідальністю та 30 національних акціонерних і державних холдингових компаніях (НАК і ДХК), створених спеціальними рішеннями Президента та Уряду України.

З них: 277 господарських товариств (41,40 % загальної кількості) мають у статутному капіталі державну частку понад 50 %, що дає державі право контролю за їх діяльністю (далі – контрольний пакет), з яких 153 господарських товариства (22,86 %) мають державну частку 100 %; 184 господарських товариства (27,50 %) мають державну частку у статутному капіталі розміром від 25 % до 50 % (блокуючий пакет); 208 господарських товариств (31,09 %) мають державну частку у статутному капіталі менше 25 %.

Як показав аналіз, проведений експертами Центру економічної стратегії, державні підприємства в Україні менш прибуткові за приватні на 2,9 відсоткового пункту.

Оскільки країни ЄС є членами ОЕСР, їх політика щодо власності на підприємства відповідає цьому стандарту. Дослідження Європейської комісії демонструє, що приватні підприємства мають набагато кращі результати, ніж державні.

За підрахунками Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, у 2017 році найбільші 100 державних компаній отримали 44,4 мільярди гривень прибутку. Порівняно з 2016 роком прибуток державних компаній зріс на 38,5%.

Найбільш прибутковою державною компанією став Нафтогаз. Раніше у компанії зазначали, що у 2017 році отримали близько 1,5 мільярдів доларів прибутку.

Крім Нафтогазу, до переліку найбільш прибуткових державних підприємств України входять Адміністрація морських портів України, Центренерго, Укренерго та аеропорт «Бориспіль» [3].

Отже, фінансова діяльність державних підприємств стикається з багатьма проблемами, як і фінансова діяльність всього реального сектору економіки. Зокрема нераціональною залишається структура підприємств державної форми власності, що є наслідком помилок, допущених під час здійснення приватизації економіки.

Значною мірою гальмують розвиток підприємств і фінансові проблеми, такі як забезпеченість власним оборотним капіталом, обґрунтованість фінансового планування, неефективність фінансового контролю.

Література:

1. Гудзь О.С. Науково-методичне забезпечення формування та реалізації фінансової політики підприємства / О.С. Гудзь, П.А. Стецюк, С.А. Навроцький, В.М. Алексійчук // Облік і фінанси. – 2013. – № 2(60). – С 69-86.

2. Селіверстова Л.С. Місце фінансів корпорацій у фінансовій системі України / Л.С. Селіверстова // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 84-90.

3. Вінокуров Я. Топ-100 найбільших державних компаній отримали 44,4 млрд грн прибутку [Електронний ресурс] / Я. Вінокуров. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://hromadske.ua/posts/top-100-naibilshykh-derzhavnykh-kompanii-otrymaly-444-mlrd-hrn-prybutku>.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ В ОЦІНЦІ НЕРУХОМОСТІ

Бондаренко Л.П.,

кандидат технічних наук, доцент,

Бубела А.В.,

кандидат технічних наук, доцент,

Національний транспортний університет

Сучасна практика оцінювання об'єктів нерухомості володіє значним методологічним та розрахунковим апаратом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Однак, запропоновані економіко-математичні моделі в переважній більшості спрямовані на відображення загальних тенденцій розвитку ринку нерухомості, в той час як реальний ринок нерухомості характеризується мінливістю та багатофакторністю, що обумовлює

необхідність врахування його стохастичної природи в розрахункових моделях.

На основі проведених в роботах [1, 2] досліджень можна зробити висновок, що на сьогоднішній день в оцінці нерухомості найбільш доцільний напрямок – це розвиток та удосконалення методів кореляційно–регресійного аналізу, що не лише дозволяють визначати поточну ринкову вартість об’єктів нерухомості, а й встановлювати наслідково-причинні зв’язки між ціноутворюючими чинниками, прогнозувати якісні та кількісні зміни на ринку нерухомості, що є невід’ємною частиною в прийнятті найбільш ефективних управлінських рішень.

Застосування методів кореляційно-регресійного аналізу в оцінці нерухомості дає можливість:

1) Описати математичну форму залежності вартості об’єкту нерухомості від його ціноутворюючих чинників.

2) Оцінити тісноту зв’язків між ціноутворюючими чинниками.

3) Оцінити вплив кожного із досліджуваних ціноутворюючих чинників на вартість об’єкта нерухомості.

Реалізацією першого завдання є побудова багатовимірних регресійних моделей, що дозволяють визначити вартість оцінюваного об’єкта при заданих значеннях його ціноутворюючих факторів.

Рішенням другого завдання є дослідження статистичних показників, що дозволяють оцінити надійність отриманого результату.

Рішенням третього завдання є аналіз показників зміни вартості об’єкта нерухомості при зміні кожного з його ціноутворюючих факторів.

Зазначені методи передбачають побудову статистичних (імовірнісних) економіко-математичних моделей, що описують стохастичну залежність вартісних показників (результуючої ознаки) від якісно-кількісних параметрів об’єктів нерухомості, характеру їх оточення, умов здійснення угод та інших ціноутворюючих чинників (факторних ознак).

Задача зводиться до пошуку математичної форми залежності, яка б найбільш точно описувала зв’язок факторних ознак з результативною:

$$Y=f(X_1, X_2, \dots, X_n)$$

Враховуючи, що будь-яку функцію багатьох змінних шляхом логарифмування або заміни змінних можна звести до лінійного вигляду, рівняння множинної регресії можна виразити у лінійній формі:

$$Y=a_0+a_1 X_1+a_2 X_2+\dots+a_n X_n$$

де Y – розрахункові значення результативної ознаки; $X_1, X_2, \dots, X_n$ – факторні ознаки; $a_0, a_1, a_2, \dots, a_n$ – параметри регресії.

Параметри регресії, як правило, обчислюють методом найменших

квадратів, що полягає у мінімізації суми квадратів різниць між теоретично заданими значеннями вихідної координати Y при значеннях аргументу X_i та її експериментальними значеннями Y_i . Так, у випадку двофакторної регресії:

$$\begin{aligned}\sum Y &= na_0 + a_1 \sum X_1 + a_2 \sum X_2 \\ \sum YX_1 &= a_0 \sum X_1 + a_1 \sum X_1^2 + a_2 \sum X_1X_2 \\ \sum YX_2 &= a_0 \sum X_2 + a_1 \sum X_1X_2 + a_2 \sum X_2^2\end{aligned}$$

Кожний коефіцієнт рівняння вказує на ступінь впливу відповідного фактора на результативний показник при фіксованому положенні решти факторів.

Слід зазначити, що при визначенні вартості об'єктів нерухомості в рамках кореляційно-регресійного підходу, одним із першочергових завдань є вибір найбільш суттєвих ціноутворюючих чинників. Цій темі присвячено досить багато публікацій, проте коло досліджуваних чинників є досить обмеженим. Крім того, практично у всіх роботах із зазначеної теми відсутній облік взаємозв'язку цін і термінів експозиції пропозицій на ринку нерухомості.

В зв'язку з цим, важливою проблемою сьогодення є визначення мінімально необхідного набору ціноутворюючих чинників, включення яких у регресійну модель є виправданим з точки зору досягнення адекватних результатів оцінки. З огляду на великий обсяг інформації про характеристики представлених на ринку об'єктів, рішення поставленого завдання дозволяє сконцентруватися на пошуку і обробці дійсно значущої інформації, не витрачаючи часові та розрахункові ресурси на вивчення другорядних факторів. Це і визначило мету даної роботи.

Для досягнення поставленої мети сформульовано ряд завдань-етапів:

1. Формування вибірки однорідних об'єктів даного сегменту з відомими ринковими цінами пропозицій.
2. Статистична обробка даних про ціни пропозицій, в ході якої виконати відсів грубих похибок цін пропозицій і термінів експозиції в розглянутій вибірці та перевірити гіпотези про нормальний розподіл цін пропозицій і термінів експозиції в досліджуваній вибірці.
3. Визначення складу основних ціноутворюючих чинників на розглянутому сегменті ринку нерухомості.
4. Визначення значень основних ціноутворюючих чинників для об'єктів у вибірці.
5. Перетворення якісних ціноутворюючих чинників в кількісні (оцифрування).
6. Лінеаризація кількісних ціноутворюючих чинників.
7. Аналіз ціноутворюючих чинників (оцінка ступеня залежності кожного з ціноутворюючих чинників і вартісного показника; перевірка на наявність

мультиколінеарності ціноутворюючих чинників; вибір форми регресійної залежності вартісного показника від ціноутворюючих чинників).

8. Побудова варіативних регресійних моделей залежності ціни пропозиції від основних ціноутворюючих чинників (визначення виду регресійної моделі; складу ціноутворюючих чинників, що включаються в регресійну модель; прийняття гіпотези про форму зв'язку ціноутворюючих чинників і вартісного показника; оцифровка ціноутворюючих чинників; визначення коефіцієнтів регресійних моделей; визначення показників якості регресійних моделей).

9. Аналіз якості побудованих моделей.

10. Вибір підсумкової регресійної моделі залежності ціни пропозиції від основних ціноутворюючих чинників.

Відсів грубих похибок цін пропозицій і термінів експозиції на ринку нерухомості у досліджуваній вибірці найдоцільніше виконувати за критеріями Смірнова - Граббса [3] та Шовене [4]; перевірку гіпотези про нормальний розподіл цін пропозицій і термінів експозиції - за коефіцієнтом варіації та критерієм середнього абсолютного відхилення [3].

Література:

1. Olena Slavinska, Vyacheslav Savenko, Lyudmila Bondarenko, Andrey Bubela. (2017). Improvement of methods of the property valuation based on mathematical and numerical modeling / Eureka: physics and engineering - Vol.6.

2. Бондаренко Л.П. Застосування методів математичного моделювання для прийняття управлінських рішень в оцінці нерухомості / Савенко В.Я., Бондаренко Л.П., Усиченко О.Ю. // Автомобільні дороги і дорожнє будівництво –Вип.98. – 2016. – С.204-212

3. Грибовский С.В., Сивец С.А., Левыкина И.А. Математические методы оценки стоимости недвижимого имущества. М.: Маросейка, Книжная линия, 2014. 352 с.

4. Kobzar' A.I. Prikladnaja matematicheskaja statistika. Dlja inzhenerov i nauchnyh rabotnikov [Applied mathematical statistics. For engineers and scientific workers]. Moscow: Fizmatlit Publ., 2006. 816 p.

COMPETITIVENESS MANAGEMENT AS ECONOMIC CATEGORY

Varaksina E.V.,

Candidate of Sciences (Economics),

Associate Professor of the Management Department,

Poltava State Agrarian Academy

At present, solving the issue of business competitiveness for the Ukrainian economy is top priority and extremely important. Particular attention is needed to the problem of managing the competitiveness of the business.

Barkan D. N. interprets the management of the company's competitiveness as «activity aimed at the formation of managerial decisions, which, in turn, should be aimed at confronting all kinds of external influences and achieving leadership in accordance with the stated strategic objectives» [1].

We agree with the definition of I. O. Poddubnyi and A. I. Poddubna, who interpret the management of the competitiveness of the business as a management direction, aimed at the formation, development and implementation of competitive advantages and ensuring the activities of this subject of the economics [3].

The critical analysis of the researchers' achievements and the authors' own approaches made it possible to determine the basic components of the essence of business competitiveness management (Figure 1).

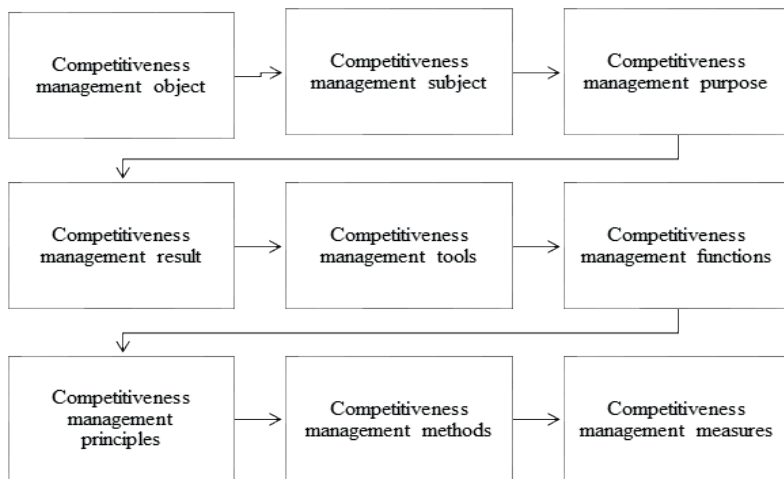

Fig. 1. Basic components of the essence of business competitiveness management
Systematized by the author on the basis of [2; 5; 6]

The level of competitiveness of a business necessary and sufficient to enable the company to compete successfully on a specific market (sales area) at this time period by issuing and marketing competitive products and services, should be considered the object of managing the competitiveness of the business.

The subjects of business competitiveness management are a certain circle of persons belonging to the coordinated system of business management and are involved in the development and implementation of management decisions in the field of business competitiveness management [2].

Ensuring conditions for stable and productive activity and preserving competitive advantages over economic, political, social and any other factors of influence on the object of management is the main objective of managing the competitiveness of the business.

Management functions include:

- analysis of indicators that characterize the competitiveness of products, potential and market activity of the cooperative;
- planning, which includes the development of a strategy to improve the competitive position of the cooperative in the market;
- organization of measures for the implementation of the developed competitive strategy;
- motivation of the cooperative staff through the material and moral stimulation of employees to achieve competitive advantages;
- control on the implementation of the developed competitive strategy of the business, regulation of activities in the sense that through it the coordination of the actions of various units of business and coordination of different activities to ensure the high efficiency of competitive advantages [5, 6].

Modern theory and practice show that the main methods of managing a competitiveness of the business are:

- methods of quantitative assessment and analysis of competitiveness;
- methods of forecasting of competitiveness and formation of its strategic standards;
- method of the financial rating raising;
- marketing methods that allow conducting a comparative analysis of market participants and make reasonable management decisions aimed at improving, satisfaction of requirements of the market by the competitive products and improving the economic performance of the business.

The implementation and improvement of these methods requires the application of an integrated approach for the financial, organizational, technical, technological and other measures [6].

The toolkit for solving the problem of the competitiveness managing depends on a number of factors, so we consider it appropriate to refer to the basic tools: financial and strategic management, reengineering, risk and profitability assessment; monitoring of the competitive environment; consumer diagnostics and others.

Key measures of business competitiveness management are:

- competitive development strategy,
- providing a comprehensive approach to business management processes,
- improvement of the motivation system of personnel management of the business,
- improvement of the marketing system of the business.

The principles of competitiveness management are [4]:

- the principle of unity of the theory and practice of business competitiveness management (This principle implies that any relevant managerial decision must conform to the logic, principles and methods of managing the competitiveness and solve at least one of the practical tasks.);

- the principle of system management (This principle involves consideration of any object as a system. The system approach allows you to take into account all the necessary interconnections and interactions in the management system, allows you to fully take account of the factors and to direct management mechanisms to achieve the goals.);

- the principle of scientific validity of management (This principle involves taking into account economic regularities of development when forming a system of managing the competitiveness, the application of scientific approaches (in particular, process, system, situational) and simulation methods that enhance the stability of the management system function.);

- the principle of ranking of management objects in importance (This principle requires the determination of importance, rank of objects (problems, factors) in their effectiveness, relevance, scale, degree of risk. Since the resources of the business are always limited, firstly it must be invested in the solution of the most important problems for competitiveness increasing.);

- the principle of multi-variance (This principle provides the generation of alternative scenarios.);

- the principle of comparability of managerial decisions when analyzing their variants (This principle assumes that alternative variants of managerial decisions on certain variants of development of events are compared to the parameters of realism, acceptability of the consequences of implementation, compliance with available resources of the business, time, quality, scale, risk and uncertainty, conditions of implementation, etc. The choice of the most effective variant of the management decision is made taking into account the realities of the functioning of the business.);

- the principle of preservation and development of competitive advantages of the business (This principle implies obligatory revealing of the strengths and weaknesses of the object of management, that allows to form an effective competitive strategy and to obtain the advantages of this business in various spheres of activity in comparison with competitors.);

- the principle of market orientation (This principle implies that the opportunities should be the decisive moment in the development of the business that are triggered

by changes in the environment of its functioning, in particular, the development of demand and market needs.);

- the principle of target orientation (This principle implies that programs to improve the competitiveness of an enterprise must be consistent with the objectives of its competitive strategy.);

- the principle of complexity (This principle involves coverage and integration into a stream of growth potential of competitiveness, which is contained in all functional aspects of the business.);

- the principle of flexibility (This principle provides the possibility of strategic maneuvering in the market in the event of fundamental changes in its parameters and the appearance of fundamentally new threats and opportunities for business development.);

- the principle of phasing (This principle implies that the process of designing and implementing of competitive strategies of the business should be regulated in a procedural and timely manner.).

References:

1. Barkan D.N. Marketing for All: Conversations for Beginners. L.: Ed. ed. Center «Cult - inform - press», 1991, 256 p.

2. Zhovnovach R.I. System Approach to Enterprise Competitiveness Management / R.I. Zhovnovach // Scientific Papers of Kirovograd National Technical University. Economic sciences. - 2010 - Voip. 18 (1). - P. 344-351. - Access mode: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2010_18\(1\)_56.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2010_18(1)_56.pdf).

3. Poddubnyi I.O. Management of International Competitiveness of the Enterprise / I.O. Poddubny, A.I. Poddubna. - Kh.: VD «INZHEK», 2004. - 264 p.

4. Klymenko SM Management of Enterprise Competitiveness: A Manual. / S. M. Klimenko, O. S. Dubrova, D. O. Barabas, T. V. Omelyanenko, A. V. Vakulenko. - K.: KNEU, 2006. - 527 p.

5. Ushkarenko Yu. V. Theoretical Aspects of Managing Competitiveness of Cooperative Enterprises / Yu. V. Ushkarenko // Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy. - 2016. - Voice over 8 (2). - P. 105-108. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_8%282%29__28.

6. Frolova V.Yu. System approach to enterprise competitiveness management / V. Yu. Frolov // Bulletin of the Berdyansk University of Management and Business. - 2013. - № 2. - P. 98-102. - Mode of access: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2013_2_20/

СУТЬ ТА СКЛАДОВІ СИСТЕМИ КРЕАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Василик Н.М.,

*кандидат економічних наук, доцент,
Луцький національний технічний університет*

З метою підвищення результативності розробки і реалізації креативних рішень на підприємствах доцільно формувати системи креативного менеджменту. На думку багатьох вчених, найбільш прикладного значення креативний менеджмент набуває за умови його розкриття з позиції системного підходу, відповідно до якого, креативний менеджмент – це підсистема інноваційного менеджменту, яка полягає у забезпеченні здатності суб'єктів управління висувати і розвивати нові ідеї, що набувають форми наукової або технологічної інформації.

Призначення системи креативного менеджменту підприємства полягає у формуванні об'єктивних передумов для активізації інноваційної діяльності на промислових підприємствах з метою забезпечення безперервного балансу відповідності інноваційних технологій управління інноваційним технологіям виробничої системи підприємства [1, с. 92].

До умов розвитку системи креативного менеджменту на підприємстві належать: відсутність адміністративного тиску на працівників, залучених до висунення і розвитку креативних ідей; гарантування безпеки працівників, залучених до висунення і розвитку креативних ідей, а також членів їхніх сімей; можливість самостійного вибору форми збору, обробки і представлення інформації під час вироблення креативних рішень; відсутність загроз звільнення або пониження посади працівників залучених до висунення і розвитку креативних ідей в разі неприйнятності висунутих і розроблених ідей; наявність доступу до конфіденційної інформації та інформації з обмеженим доступом; отримання повноважень виступати у ролі керівника робочої групи, яка працює над удосконаленням і аналізуванням схваленого керівниками підприємства креативного рішення [2, с. 50].

Основними завданнями, що стоять перед системою креативного менеджменту підприємств, є [1, с. 92]: вдосконалення інструментів і методів менеджменту в процесі реалізації основних функцій управління підприємством: планування, організації, мотивації, контролю тощо; активізація та ефективне використання творчого потенціалу управлінського персоналу; розробку, адаптацію і впровадження нестандартних, оригінальних управлінських рішень на основі висунання оригінальних ідей; підготовку рекомендацій щодо впровадження управлінських інновацій в діяльності підприємств; комплексну оцінку ефективності креативних управлінських рішень, що розробляються та впроваджуються на даний момент.

На нашу думку, система креативного менеджменту – це відкрита система, яка являє собою сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих елементів і підсистем, які забезпечують активізацію творчої діяльності працівників щодо генерування креативних ідей, їх оцінку та відбір, з метою формування ефективних креативних рішень, реалізація яких забезпечить підприємству інноваційних розвиток та одержання високих економічних, соціальних та екологічних результатів.

Варто відмітити, що існують різні точки зору вчених щодо складових системи креативного менеджменту підприємства.

На думку Д.К. Зінкевича, до складових елементів системи креативного менеджменту належать: цілі креативного менеджменту, суб'єкти і об'єкти, методи і технології креативного менеджменту, креативні ідеї та креативні рішення, інформація та комунікації.

Рушієм цієї системи є суб'єкти креативного менеджменту, оскільки вони встановлюють цілі системи і впливають на об'єкти креативного менеджменту шляхом обрання методів і технологій їх реалізації. До об'єктів системи креативного менеджменту належать суб'єкти, керованої підсистеми управління, які висувають креативні ідеї. На підставі їх аналізування керівники системи креативного менеджменту ухвалюють креативні рішення. Ключовими аспектами, які дають змогу ідентифікувати креативний менеджмент як окрему підсистему управління в системі інноваційного менеджменту є його цілі і об'єкти управління [3, с. 162].

Інші вчені [4], пропонуючи модель управління системою креативного менеджменту інноваційної організації, виділяють такі складові:

- суб'єкти управління (зовнішні – науково-технічний прогрес, інноваційна політика держави, ринкова економіка, консалтингові агентства, кадрові агентства, ассисмент-центри; внутрішні – керівництво інноваційної організації, стратегічні одиниці господарювання, кадрова служба, відділ розвитку персоналу, консалтингові структури);

- принципи талант-менеджменту: пріоритет і єдинопочаток керівника у залученні талановитих спеціалістів; привабливість та перспективність винагороди для здібних спеціалістів; стратегія залучення талантів; безперервність роботи по розвитку персоналу; оцінка та диференціація в роботі з талановитими співробітниками; орієнтація корпоративної культури на таланти; брендинг компанії-роботодавця (інформування ринку праці про найм талантів;

- об'єкти управління (персонал) – мотивація, здібності, інтелект, цінності, компетентності, потенціал, інноваційність;

- процес управління системою креативного менеджменту: закони управління; принципи креативного менеджменту; методи управління; функції управління; організаційна структура управління; технології креативного менеджменту;

– вдосконалення системи креативного менеджменту: вміння генерувати цілі (ідеї); схильність до ризику; навички підприємницької діяльності; продуктивна креативність; новаторство; конкурентоспроможність;

– вхід в систему: людські, фінансові, інформаційні, технологічні ресурси та маркетинг персоналу;

– вихід з системи: банк талантів, креативний менеджер, портфель бізнес-ідей, самомаркетинг, маркетинг ідей.

В свою чергу, існує підхід [1; 5], що система креативного менеджменту включає сукупність взаємопов'язаних і взаємоузгоджених управлінських заходів, що відносяться, головним чином, до одного з трьох напрямів: 1) формування організаційних структур, що підтримують креативність; 2) розроблення організаційних систем і процедур, що активізують креативність і створення нового знання; 3) організаційна культура і креативне лідерство.

На нашу думку, система креативного менеджменту підприємства має складатись із наступних підсистем: керуюча підсистема (суб'єкти управління), керована підсистема (об'єкти управління), внутрішня забезпечуюча підсистема (кадрова, організаційна, інформаційна, виробничо-технічна, юридична, фінансова, маркетингова, соціально-психологічна складові) та зовнішня забезпечуюча підсистема (споживачі, конкуренти, постачальники, посередники, контактні аудиторії, консалтингові фірми, фінансово-кредитні установи, навчальні заклади, тощо) і зв'язною ланкою даних підсистем має бути механізм управління креативної діяльністю на підприємстві (включає: цілі, принципи, функції, методи, процеси, структура).

Отже, ефективна реалізація креативного менеджменту на підприємстві залежить від вдалого формування і функціонування системи креативного менеджменту. А це в свою чергу дозволить підприємству, на основі реалізації креативних ідей і рішень, підвищити свою конкурентоспроможність, покращити імідж та задоволення потреб споживачів та отримати загалом високі економічні, соціальні та екологічні результати своєї діяльності.

Література:

1. Аташкаде Р.В. Креативний менеджмент як складова інноваційної діяльності / Р.В. Аташкаде / Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2017. – № 1 (19). – С. 86–94.
2. Зінкевич Д.К. Характеристика системи креативного менеджменту підприємств / Д.К. Зінкевич / Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2012. – № 727. – С. 49–58.
3. Зінкевич Д.К. Характеристика та місце креативного менеджменту в системі управління машинобудівним підприємством / Д.К. Зінкевич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Випуск 19.10. – С. 159–167.
4. Синева Н.Л. Управление системой креативного менеджмента

(менеджмента творчества персонала) как фактор формирования конкурентных преимуществ [Электронный ресурс] / Н.Л. Синева, Е.В. Яшкова, Т.В. Петрова // Интернет-журнал «Науковедение». – 2014. – Вып. 5 (24). – Режим доступа: <http://naukovedenie.ru>.

5. Система креативного менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moodle.ipokpi.ua/moodle/mod/resource/view.php?id=32274>.

ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Власенко В.А.,

кандидат економічних наук, доцент,

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Проблеми соціального розвитку українських підприємств в умовах розгортання кризових явищ в окремих галузях і секторах національної економіки залишаються майже не вирішеними, оскільки масово ігнорується пріоритетність соціальних цілей і завдань перед економічними, сформувався стереотипний погляд на соціальні питання як об'єкт управління з боку топ-менеджменту. З іншого боку, глобальна соціалізація суспільства, що відбувається на основі сучасних технологічних зрушень та нововведень, вимагає від господарських суб'єктів вирішення кінцевих цілей соціальних проблем, які пов'язані із їхнім подальшим функціонуванням, а також можливостями використання соціальних результатів як чинників майбутнього економічного розвитку.

Питаннями управління соціальним розвитком займалися провідні українські та зарубіжні науковці, серед яких слід виокремити: В. Адамчука, О. Анненкову, Д. Богиню, М. Боровик, Н. Волгіна, І. Ворожейкіна, О. Грішнову, В. Гриньову, В. Жуковську, В. Золотогорова, О. Кібанова, А. Колота, Е. Лібанову, В. Нижника, М. Новікову, Ю. Одегова, Л. Олесневича, В. Савченка, Г. Слезингера, М. Уорнера, С. Шекшню тощо.

Відаючи належне науковому та практичному доробку названих вчених, необхідно підкреслити, що надалі залишається невирішеним завданням впровадження прикладних інструментальних підходів до оцінки соціального розвитку підприємств в умовах ринку.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності впровадження інтегрального підходу до оцінки соціального розвитку підприємства в умовах динамічних змін зовнішнього середовища.

Насамперед, необхідно констатувати, що поняття «соціальний розвиток» живається у широкому і вузькому розумінні. У вузькому розумінні соціальний розвиток – це тип змін соціально-групових відносин соціально-економічної системи, що відзначається переходом їх від нижчого до вищого, більш якісного стану. У широкому розумінні – це тип змін у суспільстві, що характеризується переходом усіх суспільних відносин до якісно нового стану [4, с. 7, 11].

Соціальний розвиток підприємства є наслідком як цілеспрямованої діяльності людей – суб'єктів цього процесу, так і результатом непрямого впливу виробництва на соціальні групи підприємства, населення регіону, споживачів продукції підприємства. Соціальним розвитком необхідно керувати, причому злагоджено, системно, послідовно поліпшуючи рівень та якість життя людей [3, с. 564].

На наш погляд, процес управління соціальним розвитком підприємства повинен містити у собі ряд етапів:

1. Постановка цілей соціального розвитку.
2. Комплексна оцінка працівників.
3. Розрахунок соціальних нормативів для конкретної категорії працівників.
4. Розрахунок планових завдань щодо розвитку особистості на перспективу.
5. Визначення необхідних ресурсів і фінансових коштів.
6. Розробка плану соціального розвитку, доведення планових завдань до конкретних підрозділів за допомогою колективних договорів.
7. Організація культосвітньої, виховної та навчальної діяльності.
8. Оперативний облік та контроль виконання колективного договору і плану соціального розвитку підприємства.
9. Аналіз виконання річних і квартальних планів підвищення кваліфікації персоналу.

У процесі управління соціальним розвитком підприємства постає необхідність систематизації ключових показників, що відображають його рівень. Досить цікаві методики оцінки соціального розвитку підприємств різних форм власності та галузевої приналежності пропонують Гриньова В. М. і Боровик М. В. [1, с. 68-70], а також Жуковська В. М. [2, с. 60-65]. Проте, із запропонованої цими дослідниками сукупності показників необхідно для кожного підприємства обрати лише ті, що найбільш повно відображають рівень його соціального розвитку.

Враховуючи те, що соціальний розвиток підприємства є багатоаспектним поняттям, яке включає в себе близько 60 показників, проте наявність такої значної їх кількості не дозволяє надати узагальнюючу та об'єктивну оцінку соціальному розвитку підприємства. Все це вказує на необхідність прикладного використання інтегрального показника для оцінки соціального розвитку підприємства.

Автор дотримується точки зору, що визначення такого інтегрального показника можна здійснити поетапно. Так, на першому етапі рекомендуємо

обрати та систематизувати одиничні показники для оцінки соціального розвитку підприємства за ознакою однорідності за сімома групами:

- показники, що характеризують умови, характер і зміст праці працівників;
- показники, що характеризують структуру трудового колективу;
- показники, що характеризують стимули до праці;
- показники задоволення соціально-побутових потреб працівників;
- показники задоволення фізичних і духовних потреб працівників;
- показники, що характеризують морально-психологічний клімат трудового колективу;
- показники соціальної активності працівників.

На другому етапі кожен із показників слід попередньо оцінити за допомогою експертного методу відносно того, чи він буде стимулювати соціальний розвиток трудового колективу підприємства (у цьому випадку йому присвоюється додатне значення), або ж він призводитиме до гальмування соціального розвитку трудового колективу (тоді, відповідно, йому надається від'ємне значення). При цьому, основою для поділу показників є характер впливу кожного з них на рівень соціального розвитку підприємства.

Разом з тим, значення всіх показників будуть варіюватися від 0 до 1. Чим ближче до 1 значення показників, що стимулюють соціальний розвиток трудового колективу підприємства, тим більш високий рівень ефективності управління соціальним розвитком досліджуваного об'єкту. Для показників, що гальмують соціальний розвиток підприємства, робиться протилежний висновок. Якщо його значення прагне до 1, то рівень соціального розвитку трудового колективу підприємства знижується. Значимість цих показників буде оцінюватися експертним шляхом.

На третьому етапі має визначатися результуючий показник за кожною групою показників. Ці значення пропонується розраховувати як суму добутків фактичного значення кожного показника (показника, що стимулює соціальний розвиток підприємства, і скоригованого показника, що гальмує соціальний розвиток) на його поправочний (ваговий) коефіцієнт.

Далі буде визначатися значимість впливу кожної групи показників на рівень соціального розвитку підприємства. Для цього за допомогою методу експертних оцінок проводитиметься ранжування семи результуючих показників і потім визначатиметься їх значимість. У кінцевому підсумку має формуватися інтегральний показник, що характеризуватиме рівень соціального розвитку підприємства, і розраховуватиметься як сума добутків фактичного значення кожного результуючого показника за окремою групою на рівень його значимості.

Ми вважаємо, що розрахунок інтегрального показника оцінки соціального розвитку підприємства доцільно провести за формулою (1):

$$I_{\text{соц.розв.}} = \sum_{i=1}^n y_i \cdot k_i$$

де y_i – фактичне значення результуючого показника для -ої групи;

k_i – коригуючі (вагові) коефіцієнти;

n – кількість груп.

У результаті проведених розрахунків інтегрального показника оцінки соціального розвитку підприємства (Ісоц.розв.) отримується його окреме значення для кожного аналізованого періоду за шкалою від 0 до 1, що свідчить про незадовільний, мало задовільний і задовільний стан соціального розвитку досліджуваного підприємства.

Таким чином, практичне впровадження рекомендованої системи показників для оцінки рівня соціального розвитку підприємства та узагальнення їх у єдиному інтегральному показнику дозволить: складати достовірні прогнози його соціального розвитку, виявляти основні деструктивні проблеми розвитку, розробляти своєчасні тактичні заходи щодо соціального розвитку трудового колективу, обирати найкращі із наявних альтернативних варіантів, встановлювати бажані показники соціального розвитку, формувати остаточний стратегічний план соціального розвитку підприємства. Перспективними напрямками подальших наукових досліджень залишаються питання практичної імплементації програм соціального розвитку підприємств в умовах обмеженості ресурсного потенціалу та жорсткого конкурентного тиску.

Література:

1. Гринева В. Н. Методические рекомендации по оценке уровня социального развития промышленного предприятия [Текст] / В. Н. Гринева, М. В. Боровик // Економіка розвитку. Спец. випуск ХНЕУ. – 2005. – № 2 (34). – С. 68–70.
2. Жуковська В. М. Індикатори соціального розвитку підприємства торгівлі [Текст] / В. М. Жуковська // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 9–1. – Ч. 4. – С. 60–65.
3. Надтока Т. Б. Соціальний розвиток промислового підприємства та механізми його управління [Текст] / Т. Б. Надтока // Управлінські технології у рішенні сучасних проблем розвитку соціально-економічних систем : [монографія] / Т. Б. Надтока, Г. А. Какуніна, О. В. Мартякова та ін. / за заг. ред. О. В. Мартякової. – Донецьк : Вид-во ДонНТУ, 2011. – 744 с. – С. 564–569.
4. Управління соціальним і гуманітарним розвитком [Текст] : [навч. посібник] / [авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, П. К. Ситник та ін.] ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського. – у 2 ч. – К. : НАДУ, 2009. – Ч. 1. – 456 с.

PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT OF INNOVATION ACTIVITY IN UKRAINE

*Voloshina A.R.,
Banking University*

Innovation processes are recognized in the world science and practice as one of the key factors in the development of the economy. Furthermore, the economic crisis and depression are overcome by the introduction of new technologies, creating new production opportunities, the development of which provides a transition to growth.

Nowadays a modern innovation is positioned as an important condition of modernization of the national economy, and it is seen as a mandatory attribute of a market economic relations. Besides, this innovation is one of the priority issues to ensure the successful functioning of enterprises in the country. In modern conditions only innovation can provide real competitive advantages for domestic enterprises.

At the moment there is a phase of fundamental changes in the international economic system. Improving the competitiveness of the national economy on the basis of scientific-innovative modernization of a technical, technological and intellectual potential of Ukraine is one of the most important strategic objectives.

In Ukraine the innovation infrastructure has not developed yet. It does not cover all parts of the innovation process and has a systematic approach to the provision of relevant services in the field of innovation. The competitiveness of Ukrainian companies in the future, is dependent on scientific research today. The processes that occur in the Ukrainian economy, create additional conditions for the competitiveness of companies and their products. At this stage there is a lack of quick response to market trends, which are constantly changing. However the use of new technologies, their implementation, strategic and innovative cooperation should be the main elements of the framework for building efficient and high-tech economy. The innovation policy is a holistic approach that is based both on the creation and practical use of knowledge and in which the fundamental commercial benefits from new technologies [1].

Given the serious (even despite the large-scale outflow of intelligence abroad) scientific potential and the volume of patenting, the first main issue impeding the implementation of the results of research and development work in production is a lack of incentives. Their role is to play tough competition, mandatory government standards (e.g., environmental parameters), the necessity of energy saving in Ukraine. The only incentive remains a slim chance to sell the invention abroad [2].

Thus, in Ukraine there are the following problems hindering the development of innovation activity of domestic enterprises [3]:

- the lack of scientific and methodological bases of forming science and technology;
- the lack of consistency in the government's implementation of the innovative

potential of the national economy;

- a state management of innovative activities carried out without a clearly defined strategy of scientific-technological and innovative development, consistent and balanced foreign and domestic economic policy;

- the lack of an efficient system of development priorities in science and technology;

- a state management of innovative activities provided by the branch principle;

- the lack of financial resources to support scientific research and implementation of innovative developments.

We can conclude that elimination of inconsistencies in the provisions of laws and regulations are very important for Ukraine, especially the laws of Ukraine «On scientific and scientific-technical activities», «On innovation activity», «On priorities of innovation activity in Ukraine», «On special regime of innovation and investment activity of technology parks» [4].

To sum up, it should be noted that innovation activities in more complex, systemic in nature and cover, such tasks as: finding ideas, licenses, organization, research, engineering and technical activities which integrate the invention. All these aspects create a progressive environment for the innovation development of innovation processes.

References:

1. Ганечко І. Проблеми розвитку інновацій в Україні // І. Ганечко // Економіка. – 2011. – № 5. – С. 21-24.

2. Павлюк М.В. Мотиваційні можливості вітчизняного законодавства у сфері інноваційної діяльності // М. В. Павлюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. – С. 117-121

3. Пенькова О.Г. Проблеми реалізації інноваційної стратегії розвитку України // О.Г. Пенькова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 9. – С. 96 - 99.

4. Горбулін В.П. Державне управління науково-технічними та економічними процесами реалізації Україною стратегічного курсу на європейську і євроатлантичну інтеграцію / В.П. Горбулін – К.: ДП «НВЦ» Євроатлантикінформ», 2010. – С. 40.

THEORETICAL SUBSTANTIATION OF STAFFING RESOURCES IN THE SYSTEM OF ENTERPRISE MANAGEMENT

Voronina V.L.,

*Candidate of Economic Sciences,
Poltava State Agrarian Academy*

Today it is quite obvious that the competitiveness of enterprises is determined not only by the technology of doing business, but also by a wide range of cultural, moral and social factors. Under appropriate favorable conditions, these factors can give a qualitative impetus for the further development of the national economy and ensure its intensive growth. One of the important conditions for the successful implementation of economic reforms in Ukraine is the influence of those factors, the importance of which in modern management is often diminished, but often they are the keys to further development of the national economy. These factors include, above all, the modern methods of management of staffing resources. The selection of goals for the effective management of these resources as a main factor in the socio-economic development of an enterprise requires in-depth research with the use of a systematic approach.

Some aspects of the problem of the development and the efficiency of use of personnel potential of the enterprise were discussed by foreign and domestic scientists, researchers and experts: O. Balatskyi, G. Dessler, I. Jain, V. Dovbenko, R. Marr, G. Martin, V. Melnik, E. Mayo, M. Mescon, D. Soulier, F. Taylor, S. Hetrick, H. Fayol, G. Schmidt, V. Dyatlov, A. Yegorshin, P. Zhuravlev, A. Kibanov and others. However, the improvement of the theoretical foundations of personnel potential of the enterprise requires more detailed study and the development of certain recommendations.

In the scientific literature, there are significant differences in the understanding of the essence of the “staffing resources concept”, and finally free interpretation is allowed and accepted. As a result, the methodological tools for the formation of the system of staffing resources management require further discussion and improvement.

Yegorshin A.P. believes that the concept of “staff”, “employees” and “personnel” are considered to be identical ones. For this reason, he gives the following definition of the above-mentioned terms: “... these are the constituent parts of the labor collective of an enterprise that perform the main production and management functions” [1, p.12]. In turn, Kibanov A.Ya. proposes to distinguish between “personnel” and “staff” concepts. In his own opinion, personnel includes employees, owners and co-owners working at the enterprise [2, p. 50]. Simultaneously, staff is the main composition of qualified employees of the enterprise, which possesses such characteristics as the number, composition and the structure [3, p. 114]. In recent

studies of Shehda A.V. it is clearly defined that personnel is a certain composition of workers who represent skilled and unskilled labor in today's workforce. Therefore, the concept of staff, which includes the staff composition of the employees, can be divided into two large groups: staff managers and working staff only [4, p. 219].

Based on these definitions, the concepts of "staff" and "personnel" can be unambiguously attributed to the main characteristics of the "human resources" concept. However, today the use of these terms is, in our opinion, rather narrow.

We believe that Gradov A.P. came close enough to the definition of the essence of personnel potential. According to his conviction, personnel potential can be described as some kind of opportunities to achieve the goals of future development, which are created by the quantitative and qualitative characteristics of the staff of an organization at a certain period of time [5, p. 281].

Obviously, personnel potential can be represented not only by the capabilities of employees, but also by quality of their vocational qualification training, as well as by labor, personal, psychological and physiological qualities, and by creative abilities in particular. Personnel potential of any enterprise is endowed with the properties of integrity, which fundamentally distinguish it from those properties that are inherent in each employee individually.

Therefore, the following types of personnel potential can be distinguished in the context of our research study: individual's personnel potential (the personnel potential of a specific employee with a certain quality), personnel potential of a typical employee that exists in a certain territory during a certain period of time and also belongs to the aggregate carrier of the individual's personnel potential (potential of professional community workers); the cumulative personnel potential of a production group is the set of individual collective potentials existing in a given place (i.e. the cumulative carrier of the collective personnel potential). Thus, there are three main levels of personnel potential: individual's personnel potential, personnel potential of an enterprise and personnel potential of the society as a whole.

Human resource development provides for the appropriate implementation of the strategic aspects of enterprise management. For example, the development and implementation of personnel policy, in which the principles of personnel management reflect not only objective trends, but also social and economic laws that take into account the scientific recommendations of social psychology, theory of management and organization, that is, the whole arsenal of scientific knowledge, which determines the possibilities of effective regulation and coordination of human activities [6].

Among the main elements ensuring the development of personnel potential of the enterprise, we have identified the following ones:

- Financial support. It should be nothing more than the creation of a reliable system of accumulation and raising funds necessary for the development of the professional qualities of key employees and making the available motivating payments.

– Scientific and methodological support. It consists in building a unified system of documents of an organizational and methodological nature, aimed at ensuring the effectiveness of the processes of advanced training and professional training of personnel of the enterprise.

– Information Support. This element is a set of implemented management decisions in terms of volume, placement and forms of organization of information circulating in the personnel management system.

– Motivational factors that are the main components of the mechanism of interest in achieving maximum economic and social performance. As noted by Professor Ivanov'ska L.V., the personnel strategy should contribute to the full disclosure of the staff's abilities for creative and innovative development in order to achieve both organizational goals and personal goals of employees [7, p. 217].

It should also be noted that the human resource development traditionally implies the need to improve the professional and qualification level of the employees of the enterprise, as well as constantly updating their knowledge and skills through stimulating and evaluating the contribution of each employee to the final result (for example, continuing education, or career management). All this, in turn, will contribute to solving the strategic goals of the enterprise and enhancing its competitive position in the modern business and economic world. The staffing resources of the enterprise are formed in accordance with the existing structure of personnel management, the main elements of which are the individual managers, departments and other organizational units of the administrative apparatus. Without an interested attitude of the staff towards their work, the enterprise will suffer heavy losses and the strategic goals are unlikely to be achieved.

The development of a system of actions by managers at all levels of management should include: 1) a clear definition of the purpose of the activities and functions of each manager and his subordinates for the realization of the strategic goals of the enterprise; 2) the development of sequential steps, necessary to achieve the goal of the activity, and a system for evaluating their implementation; 3) calculation of all the necessary types of resources: technical, material, financial and personnel ones.

Thus, in modern economic conditions, the development of the personnel potential of enterprises should be considered among the priority areas of the organization.

References:

1. Yegorshin A.P. Personnel management / A.P. Yegorshin. – Nizhny Novgorod: Nizhny Novgorod Institute of Management and Business, 2013. – 624 p.

2. Personnel management of the organization. Workshop: Tutorial / Edited by Professor A.Ya. Kibanov. – Moscow: INFRA-M, 2007. – 296 p.

3. Hooper Francis J. Transforming of the organization / Francis J. Hooper, James N. Kelly: Translation from English. – Moscow: Business Publishing House, 2009. – 376 p.

4. Shehda A.V. Management: tutorial / A.V. Shehda. – Kyiv: “Knowledge” Publishing House, 2005. – 583 p.
5. The economic strategy of the company: tutorial / Edited by A.P. Gradov. – St. Petersburg: Publishing House “Special Literature”, 2005. – 589 p.
6. Ivanytska S.B. Personnel potential of the enterprise: factors of formation and use / [Electronic resource] / Ivanytska S.B., Anisova N.V., Petrova A.O. // Electronic science specialized edition “The Effective Economy”. – Vol. 10. – 2013. – Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
7. David F. Strategic management. – USA: Macmillan Publishing Company, 2003. – 931 p.

ФІНАНСУВАННЯ НДДКР ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН БРІКС

Гнідіна В.С.,

*студентка спеціальності економіки та МЕН,
Маріупольський державний університет*

Сучасний етап розвитку світової економічної системи характеризується стрімким зростанням інноваційного потенціалу держав, формуванням інноваційної економіки, заснованої на знаннях. Поступово з'являються нові регіональні та глобальні лідери світової економіки, та у зв'язку з цим позиціонування союзу країн БРІКС у світовій економіці, індустрії інновацій і високих технологій заслуговує на значну увагу.

Зазначимо, що БРІКС – інтеграційне об'єднання п'яти країн, що швидко розвиваються – Бразилії, Росії, Індії, Китаю і ПАР. Серед ключових елементів, які об'єднують країни БРІКС, головними є значні темпи економічного зростання, розміри економіки, дуже велика чисельність населення, безумовне лідерство в своїх регіонах, і можливість впливати на світову економіку і політику. А сумарні основні параметри розвитку економіки країн БРІКС тільки підтверджують значимість даного об'єднання. Також країни БРІКС входять в групу держав «Великої двадцятки» (G20), і в найближчі роки, як очікується, будуть здійснювати значний вплив на розвиток глобальної економіки, в тому числі на ринку інновацій та високотехнологічної продукції.

До числа важливих параметрів, що характеризують наявні наукові ресурси країни належать інвестиції в науку та фінансування інноваційних процесів. При цьому актуальним є розгляд показника питомої ваги витрат на НДДКР у ВВП. За цим показником можна судити про увагу уряду до наукових досліджень та розробок і до вирішення проблем інноваційно-технологічного розвитку країни.

Для зіставлення витрат на НДДКР у країнах БРІКС був проведений порівняльний аналіз цього показника за період 2012- 2017 рр. (табл. 1.).

Таблиця 1

Витрати країн БРІКС на НДДКР у вартісному виразі та у % від ВВП

Рік	Бразилія		Російська Федерація		Індія		Китай		ПАР	
	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%
2012	27610,6	1,12	22287,4	1,03	15631,4	0,84	163693,6	1,91	2909,1	0,73
2013	29426,6	1,19	22863,9	1,03	15528,1	0,81	191737,0	1,99	2658	0,73
2014	28490,1	1,16	21442,0	1,07	16109,7	0,79	212797,4	2,02	2705,1	0,77
2015	19840,2	1,10	14576,3	1,10	13436,4	0,63	232382,0	2,07	2532,9	0,80
2016	21551,1	1,20	13668,8	1,10	18303,1	0,81	236705,7	2,11	2156,7	0,73
2017	24711,7	1,20	18256,1	1,19	20957,4	0,82	254733,3	2,12	2575,9	0,74
Середнє значення	25271,72	1,16	18849,07	1,09	16661,02	0,78	215341,52	2,04	2589,6	0,75
Рейтинг серед країн БРІКС	2		3		4		1		5	

Складено та розраховано автором на основі [1–4]

Згідно з табл. 1., витрати на НДДКР у вартісному виразі у країнах БРІКС значно відрізняються. Варто порівняти показник Китаю та інших країн даного союзу: так, середні витрати Китаю на НДДКР перевищують витрати Бразилії, Росії, Індії та ПАР у 9, 11, 13 та аж 83 рази відповідно. Рейтинги, складені за обсягами витрат на НДДКР у млн. дол. США теж демонструють, що лідерами є, звісно, Китай, а також Бразилія та Росія (хоча вони значно відстають у вартісних обсягах на НДДКР).

Якщо ж усереднити по представленим рокам питому вагу витрат на НДДКР у ВВП (%) по кожній країні і потім упорядкувати їх по мірі убування показника, то можна зробити висновок, що лідерами інноваційного розвитку серед країн БРІКС теж є Китай (1 місце – 2,04% в середньому), Бразилія (2 місце – 1,16% у ВВП) та Російська Федерація (3 місце – 1,09% у ВВП). Ці країни витрачали на НДДКР більше ніж 1% від ВВП; натомість витрати Індії та Південно-Африканської Республіки (ПАР) за аналізований період в середньому сягали навіть менше 1%; 0,78 та 0,75% у ВВП відповідно (з абсолютним мінімумом в Індії – 0,63% у 2015 р. та ПАР – 0,73% у 2012, 2013 та 2016 рр.).

Щодо Індії, то треба зазначити, що витрати на НДДКР то зменшувалися, то зростали від року в рік, найменше значення спостерігалось у 2015 р., за яким відбулося зростання питомої ваги до 0,82% у ВВП, тобто Індія поки що не має можливості досягти навіть 1% витрат на НДДКР у ВВП, що свідчить про подальше невиконання цілей стратегії інноваційного розвитку (до 2020 р.) [5].

Цікавою є тенденція інноваційного розвитку Російської Федерації. На тлі падіння обсягів витрат на НДДКР (млн. дол. США) спостерігається зростання питомої ваги витрат у % від ВВП. Це, по-перше, пов'язано зі зменшенням номінального ВВП за аналізований період (через падіння цін на нафту і введення західних санкцій). Але незважаючи на це, країна дотримується величини витрат на НДДКР більш ніж 1% від ВВП, поступово збільшуючи це значення з кожним роком.

Бразилія та ПАР характеризуються доволі нестабільною динамікою інноваційного розвитку, на відміну від Китаю та Росії. Але на відміну від Бразилії, яка, незважаючи на рекордне зменшення питомої ваги витрат на НДДКР у 2015 р. (1,1%), змогла у 2017 р. досягти показників 2013 р. (навіть перевищити їх), ПАР характеризується наразі падінням цього показника. Тобто наразі вона значно відстає від усіх країн БРІКС і від більшості країн світу за витратами на наукові дослідження, тому що в країні проводиться мало фундаментальних і прикладних досліджень для створення нових продуктів і технологій, в основному інвестиції вкладаються в експериментальні дослідження [6]. Також слід зазначити, що південноафриканські компанії не вкладають достатньо капіталу в розробку інноваційних технологій. Навіть уряд ПАР не завжди впевнений в необхідності збільшення інвестицій у більш дорогі вітчизняні технології, а воліє купувати зарубіжні інноваційні технології.

Отже, беззаперечним лідером з інвестування на дослідження і розробки серед країн БРІКС є Китай, який займає наразі другу позицію після США по загальному ВВП. Питома вага витрат на НДДКР Китаю у ВВП характеризуються стабільною динамікою зростання, що відрізняє його від країн-партнерів (хоча Росія теж показує поступове зростання показника з 1,03% у 2012 р. до 1,19% у 2017 р.). Підвищення витрат майже до рівня 2% від ВВП підтверджує можливість уряду Китаю забезпечити показник у 2,5% до 2020 року, що вказано керівництвом КНР в якості головної мети здобуття лідерства в інноваційно-технологічному розвитку (згідно з «Національним середньо- та довгостроковим Планом науково-технологічного розвитку» [7]).

Уряд Китаю робить значні зусилля для того, щоб забезпечити значне зростання науково-технічного та інноваційного розвитку і надає необхідну підтримку високотехнологічного сектору економіки, що дозволяє йому залишатися лідером щодо інвестування в НДДКР серед країн БРІКС.

Цікавим є наступне порівняння: якщо величину витрат Китаю на НДДКР у ВВП (2017 р.) взяти за 100%, то відповідні величини для Бразилії, Росії, Індії і ПАР становитимуть приблизно 57%, 56%, 39% та 35% відповідно. З

цього знову ж таки зробимо висновок, що найближче до інноваційного лідера знаходяться Бразилія та Росія.

Таким чином, проведений аналіз фінансування НДДКР дозволяє стверджувати, що в рамках БРІКС спостерігається нерівномірність розвитку та інноваційний розрив національних економік країн-членів. Однак, незважаючи на явне лідерство Китаю, переваги його розвитку не можна охарактеризувати як безроздільно домінуючі, тому що в роботі був проаналізований лише один з ключових показників інноваційного розвитку. Тобто всі країни БРІКС мають свої переваги з точки зору розвитку та реалізації інноваційного потенціалу національної економіки. І разом з тим, вважаємо за необхідне подальше стимулювання інноваційного розвитку країн об'єднання з подальшою побудовою єдиного інноваційного простору БРІКС.

Література:

1. DataBank. World Development Indicators [Electronic resource] – Mode of access: <http://databank.worldbank.org/data/source/world-development-indicators>
2. Global Innovation Index [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.wipo.int/publications/ru/series/index.jsp?id=129>
3. OECD Data. [Electronic resource] – Mode of access: <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>
4. World Development Indicators: Science and technology [Electronic resource] – Mode of access: <http://wdi.worldbank.org/table/5.13>
5. National Science, Technology and Innovation Policy, Ministry of Environment, Science And Technology of India [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.ghana.gov.gh/documents/stipolicy.pdf>
6. Новое направление российской внешней и внешнеэкономической политики – взаимодействие в БРИКС / Отв. ред. С.П. Глинкина; колл. авторов. – М.: Институт экономики РАН, 2014. – 220 с.
7. The National Medium- and Long-Term Program for Science and Technology Development (2006- 2020) [Electronic resource] – Government of China, 2006 – Mode of access: [http://www.etica.cn/data/attachment/123\(6\).pdf](http://www.etica.cn/data/attachment/123(6).pdf)

ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ТА ДОВГОВІЧНОСТІ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ

Гончаренко В.В.,

кандидат технічних наук, доцент,

Національний транспортний університет

На всіх технологічних етапах виробництва, транспортування й наступного укладання асфальтобетонної суміші в шари дорожнього одягу погіршується її однорідність, як фракційна, так і температурна. Втрата однорідності асфальтобетонної суміші на всіх технологічних стадіях називається сегрегацією. Сегрегація – це процес протилежний перемішуванню, метою якого є забезпечення однорідності суміші в межах всього об'єму.

У результаті сегрегації на покритті формуються локальні ділянки поверхні з концентрацією в одних місцях крупного кам'яного заповнювача, а в інших – дрібного. При цьому одні ділянки будуть характеризуватися високою пористістю, недостатньою кількістю бітуму й грубою текстурою поверхні, а інші нестачею крупного заповнювача з надлишковим вмістом бітуму й гладкою текстурою. Цей вид сегрегації зустрічається найбільше часто і вважається самим небажаним. Такі ділянки дорожнього покриття піддаються передчасному руйнуванню у вигляді викришувань, вибоїн, колійності [1].

Проблеми пов'язані із сегрегацією носять серйозний характер і їх усунення важливе для виробництва високоякісних асфальтобетонних сумішей і забезпечення розрахункового терміну служби автомобільних доріг. Відповідальність щодо забезпечення надійності й довговічності автомобільних доріг, в тому числі і шляхом попередження сегрегації, лежить, як на виробниках асфальтобетонних сумішей, так і на департаментах, що встановлюють вимоги до виконання дорожньо-будівних робіт і якості їх проведення, а також до дорожньої техніки для їхнього виконання.

Фракційна сегрегація починається на етапі доставки, вивантаження й зберігання мінеральних кам'яних матеріалів. При цьому для зменшення сегрегації необхідно правильно вивантажувати, сортувати й зберігати кам'яні матеріали на території асфальтобетонного заводу (АБЗ).

На етапі готування асфальтобетонної суміші сегрегація проявляється при подачі окремих фракцій на конвеєр з холодних бункерів і, залежно від типу асфальтобетонного заводу (безперервного або циклічної дії), триває або в змішувачі барабанного типу, або в гарячих бункерах.

Приподальшому транспортуванні вивантаженню асфальтобетонної суміші з автосамоскидів безпосередньо в прийомний бункер асфальтоукладальника фракційна сегрегація підсилюється.

На етапі вивантаження й доставки суміші до місця її укладання до

фракційної сегрегації додається температурна, т.е. нерівномірний розподіл суміші по температурі в займаному обсязі. У результаті, зони зі зниженою температурою суміші залишаються недоущільненими, що приводить до їхнього передчасного руйнування.

Найбільш ефективним рішенням, що дозволяє суттєво знизити явище сегрегації, тим самим підвищити якість робіт і продовжити термін служби дорожнього покриття, є використання перевантажувачів асфальтобетонної суміші.

По суті, це пересувний бункер накопичувач (до 35 тонн), який переміщує асфальтобетонну суміш за допомогою спеціально сконструйованого шнека перед безпосередньою подачею в прийомний бункер асфальтоукладальника. Перемішуючи матеріал у бункері, перевантажувач вирівнює температуру й склад суміші по всьому її обсягу, ліквідуючи, у такий спосіб фракційну й температурну сегрегацію

У країнах Європи, Азії, США й Росії накопичений значний досвід застосування перевантажувачів. Використання перевантажувачів дозволяє не просто продовжити термін служби покриттів автомобільних доріг, але й одержати значний економічний ефект за рахунок зниження поточних витрат на ремонтні роботи [2].

На основі опитування фахівців з різних країн миру було встановлено, що при нормальному терміні служби покриття в 12 - 15 років ділянки із сегрегацією служили на 2 - 5 - 7 років менше при слабо, середньо й сильно вираженій сегрегації відповідно. Виходячи з витрат на ремонт установлене, що це відповідає компенсації в 10%, 20% і 50% від вартості будівництва нового покриття.

Крім розв'язку проблеми фракційної й температурної сегрегації, застосування перевантажувачів дозволяє забезпечити безперервне укладання асфальтобетонної суміші без зупинки асфальтоукладальника, що також дозволяє уникнути появи технологічних нерівностей, що утворюються при зупинці асфальтоукладальника на час очікування наступного автосамоскида із сумішшю і при їх контакті. Це також дає певний економічний ефект від відсутності простоїв дорожньої техніки

Таким чином:

- технологія застосування перевантажувачів є унікальною у своєму роді й дозволяє одночасно усунути, як фракційну, так і температурну сегрегацію;
- застосування перевантажувачів дозволяє поліпшити якість асфальтобетонної суміші, що укладається в дорожнє покриття й суттєво підвищити термін служби покриття;
- у результаті застосування перевантажувачів досягається значний економічний ефект за рахунок скорочення витрат на виконання передчасних поточних ремонтних робіт;
- застосування перевантажувачів дозволяє забезпечити безперервність

процесу укладання асфальтобетонної суміші з постійною швидкістю й рівність покриття.

Література:

1. Радовский Б.С. Сегрегация асфальтобетонных смесей / Дорожная техника, Изд. «Славутич», Санкт-Петербург, 2007. - С. 27-40.
2. M.Stroup-Gardiner, E. R. Brown. Segregation In Hot-Mix asphalt Pavements. National Cooperative Highway Research Program, Report 441 / // National Center For Asphalt Technology Auburn University, Washington, D.C. 2000. - 104 p.

МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ПРАЦІ: АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ЦЕНТРІВ ТЯЖІННЯ

Городнича К.В.,

Національний університет державної фіскальної служби України

Глобалізація світового економічного простору проявляється у різних напрямках: формується глобальне світове виробництво, змінюються світові господарські зв'язки, також нових форм набуває міжнародна торгівля та ринок праці. Останній є одним із головних елементів світової економічної системи.

Даний сегмент ринку виступає посередником між працездатним населенням та роботодавцями, тому потребує чіткої координації, контролю та узгодженості. Адже на меті він має підвищення ефективності використання трудових ресурсів. Світовий ринок праці включає всі галузі економіки, поділяючи працю людей відповідно до потреб населення.

Єдиного, загальноприйнятого трактування поняття «міжнародний ринок праці» на сьогодні не існує. Кожен з науковців по-різному підходить до цього питання та висвітлює найважливіші елементи. Так В.М. Петюх зазначає, що «міжнародний ринок праці – це система відносин, що виникають з приводу узгодження попиту та пропозиції світових трудових ресурсів, умов формування робочої сили, оплати праці та соціального захисту, що склалися через нерівномірність кількісного й якісного розміщення робочої сили країнами світу та розбіжності в національних підходах до її відтворення» [2].

Існує також точка зору, згідно якої світовий ринок праці – це система економічних механізмів, норм, інструментів, що сприяють та регулюють взаємодію попиту на працю та її пропозиції на міждержавному рівні [3, с. 278].

Можна визначити світовий ринок праці як систему соціально-трудових відносин на міждержавному рівні, він виступає «посередником» між

покупцями та продавцями такого товару як «робоча сила».

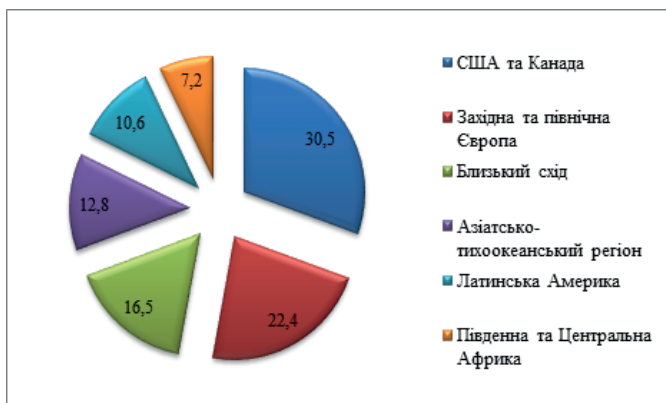
Одним зі способів формування світового ринку праці є міграція робочої сили. Даний процес є доволі складним в управлінні, тож потребує досконалого вивчення його суті, причин та наслідків шляхом його різнобічного аналізу.

На сьогодні у світовому русі трудових ресурсів бере участь більшість країн світу. Сьогодні у світі нараховується від 150 до 200 млн осіб, які мешкають за межами країни свого походження, із них приблизно 65% є мігрантами. Ця цифра постійно зростає [1]. В п'ятірку країн з найбільшим числом іноземних трудових мігрантів входять США, Саудівська Аравія, Німеччина, Росія та Об'єднані Арабські Емірати. Причому найбільша кількість мігрантів прямує з Мексики в США. Другий за масштабами потік трудових мігрантів йде з Росії в Україну, третій – з Бангладеш до Індії, четвертий – з України в Росію [1].

Як зазначає Савицька О. П., у світі сформувались 6 ключових центрів тяжіння робочої сили [3, с. 297-298]. (мал. 2.1.)

На сьогодні першість займають такі країни як США та Канада, саме вони проводять політику стимулювання мігрантів, зокрема, працівників високого рівня професійно-кваліфікаційної підготовки (менеджерів, елітних фахівців, інвесторів).

Другу позицію займають країни Західної та Північної Європи, це зумовлено не лише високими показниками соціально-економічного розвитку країн ЄС, а й уніфікацією адміністративних, економічно-соціальних та правових норм країн-членів Європейського Союзу щодо проведення зваженої міграційної політики.

Мал. 2.1. Центри тяжіння робочої сили станом на 2017 рік
Джерело: складено на основі [3, с. 297-298]

Третім центром тяжіння робочої сили є нафтовидобувні країни Близького Сходу. Міграційні потоки до Об'єднаних Арабських Еміратів, Катару, Кувейту, Оману, Бахреїну, Саудівської Аравії почали формуватися ще у 50-х роках

XX ст. внаслідок розробки нафтових родовищ, проте на сьогодні структура зайнятості в даних країнах змінилася у галузевому аспекті, зокрема зросла роль туристичної галузі.

Четвертим центром тяжіння робочої сили є країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону (перш за все, це такі країни як Японія, Південна Корея, Сінгапур, інші країни).

П'ятий центр тяжіння робочої сили – країни Латинської Америки (Аргентина, Бразилія, Венесуела, Колумбія, Болівія, інші країни). Ці країни проводять міграційну політику, що орієнтована на залучення кваліфікованих працівників середньої ланки, зокрема у такі сфери як нафтова, хімічна, електронна, переробна і добувна промисловості та спрямована на заохочування тимчасової роботи необхідних місцевій економіці фахівців за контрактом.

Шостий центр тяжіння робочої сили, який на сьогодні лише формується, представлений країнами Південної та Центральної Африки.

Мотивація працівників до еміграції є різною. Однією з головних причин є суттєва різниця в оплаті праці, також це може бути з метою підвищення кваліфікації, задоволення власних соціальних потреб (бажання жити в кращих умовах) або через високий рівень безробіття. Наступною, але не менш важливою причиною є бажання реалізувати власні вміння та навички через відсутність такої можливості на Батьківщині. Досить поширеним зараз є стажування за кордоном, обміни студентами тощо.

Отже, можна зробити висновки про те, що на сьогодні існує досить багато центрів тяжіння, які по різному приваблюють та закликають мігрантів, найголовнішими з яких є Канада та США. Саме вони насичують свій трудовий потенціал кваліфікованою іноземною робочою силою. Також варто зазначити, що вагомий вплив здійснює матеріальне забезпечення працівників, адже це є однією з основних причин їх міграції закордон.

Література:

1. Зленко А.В. Особливості української трудової міграції / А.В. Зленко // Зовнішні справи. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/osoblivosti-ukrajinskoji-trudovojimigraci/#sthash.ru0K6JJA.dpuf>.
2. Петюх В.М. Ринок праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/21913/>
3. Савіцька О. П. Особливості міграційних процесів населення в умовах глобалізації/ О. П. Савіцька, В. В. Цоньо // Науковий вісник НЛТУ України. - 2015. - Вип. 23.17. - С. 295-303.
4. Хараберюш О. І. Нелегальна міграція: проблеми координації протидії: [монографія] / О. І. Хараберюш, І. Р. Шинкаренко, І. Ф. Хараберюш. – Донецьк: Ноулідж, 2016. – 335 с

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДОРОЖНІМ ГОСПОДАРСТВОМ ЯК СКЛАДОВОЇ ГАЛУЗІ ІНФРАСТРУКТУРИ

Грищук О.К.,

*кандидат технічних наук, професор,
проректор з навчальної роботи НТУ,*

Харченко А.М.,

*кандидат технічних наук, доцент,
Національний транспортний університет*

Стратегія європейської інтеграції України обумовлює необхідність розвитку автомобільного транспорту та дорожнього господарства як особливих компонентів взаємозв'язків економік держав у європейському просторі. Стратегічним планом розвитку автомобільного транспорту та дорожнього господарства на період до 2020 року визначено основні напрямки реформування системи управління дорожнім господарством як складової галузі інфраструктури України [1]. Зокрема, заплановано реформувати існуючу систему управління у галузі дорожнього господарства із застосуванням наступних принципів:

- децентралізація системи управління автомобільними шляхами;
- розподілення функцій (замовлення, виконання, контроль);
- розвиток конкуренції.

Децентралізація передбачає передачу доріг місцевого значення на місцевий рівень, а також запровадження принципу мережі – всі великі міста України об'єднуються в єдину мережу, глобальна інформатизація (рис. 1). Розподілення функцій та ризиків передбачається врегулювати за рахунок запровадження договорів (контрактів) тривалого строку дії, підвищення відповідальності підрядника та контрактів за принципами міжнародних інженерних асоціацій, коли контроль якості виконання робіт здійснюється незалежними інжиніринговим компаніям на тендерних умовах (аутсорсінг), а також запровадити виконання робіт на умовах контрактів Міжнародної федерації інженерів-консультантів (FIDIC). Крім того, стратегічним планом передбачається реформування системи фінансування будівництва, ремонтів та експлуатаційного утримання доріг. Так, 17 листопада 2016 року Верховною Радою були прийняті нормативно-правові акти, які дозволили створити дорожній фонд України. Завдяки функціонуванню дорожнього фонду передбачається подолати основну проблему, пов'язану з бюджетним законодавством, - порядок виділення коштів на довгострокові контракти та програми з відновлення та утримання існуючих доріг та будівництва нових.

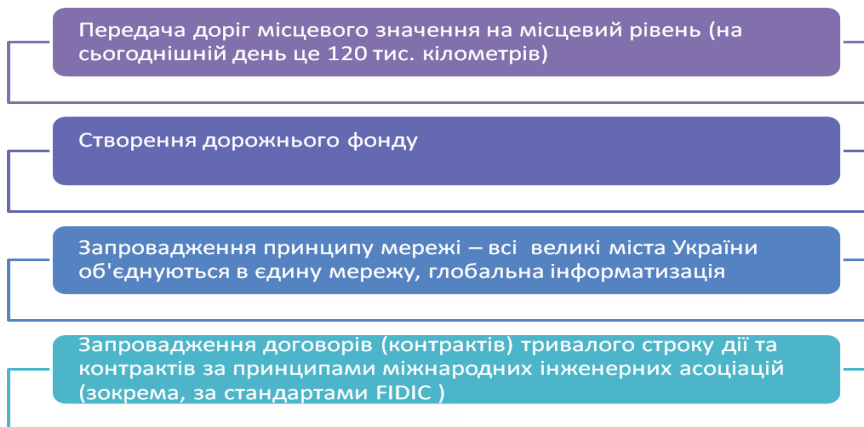

Рисунок 1 – Основні реформи у дорожньому господарстві

Довгострокові контракти, які пропонується впровадити у дорожню галузь України, є явищем новим для нашої держави, проте ефективність їх використання підтверджена досвідом багатьох країн світу [2]. Відмінність таких контрактів від традиційного підходу полягає в тому, що предметом контракту є не роботи та послуги, а кінцеві показники якісного стану доріг, які є основою встановлених при укладанні контракту «рівнів обслуговування».

Проблемним моментом впровадження таких контрактів в Україні є необхідність розв'язання теоретико-методологічних задач:

- гармонізації національних законодавчих і правових актів, нормативно-технічної документації з умовами реалізації контрактів тривалого строку дії на утримання автомобільних доріг;
- забезпечення стійкого багаторічного фінансування;
- запровадження специфікації рівнів обслуговування елементів доріг;
- розробки моделей і методик обґрунтування ціни контракту;
- зміни системи стимулювання підрядника;
- перерозподілу ризиків між замовником і підрядником;
- удосконалення системи закупівель;
- організації здійснення контрактів і контролю дотримання встановлених у контракті рівнів обслуговування.

Деякі кроки щодо реалізації цього напрямку стратегічного плану вже виконуються. Зокрема, було внесено зміни у Закон України «Про автомобільні дороги», який статтею 6 юридично закріплює можливість здійснення експлуатаційного утримання автомобільних доріг «на основі довгострокових (до семи років) договорів (контрактів) про утримання автомобільних доріг загального користування за принципом забезпечення їх експлуатаційного стану відповідно до нормативно-правових актів, норм та стандартів» [3]. У

2014 році колективом кафедри транспортного будівництва та управління майном НТУ було розроблено «Методичні рекомендації з управління станом автомобільних доріг на основі довгострокових контрактів з поточного дрібного ремонту та утримання доріг за показником рівня їх обслуговування» [4] та розроблюються в даний час два державних стандарти: ДСТУ «Настанова з обґрунтування рівнів обслуговування при експлуатаційному утриманні автомобільних доріг» та ДСТУ «Автомобільні дороги. Рівні обслуговування при експлуатаційному утриманні». Ці два нормативних документи стануть основою нормативно-технічної бази для реалізації контрактів тривалого строку дії на утримання автомобільних доріг.

Що стосується можливості запровадження виконання робіт на умовах контрактів Міжнародної федерації інженерів-консультантів (FIDIC), то тут можна виділити наступні проблемні місця:

1. Невизначеність контрактів FIDIC у законодавстві України як одного з різновидів договірних (контрактних) відносин між замовником і виконавцем.

2. Невизначеність «консультанта» в чинному законодавстві (в якості третьої сторони контракту), його повноважень, кваліфікаційних вимог, відповідальності і т.д.

3. Протиріччя підходів до визначення вартості робіт і їх відображення в звітності. Так, наприклад, в Україні обов'язково додається розшифровка за складовими витрат на кожному етапі розрахунків, тоді як в контрактах FIDIC може бути досить вказати витрати одного разу в складі offerti.

4. Протиріччя у здійсненні механізмів контролю якості, правил технічного нагляду, приймання і фінансування робіт (необхідні зміни в нормативно-технічних документах та методиках).

5. Необхідність у офіційному перекладі проформ FIDIC на українську мову (що є вимогою самої асоціації FIDIC для країн, що приймають стандарти FIDIC).

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що незважаючи на вже зроблені окремі кроки щодо реформування системи управління дорожнім господарством, залишаються ще відкритими багато питань, найвагомішим з яких, на нашу думку, є невідповідності законодавчої бази.

Література:

1. Стратегічний план розвитку автомобільного транспорту та дорожнього господарства на період до 2020 року // Наказ Міністерства інфраструктури України від 21 грудня 2015 року № 548.

2. Performance-Based Contracting for Maintenance. TRB's National Cooperative Highway Research Program (NCHRP) Synthesis 389 [Електронний ресурс] 2011. - Режим доступу: <http://www.trb.org/Main/Blurbs/161949.aspx>.

3. Закон України «Про автомобільні дороги» від 08.09.2005 № 2862-

IV. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15>

4. МР В.3.2-02070915-844:2014 «Методичні рекомендації з управління станом автомобільних доріг на основі довгострокових контрактів з поточного дрібного ремонту та утримання доріг за показником рівня їх обслуговування» / Канін О.П., Соколова Н.М., Харченко А.М., Шпиг А.Ю., Маковська Ю.А., Шкарівська Н.Ю. // Укравтодор. К.: 2014.

КРИПТОВАЛЮТИ: ЗАГРОЗИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Гуціна А.І., Полагин Д.Д.,

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

Вперше створити криптовалюту намагались ще в 1990-х роках. Проте насправді великої популярності такий спосіб розрахунків отримав лише кілька років тому. Розвиток відбувається настільки стрімко, що тепер в Німеччині одна з найпопулярніших криптовалют - біткоїн визнана законним платіжним засобом, а південнокорейські біржі заявляють про наміри встановлювати біткоїн-банкомати по всій країні.

Так як криптовалюти та технологія блокчейн – поняття відносно нові, відбувається активне обговорення і спроби їх наукового обґрунтування. Проте досі недостатньо досліджень з боку вітчизняних науковців, відсутній єдиний підхід до дослідження даних явищ з економічної точки зору.

Криптовалюта – цифрова валюта, її основна відмінність від традиційних грошей заключається в тому, що вона не створюється і не контролюється жодною державою.

Варто проаналізувати стан використання криптовалют в Україні. Про їхню популярність на вітчизняному ринку свідчать наступні дані: Україна входить в четвірку країн по розміру біткоїн-ринку – у 2017 році він досяг 2,5 млрд. дол., тобто приблизно 2,5% ВВП (і це без врахування різноманітних альткоїнів на кшталт Ethereum, Ripple, Bitcoin Cash і т. д.). В той же час обсяг готівки до ВВП в цей же період склав 14,6%, а обсяги безготівкових операцій з використанням платіжних карток склали 28% [4]. Це означає, що, не зважаючи на бурхливий розвиток електронних грошей, в тому числі і криптовалют, велика частина населення України все ще надає перевагу готівці.

Чим вища капіталізація, тим більше інвестується коштів в ту чи іншу криптовалюту. На обсяги капіталізації впливає багато факторів, це не лише новини та заяви експертів, впливає навіть прийняття законодавчих актів, що стосуються криптовалют в різних країнах чи поява нових проєктів,

адже інвестори можуть «перекидати» частину вкладених коштів з одних криптовалют в інші, з метою диверсифікації ризиків та отримання вищих прибутків за рахунок росту курсу монет. І хоча статистика щодо капіталізації криптовалют є приблизною, це важливий орієнтир для інвесторів. Саме тому варто проаналізувати дані капіталізації найпопулярніших криптовалют (табл. 1).

Таблиця 1

Капіталізація криптовалют за січень – червень 2018 року

млрд дол. США

Вид крипто-валюти	15 січня 2018 року	15 лютого 2018 року	15 березня 2018 року	15 квітня 2018 року	15 травня 2018 року	15 червня 2018 року	Відносне відхилення 14 червня до 15 березня, (у %)
Bitcoin	233,9	165,8	137,3	139,8	147,3	112,2	-52,0
Ethereum	129,2	91,0	59,1	51,4	72,0	50,2	-61,2
Litecoin	13,1	12,4	9,0	7,3	8,1	5,6	-57,3
Bitcoin Cash	42,1	23,0	15,7	13,1	23,9	14,9	-64,6

Джерело: складено автором на основі [4].

З даних, отриманих у табл. 1, спостерігаємо, що за досліджуваний період обсяги капіталізації найпопулярніших валют зменшились в середньому на 58%, проте зменшення обсягів не є сталою тенденцією. Відтак, у травні усі досліджувані криптовалюти продемонстрували зростання.

Окрім капіталізації важливими показниками для ринку криптовалют є їхня ціна та обсяги використання. Так як цей ринок є досить молодим і ще нестійкий, цифри кардинально змінюються щогодини, саме тому важливий постійний аналіз цих показників (табл. 2).

Таблиця 2

Співвідношення ціни криптовалют та обсягів відправлених

монет на день за квітень – червень 2018 року

Вид крипто-валюти	15 квітня 2018 року		15 травня 2018 року		15 червня 2018 року	
	Ціна, дол. США	Відправлено монет за день, млрд. дол. США	Ціна, дол. США	Відправлено монет за день, млрд. дол. США	Ціна, дол. США	Відправлено монет за день, млрд. дол. США
Bitcoin	8 241	6,2	8 652	9,2	6 567	11,3
Ethereum	520	0,6	723	1,4	501	1,8
Litecoin	130	0,5	144	0,7	98	0,3
Bitcoin Cash	768	0,1	1 396	1,0	869	0,4

Джерело: складено автором на основі [4].

Згідно з даними, отриманими у табл. 2, не існує чіткого взаємозв'язку між ціною монет та обсягами відправлених монет. Адже на обсяги окрім ціни впливає багато інших факторів, наприклад, популярність криптовалюти на даний момент, новини щодо їх використання тощо.

У січні-вересні 2017 року рівень тіньової економіки склав 33% від офіційного ВВП [1]. При цьому за деякими дослідженнями 90-95% ринку криптовалют знаходиться в тіні [2]. Для України, яка вже не один рік веде боротьбу із тіньовим сектором, неможливість відстежити операції на ринку криптовалют стане кроком назад у даній боротьбі. Саме тому необхідне законодавче регулювання цієї сфери. Проте не варто забороняти чи обмежувати використання та розвиток криптовалют, як це роблять, наприклад, в Китаї. У 2013 році Центральним банком Китаю було заборонено здійснювати угоди з криптовалютами, а вже у 2017 році повністю заборонено здійснювати ICO. Таким чином для звичайного населення доступ до купівлі і використання криптовалют був закритий. Проте вона продовжує існувати в «чорній зоні», яка не піддається регулюванню. На даний час віртуальна валюта активно використовується для виводу активів із Китаю закордон [3]. Саме тому для України, яка страждає через недостатню кількість інвестицій, та виводу активів з нашої економіки така заборона є неприпустимою. Навпаки, доцільним є використання ICO для залучення інвестицій.

Поширеною є думка, що технологія блокчейн у майбутньому може поставити під загрозу існування банківських систем. Для банків блокчейн це можливість забезпечити збереження достовірності даних за операціями, адже непомітно внести зміни до раніше зареєстрованих даних практично неможливо. Також це можливість повного переходу на режим роботи 24/7 і нівелювання недоліків від розташування банківських установ у різних часових поясах. Ще однією можливістю, яку надає банкам технологія – це автоматизація укладання нескладних угод, а в подальшому усіх угод, що укладаються банками. Це призведе до зменшення адміністративних витрат.

Отже, основним завданням, яке стоїть на сьогоднішній день перед банківською системою є усвідомлення принципу роботи технології блокчейн та використання переваг, які надає дана технологія для удосконалення певних аспектів своєї діяльності. Важливо постійно аналізувати стан ринку криптовалют та слідкувати за інноваціями у сфері блокчейн-технології, враховувати усі ризики та можливості, які виникають.

Література:

1. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Офіційний веб-сайт: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>.

2. Секрети криптовалют: ринок в Україні вже поділився на «легальний» і «нелегальний»: [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <https://ukr.segodaya.ua/economics/enews/sekrety-kriptovalyut-rynok-uzhe-podelilsya-na-legalnyy-i-nelegalnyy-1137515.html>.

3. Что на самом деле происходит в Китае. Запрет криптовалют и бум блокчейна: [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.rbc.ru/crypto/news/5b6028d99a79471eaa4ac212>

4. BitInfoCharts:Статистика криптовалют : [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <https://bitinfocharts.com>.

MERGERS & ACQUISITIONS IN THE INTERNATIONAL FINANCE

Davydova K.V.,

*Economics and Management Department,
Banking University*

Nowadays we live in time when in the conditions of globalization, mergers and acquisitions processes of companies have a special role in the development of individual national economies, and the world economy as a whole. The largest companies in the world consider these processes as a real way to expand their scale activities, increase international competitiveness and increase profit. In the beginning of the XXI century there were five waves of mergers and acquisitions. Among the most significant transactions, it should be noted the association of companies in such branches as: aircraft engineering (“Boeing” and “McDonnell Douglas”); automotive (“BMW” and “Rover Group”, “Daimler-Benz” and “Chrysler”), the production of biological products (“Roche Holding AG” and “Genentech Inc.”), the oil and gas industry (“British Petroleum” and “Amoco”, “Mobil” and “Texaco”), the financial sector (“Morgan Stanley” and “Dean Whitter Discover”) and others.

Mergers and acquisitions, or M&As for short, involve the process of combining two companies into one. The goal of combining two or more businesses is to try and achieve synergy – where the whole (new company) is greater than the sum of its parts (the former two separate entities).

Mergers occur when two companies join forces. Such transactions typically happen between two businesses that are about the same size. They recognize advantages in terms of increasing sales, efficiencies, and capabilities. The terms of the mergers are often fairly friendly and mutually agreed to and the two companies become equal partners in the new venture.

Acquisitions occur when one company buys another company and folds it into its operations. Sometimes the purchase is friendly and sometimes it is hostile,

depending on whether the company being acquired believes it is better off as an operating unit of a larger venture.

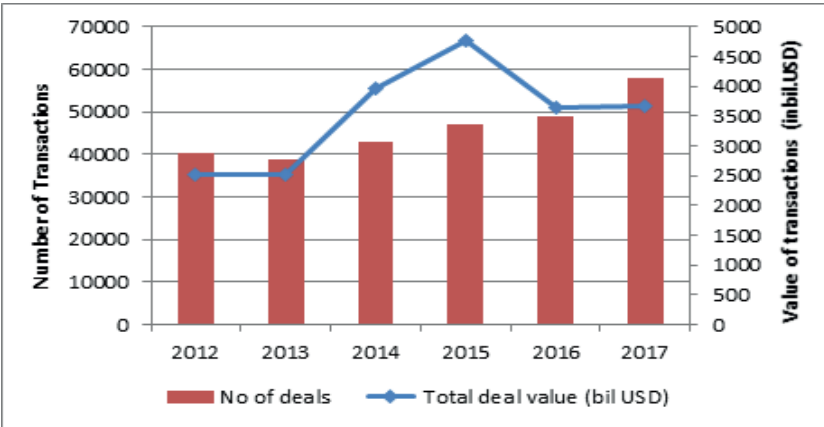

Fig. 1. M&As in the world, 2012-2017.

The end result of both processes is the same, but the relationship between the two companies differs based on whether a merger or acquisition occurred [1].

Mergers and Acquisitions are the company’s growth strategies by combining two or more firms or gaining control one company over another.

Every year, according to IMAA statistics, the value and number of transactions on the world market of mergers and acquisitions is increasing [2].

First of all, we also guess that the US attracted the most investment in 2017, and also made the largest number of deals. Companies based in the country were targeted in 20,897 deals worth a combined USD 1,455,399 mln. This was followed by China, which placed second with 13,679 deals worth USD 720,892 mln. The UK was third, with 5,832 deals worth USD 285,419 mln.

It should be noted that the first three big absorptions were in the USA. The first was “CVS Health” which agreed to pick up “Aetna” for USD 77,000 mln. This was followed by the “Walt Disney” Company’s USD 66,100 mln takeover of “Twenty-First Century Fox”, which was announced in December, while third place was taken by British American Tobacco’s USD 49,400 mln acquisition of “Reynolds American” [3].

To draw the conclusion, one can say that the study of the market of mergers and acquisitions is very relevant in modern business. This is an integral to the growth of companies. Mergers and acquisitions are a very convenient form of investment for companies wishing to strengthen their competitive position in the global market by buying those business units that fit into their strategic plans corresponding to the internal competitive needs of each particular company.

References:

1. Shopify / Business encyclopedia. – Available at: <https://www.shopify.com/encyclopedia/mergers-and-acquisitions-m-a>
2. M&A Statistics / IMAA. – Available at: <https://imaa-institute.org/mergers-and-acquisitions-statistics/>
3. Обзор глобального рынка M&A 2017 / InVenture Investment Group. – Available at: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/obzor-globalnogo-rynka-manda-2017>

ВИКОРИСТАННЯ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДХОДУ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ

*Демиденко Л.М., к.е.н., доцент,
Дивнич О.Д., к.е.н., доцент,
Воронько-Невіднича Т.В., к.е.н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

Логістика як наука і практика управління матеріальними і пов'язаними з ними потоками фінансових ресурсів та інформації з кожним роком стає все більш затребуваною в агропромисловому комплексі. Організація ресурсного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників здатна забезпечити значний економічний, соціальний та екологічний ефект.

Необхідність впровадження логістичного підходу в агропромисловому комплексі пов'язана з тим, що для галузей АПК характерна територіальна розосередженість виробничих процесів. Переробні підприємства, як правило, віддалені від підприємств-виробників сільськогосподарської сировини, що викликає необхідність фізичного переміщення матеріальних потоків як в часі, так і в просторі. В цілому матеріальні, фінансові та інформаційні потоки в структурі агропромислового комплексу мають три напрями:

- сільськогосподарські підприємства = кінцевий споживач (ринок продовольства). Взаємодія відбувається через матеріально-грошово-інформаційні потоки;
- сільськогосподарські підприємства = підприємства харчової переробної промисловості (ринок сільськогосподарської сировини);
- сільськогосподарські підприємства = переробної промисловості (ринок продуктів переробки).

Логістичний підхід в АПК вимагає розглядати даний сектор економіки як відкриту систему, всередині якої відбувається обмін сировиною, інформацією та енергією, внаслідок відбувається формування матеріальних, фінансових та

інформаційних потоків. У свою чергу матеріальний потік використовується як інтегруючий інструмент для побудови всього механізму системи, метою якого є успішне функціонування підприємства та максимізація прибутку [1].

Матеріальні потоки, що генеруються сільськогосподарським виробництвом – основним постачальником сировини для АПК, мають ряд особливостей. У зв'язку з тим, що в сільському господарстві виробничий та біологічний процеси тісно переплітаються, матеріальні потоки можуть мати біологічну природу (наприклад, молодняк тварин і птиці). Використання в процесі виробництва живих організмів зазвичай призводить до генерування двох чи більше матеріальних потоків, що значно відрізняються за своїми властивостями та шляхами просування до кінцевого споживача. Так, від молочного стада великої рогатої худоби отримують два види продукції – основну (молоко) і супутню (телят) і, відповідно, два види матеріальних потоки, для яких можливо внутрішньовиробниче використання. Молоко частково використовується для випоювання телят, а телички – на ремонт основного стада. Решта матеріального потоку, в кінцевому рахунку, іде на переробку, але молодняк великої рогатої худоби перед цим має пройти стадію відгодівлі [2].

Варто звернути увагу на таку особливість матеріального потоку в АПК, що він може бути одночасно сировиною для наступної стадії логістичного ланцюга і кінцевою продукцією. Наприклад, вироблене сільськогосподарським підприємством зерно одночасно може бути використане як насіння в цьому ж або в іншому підприємстві, а може бути використане як сировина для борошномельної промисловості. У свою чергу, вироблене борошно може бути сировиною для хлібопекарської промисловості, а може бути реалізоване як кінцева продукція.

Наступна особливість матеріального потоку обумовлена сезонністю сільськогосподарського виробництва, що притаманна галузі рослинництва та кормовиробництва. У зв'язку з цим виникає потреба у тривалому зберіганні запасів як готової продукції, так і сировини (насіння, корми).

Важливою особливістю матеріальних потоків у АПК є їх зміна при просуванні до кінцевого споживача. При цьому зміни властивостей матеріального потоку призводять до змін вимог до зберігання продукції: температури, вологості, освітлення, термінам зберігання. Це, в свою чергу, викликає необхідність мати спеціалізовані сховища, транспорт і місця реалізації.

Для більшості галузей промисловості характерне виробництво із великої кількості комплектуючих обмеженої кількості готових виробів, тобто звуження матеріального потоку. В АПК спостерігається зворотна тенденція: при просуванні до кінцевого споживача матеріальний потік по асортименту розширюється (наприклад, м'ясокомбінат та молокозавод із обмеженої кількості сировини виготовляє декілька сотень найменувань продукції).

Отже, особливості матеріальних потоків в АПК вимагають додаткових зусиль для його логістичної підтримки, що має включати системне планування та управління; закупівельну діяльність; транспортування; управління запасами; виробництво, переробку, пакування; складування та зберігання; розподіл та збут; сервісне забезпечення; інформаційну систему.

Таким чином, використання логістики в АПК дозволяє з одного боку упорядкувати процеси руху продукції, усунути «вузькі місця» при транспортуванні та складуванні вантажів в усіх галузях АПК, а з іншого боку, орієнтує товаровиробників на формування оптимальних каналів просування готової продукції, включаючи продукцію сільського господарства.

Література:

1. Левкин Г. Г. Логистика в сельском хозяйстве: методология и концепция использования / Г. Г. Левкин, Н. М., Колычев, В. В. Семченко // Вестник кадровой политики, аграрного образования и инноваций. – 2014. – №4-6. – С. 52-59.

2. Сапун О. Л. Логистический поход к агропромышленному комплексу / О. Л. Сапун // Актуальные проблемы формирования кадрового потенциала для инновационного развития АПК: материалы 3-й Междунар. науч.-практ. конф. – Минск: БГАТУ, 2016. – С. 275-278.

ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННИХ ЩОДЕННИКІВ ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дуба О.П.,

кандидат педагогічних наук,

Київський національний університет культури і мистецтв

Вища освіта в Україні на початку ХХІ століття, перебуваючи у фокусі складних трансформаційних і модернізаційних процесів, переживає новий етап свого розвитку, який пов'язаний з гнучкою системою підготовки кадрів. Інноваційні зміни останніх років призвели до зміни в характері взаємовідносин між закладами вищої освіти (ЗВО) та підприємствами і організаціями різних форм власності в питаннях підготовки фахівців. В результаті значна кількість випускників, в тому числі ті, які закінчили ЗВО за престижними сьогодні спеціальностями, залишаються незатребуваними.

Зазначена тенденція вкотре засвідчує очевидний факт, що представники підприємств і організацій, їх попит диктує логіку на ринку праці, а не біржа праці чи кадрові агентства. На прикладі вищої культурно-мистецької освіти,

в системі якої автор працює, особливо помітно збільшення суб'єктивного фактору під час підготовки спеціаліста. У зв'язку з цим невід'ємним елементом цілісної системи організації навчального процесу у ЗВО є практика. Вона системоутворююча складова професійної підготовки майбутнього спеціаліста, оскільки дозволяє студенту на практиці спробувати власні сили в обраній професії, навчитися застосовувати в професійній діяльності ті знання, які були отримані на лекційних заняттях. Саме в процесі практики всі інші методи і прийоми формування професійних знань і умінь у галузі культури і мистецтв апробуються і наповнюються сенсом. А особливо, коли йдеться про сучасний багатовимірний інформаційно-освітній простір, то підготовка студентів повинна враховувати інноваційні та інформаційно-технологічні процеси, що відбуваються в системі професійної освіти. Серед зазначених процесів – впровадження та застосування хмарних технологій, які, доповнюючи традиційні форми навчання, є новим етапом розвитку освіти, економічно вигідним і гнучким способом задоволення потреб тих, хто навчається.

Сюди слід віднести і використання «електронних щоденників практики», які, за підтримки технологій, постають дієвим засобом оптимізації процесу проходження практики на шляху формування професійних компетентностей. Реалізується це у наступних завданнях: по-перше, уточнити та проаналізувати важливість практики в процесі формування професійної компетентності випускника, по-друге, конкретизувати та осмислити поняття «хмарних технологій» в освітньому процесі ЗВО, по-третє, охарактеризувати застосування «електронних щоденників практики» за підтримки хмарних технологій в системі вищої освіти.

Компетенції характеризують вміння студента застосовувати базові та інші свої навички в ситуаціях, що зазвичай виникають у повсякденному житті [11, р. 141]. Що стосується компетентності випускника ЗВО, то це в першу чергу його здатність, яка підкріплюється практикою, реалізувати свій потенціал (знання, вміння, досвід, особисті якості та ін.) з метою успішної творчої діяльності в професійній та соціальній сфері. Зазвичай терміном «компетенція» позначають володіння способами дій зі специфічним об'єктом, який забезпечує продуктивне виконання конкретного виду діяльності. Загальну мету практики, зазначає С. Акутіна [1, с. 724], можна сформулювати як формування професійних компетенцій майбутнього фахівця гуманістичної спрямованості. Виходячи з неї, можна визначити основні завдання практики по відношенню до культурно-мистецької сфери: по-перше, набуття більш глибоких знань про сучасні актуальні тенденції у галузі культури та мистецтва, про існуючі традиційні та інноваційні методи, про форми та технології роботи з різною цільовою аудиторією, в залежності від предметної сфери (хореографія, кіно і телебачення, театральне мистецтво, шоу-бізнес і т.п.); по-друге, перетворення отриманих знань під час теоретичного засвоєння матеріалу на практико-орієнтовану діяльність; по-третє, становлення

індивідуальної професійної траєкторії розвитку студентів, яка вкрай необхідна для майбутньої самостійної практичної діяльності; по-четверте, формування загальнокультурних і професійних компетенцій, які в майбутньому дозволять ефективно бакалавру апробувати знання та вміння у галузі культури і мистецтва.

Отже, стрижнем професійної активності студентів в умовах ЗВО є практична діяльність, яка може бути реалізована на базі підприємств чи установ, організацій державної та недержавної форми власності.

Особливості співпраці навчальних закладів з базами практики обумовлюються специфікою та особливостями їх організаційної структури та суспільних функцій в різних сферах мистецтва. Дуже важливо під час проходження практики ознайомитись з усіма етапами менеджменту культурно-мистецьких проєктів: планування проєкту, розроблення та написання, складання бюджету, який відповідає цілям проєкту, підбір необхідних фахівців, розроблення плану проєктного моніторингу, виконання проєкту, кінцеве оцінювання та підготовка звітності тощо. Знання та навички набуті під час практики дозволяють використовувати підхід менеджменту, орієнтованого на результат, і ще на стадії розроблення проєкту обраховувати його вплив на громаду, конкретну сферу та суспільство взагалі.

Таким чином, ЗВО повинен враховувати широку сферу діяльності і формувати свої практичні завдання, щоб максимально надати необхідний обсяг теоретичного матеріалу та досвід практичного впровадження з високим рівнем виконання студентами кваліфікаційних вимог, які б відповідали їх навчальному періоду (виду практики).

Важливим та необхідним інструментом професійно-практичної підготовки студентів, яка реалізується під час виконання практичних робіт та проходження всіх видів практик – є застосування в навчальному процесі інформаційних технологій, різновидом яких виступають «хмарні технології» (Cloud Computing) [2]. Ключовим маркером тут виступає поняття «хмара», під яким розуміється не сам Інтернет, а сервер або мережа, де зберігаються дані та програми, що з'єднуються з користувачами через Інтернет.

В систему хмарних технологій входить сервіс «Google таблиці». З їхньою допомогою створюється інформаційну платформу, в межах якої можна працювати, редагувати інформацію разом із колегами (викладач, студент, база практики і ін.) одночасно і паралельно в реальному часі. На підтвердження ефективності використання потенціалу «хмарних технологій» потрібно наголосити, що по закінченню проходження практики у 2016-2017 навчальному році «Лабораторією професійної практичної підготовки» Київського національного університету культури і мистецтв було запропоновано кураторам практики і студентам розпочати ведення «Електронного щоденника» з використанням Google таблиць. В системі Google було створено акаунт для користування учасників процесу проходження практики – студентів академічної групи, керівників практики ВНЗ,

департаменту, бази практики. В акаунті створено папки, до змісту яких додано усю необхідну для роботи інформацію – папка «Програми практики», папка «Правила ведення щоденника практики», папка «Електронних щоденників» академічної групи, в якій на кожного студента, за допомогою таблиці, створено додаток до щоденника практики «Електронний щоденник практики», папки «Календар подій» та «Рекомендації для підготовки звіту практики». «Електронні щоденники» були створені для підвищення самоорганізації і мотивації дисциплінованості студентів, розподілу навантаження, уникнення проблеми підготовки звітів та щоденників, для підвищення контролю якості проходження практики, що заклало умови щоденного моніторингу процесу проходження практики студентами на робочих місцях, здійснення комунікації. Аналіз використання «електронних щоденників» виявив чіткі переваги, як для самих студентів, так і для викладачів. Студенти, які використовували Google таблиці, заповнювали «електронні щоденники» проходження практики кожен день і мали можливість інформувати кураторів практики в університеті та керівників на базах практики про виконання програми та індивідуальних практичних завдань. Викладачі мали можливість отримувати повну інформацію про індивідуальний план роботи студента, його завдання і обов'язки, які визначені базою практики, аналізувати їх відповідність програмі практики, швидко і вчасно зібрати необхідну інформацію про результат і якість виконання завдань студентами, де б вони не перебували (головне – доступ до Інтернету). Започатковано умови для постійного діалогу між викладачем і студентом, коли останній, підійшовши відповідально до використання Google таблиць, мав змогу постійно отримувати консультації, поради, більш якісно виконувати свої завдання. Як результат – висока оцінка виконаної роботи та позитивна характеристика від керівників баз практики. Мали достатньо даних для підготовки звіту та вчасно здали усі необхідні матеріали.

Разом з тим, можна виокремити декілька перспективних напрямків роботи щодо вдосконалення використання електронних щоденників в організації практичної роботи ЗВО. Серед них, по-перше, збільшення кількості баз практики, які були б готові прийняти та надати можливість виконання практичних завдань згідно програми практики для студентів, а також можливість подальшого працевлаштування (особливо проблема з фахівцями за напрямком театрального мистецтва); по-друге, оскільки система культурної індустрії на сучасному етапі передбачає використання цих технологій, відповідно студенти творчих спеціальностей повинні мати практичний досвід оформлення і ведення графіків підготовки та реалізації творчого завдання (наприклад, концерту чи театральної постановки) в електронному вигляді, контролю чіткого виконання завдань особисто і в групі, регулярного аналізу проведеної поточної роботи та звітності (відсутність необхідних навичок свідчить про фахову некомпетентність); по-третє, вдосконалення інформаційної платформи для співпраці з базами практики, необхідних

календарних планів для висвітлення етапів підготовки і реалізації творчих проєктів, що уможливило активне залучення студентів до робочого процесу в рамках практичних завдань згідно їхньої майбутньої професії.

Таким чином, ефективна співпраця ЗВО і підприємств, яка, у тому числі, здійснюється за підтримки сучасних, інформаційно-комунікативних технологій – баз практик з питань організації та якісного проведення практики студентів, дозволить сформувати професійні компетенції майбутнього фахівця, виховати стійкий інтерес до професії, потребу систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності. Сучасні технології дають нам можливість здійснювати моніторинг, супровід, контроль, аналіз рівня виконання самостійної роботи, практичних завдань і також спрощують процес оцінювання виконання практики та роблять реальним діалог із майбутніми роботодавцями. Активне використання «хмарних технологій» під час навчання готує студента до сучасних вимог роботодавців, умов праці в ринкових умовах на міжнародному рівні. Впровадження такого інструменту як “електронні щоденники практики”, що здійснюється на базі хмарних технологій, оптимізує і покращує організацію практичної підготовки компетентних фахівців у мистецькій та соціокультурній сферах.

Література:

1. Акутина С.П. Роль практики в формировании профессионального становления будущих социальных работников / С.П. Акутина // Молодой учёный. – 2016. – №6 (110). – С. 723–725.
2. Архіпова Т.Л. Використання “хмарних обчислень” у вищій школі / Т.Л. Архіпова, Т. В. Зайцева // Інформаційні технології в освіті. – 2013. – №17. – С. 99–108.
3. Schneck E.A. A Guide to Identifying High School Graduation Competencies / E.A. Schneck. – Portland, OR: Northwest Regional Educational Laboratory. 1978. – xiv + 129 p.

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ГАРМОНІЙНИМ РОЗВИТКОМ ЯК НАСЛІДОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СУСПІЛЬСТВА

Дорофєєв О.В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

Наукові роботи багатьох вчених останніх років сходяться в одному –

назрівала об'єктивна необхідність внесення коректив до сучасної парадигми економічного розвитку. На думку, наприклад, Т.А. Акімової й Ю.М. Мосейкіна [1, с. 10] «серед ознак кризи сучасної парадигми економічного розвитку можна виділити головну – це неспроможність вирішувати нові завдання, які постають на шляху розвитку людського господарства в межах біосфери» (тут і далі переклад з російської – О.В. Дорофєєв). Наслідком цього є й невідповідність існуючих принципів управління реаліям нового часу. Слідом за концепцією «сталого розвитку» формується парадигма «гармонійного розвитку», управління яким передбачає багатоаспектність і системність розгляду проблем менеджменту з позиції цільової спрямованості.

Нами зроблена спроба виділити основні подання принципів гармонії, які враховують особливості сучасної теорії управління. Будучи взаємопов'язаними, вони все ж відрізняються один від одного.

В одній із робіт В.І. Черняк [2] вказує, що засади теорії гармонійного розвитку соціально-економічних систем включають чотири базові принципи:

- принцип системності. «Системність» це не властивість навколишнього світу, а лише одна із здібностей нашого, людського мислення. Це лише абстрактна конструкція нашого розуму, яку ми використовуємо для того, щоб якимось чином обмежити обсяг інформації, використовуваної при побудові «образу» тієї чи іншої ситуації або об'єкту. Відмінність «системи» від іншого «образотворчого» засобу – «моделі», визначається його конструктивними особливостями, які полягають в тому, що невід'ємною, обов'язковою часткою «системи» є наявність «надсистеми» та «підсистеми»;

- принцип гармонійності. Існування даного принципу визначається необхідністю існування поняття «норма». Потенційні можливості співставлення різних видів «норм» вміщуються у понятті «гармонії», яке багато науковців обґрунтовано пов'язують з поняттям «золотої пропорції». Урахування принципу гармонійності дає можливість сформувати методичний інструментарій визначення поняття «норми», як відповідність певному (гармонійному або рівноважному) стану системи, та визначити вектор її розвитку;

- принцип рекурсивності. Неформально під рекурсією розуміємо організацію складної системи, при якій: виділяється певний набір базових підсистем; система здатна в процесі свого функціонування створювати необмежену кількість копій базових систем, здійснювати взаємодію між ними, і якщо необхідно, знищувати їх, функціонування складної системи полягає у функціонуванні активних копій базових підсистем, при виклику копій допустимо її зміну, що визначається ситуаційною обстановкою в момент виклику. Таким чином рекурсивна система, з одного боку, за рахунок створення власних копій отримує можливість необмеженого зростання і ускладнення, з іншого боку, ця складність має організований вид, який визначається локальними правилами функціонування [3];

– принцип понятійної спадкоємності. Він визначає необхідність дотримання гармонійних пропорцій (норм) в процесі трансформації критеріїв цінності при переході від рівня відношень (спілкування) «природа (організм) – людина» до рівня «людина – соціум»).

У той же час, С.В. Покровським [4, С. 53-54] були запропоновані базові принципи розвитку соціумів в гармонії з природою:

– управління взаємодією протилежностей, що становлять складну систему, заради досягнення єдиної мети;

– відповідність тріадно-інформаційних структур єдиній меті гармонійного з природою динамічно сталого розвитку соціумів;

– тріадно-інформаційні структури як базова основа збереження цілісності складної системи та циклічності процесу структурування;

– пріоритет принципу демократичного централізму при формуванні мети і способу її реалізації;

– використання співвідношення золотого перерізу для гармонізації категорій функціонування соціуму (ринок-план, приватна власність-держвласність).

Згідно із складовими нової парадигми, що наповнюють новим змістом концепцію управління, О.Л. Смольяною [5] сформульовано систему принципів гармонізації (при цьому гармонізація розглядається як встановлення гармонії в інтересах учасників і їх груп, що сприяє досягненню цілей діяльності):

– принцип ефективності, що передбачає забезпечення досягнення економічної, соціальної й ресурсної ефективності діяльності економічних суб'єктів;

– принцип досягнення консенсусу, який вказує на необхідність знаходити розумний компроміс у співвідношеннях інтересів учасників;

– принцип системності, який базується на ряді вимог, основними з яких є: цілісність, відповідність компонентів системи один одному і її місії, ємерджентність, цілеспрямованість, синергічність, мультиплікативність, безперервність функціонування та еволюції, адаптивність, оптимальність співвідношення централізованого і децентралізованого управління, альтернативність шляхів функціонування і розвитку (досягнення цілей);

– принцип керованості, який передбачає, що гармонізація різних видів політики суб'єктів економічної діяльності є обґрунтованим, цілеспрямованим, скоординованим менеджментом економічного суб'єкта процесом;

– принцип соціальної справедливості. Даний принцип полягає у справедливому розподілі доходів від діяльності з метою забезпечення гармонії всередині колективу. При цьому виникає необхідність і у духовній гармонізації співробітників. Важлива роль також належить процесу відбору й найму персоналу, який сприяє створенню гармонійного соціально-психологічного клімату в колективі.

На наш погляд, потрібно виділити ще один принцип управління

гармонійним розвитком: принцип розділеної цілісності. Треба бачити роль (місце) частки в системі із урахуванням вимог «теорії хаосу» через призму гармонії.

Література:

1. Акимов Т.А. Экономика устойчивого развития : [Учеб. пособ.] // Т.А. Акимов, Ю.Н. Мосейкин. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2009. – С. 13-14.
2. Черняк В.І. Наукові засади теорії управління гармонійним розвитком соціально-економічних систем [Електронний ресурс] // Матеріали IV міжнародної науково-технічної конференції «Проблеми конструкції та розвитку форм самоорганізації людських спільнот», 21-28 квітня 2011, мм. Лондон, Київ. – Режим доступу: <http://www.icp-ua.com/ru/node/482>.
3. Анисимов А.В. Информатика. Творчество. Рекурсия [Електронний ресурс] / А.В. Анисимов. – Киев: Наук. думка, 1988. – 224 с. – Режим доступу: http://elkniga.info/book_54.html
4. Покровский С.В. Гармоничное с природой развитие (на примере Российской федерации) / С.В. Покровский. // Гармоничное развитие систем – третий путь человечества. Коллективная монография. Под редакцией д.ф.н. Сороко Э.М., к.э.н. Егоровой-Гудковой Т.И.: – Одесса: Институт креативных технологий, 2011. – С. 50-55.
5. Смольянова Е.Л. Принципы гармонизации промышленной и торговой политики предприятия [Електронний ресурс] / Е.Л. Смольянова // Российское предпринимательство. – 2009. – Том 10. – № 1. – С. 93-97. – Режим доступу: <https://creativeconomy.ru/lib/3491>.

THE INFLUENCE OF CREATIVE APPROACHES IN PROMOTION FOR SUCCESS OF PROJECTS

Drozдова L.V.,

Teacher, Producer, Media Coach,

Kiev National University of Culture and Arts

Topicality is conditioned by the necessity of new approaches and innovative methods for future producers, as well as by growing demand for top managers of the new generation, who are able to quickly make extraordinary decisions, creatively fulfill the tasks, quickly and unconventionally solve problems arising in the workflow.

The goal is to find and determine the latest methods and creative approaches

in the activity of producers and managers of the new generation, in creating the psychology of a leader who knows their goal and who can lead the team; as well as the correlation between the professionalism of a producer and the success of the projects he runs.

Investigation method: classification and systematization of personal and global experience in the producing activity; analysis and synthesis of management theories; certain aspects of psychological managers readiness for professional work; systematization of the psychological aspects of the projects' initial stage; human resources selection and motivation; ways of internal communication.

The newest methods and creative approaches in the work of producers and stop managers have been determined by practice, as well as innovative approaches in the formation of the psychology of a professional leader who knows how to work with a team and achieve set goals. The personal abilities needed for the effective functioning of the project management system and the leadership and quality of the producer have been singled out as well.

Established are the complexity and multidimensional nature of project management activity in the field of social & cultural environment, the structure of psychological maturity of future producers to control the creative team with interconnected and interdependent components such as personal ambitions, motivation, cognitive, moral, material, social, professional aspects. Scientific novelty is highlighted by the discovery and identification of innovative approaches in the activities of producer, the links between the creative approach of management and the effective functioning of the system for project management and organizational management.

Life acceleration influences the acceleration of all spheres of human life: work, education, learning, thinking, decision-making, interest in different events, projects, entertainment.

It also affects the speed of change in political, economic, social and informational processes in towns, cities, regions, and countries.

The creative sphere is developing as well: culture, art (theater, music, cinema, literature), mass media: television, radio, Internet publications, press. The consumer, in the broadest sense of the word: the viewer, the reader, the visitor of events, the student, and others; has never been more demanding for new experiences, extraordinary approaches, performances without stereotypes.

Competitiveness lies in revolutionary decisions, innovative approaches, rejection of stereotypes, and going beyond the standard perception of the world.

Managers of all spheres of activity must find non-standard approaches and means for satisfying the needs of consumers. Due to the huge variety of offers, top managers in the socio-cultural and creative sphere, especially showrunners, film, and music producers, and event holders work particularly hard.

The producer is not just a manager who searches for investors, recruits personnel and controls the process of creating a project. To date, the producer is a high-level

leader who uses creative and psychological techniques in making projects and coordinating work with the creative-technical group.

The crisis of the quality of managers training (producers, showrunners, and event holders) leads to the development of a low-quality product, because unprofessionalism, negative attitudes, and habits in thinking and perceiving reality, the ostensibility of forms and methods of management activities make it impossible to achieve the creative goal.

The discrepancy between theory and practice in the creative leaders training leads to the professional disorientation of producers at work sites. The lack of a comprehensive training of a specialist with creative, managerial, and psychological skills leads to the loss of cultural values.

After all, it is in the media sphere that the producer must be both a manager and a creative inspiration, the combination of which is hard to find.

Often time, resource and financial constraints are the main reason for poor management of enterprises, state authorities, corporations, and small firms, and particularly of creative teams.

The world art level indicates that the production of projects, namely: planning, development, regulation, and control, requires professionals with special training, capable of solving specific tasks, taking into account the requirements of the individual approach to the creators.

Consequently, decisions made by producers can change the scenarios for the development of various socio-cultural, socio-economic systems, and people's lives for many generations.

Therefore, there is the urgent need to use creative approaches both in the top managers training and in the producer's work. Non-standard approaches and solutions that are to be used by a producer are crucial in achieving the success and effectiveness of the project activity and are an important factor in the economic, political, cultural and social development of society.

The low-quality production erases any initiative, turning the creative person into a technical performer.

There is no adequate definition of the term creativity and a creative approach. The concept of creativity remains somewhat vague and inaccurate, it is difficult enough to give it a clear definition. Many scholars understand creativity as a feature of intelligence, others - as a specific human need for search and transformation, some identify it with art.

Some researchers consider the nature of creativity as the emergence of new, non-standard ideas, original methods, extraordinary decisions in the practice of the producer, which has a huge significance for the company or organization. There is a different view on creativity: human activity, which is aimed at self-realization, the pursuit of changes in career or life, self-expression, recognition.

E. Fromm, C. Rogers, A. Maslow, O. Kuzmin, M. Matyushkin, O. Ponomarev, P. Torrens, and many other scholars have thoroughly studied the issues of creative

thinking and made a significant contribution to the study of creativity.

There are currently a large number of concepts and approaches to the interpretation of the essence and content of creativity and creative approaches to production and management, as well as psychological aspects in managing projects for the masses.

Despite the growth of globalization processes and rising priorities competition on the global competitive arena, which requires the adaptation of socio-cultural area to new conditions and increases the interest of scientists to the above-mentioned issues, the problem of innovative and extraordinary approaches in production and the creative approach to developing and making managerial decisions remains almost unexplored. On the basis of existing developments and theoretical conclusions, and, drawing from practical experience, attention should be paid to the education and training of a new generation of producers and managers with the latest approach to project management, non-standard thinking, the discard of stereotypes, which will lead to the production of the projects that will be able to compete on the global market.

ЕТИМОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ «АУТСОРСИНГ»

Дюкарев Д.С.,

*аспірант кафедри менеджменту,
Полтавська державна аграрна академія*

Сьогодні в умовах жорсткої конкуренції та нестабільної світової економічної системи кожен долар має свою цінність. Тому управлінці прагнуть скоротити всі витрати, утримуючи бюджет компанії «в жорстких рукавицях». Кожен новий співробітник може чинити значне навантаження на фінансові ресурси компанії. А отже, будь-яку стратегію, яка дозволить знизити витрати, менеджери розглядають з великим бажанням.

Саме аутсорсинг є однією із ефективних стратегій зниження витрат підприємства та підвищення його економічної результативності, виконуючи при цьому зобов'язання перед клієнтами та персоналом, в той же час утримуючи бюджет під жорстким контролем.

У науковій літературі неоднозначно інтерпретуються періоди зародження та розвитку аутсорсингу, причому як у світовому, так і вітчизняному масштабі. Аутсорсинг часто називають «феноменом ХХ століття», а також «величезним відкриттям бізнесу останніх десятиліть», так як тільки з кінця 80-х рр. ХХ ст. це поняття увійшло в практику бізнесу і отримало широкий розголос.

Вперше на практиці це поняття почали використовувати у 1962 році, коли було засновано Electronic Data System Corporation [3]. Однак офіційно

аутсорсинг введено в 1989 році, коли компанія Eastman Kodak залучила сторонні організації для придбання, запуску та супроводу систем обробки інформації [4].

До початку 90-х рр. XX ст. термін «аутсорсинг» не був присутнім в жодній мові світу. У перекладі з англійської мови це поняття трактується як «використання зовнішніх ресурсів» або «зовнішніх джерел» [2].

Таким чином, аутсорсинг – це процес передачі компанією частини виробничих або бізнес-процесів іншій компанії, яка є експертом у даній галузі.

Таблиця 1

Етимологія поняття «аутсорсинг»

№	Автор	Сутність поняття
1	Сучасний економічний словник	передача традиційних функцій організацій (таких, як бухгалтерський облік або рекламна діяльність) зовнішнім виконавцям – аутсорсирам, субпідрядникам, висококваліфікованим спеціалістам сторонніх підприємств
2	Менеджмент. Словник-довідник	передача сторонньому підряднику деяких бізнес-функцій або частини бізнес-процесу
3	Р. Дафт	передача відповідним посередникам певних внутрішніх операцій, що дозволяє миттєво отримувати значну економію і підвищити якість продукції
4	W. Lux, P. Schoen	часткова або повна передача виробничих процесів, включаючи функції планування, управління та контролю, зовнішній організації
5	The American Heritage Dictionary of the English Language	надання послуг або постачання продукції зовнішніми постачальниками або виробниками для зменшення витрат
6	A.B. Руснак	передача стороннім організаціям певних задач, бізнес-функцій або бізнес-процесів, які зазвичай не є частиною основної діяльності компанії, але необхідні для повноцінного функціонування бізнесу
7	З.С. Айвазян	передача певних допоміжних функцій третій особі, яка спеціалізується в цій галузі
8	Є.А. Єрмошин	управлінська стратегія підприємства, яка передбачає оптимізацію діяльності за допомогою фокусування на основних стратегічних бізнес-перевагах обраної моделі та передачі вторинних функцій професійним спеціалізованим у конкретних сферах компаніям
9	А.Г. Загородній, Г.О. Партин	передача окремих дій і функцій провайдером або постачальником у тому випадку, коли останні спроможні гарантувати потрібні параметри якості й результативності виконання з можливістю передавання також і частини працівників підприємства замовника

Основною метою аутсорсингу є виведення за рамки бізнесу непрофільних та вузькоспеціалізованих напрямів діяльності підприємства.

У табл. 1 подано основні визначення поняття «аутсорсинг».

Дослідивши етимологію поняття «аутсорсинг», варто зазначити, що науковці трактують його по-різному. На основі цього можна зробити висновок, що найбільш загальним і поширеним є визначення Б. Анікіна [1], який стверджує, що «аутсорсинг – це реалізація окремих функцій або бізнес-процесів зовнішньою організацією, яка володіє необхідними для цього ресурсами, на основі довгострокової угоди».

Проведений аналіз свідчить, що аутсорсинг – це свого роду делегування будь-яких функцій бізнесу іншій компанії з метою оптимізації бізнес-процесів, більш ефективної та раціональної діяльності підприємства.

Література:

1. Аникин Б.А. Аутсорсинг: создание высокоэффективных и конкурентоспособных организаций : учеб. пособие / под ред. Б.А. Аникина. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 187 с.
2. Ермошина Е.А. Что такое аутсорсинг? [Электронный ресурс] / Е.А. Ермошина. – Режим доступа : <http://inkakhrun.ru/money.asp>.
3. Попова Н.В. Управлінський консалтинг : навч. посіб. / Н.В. Попова, К.Д. Гурова; 2-ге вид. – Х.: Видавництво «ВДЕЛЕ», 2016. – 306 с.
4. Рудая И.Л. Аутсорсинг: методология и практика : [монография] / И.Л. Рудая. – Самара: «Универс групп». – 2009. – 230 с.

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ НА ОСНОВІ РОЗПОДІЛУ РЕСУРСІВ, ЯК МЕТОД ОПТИМІЗАЦІЇ ЧАСУ, ВАРТОСТІ ТА ЯКОСТІ ДККП ДЛЯ ЕКСПЛУАТАЦІЙНОГО УТРИМАННЯ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ

Заворотний С.М.,

Національний транспортний університет

Питання оптимізації часу, вартості та якості контрактів є дуже важливим, адже від цих трьох основних показників залежить успішність його реалізації. Питання оптимізації цих показників є дуже важливим для довгострокових контрактів заснованих на кінцевих показниках (ДККП) адже вони укладаються не менш ніж на 2 роки. На даний час існують такі методи оптимізації як [1]: математичні, евристичні та метаевристичні.

Математичні методи базуються на визначенні основних показників

(активів), які впливають на залежність між часом та вартістю контрактів з метою формування задачі у вигляді математичної моделі з використанням лінійного, нелінійного, цілочисленного та динамічного програмування для їх вирішення [1,2,3].

Евристичні методи використовують послідовні алгоритми розроблені для визначення і прийняття найбільш оптимального рішення, які базуються на основних принципах і вимогах задачі [1,3]. Дані алгоритми є дуже простими та зрозумілими, що дозволяє прийняти вигідне рішення, але брак математичної обґрунтованості та незабезпечення глобальної оптимізації є великим їх недоліком [1,3].

Таблиця 1

Структура моделі Венфа і Ксінхуа (адаптовано з [4])

Проект (Контракт)							Всього Σ
Роботи							
Робота (1)	Робота (...)	Робота (i)				Робота (...n...)	
Ресурси							
.....		Робоча сила (Li)	Будівельні матеріали і вироби (Mi)	Будівельна техніка та обладнання (Ei)	Адміністрування робіт (Ai)		
Основні показники (фактори) ресурсів							
.....		Продуктивність праці; Вартість праці; Трудомісткістю робіт; Якість робіт	Вартість матеріалів і виробів; Якість матеріалів і виробів	Продуктивність будівельної техніки; Вартістю будівельної техніки; Кількістю будівельної техніки; Якістю будівельної техніки	Вартість адміністрування; Якість управління		
Час-Вартість-Якість							
.....		Час (i)					Σ Час
.....		Вартість Li (i)	Вартість Mi (i)	Вартість Ei (i)	Вартість Ai (i)		Σ Вартість
.....		Якість Li (i)	Якість Mi (i)	Якість Ei (i)	Якість Ai (i)		Σ Якість

Метаевристичні методи на відміну від попередніх є більш гнучким та

сучасним завдяки одночасному поєднанню математичного та евристичного. Методи використовуються на різних рівнях процесу оптимізації тим самим забезпечують якість отриманих результатів. Тобто створюються так звані еволюційні алгоритми. Найбільш поширеними є генетичні алгоритми, оптимізація «мурашиної колонії» та інші [1,2, 3].

Аналізуючи дане питання спостерігається велика тенденція використання метаевристичних методів. На сьогоднішній день існують безліч моделей побудованих на основі метаевристичного методу. Автори [4] зазначають, що станом на 2013 рік існувало біля 23 ефективних методів оптимізації часу та вартості контрактів. Венфа і Кеінхуа [4] звертають увагу на те, що час, вартість та якість (TCQ) є найважливішими і в той час найбільш суперечливими цілями проектів будівництва. Для вирішення задачі оптимізації TCQ вони запропонували модель, яка ґрунтується на структурному розподілу проекту (контракту) на роботи час, вартість та якість яких залежатимуть від таких ресурсів як: будівельні роботи (витрати праці робітників) (L); матеріали і вироби (M); обладнання і техніка (E) та адміністрування (A) [4] (дивись таблицю 1). Потім для кожного ресурсу зазначаються час, вартість та якість, які в кінці сумували значення і отримували результат. Тобто ідея даної моделі полягає в постійній взаємодії і впливу один на одного ресурсів проекту та TCQ.

Для вирішення задачі було визначено можливі взаємозв'язки між найбільш важливими (на думку авторів) факторами ресурсів. Було визначено, що: для робочої сили найбільш важливим буде взаємозв'язок між продуктивністю праці та якістю робіт; для будівельних матеріалів та виробів буде важливим взаємозв'язок вартості матеріалів і виробів та їх якості; для будівельної техніки та обладнання важливими факторами будуть: продуктивність будівельної техніки її вартість та якість; для адміністрування найбільш важливим буде залежність між якістю та вартістю управління роботами.

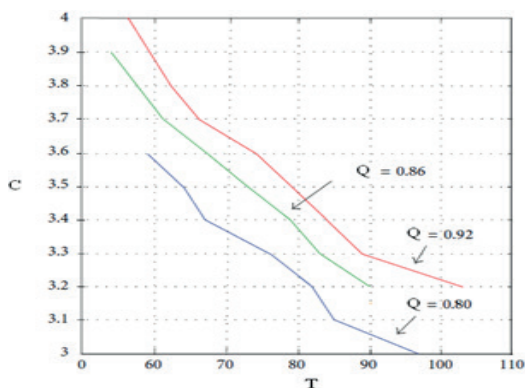

Рисунок 1. Графічне зображення взаємозв'язку між часом, вартістю та якістю [4]

Для вирішення багатоцільової задачі оптимізації часу, вартості та якості використали генетичний алгоритм, як метод вирішення задачі оптимізації. З метою визначення ефективності даної моделі були використані дані реального проекту, отримані результати зображені в графічному вигляді на рисунку 1.

Проаналізувавши дані розрахунків можна чітко визначити за який найбільш оптимальний час та меншу вартість можна реалізувати контракт з дотриманням необхідного рівня якості. Наприклад якщо менеджеру проекту потрібно реалізувати контракт приблизно за $T=60-70$ днів (час обумовлений кліматичними умовами регіону, тощо), а рівень якості повинен бути не нижче $Q=0.8$, він може за допомогою даної моделі вирахувати приблизну вартість реалізації контракту, для даного прикладу вона становитиме $C=34\ 000 - 36\ 000$ грошових одиниць. Таким же чином можна визначати час, якщо вартість фіксована, або виходячи з часу та вартості дізнатися з яким рівнем якості буде реалізований контракт та чи задовольнить віт вимоги до об'єкту будівництва чи експлуатаційного утримання.

Література:

1. Заворотний С.М. Аналіз методів оптимізації відношення «час – вартість» для реалізації довгострокових контрактів заснованих на кінцевих показниках/ Заворотний С.М., Харченко А.М. //Автомобільні дороги та дорожнє будівництво. – К.: НТУ, 2017. – Вип. 101.
2. Jorge M-M. Multiobjective Genetic Algorithm-Based for Time-Cost Optimization. New Developments in Pure and Applied Mathematics. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.inase.org/library/2015/vienna/bypaper/MAPUR/MAPUR-12.pdf>.
3. Навчальні матеріали онлайн. Маркетингова цінова політика. [Електронний ресурс]. -Режим доступу: http://pidruchniki.com/18260617/marketing/vitrati_vklyuchennyam_sobivartist.
4. Wenfa Hu, Xinhua He. An Innovative Time-Cost-Quality Tradeoff Modeling of Building Construction Project Based on Resource Allocation. Hindawi Publishing Corporation. Scientific World Journal Volume 2014, Article ID 673248, 10 pages.

ПЛАНУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДОРОЖНЬОГО ГОСПОДАРСТВА: РЕАЛЬНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ.

Загорняк О.В.,

кандидат технічних наук, доцент,

Національний транспортний університет

«Взятий курс на відновлення дорожньої мережі – за десять років Україні Європейські дороги». Це стратегічне бачення і, безумовно, позитивне рішення на рівні керівництва Держави і Уряду [1].

В той же час, зрозуміло, що для реалізації цього завдання необхідно мати документ (законодавчий, програмний), який визначить на цей період напрямки, пріоритети та гарантовані джерела необхідних для цього ресурсів.

За даними Державного агентства автомобільних доріг України мережа автомобільних доріг загального користування протяжністю 169,5 тисяч кілометрів та щільністю 281 кілометр на 1 тис. кв. кілометрів в основному відповідає темпам розвитку національної економіки.

Проте, транспортно-експлуатаційний стан переважної більшості автомобільних доріг є незадовільним: 97 % усіх автомобільних доріг мають високу зношеність та потребують капітального або поточного ремонту.

Для відновлення мережі доріг загального користування, а тим паче приведення її до Європейського рівня за розрахунками Державного дорожнього науково-дослідного інституту ім. М.П. Шульгіна потрібно 1642,4 млрд. грн. Що Україна має для реалізації цього завдання?

В 2018 році була розроблена і затверджена Кабінетом Міністрів України (Постанова Уряду № 382 від 21 березня 2018 року) Державна цільова економічна програма розвитку автомобільних доріг державного значення на 2018-2022 роки – середньостроковий план дій на найближчі 5 років або перший масштабний п'ятирічний план, за яким буде розвиватися галузь [1].

Метою Програми є відновлення і розвиток автомобільних доріг загального користування державного значення для інтеграції їх до європейської транспортної системи та підвищення на них рівня безпеки руху, швидкості, комфортності та економічності перевезень.

В основу Програми покладено маршрутний принцип - з'єднати за п'ять років якісними дорогами I-II категорії усі регіональні центри країни, за напрямками міжнародних та національних транспортних коридорів. Тобто за напрямками, які забезпечують основний рух товарів та робочої сили між великими містами.

Однак, якщо уважно глянути на додаток 3 до затвердженої Програми, витяг з якого приведено в Таблиці 1, то виникає запитання – а що далі? Оскільки, як свідчать дані приведені в таблиці, протягом наступних п'яти

років всього буде відновлено (збудовано, реконструйовано, відремонтовано) 6692,73 км автомобільних доріг загального користування, або 13,5 % від загальної кількості доріг загального користування державного значення, про які йдеться в Програмі. Про 120 тисяч км доріг загального користування місцевого значення переданих рамках децентралізації місцевим органам влади в управління, програмний державний документ, що оцінює перспективи розвитку, відстуній.

Дійсно, децентралізація та створення Дорожнього фонду – це нова «Конституція» дорожньої галузі, а Програма на 2018-2022 роки – це виконавчий акт цієї «Конституції».

У зв'язку з запровадженням з 1 січня 2018 року державного дорожнього фонду, у складі спеціального фонду Державного бюджету України, планується виконати основну частину робіт з відновлення та розвитку мережі доріг. Фінансування цих робіт планується за рахунок різних джерел надходжень (держаний бюджет, кредити, кошти інвесторів), але основний об'єм робіт з ремонтів і утримання доріг планується виконати саме за рахунок коштів Державного бюджету України [2].

Однак, задеклароване створення Державного дорожнього фонду є тільки в назві статті Бюджетного кодексу. В реальності, це повернення до схеми фінансування, яка функціонувала з 2004 по 2013 рік, через формально захищені статті спеціального фонду державного бюджету та єдиний казначейський рахунок, де накопичуються всі надходження до державного бюджету і розподіляються Міністерством фінансів та Держказначейством по пріоритетності виконання бюджетних витрат, де дороги далеко не в перших пріоритетах. При чому перелік статей визначених до наповнення дорожнього фонду не змінився, однак, якщо в 2013 році 100% цих надходжень спрямовувались на дорожнє господарство, то в 2018 – 50%, 2019 – 75, і тільки в 2020 буде досягнуто рівня п'ятирічної давності.

А це значить, що при оптимістичному сценарії, який визначений Державною програмою розвитку автомобільних доріг на 2018-2022 роки, коли будуть виділятися протягом наступних років по 60 млрд. грн. і протягом наступних п'яти років буде збудовано чи відремонтовано 6,7 тис. км доріг, для повного відновлення доріг потрібно трохи більше 27 років.

Відсутність стратегічного документу прийнятого на законодавчому рівні щодо планування розвитку дорожньої галузі на найближчі 15-20 років перетворює прийняту Програму розвитку на 2018-2022 роки у чергову (із шести аналогічних, прийнятих у попередні роки) разову акцію систематизувати, хоча б схематично дії по формуванню річних планів будівництва та ремонтів доріг загального користування державного значення.

А відсутність єдиних методологічних підходів до формування регіональних програм розвитку місцевої дорожньої інфраструктури та сформованих рекомендацій, виходячи із загальнодержавних концепцій, відсутність навіть

середньострокового планування фінансових ресурсів у розрізі областей, унеможливило здатність органів влади на місцях бачити хоч якусь перспективу на найближчі 3-5 років, не те що на десятиліття.

Що стосується щорічного планування. Згідно із прогнозами Міністерства фінансів, за 5 років передбачається надходження коштів до Дорожнього фонду 298,4 млрд. грн. [3].

Значну частину цих коштів в 2018-2019 роках буде направлено на виконання робіт з поточного ремонту. А уже з 2020 року, з набранням чинності нового класифікатора видів ремонтних робіт, планується відмовитись від поточного ремонту і перейти до капітального ремонту, реконструкції і нового будівництва. Цьому сприятиме і значне збільшення обсягів фінансування розвитку і утримання автомобільних доріг з 2020 року.

Також Програмою передбачено фінансування за рахунок коштів Державного бюджету в основному робіт з ремонтів та утримання автомобільних доріг, а роботи з будівництва нових та реконструкції існуючих доріг будуть виконуватись за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій і коштів інвесторів (концесійні проекти).

Державною цільовою економічною програмою розвитку автомобільних доріг державного значення на 2018-2022 роки передбачено рівномірний розподіл коштів Державного дорожнього фонду на розвиток і утримання автомобільних доріг між регіонами з урахуванням з урахуванням протяжності мережі автомобільних доріг державного значення і їх стану (показників рівності, інтенсивності тощо). Сталий розвиток транспортної інфраструктури в кожному регіоні дозволить отримати максимальний ефект для економіки України.

В той же час, з 11,53 млрд. грн. субвенції з дорожнього фонду на дороги місцевого значення освоєно тільки 4,23 млрд. грн. (36,65 %), що є наслідком не професійного та поспішного проведення так званої децентралізації доріг, передачі в управління обласним державним адміністраціям 120 тисяч доріг місцевого значення без кадрового, методологічного та організаційного забезпечення.

Станом на кінець серпня в ряді областей за затвердженими напрямками та об'єктами, що фінансуватимуться за рахунок цих коштів ще тільки розпочаті тендерні процедури.

Причина, насамперед, це різка зміна системи управління автомобільними дорогами загального користування, не підтверджена наявними організаційними, матеріальними, кадровими та технічними ресурсами. Відсутність державного регулятора в дорожній галузі, загального методологічного керівництва за всіма напрямками, при наявній неспроможності місцевої влади призвело до досить суттєвих прогалин в реалізації амбіційних планів децентралізації і є підтвердженням необхідності більш ґрунтовного доопрацювання Методики розподілу фінансових ресурсів за регіонами та видами робіт, основні

параметри якої та підходи були розроблені в 2011 році в інших умовах і досить відмінній від сьогоденної економічної ситуації.

Проблема планування як робіт, так і фінансів, що призначені для дорожньої галузі заслуговує окремого вивчення, аналізу і розробок із залученням як науковців, практиків, так і державних органів.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2018-2022 роки» від 21 березня 2018 р. № 382 – Київ.

2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 3-4, ст.26) {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2513-VIII від 13.07.2018, ВВР, 2018, № 38, ст.282; № 2573-VIII від 20.09.2018, ВВР, 2018, № 43, ст.349}.

3. Наказ Мінфіну України «Про затвердження Методики визначення обсягу фінансування будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг та нормативів витрат, пов'язаних з утриманням автомобільних доріг» від 21.09.2012 № 573/1019. 2012.

ПЕРЕДУМОВИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Замикула О.В., аспірант,

Полтавська державна аграрна академія

Можливі зміни клімату можуть значною мірою вплинути на сільськогосподарське виробництво України. Зона гарантованого виробництва озимої пшениці в умовах потепління та пом'якшення клімату може зміститися у більш високі широти, спостерігатиметься тенденція до збільшення врожаю озимої пшениці в Україні на 20-30%. Створюються умови для збільшення посівів ячменю, вівса, кукурудзи, зернобобових, а також для суттєвого збільшення обсягів вирощування фуражного зерна, розширення посівів багаторічних трав. Така ситуація буде сприяти формуванню зони інтенсивного молочного скотарства і розведенню свиней у західному Поліссі та правобережному Лісостепу, і м'ясного скотарства на території південного, центрального і східного Степу, а також у західних регіонах України. Це обумовить певні зміни у розміщенні переробних підприємств [1].

Крім того, загальне скорочення тривалості зимового періоду, в середньому

на місяць, спричиняє більш ранні весняні вегетаційні процеси. Для озимих культур це також дуже позитивний фактор. Таким чином, зменшується ризик попадання цієї групи культур під весняні посухи. Потепління також дасть змогу висівати кукурудзу на зерно більш урожайних середньостиглих і пізніх сортів у північних районах України, вирощувати соняшник пізніх сортів.

Але певні культури, такі як ранні ярові зернові, будуть проявляти втрату продуктивності через потепління до межі нерентабельності. Тому процеси управління повинні бути сконцентровані на оптимальному використанні природної енергії, особливо у випадках порушення природного балансу тепла та вологи.

Урожайність поля залежить від потенціалу окремо взятої рослини, але вона також залежить і від «командного» результату, тобто від усіх разом узятих і сусідніх рослин. Сьогодні це питання стає особливо актуальним, оскільки природний потенціал продуктивності основних сільгоспкультур в розвинених країнах практично вичерпав свої генетичні можливості. Фахівці пояснюють таке зниження темпу зростання врожайності граничною можливістю рослини використовувати сонячну енергію, тобто при повному забезпеченні рослини всім необхідним для його розвитку і продуктивності обмеження виявилось в ККД фотосинтезу, як головного процесу накопичення біомаси.

Дослідження продуктивності кукурудзи залежно від забезпечення основними факторами життя (тепло, світло, вода, мінеральні елементи, повітря) активно почали проводитися в СРСР в середині ХХ століття. Це було мотивовано двома причинами: розширенням посівів під кукурудзу і появою технології гібридизації. Сьогодні, з урахуванням зміни клімату, кукурудзяного «буму», наявності в реєстрі України понад 600 гібридів кукурудзи, просування її посівів у північні регіони, дослідження залежності її продуктивності від густоти стояння на полі виключно цікаві.

На жаль, такі дослідження призвели до аналізу продуктивності кукурудзи залежно від густоти стояння рослин в ряду, оскільки вони виконані без варіанту розміщення їх на полі при різних величинах міжряддя, тобто всі вони виконані при міжрядді 70 см. Тим не менш, результати дослідження А. Андрієнко і М. Ромашенко [2] пояснюють морфологію кукурудзи залежно від густоти стояння та ще раз підтверджують, що кукурудза за продуктивністю вибірково до зони обробітку, вегетативного періоду і здатності протистояти посухам. Як і слід було очікувати, при ущільненні насіння кукурудзи в ряду вище оптимального діє посилення конкуренції за основні фактори життя. Вихід зерна з качана знижується в 1,5-1,8 рази через зменшення самого качана, кількості зерна в качані та маси 1000 шт. насіння. Але, як відомо, величина врожаю визначається продуктивністю всіх рослин з одиниці площі поля. У зв'язку з цим наведемо графік, що ілюструє вплив густоти стояння рослин на врожайність для різних за часом вегетації гібридів кукурудзи (рис. 1).

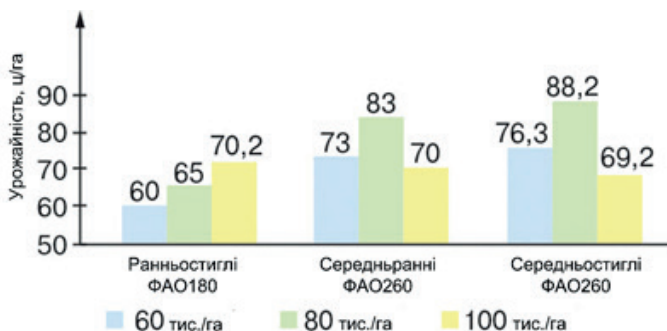

Рис. 1. Врожайність кукурудзи в залежності від густоти стояння рослин і скоростиглості [3]

Таким чином, визначена оптимальна кількість рослин на один гектар для середньоранніх та середньостиглих гібридів (FAO 260-320) становить 80 тис./га, далі нестача світла перешкоджає подальшому збільшенню врожайності, що свідчить про крайню актуальність оптимізації процесів використання природних джерел енергії для формування енергоефективності виробництва продукції сільськогосподарського виробництва. Наведені результати легко пояснюються, бо рівномірний розподіл сонячної енергії, вологи, повітря, поживних речовин створює максимально продуктивне середовище проживання кожній окремій рослині на полі, а оптимальна густота їх стояння – потужний фактор продуктивності всього поля і надійна перешкода розвитку бур'янів.

Тим не менш, стале енергоефективне господарювання потребує не тільки вирішення локальних проблем та недоліків, але й формування сталої технологічної системи, в якій кожен її елемент доповнює один одного без протиріч.

Література:

1. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2015 році. – К.: Міністерство екології та природних ресурсів України, ФОП Грінь Д.С. – 2017. – 308 с.
2. Фадеєв Л.В. Оптимизация размещения растений кукурузы на поле Журнал «Агроном», 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://agronom.com.ua/optymyzatsyya-razmeshhenyya-rastenyj-kukuruzu-na-pole/>
3. Косолап М.П. Система землеробства No-Till / М.П. Косолап, О.П. Кротінов. – Київ, 2011. – 372 с.

ІННОВАЦІЇ У КОСМІЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ЯК ВАЖІЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГРЕСУ

*Запорожець М.О.,
ДВНЗ «Університет банківської справи»*

Україна – країна з дуже сильним потенціалом та можливостями в космічній індустрії. Але через секретність при наявності розвиненої космічної інфраструктури в Україні відбувається технологічна деградація. Повна відсутність розвитку, розробки старих технологій – нічого нового зараз не роблять.

Технологічна база космічної індустрії дуже швидко змінюється у наш час. Технологія повертаючихся сходів розповсюджується зараз дуже швидко. З минулого року у Китаї відкрилося 11 приватних компаній у космічній індустрії. Одна – буде запускати ракету у 2020 році. Зокрема, до 2025 року планується завершити розробку багаторазових суборбітальних ракет-носіїв і здійснити суборбітальний космічний політ [1].

Китай це зрозумів і вже зараз інвестує гроші у космічні проекти. У цій країні дали волю народу взяти участь у даних проектах.

Чому ж у нашій країні підкорення космосу знаходиться під юрисдикцією військових, коли дана галузь при фінансуванні великими корпораціями та інвесторами може значно покращити економічний та політичний стан.

Для початку необхідно оприлюднити максимальну кількість наявної інформації, тому що саме так це відбувається у розвинених країнах. НАСА – публічна організація, яка надає щорічний фінансовий та технологічний звіт. Саме на публічній основі, коли всім відомо що відбувається і як йдуть фінансові потоки, набагато легше розвиватися, ніж коли уся індустрія знаходиться під секретом та юрисдикцією військових.

Найбільш можливий сценарій побудови космодрому в Україні – космодром для одноступеневих ракет. Це важливо, тому що у світі починає розповсюджуватися тенденція використання саме таких ракет, тому що вони вигідні економічно. Це космічні кораблі, які можна використовувати багато разів – вони цілком відправляються до космосу і точно також повертаються. Ракети скидають свої відпрацьовані сходи в океан, щоб стати легше. Але зараз розробили такі сходи, які повертаються на землю, та їх можна використовувати знову. Це, безперечно, потребує дуже великих фінансових затрат, але у перспективі наступні запуски будуть дешевші через повторне використання сходів [2].

Тиждень тому (11/11/2018) американська компанія Rocket Lab запустила одноступеневу ракету [3]. Це далеко не перша компанія у США, яка починає використовувати космодром для комерційної діяльності. Розповсюдження технології йде, тому що це фінансово вигідно.

В Україні для цього є всі можливості. Виробництво одноступеневих ракет-носіїв є, але потребує оптимізації під сучасність для використання у наш час.

Через декілька років буде складно наздогнати інші країни маючи таку космічну інфраструктуру. Технології будуть зовсім іншими. Ми будемо використовувати радянські розробки з падінням сходів за 500 кілометрів, а інші будуть саджати сходи повернення, маючи змогу використовувати їх ще не раз для подальших запусків.

Зараз саме такий момент, коли нам потрібно хоч якось встигнути наздогнати інших. Для цього потрібно взяти вітчизняні розробки, модернізувати їх, застосувати сучасні методи запуску та побудови ракет. Таким чином, ми можемо стати в один ряд з Китаєм та США, маючи свої власні одноступеневі ракети які можна запускати з космодрому зі своєї власної країни.

Політичний статус країни одразу зміниться, тому що усі країни, які мають свій власний «вихід у космос» - це «елітні» країни, і розмовляють з ними також по-іншому.

Рівень кооперації в разі підвищиться, тому що наявність сучасних технологій передбачає кооперацію з розвиненими країнами.

Друга вигода – економічна. Побудова космодрому – не дім побудувати. А це означає, що до даного проекту будуть залучені дочірні індустрії. До цього приєднуються декілька різних галузей індустрії, що позитивно відобразиться на економіці країни. Будуть створюватися нові робочі місця, залучатимуться кваліфікаційні кадри та як результат, це спричинить запобігання відтіку кваліфікаційних спеціалістів закордон. Молодий інженер, або проектувальник ще декілька разів подумає, їхати йому до іншої країни та працювати не за спеціальністю, або ж займатися розвитком космічної галузі, яка потребує таких робітників в Україні. Це в значній мірі спинить робочу міграцію закордон.

Література:

1. Стаття: «Китай відправить до космосу багаторазову космічну ракету» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.segodnya.ua/world/wnews/kitay-otpravil-v-kosmos-mnogorazovuyu-kosmicheskuyu-raketu-1135893.html>

2. Стаття: «Чому так важлива посадка першої сходи ракети SpaceX» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://inosmi.ru/science/20151222/234885980.html>

3. Конкурент SpaceX: Rocket Lab запустила бюджетну вантажну ракету Electron [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://24tv.ua/techno/ru/konkurent_spacex_rocket_lab_zapustila_bjudzhetnuju_gruzovuju_raketu_electron_n1062165

РОЗРОБКА ІНДЕКСУ КРЕАТИВНОСТІ ФІРМИ

Іванова Н.Ю.,

кандидат економічних наук, доцент,

Демура В.Ф., магістр,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Конкурентоспроможність фірми стала визначальним показником її діяльності. Вона оцінюється споживачами, інвесторами, державою. У глобальному індексі конкурентоспроможності, який включає 12 показників, найвищим та найважливішим показником є інноваційність, тобто здатність фірм країни продукувати нові товари та послуги, досі невідомі. Інноваційні продукти роблять фірму більш конкурентоспроможною. В свою чергу, інновації залежать від креативності людей, які їх створюють. Саме за таких людей мають боротися фірми на ринку праці, щоб акумулювати у себе креативний клас.

Поняття креативного класу ввів Річард Флорида. За Флоридою креативний клас, це люди, які зайняті вигадкуванням та створенням нових продуктів, послуг і предметів мистецтва, а також розширенням своїх знань і розв'язання завдань на основі їхньої кваліфікації, навчання та досвіду [1]. Якщо держава хоче мати постійне економічне зростання, що базується на креативній роботі, то необхідно створити креативне середовище, що залучає і утримує креативний клас. Одним з осередків такого середовища є фірми.

Як показали дослідження при наявності методів визначення індексу глобальної креативності, відсутні методи визначення рівня креативності фірми. Крім того, не існує і загальноприйнятої точки зору щодо визначення категорій «креативне підприємство» і «креативний персонал». Вивчення різних формулювань цих понять дозволило авторкам приєднатися до визначень, які надає Крикуненко Д.О. За Крикуненко Д.О. креативним є підприємство, яке розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти або продукцію, обсяг яких у грошовому вираженні становить значну частину загального обсягу продукції або послуг. До основних ознак креативного підприємства можна віднести:

здатність передбачати майбутнє; генерувати креативні ідеї; вміння використовувати свій інноваційний потенціал; наявність колективу творців, інноваторів; постійний зв'язок зі споживачами; адаптації до умов, що змінюються [2].

В свою чергу, креативний персонал – це сукупність трудових ресурсів підприємства, які виробляють нові рішення, сприйнятливі до нових ідей, терплячі до дивацтв, володіють свободою вибору проблеми й зміни напрямку досліджень, мають стимули для творчості та є необхідними для виконання функцій, досягнення цілей діяльності та перспективного розвитку

підприємства [2].

Однак, як зазначають різні дослідники, не можна стверджувати, що креативність підприємства – це сума креативності її співробітників. Креативність має лежати в основі всіх складових роботи компанії. Справжню цінність креативність становить у тому випадку, коли систематизована і піддається управлінню і контролю.

Зазначені вище ознаки креативного підприємства і креативного персоналу корелюють з ознаками креативної економіки, які описав Річард Флорида у своїй книзі «Креативний клас: люди, які змінюють майбутнє». Він стверджує, що основа розвитку креативної економіки базується на принципі 3-х «Т»: технологія, талант і толерантність. Кожен з цих факторів необхідна, але не достатня умова розквіту: щоб забезпечити істинні інновації і стійкий економічний розвиток, необхідна наявність всіх трьох факторів [1]. Правильність ствердження Р. Флориди підтверджуються результатами багатьох досліджень. Першим і найменш дискусійним фактором є технології. Економічна наука вже давно визнала їх ключовим фактором зростання економіки. Що стосується такого фактора як талант, то економісти сходяться на думці, що кваліфіковані, амбітні, освічені люди з підприємницьким талантом сьогодні є основною силою економічного розвитку. І, нарешті, толерантність. Дослідники вже давно стверджують, що різноманіття має велике значення для ефективного функціонування економіки. Мова йдеться не лише про різноманітність галузей і компаній, а і про роль різноманітності людей у забезпеченні процесу інновацій і розвитку міст.

Таким чином, можна стверджувати, що в основу зведеного індексу креативності фірми може бути закладений принцип 3-х «Т» Річарда Флориди.

Зведений індекс креативності має визначатися за допомогою індексу технологій, індексу таланту і індексу толерантності. Індекс технологій передбачає використання передових технологій, устаткування робочих місць, наявності лабораторії ідей тощо. Індекс таланту базується на кількості працівників з вищою освітою, наявності у працівників таланту, бажання створення стартапу і тому подібне. Індекс толерантності, в першу чергу, базується на наявності в компанії елементів дискримінації (за статтю, віком, релігією сексуальною орієнтацією). Для визначення цих індексів була розроблена анкета, яка містить 22 питання. Анкета була апробована на співробітниках двох компаній, одна з яких є мобільною платформою для створення соціальних програм, а друга спеціалізується на наданні послуг в сфері ІТ консалтингу. Аналіз результатів анкетування, визначені індекси креативності, а, також, рекомендації щодо їх покращення, були представлені керівництву компаній і отримали підтвердження щодо їх адекватності, об'єктивності і доцільності використання.

Література:

1. Люди, которые создают будущее / Ричард Флорида; пер. С англ.. Н. Яценюк. – М.: Манн, Иванов и Фебер, 2016. – 384 с.
2. Крикуненко Д.О. Управління процесом формування креативності персоналу як фактора інноваційного розвитку підприємства / Д.О. Крикуненко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. - №4. – с.с. 209-216.

TRANSFORMATION TRENDS OF THE HIGHER EDUCATION AT THE MODERN CONDITIONS

Kucherenko D.G.,

*Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Ukrainian State Employment Service Training Institute*

Universities are the main generators, drives and distributors of knowledge, information, experience and cultural wealth and today they become the key public institution in modern conditions. Evidence of their significant role in the modern social progress is, in particular, confirmed by western scholars of the existence of close interconnectivity between the development of universities and the economic growth of countries. It is no coincidence that those countries that recognized the priority of the development of university education were able to move on to the development of an innovative economy, which for a long time provided them with high competitive positions in world markets.

But all the components of the transformation of higher education in Ukraine face a range of problems, as concrete as economic ones, and general civilizations. First of all, it is the growing internationalization of educational activities. The emergence of international forms of organization and financing of education, increasing the need to address the problems of standardization of education, determine the need to ensure and improve the quality of educational services in the face of growing openness of the economies of countries, the increasingly free movement of people, capital and goods between countries.

Consequently, global competition intensifies, which is why the national educational system of any country should be oriented not only to train qualified personnel for the development of its economy, but to train personnel who, along with this important goal, will also ensure the competitiveness of its economy in today's global environments. The analysis of the tendencies of financing higher education in the EU makes it possible to state that the EU countries use different financing strategies for higher education, but do not have a universal mechanism for this. The funding of higher education institutions depends on both the quantitative (number

of students) and the qualitative (number of credits, diplomas issued) indicators. There is a tendency to allocate public funds to higher educational institutions based on learning outcomes, as well as the tendency to combine different funding instruments.

Today, a significant amount of funding on the higher education system is based on market mechanisms: state resources are directed for the support of students rather than transferred directly to universities, as it is happening now in almost all countries of the world. In modern conditions, more and more countries are introducing a new type of financing for higher education - student loans. Recently, a rapid increase in the number of students became an overwhelming burden for the budgets of those countries where higher education in public universities was traditionally free or cheap. More and more countries begin to decrease budget funding. Providing educational credits, along with studying at their own expense, should prevent the transformation of higher education into the exclusive privilege of the rich sector in society. However, world experience suggests that such a way does not always give the desired results [2, c.132].

Although no country fully applies this type of financing, different tools may be used in the implementation of this approach:

- scholarships and grants. Most countries and universities offer financial assistance that does not need to be reimbursed, based on needs or scholarships for educational achievements;
- student loans. Student credits (loans) exist in different forms more than in 60 countries. A large number of HEIs arranges and finances student loans;
- Human capital contracts are offered by private firms and differ from student loans.

The Student Participant agrees to repay a part of his/her income to investors who have a share of the student equity capital after graduation. Human capital contracts exist on a pilot basis in Chile, Colombia, Germany and the United States;

Among the six countries in the world, Bulgaria and Hungary have introduced the form of vouchers in higher education. Students receive the right to study at universities of their choice;

Education savings accounts. Savings accounts on education (sometimes called «Individual Learning Accounts»), aimed at encouraging families or individuals to save on higher education. The state (in Belgium (Flanders), the Netherlands, Spain, Sweden, Scotland and Wales) encourages families to put money on their children's savings accounts, offering either tax benefits or donations, such accounts are used for professional training purposes, employees and employers are encouraged to open accounts and use money for their further education [1].

Employers are the source of funds for the implementation and dissemination of lifelong education and continuing training of the workforce. Thus, the world's leading universities are private, they create trust funds - endowments, which accumulate donations from sponsors and patrons, invest profitable and use profits

according to their academic needs. In the fierce struggle for sponsorship, Western universities defend their reputation, improve educational programs, and build profitable partnerships with businesses. the prevalence of an entrant abroad fully justifies itself: universities decide on themselves what specialties are demand and purposefully use sponsorship money. As a rule, the main part of contributions from endowment funds is one-time donations from individuals or corporations: a philanthropist can create a separate fund for financing a particular direction, program or scholarship.

Thus, the country needs to create the necessary socio-economic conditions for more efficient use of budget funds. It is unlikely that the budget funds will cover all the prospective directions of development of the system of higher education. The state must fulfill all the conditions for legislative improvement and facilitate the implementation of the use of alternative sources of funding for these areas, on which the future economic development depends. The developed countries of Europe currently offer many educational programs that promote the development of not only all parts of national education and training systems, but also the development of national business structures.

Therefore, the special significance in our time, the significant need for additional funds for the improvement of the educational system is cooperation with enterprises – potential employers and international funds, foreign higher educational institutions.

The most striking example of business collaboration and universities Government regulation measures should focus on creating a multi-channel financing system based on the expansion of the list of extrabudgetary sources, including the attraction of charity funds, which could be a promising direction for financing higher education institutions and a significant increase in investment for the provision of the scientific and educational process. Considering that the structure of investment in the field of higher education of Ukraine can be considered ineffective, at the national level it is proposed to develop measures to stimulate business structures to increase investment in the process of training specialists for specific industries and conducting research work, by optimizing the structure of costs of business -structures and acceleration of cash flow.

Globalization has become an effective factor in the development of civilization, economics and education. In a globalized environment, innovation and the development of the competitiveness of the economy can only be sustained if there is a high quality education system and a high quality of human capital. The overcoming of artificial obstacles and the destruction of autarkic systems in the information society is just a matter of time. Higher education can no longer be limited to the training of specialists for a local or national labor market. In fact, for the students, the whole world is open, and therefore the need to ensure their competitiveness is becoming a strategic task for all universities.

References:

1. Kucherenko D. Priorities of formation of Ukrainian market of the education throughout life // Modern Science — Moderní věda. — Praha. — Česká republika, Nemoros. — 2016. — № 6. — P. 35-42.
2. Monitoring the integration of the Ukrainian higher education system into the European Higher Education Area: monitoring research: analyte. report / International Foundation Research Foundation education policy; per community Ed. T. V. Finikova, A. I. Sharova, Kiev: Tacson, 2014. -144 p.
3. Pavlenko A.F. Trends in Development and Quality Assurance in Higher Education / A.F. Pavlenko // Higher Education: Ways of Development and Quality Assurance. - Kiev: KNEU, 2010. - P. 24-40.

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОДИН ІЗ ЕТАПІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

*Каськів В.І., кандидат технічних наук, доцент,
Усиченко О.Ю., кандидат технічних наук, доцент,
Чечуга О.С., кандидат технічних наук, доцент,
Національний транспортний університет*

Якісне кадрове забезпечення одна із складових запоруки успішної справи, зокрема й економічного розвитку держави в цілому.

На теперішній час в будівництві загалом і в дорожнім будівництві, зокрема, відчувається брак кадрів із відповідним фахом.

У Національному транспортному університеті на факультеті транспортного будівництва, випускова кафедра транспортного будівництва та управління майном, здійснює підготовку кадрів для дорожньої галузі. Для забезпечення якісного подання матеріалу та безпосереднього зв'язку студентів із виробництвом до читання лекцій залучаються провідні фахівці галузі. Причому люди, які займають або займали керівні посади і володіють найновішою й повною інформацією про стан справ у відповідному секторі господарювання. Це зокрема представники Укравтодору, ДерждорНДІ імені М.П. Шульгіна, ДП «Центр науково-технічного супроводу дорожніх робіт та сертифікації дорожньої продукції», директори фірм тощо. Студенти спочатку в аудиторії, а потім під їх керівництвом на виробництві засвоюють перші професійні навички. Як показують результати моніторингу працевлаштування випускників за цією спеціальністю, зразу ж або через декілька років молоді люди уже займають керівні посади середньої ланки.

Також на факультеті розширюється перелік спеціальностей за якими

ведеться підготовка студентів. Зокрема, уже як два роки проводиться підготовка спеціалістів за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньо-професійною програмою «Підприємництво в сфері управління нерухомим майном».

Одним із напрямків підготовки студентів за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», фахівці кафедри бачать у наданні практичних навиків, зокрема таких як створення власної справи.

Після загальних теоретичних викладок, на практичних заняттях пропонуються сфери інтересів, далі, з метою розуміння загального стану справ у цій сфері, студенти проводять моніторинг, аналіз, заповнюють спеціально розроблені анкети. На основі своїх досліджень і теоретичних узагальнень вони складають бізнес-план намагаючись, по можливості, максимально повно обґрунтувати основну мету своєї підприємницької діяльності; дати короткий опис цієї діяльності і характеристику товару або послуги, їх якості; виконати дослідження ринку; обґрунтувати ефективність підприємства на основі оцінки витрат, цін і очікуваного прибутку.

Наступним етапом є можливий пошук інвестора та реєстрація власної справи.

Із цією метою на практичних заняттях студенти мають змогу через он-лайн сервіс «Он-лайн будинок юстиції» ознайомитись із всіма етапами реєстрації фізичної особи – підприємця.

Перший етап це отримання (хто бажає) цифрового електронного підпису (ЕЦП) або ознайомлення з процедурою його отримання.

Існує два основних способи отримання ЕЦП: безоплатний і платний.

Безоплатно можна отримати ЕЦП в акредитованому центрі сертифікації ключів Інформаційно-довідкового департаменту Державної фіскальної служби. Із цією метою потрібно:

- зібрати документи;
- прийти в Центр з документами та чистим носієм інформації (флеш-пам'ять чи диск DVD-R);
- за допомогою фахівців згенерувати ключі та записати їх на носій.

Ще один варіант, оскільки усі викладачі і студенти є клієнтами Приватбанку, можна отримати ЕЦП через систему Приват24. Це також є однією із тем практичних занять.

Слід відмітити, що теоретичні викладки не залишились тільки теоретичним матеріалом. Набутий досвід студенти уже реалізували на практиці. Разом із випускниками факультету вони організували спочатку невеличку кав'ярню, а через рік у них уже мережа мінікав'ярень на автобусних зупинках у різних районах міста Києва.

Звичайно, це тільки невеличкий крок до великого бізнесу, але цей крок, на нашу думку, значний і успішний, що вселяє надію у правильний підхід до підготовки майбутніх кадрів.

Література:

1. Закон України Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань
2. <https://online.minjust.gov.ua/registration-fiz>
3. https://acskidd.gov.ua/r_kor
4. https://ca.informjust.ua/physical_py

КЛАСИФІКАЦІЯ ХАРАКТЕРУ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ АГРОПІДПРИЄМСТВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*Кобченко М.Ю., аспірант,
Полтавська державна аграрна академія*

Визначальним показником сучасного використання земель є динаміка вмісту гумусу. Дана інформація міститься у агрохімічних паспортах під час здійснення ґрунтових обмежень і суттєво впливає на вивчення явищ, які відбуваються у родючому шарі ґрунту.

В якості показника, що відображає цілеспрямованість сільсько-господарського землекористування, визначено прибуток на 1 га угідь для оцінки сільськогосподарської активності загалом, та на 1 га ріллі – для оцінки ефективності рослинницької галузі.

Наведену систему показників використано для вивчення впливу підходів до землекористування сільськогосподарських підприємств Полтавської області, зокрема екологічного фактору на кінцеві результати діяльності аграрного підприємства [1, 2].

Полтавська область характеризується високим рівнем сільсько-господарського освоєння (близько 75 %) та специфікою розміщення у 3 природно - сільськогосподарських зонах, що відповідає розвитку сільськогосподарської галузі.

Середньорічні втрати гумусу в Полтавській області сягають 1,44 млн т за умови загальної маси ґрунту у шарі 0-30 см – 3600 т/га. Зміни вмісту гумусу в ґрунтах області за 30-ти річний період були в межах від 0,3 до 27%. Найбільше вміст гумусу зменшився у Чутівському, Карлівському, Диканському, Новосанжарському районах – 1,46; 1,27; 1,05; 1,04 % відповідно. Так, значна частина чорноземів перейшла від категорії з високим вмістом гумусу до підвищеного.

Щодо економічних результатів, то за підсумками 2014 року загальний експорт продукції господарств Полтавської області та продуктів переробки склав 536,3 млн. дол., що становить 25,2% загального експорту регіону. Обсяги

експорту продукції АПК в 3,7 рази перевищили обсяги її імпорту. У товарній структурі експорту пріоритетним були продукти рослинного походження – 43,4% (232,7 млн. дол.), з яких 38,4% становили зернові культури.

У системі агроекологічних умов, яких необхідно дотримуватися у виробничій програмі сільськогосподарського підприємства, ключове місце займає умова дотримання позитивного балансу гумусу. Рівень гумусу в ґрунтах впливає на формування врожаїв сільськогосподарських культур, причому чим менші його запаси, тим більшою є ефективність. Проте, варто зазначити, що витрати органічної речовини (гумусу) є не регульованим параметром, тобто його споживання регулюється рослинами в залежності від наявних агрокліматичних умов. В своїй діяльності сільськогосподарське підприємство спроможне тільки регулювати загальне співвідношення процесів утворення та споживання гумусу. Тому в даному випадку витрати гумусу будемо сприймати як процес, що супроводжує той чи інший характер землекористування, а планований прибуток є регульованою величиною.

З використанням статистичних даних про витрати гумусу на 1 га та прибуток на 1 га сільськогосподарських угідь за адміністративно-територіальними одиницями здійснимо класифікацію характеру землекористування господарників Полтавської області (рис. 1).

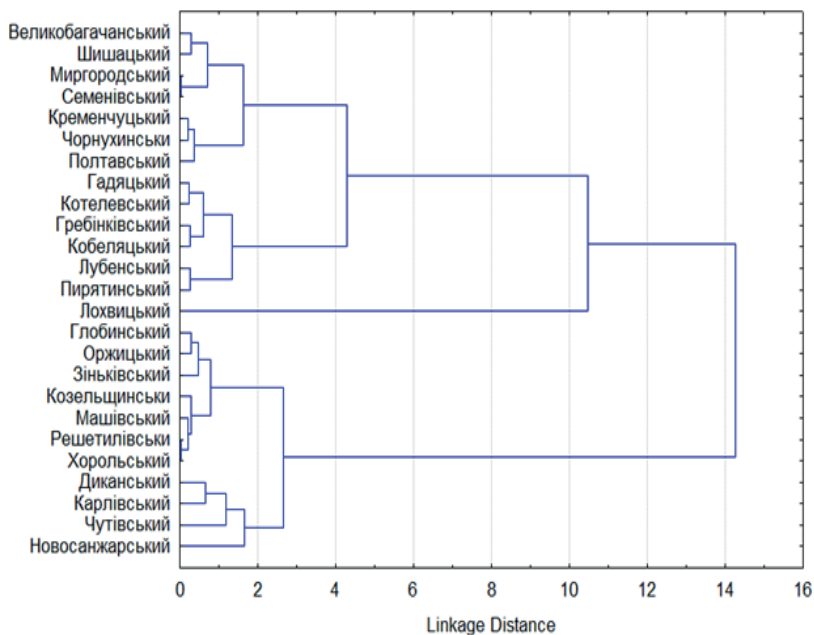

Рис. 1. Дендрограма класифікації характеру землекористування агропідприємств Полтавської області

Найбільш схожими типами землекористування, тобто витратою гумусу при отриманні планованих прибутків, характеризуються підприємства Миргородського та Семенівського районів в першому випадку, та Решетилівського і Хорольського районів – в другому випадку. Найбільшу розбіжність у характері землекористування має Лохвицький район, що, в більшій мірі, є відображенням спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

Таким чином, ефективне землекористування передбачає виробництво і рослинницької, і тваринницької продукції.

Література:

1. Купинец Л. Е. Методология формирования комплексной оценки эффектов и эффективности создания органического производства / Л. Е. Купинец // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир : «Полісся», 2013. – С.61–66.

2. Легеза Д. Г. Модель органічного виробництва продукції у сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / Д. Г. Легеза. – Режим доступу : http://mev-hnu.at.ua/load/mizhnarodna_naukovo_praktichna_internet_konferencija/8_shljakhi_pidvishhennja_konkurentospromozhnosti_vitchiznjanikh_pidpriemstv/9-1-0-35.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Ковальчук Ю.Д., аспірант,

*Харківський навчально-науковий інститут Державного вищого
навчального закладу «Університет банківської справи»*

Інтенсивне формування ринку, динамічний характер конкурентного середовища характеризує сучасний етап розвитку економіки України, а з 1 грудня 2018 року стартує перший етап лібералізації ринку електроенергії, що вимагає докорінної зміни підходів до управління фінансами такого суб'єкта ринкових відносин, як підприємства та обумовлює необхідність проведення ґрунтовних досліджень у всіх сферах народного господарства, зокрема і в транспорті. Економічна криза та дефіцит енергоресурсів обумовлюють безпосередній вплив на динаміку розвитку транспортної галузі в цілому та окремих її систем, зокрема залізничного транспорту.

Залізничний транспорт займає домінуюче місце в транспортному комплексі України. Здійснюючи великі обсяги перевезень (52,1% вантажообігу та

38,6% пасажирообігу країни), залізничний транспорт, природно, є одним з великих і стабільних споживачів паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР) та технологічною ланкою в ланцюзі виробництва, передачі і споживання електроенергії. Питома вага електроенергії в енергобалансі залізниць за минулі 20 років зросла до 70,5% і прогнозується зростання до 84% в 2020 році [1].

Формування конкурентного економічного середовища, в якому функціонує підприємство, обумовлює необхідність прискореної адаптації його функціонально-структурної організації до сучасних умов конкретних суб'єктів ринкових відносин, з якими пов'язана діяльність підприємства, що забезпечується впровадженням ефективної системи управління фінансами.

Оскільки значна частина обсягу залізничних перевезень здійснюється на електричній тязі (91,5 %), а транзит електроенергії від енергосистем для живлення сторонніх споживачів з використанням залізничних електромереж і підстанцій складає 59,9 %, то важливим є розвиток енергетичного сектора залізниць в напрямку підвищення енергоефективності та ресурсозбереження систем тягового і зовнішнього електропостачання [2].

Проблема підвищення енергоефективності електротягових мереж і ресурсозберігаючих технологій їх експлуатації для реалізації енергооптимального процесу перевезень залізниць завжди перебувала в центрі уваги галузевої науки. Дивлячись на не значну кількість наукових розробок вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, присвячених проблемам дослідження управління фінансами підприємств транспортної галузі, слід відзначити, що багато питань ще є нерозв'язаними і залишаються актуальними.

В першу чергу, це стосується забезпечення відповідного рівня транспортної галузі та розвитку системи управління фінансами саме в енергозберігаючому аспекті. Необхідність підвищення ефективності управління фінансами підприємств транспортної галузі потребує відповідних досліджень та розробки стратегії враховуючи енергозбереження, що дозволило б покращити фінансові показники. При цьому проблеми ефективності управління мають розглядатися у контексті особливостей залізничного транспорту.

Проект Енергетичної стратегії України передбачає реформування енергетичного сектору країни, зокрема, перехід до конкурентної моделі організації ринку електроенергії, що зумовлює необхідність розвитку теоретичних засад і розроблення науково-практичних рекомендацій щодо ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств.

Функціонування енергетичних підприємств в умовах економічної і політичної кризи, надзвичайних заходів в енергетиці, блокування поставок вугілля стимулює їх до пошуку засобів нівелювання загроз зовнішнього середовища. Впровадження конкурентної моделі ринку електричної енергії, який почне повномасштабне функціонування з 01.07.2017 року, спричинить

появу нової системи економічних відносин між виробниками електроенергії, що обумовлює необхідність переосмислення наявних небезпек та аналізу нових можливих загроз економічній безпеці енергетичних підприємств. Це зумовлює необхідність розвитку теоретичних засад і розроблення науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки енергетичних підприємств.

Процеси видобутку, перетворення, транспортування та споживання будь-якого енергетичного ресурсу пов'язані з витратами трудових ресурсів на них. На цьому шляху сам енергетичний ресурс зазнає ряд змін, а такі зміни в більшості випадків супроводжуються втратами. Внаслідок чого ефективність потоку первинної енергії знижується.

Надзвичайно важливим в енерговикористанні є поняття енергоефективності. Енергоефективність передбачає мінімізацію витрат енергетичного ресурсу (первинного, вторинного) при одержанні такого ж самого корисного ефекту. Частково внаслідок науково-технічного прогресу питоме енергоспоживання приладів та обладнання зменшується, створюються більш ефективні технології, одночасно при цьому постійно зростають існуючі потреби та з'являються інші (нові прилади та пристрої), що в свою чергу призводить до неухильного зростання рівня енергоспоживання [2]. У випадку перетворення енергетичного ресурсу у форму кінцевого споживання, енергоефективність визначається як мінімізація втрат енергії на всіх етапах перетворення та транспортування.

Отже, зараз у світі спостерігаються дві протилежні тенденції, що мають відношення до енергоспоживання. Перша обумовлена принципом мінімізації витрат паливно-енергетичних ресурсів, праці та капіталу при забезпеченні оптимального рівня кінцевого споживання. Друга тенденція, впливає з ідеології економічного зростання, збільшення обсягів і видів кінцевого споживання.

Провідні країни світу (США, Японія, Канада, країни ЄС) широко впроваджують моделі стійкої енергетики із залученням нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії з мінімізованим негативним впливом на довкілля, здійсненням демонополізації не тільки виробництва, а й постачання та споживання енергії.

Таким чином, рішення про проведення дослідження енергоефективності транспортної галузі в Україні є досить обґрунтованим та бажаним, особливо при розгляді нових енергетичних реформ в країні.

Література:

1. Базюк Т.М. Оптимізація режимів споживання активним споживачем з електричної мережі електропостачання/ Т.М. Базюк, І.В. Притискач // Енергетика. – 2014.-№1. – С.95-100.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/eete_2014_1_16.

2. Доманський І. В. Системний аналіз зовнішнього електропостачання тягових підстанцій залізниць / І. В. Доманський // Електротехніка і електромеханіка. - 2013. - № 3. - С. 54-63.[Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/elem_2013_3_12.

СЕРВІСИ НА ОСНОВІ ВІДКРИТИХ ДАНИХ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Ковбаско О.М.,

кандидат технічних наук, доцент,

Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Підвищення ефективності публічного управління в умовах цифрового світу не можливе без його реформування на основі сучасних цифрових технологій, переходу від «електронного урядування» до «цифрового уряду». Останнє має на увазі «повне переведення публічних послуг в цифровий формат від звернення за цими послугами до їх виконання та досягнення такого положення справ, коли відомчі процеси спираються переважно на дані, а не документи» [1, с.5]. Створюючи архітектуру «цифрового уряду», передові країни посилюють увагу до питань, пов'язаних з даними: формуються єдині державні бази даних, доступні для спільного використання у державному секторі (Данія, Нідерланди, Великобританія), національні інформаційні інфраструктури доповнюються наборами даних недержавних організацій для спільного використання державними, комерційними і некомерційними організаціями, в урядах призначаються директори за даними (США, Франція, Великобританія), реалізується політика відкритих даних.

Відкриті дані – це дані, представлені в машиночитаних форматах і придатні для повторного використання без будь-якого контролю з боку публікатора. Зазвичай це досягається за рахунок використання відкритих ліцензій, якими супроводжуються набори відкритих даних [2]. У формі відкритих даних оприлюднюється більшість державних даних, окрім конфіденційної та таємної інформації. У Міжнародній хартії відкритих даних викладено основні принципи відкриття державних даних: відкриття даних за замовчуванням, якість та кількість, використання всіма, опублікування даних для підвищення ефективності управління, опублікування даних для розвитку інновацій [3].

Представлення даних публічних органів на умовах відкритості, надання доступу до них через інтерфейси програмування додатків (API) дозволяє багатократно використовувати дані за допомогою програмного забезпечення

(сервісів) для роботи з ними.

На сьогодні в Україні на основі відкритих даних реалізовано декілька десятків сервісів, у переважній більшості суспільно-значущого (антикорупційного) або комерційного спрямування. Разом з тим приклади розробки сервісів для роботи з відкритими даними для потреб органів публічного управління є поодинокими.

Важливими перевагами використання сервісів на основі відкритих даних (СОВД) як інструменту роботи публічних органів влади є можливості:

- спільної обробки наборів даних різних відомств, що містять первинну інформацію;
- підключення до обробки з наборами даних публічних органів відкритих даних (наприклад, геопросторових, великих даних) інших організацій;
- використання сервісів, вже розроблених комерційними і неприбутковими організаціями на основі відкритих даних;
- залучення для розробки сервісів стартап-проектів.

Сервіси на основі відкритих даних можуть застосовуватися для вирішення багатьох завдань публічного управління.

Використовуючи зібрані різними відомствами дані на центральному, регіональному і муніципальному рівнях та «хмарні технології» їх обробки, СОВД дозволяють створювати цифрові публічні послуги. При цьому міжвідомчі операції здійснюються шляхом прямого і безпечного доступу до відомчих даних, без використання документів в електронній формі. У результаті забезпечується не тільки підвищення якості публічних послуг, а й звільнення співробітників державних органів від повторюваних операцій і рутинних завдань і більш ефективне використання даних.

Завдяки можливості аналізу великої кількості первинної інформації щодо певних процесів, об'єктів, явищ публічного управління, яка зберігається у державних базах даних та базах даних недержавних організацій, відповідні сервіси дозволяють покращити якість аналітичної роботи для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

СОВД, що здійснюють агрегацію і аналіз даних з різних джерел, у т.ч. недержавних організацій, та використовують їх у прогностичних моделях допомагають отримати глибше розуміння тенденцій та взаємозв'язку певних соціально-економічних процесів і явищ для прийняття стратегічних рішень в державному управлінні.

СОВД, за рахунок використання геопросторових даних та великих даних з різних джерел, допомагають скоординувати роботу різних служб на муніципальному та регіональному рівнях, організувати взаємодію державних установ у надзвичайних ситуаціях.

Використання прямого доступу до відомчих даних, що містять первинну інформацію, а також даних з інших джерел дозволяє значно підвищити якість виконання контрольних функцій та достовірність державної статистичної

інформації.

Сервіси з представлення інформації з відкритих баз даних відповідно до запитів громадян та бізнесу є важливим каналом комунікації публічних органів з громадянами і бізнесом.

СОВД для вирішення завдань публічного управління можна класифікувати:

- за типом обробки інформації (пошукові, аналітичні, статистичні, агрегування);
- за джерелами даних (реєстри, бази даних, геопросторові дані, великі дані);
- способом відображення інформації (звіти у графічному, табличному або картографічному представленні, картографічна візуалізація даних, картографічна візуалізація звітів);
- за режимами відображення (за певний період або на певну дату, у режимі реального часу).

Однією з важливих передумов реалізації сервісів на основі відкритих даних є забезпечення якості даних (повноти, структурованості, чистоти), підтримка їх в актуальному стані.

Досягнення економічної ефективності реалізації СОВД пов'язано з розробкою стандартизованих рішень для використання на муніципальному, регіональному рівнях, для виконання типових завдань у роботі центральних органів влади; співфінансуванням спільних проєктів (програм), спрямованих на розвиток СОВД, з державними, міжнародними, громадськими організаціями (фондами); залученням до реалізації СОВД стартап-проєктів.

Серед факторів, що ускладнюють створення СОВД для вирішення завдань публічного управління в Україні і потребують вирішення на державному рівні слід відзначити такі [2,3]: відсутність національної концепції розвитку відкритих даних та єдиного реєстру наборів даних; відсутність єдиного підходу до збору, зберігання та управління державними даними в електронній формі; відсутність інфраструктури збереження даних; недостатній рівень підготовки персоналу органів публічної влади для роботи із відкритими даними; недостатнє фінансування.

Розвиток сервісів на основі відкритих даних є важливим інструментом підвищення ефективності публічного управління. Завдяки використанню сучасних цифрових технологій СОВД допомагають реалізувати в діяльності органів публічного управління цифровий формат публічних послуг для громадян та бізнесу з повною автоматизацією адміністративних процесів; забезпечити новий рівень якості інформаційного забезпечення процесів прийняття рішень, стратегічного планування, координації та контролю, статистичного обліку; створити нові канали комунікації з громадянами і бізнесом.

Література:

1. Цифровое правительство 2020 перспективы для России [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.iis.ru/docs/DigitalGovernmentRussia2020RUS.pdf>
2. Клімушин П.С., Спасібов Д.В. Інноваційні сервіси відкритих даних для забезпечення ефективного функціонування е-уряду// Актуальні проблеми державного управління. –2017. – №1(51). – С.1-8
3. G8 Open Data Charter and Technical Annex [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.gov.uk/government/publications/open-data-charter/g8-open-data-charter-and-technical-annex>
4. Газін А. Екосистема відкритих даних в Україні: рекомендації щодо впровадження політики [Електронний ресурс]. – URL: http://texty.org.ua/pdf/open_data_policy.pdf

ОЦІНКА ТА МІНІМІЗАЦІЯ РИЗИКІВ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЕКОНОМІКО-ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Козарчук І.А.,

кандидат технічних наук, доцент,

Кватадзе А.І.,

*аспірант кафедри транспортного будівництва та управління майном,
Національний транспортний університет*

На фоні економіко-політичної нестабільності ймовірність виникнення ризикових ситуацій значно зростає, що підтверджується даними про зростання рівня збитковості підприємств промисловості [4]. Тому для підприємництва в Україні особливо актуальною є необхідність вивчення методів оцінки ризиків та шляхів їх мінімізації.

Під ризиком прийнято розуміти імовірність (загрозу) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів чи появи додаткових витрат у результаті здійснення певної виробничої і фінансової діяльності.

Фактори, що визначають рівень ризикованості підприємницької діяльності, можна розділити на зовнішні та внутрішні [1, 2, 4, 5, 7]. До зовнішніх належать: мінливість і суперечливість законодавства; непослідовність державної економічної політики; нестабільність політичних, соціальних та економічних умов; непередбачена зміна кон'юнктури ринку; корупція, рекет; поява нових технологій; стихійні сили тощо. До внутрішніх факторів належать: вихід з ладу техніки; непередбачені зміни у внутрішньогосподарських відносинах; недостатність бізнес-інформації; відсутність служби маркетингу; відсутність

механізму мотивації персоналу; недостатня компетентність кадрів; труднощі з одержанням матеріалів, кредитів; помилки при прийнятті рішень тощо.

Процес управління ризиками передбачає якісний аналіз, кількісну оцінку та методи впливу на зниження рівня (повне усунення) ризику.

Якісний аналіз полягає у визначенні факторів ризику і робіт, при виконанні яких він виникає. Це комплексний аналіз різних форм звітності підприємств та експертне опитування фахівців.

Кількісна оцінка полягає у встановленні взаємозв'язку між факторами ризику та основними результатами операційної діяльності підприємства і визначенні значення ризику за допомогою статистичних, розрахунково-аналітичних методів, методів експертних оцінок тощо [4].

Статистичні методи полягають у вивченні статистики втрат і прибутку на даному чи аналогічному підприємстві. Тобто кількісна оцінка підприємницького ризику здійснюється за допомогою методів математичної статистики та теорії ймовірності. Однак статистичні методи непридатні, якщо об'єкт дослідження – нова компанія.

Якщо використання статистичних методів неможливе (наприклад, через відсутність достовірної інформації), застосовуються методи, які ґрунтуються на використанні досвіду й інтуїції фахівців-експертів, тобто евристичні або методи експертної оцінки.

Згідно з розрахунково-аналітичними методами витрати за кожним напрямом діяльності, а також за окремими її елементами мають різний ступінь ризику. Наприклад, ступінь ризику за витратами, пов'язаними з придбанням сировини, буде вищим, ніж за витратами на зарплату.

В абсолютних величинах ризик визначається як величина можливих втрат в матеріальному або вартісному вимірі. У відносних величинах виразі ризик визначається у відсотках шляхом ділення величини можливих втрат на показник фінансового стану підприємства (вартість майна, поточні витрати, капіталовкладення або очікуваний прибуток). Оскільки ризик є ймовірнісною випадковою категорією, він характеризується не тільки величиною, але і ймовірністю того, що він досягне цієї величини.

Найбільш розповсюдженими методами оцінки ризику є [2, 5]:

1. Метод коригування норми дисконту, суть якого полягає у приведенні потоків майбутніх платежів до теперішнього моменту часу.

2. Метод достовірних еквівалентів (коефіцієнтів імовірності), який полягає у встановленні коефіцієнтів імовірності, адекватних кожному виду ризику та зниженні очікуваних надходжень фінансових ресурсів на їх величину.

3. Аналіз чутливості. Є ілюстрацією впливу окремих вихідних факторів на кінцевий результат діяльності підприємства.

4. Метод сценаріїв передбачає прогнозування експертами декількох можливих варіантів розвитку ситуації і пов'язаної з цим динаміки основних показників проекту. Відповідно до зроблених припущень здійснюється

переоцінка вартості проекту для песимістичного й оптимістичного варіантів [5].

5. Метод дерева рішень використовується, коли прийняті в певний момент управлінські рішення залежать від рішень, прийнятих раніше, і, в свою чергу, визначають сценарії подальшого розвитку подій.

6. Метод Монте-Карло (імітаційне моделювання) базується на економіко-статистичних методах та теорії ігор.

Зниження ризику передбачає зменшення розмірів можливого збитку чи імовірності настання несприятливих подій. До найпоширеніших методів зниження чи нейтралізації ризиків належать такі: ухилення від ризику, застосування запобіжних заходів, компенсація ризику, локалізація, диверсифікація ризику, хеджування, збір додаткової інформації, бізнес-планування, підбір персоналу підприємницької організації тощо.

Уникнення ризиків є найбільш ефективним способом їхньої профілактики. Воно полягає в розробці таких заходів, які повністю виключають конкретний вид підприємницького ризику [4]. Запобіжні механізми управління рівнем ризикованості: вдосконалення системи управління оборотними коштами; скорочення переліку форс-мажорних обставин у контрактах з контрагентами; забезпечення компенсації можливих фінансових втрат за рахунок системи штрафних санкцій, обумовлених відповідними контрактами тощо [5].

Якщо фірма володіє значними фінансовими ресурсами, вона може застосувати диверсифікацію – розподіл капіталовкладень між різними проектами, розподіл збуту і поставок продукції, розподіл видів діяльності та зон господарювання, розподіл відповідальності між учасниками виробництва, розподіл ризику у часі тощо [5]. Успішна диверсифікація робить бізнес підприємства збалансованішим, нівелює ризики і вирівнює сезонні коливання продажу, що дає змогу підприємству бути стійким навіть у кризових ситуаціях.

Організаційними методами зниження ризику є: мінімізація збитків; передача контролю за ризиком; розподіл ризику між учасниками проекту; прогнозування тенденцій ринкової кон'юнктури із залученням експертів і консультантів; контроль або опанування ризиком [2, 3, 4].

До економічних методів зниження підприємницького ризику належать: створення резервного фонду (фонду ризику); страховий запас коштів; розробка і впровадження системи штрафних санкцій; страхування ризику (передача ризиків страхової компанії).

Найбільш розповсюдженими способами зменшення ризику є хеджування та страхування [2, 7].

Отже, ризик є невід'ємною частиною підприємництва. Тому його слід враховувати при плануванні діяльності підприємства. Створенню ефективної системи управління ризиками повинна приділятися велика увага як на рівні підприємств, так і на рівні держави при здійсненні та регулюванні економічної діяльності. Це є запорукою стабільності функціонування підприємництва,

особливо в умовах економіко-політичної нестабільності. Позитив ризику проявляється в тому, що наявність фактора ризику є стимулом до раціонального використання виробничих ресурсів, змушує підприємців ретельно аналізувати рентабельність діяльності, підбирати кваліфіковані кадри. Диверсифікація, хеджування та страхування є досить ефективними методами профілактики ризиків у підприємницькій діяльності.

Література:

1. Варналій З.С. Основи підприємництва. / З.С. Варналій – Київ: Знання-Прес, 2002. – 239 с.
2. Васильців Т.Г. Бізнес-планування. / Т.Г. Васильців, Я.Д. Качмарик, В.І. Блонська, Р.Л. Лупак. – Київ: Знання, 2013. – 173 с.
3. Гой І.В. Підприємництво. / І.В. Гой, Т.П. Смелянська. – Київ: «Центр учбової літератури», 2013. – 368 с.
4. Донець Л.І., Романенко Н.Г. Основи підприємництва. / Л.І. Донець, Н.Г. Романенко. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 320 с.
5. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку / В.В. Зянько. – Вінниця: УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2008. – 397 с.
6. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер. – Москва: Прогресс, 1990. – 736 с.
7. Мельников А.М. Основи організації бізнесу / за ред. А.М. Мельникова. – Київ: «Центр учбової літератури», 2013. – 200 с.

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Кривко А.Ф.,

Київський національний торговельно-економічний університет

Розвиток ринкових відносин в Україні, великий спектр напрямів і форм здійснення фінансово-господарської діяльності, збільшення впливу зовнішніх чинників з урахуванням інтеграції у світову економіку обумовили підвищений рівень відповідальності за забезпечення стійкого функціонування підприємств.

Невизначеність і мінливість внутрішнього та зовнішнього середовища, обмеженість ресурсів і капіталу, збільшення частоти та обсягів витрат при здійсненні господарської діяльності вимагають теоретичного розгляду питань ризику, менеджменту ризику підприємства. Багатогранність форм прояву ризику, неможливість абсолютного уникнення його ймовірності, відсутність універсальних засобів мінімізації ризику та втрат – це чинники,

які підвищують актуальність і практичний інтерес до вивчення проблеми організації управління ризиків на підприємстві [1, с. 71].

Управління ризиками – це частина діяльності керівника організації, спрямована на її економічний захист від небажаних свідомих або випадкових обставин, що наносять шкоди її діяльності.

Мета управління ризиками – виявляти, аналізувати і впливати на всі ризики, з якими стикається організація, з позиції використання сприятливих можливостей для збільшення вартості її активів.

Найпоширенішими в теорії управління ризиком є статистичний метод, метод використання аналогій, експертні методи, метод аналізу доречності витрат [2, с. 117].

Аналіз численних визначень ризику дозволяє виявити основні моменти, що є характерними для ризикової ситуації, такі як:

- випадковий характер події, який визначає, який з можливих результатів реалізується на практиці;
- наявність альтернативних рішень;
- можливість визначення вірогідності очікуваних результатів;
- вірогідність виникнення збитків;
- вірогідність отримання додаткового прибутку

Ключовим етапом в управлінні ризиками є вироблення системи заходів щодо їх усунення або зниження.

В. О. Василенко диференціює основні заходи зниження ризику наступним чином [3]:

1) диверсифікація – процес розподілу капіталу між різними об'єктами вкладення, які безпосередньо не пов'язані між собою. Диверсифікація дозволяє уникнути частини ризику при розподілі капіталу між різними видами діяльності. Наприклад, придбання інвестором акцій п'яти різних акціонерних товариств замість акцій одного товариства збільшує імовірність отримання їм середнього доходу в п'ять разів, і відповідно, в п'ять разів знижує ступінь ризику;

2) здобування додаткової інформації (більш повна інформація дозволяє зробити чіткий прогноз і знизити ризик, що робить інформацію товаром, причому дуже цінним). Використовується новий погляд на відношення з конкурентами. Великі компанії, наприклад автомобільні корпорації США Ford, Chrysler, General Motors, приходять до взаємовигідного співробітництва та інтеграції в автомобільному бізнесі.

3) лімітування – встановлення ліміту, тобто обмежених сум витрат, продажу, кредиту тощо; лімітування застосовується банками для зниження ступеня ризику при видачі позик, господарюючими суб'єктами - для продажу товарів в кредит, визначення сум вкладення капіталу;

4) самострахування – підприємець віддає перевагу підстрахуванню самого себе, ніж купувати страховку в страховій компанії; самострахування являє

собою децентралізовану форму створення натуральних і грошових страхових фондів безпосередньо в господарюючих суб'єктах, особливо в тих, чия діяльність підлягає ризику; головне завдання самострахування складається в оперативному подоланні тимчасових перешкод фінансово-комерційної діяльності;

5) страхування – захист майнових інтересів господарюючих суб'єктів і громадян при настанні певних подій за рахунок грошових фондів, які формуються з виплачених ними страхових внесків. Страхування являє собою економічну категорію, сутність якої складається в розподілі збитків між усіма учасниками страхування. Страхування виконує чотири функції: ризикову, запобіжну, заощаджуючу, контролюючу. Ризикова функція виражається в перерозподілі грошової форми вартості між учасниками страхування у зв'язку з наслідками випадкових страхових подій. Призначенням запобіжної функції являється фінансування за рахунок коштів страхового фонду заходів по зменшенню страхового ризику. Зміст функції заощадження складається в тому, що за допомогою страхування зберігаються кошти. Контролююча функція виражається в контролі за чітко цільовим формуванням і використанням коштів страхового фонду. Отже, не буває підприємництва без ризику. Найбільший прибуток приносять ринкові операції з високим ступенем ризику. Проте в усьому має бути міра. Ризик обов'язково має бути розрахований. Головна мета менеджменту – досягти максимального ступеня керованості ризиком. Тому особливу увагу приділяється постійному удосконаленню управління ризиком в різних ситуаціях.

Виділяють наступні стадії процесу розробки та реалізації ризикових рішень:

1) інформаційний аналіз містить роботи з моніторингу зовнішнього і внутрішнього середовища, виявлення нових джерел ризику і корегування відомих факторів, прояв яких залежить відмінливих умов;

2) діагностика ситуації визначається специфікою поставленого завдання, основний акцент робиться на урахування причин, що викликають зміни ризику, їх ранжируванні й оцінці втрат (вигод) при визначених параметрах ситуації. На даній стадії використовуються різні методи виміру й оцінки ризику (математичні, статистичні, інтуїтивні);

3) розробка варіантів рішень як стадія процесу управління характеризується тим, що для кожного варіанту рішення розглядаються межі можливого негативного прояву ризику. Оцінка подається за всіма змістовними аспектами ризику: економічним, соціальним, екологічним, організаційним, іміджевим, правовим;

4) прийняття рішення містить комплексне обґрунтування як самого рішення, так і прийнятої разом з ним ймовірності та параметрів допустимого ризику. Передбачається розробка системи відповідальності з питань управління ризиком.

5) організація і реалізація включають види управлінської діяльності з реалізації ризик-рішення, у процесі якої виявляються нові аспекти прояву організаційного ризику (невиконання, затримок тощо), що вимагає оперативних заходів. Контроль змін у параметрах ризику і коректування можуть мати істотне значення в ситуаційному менеджменті. Своєчасність реакцій і дій менеджера – головна умова стабілізації ситуації і зниження погрози втрат [4, с. 87-88].

Отже, управління ризиками на підприємстві є досить важливою частиною діяльності керівника, спрямованої на його економічний захист від небажаних обставин, що можуть нанести шкоди його діяльності. Важливим є аналіз діяльності підприємства на усіх етапах задля запобігання ризикової ситуації.

Література:

1. Карпунцов М.В. Ризикостійкість підприємства//Актуальні проблеми економіки. – 2008. – С. 71-76
2. Борисова Т.М. Теоретичні аспекти управління ризиком на підприємстві// Актуальні проблеми економіки. – 2005 р., с. 116-120
3. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. / В. О. Василенко. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 504 с.
4. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: Навч. посібник / В. О. Василенко. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 504 с.

ІННОВАЦІЇ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Лазарь Г.Г.,

Одеська національна академія харчових технологій

Актуальність даної проблеми полягає в тому, що впровадження в системах управління готельними комплексами сучасних ефективних моделей управління, що відповідають світовим стандартам, необхідно для надання високоякісних послуг клієнтам, забезпечення безпеки клієнтів та обслуговуючого персоналу.

Готельний бізнес прагне до збільшення доходу і шукає інструменти та ефективні шляхи для досягнення бажаного фінансового результату, що є основною частиною в наданні додаткових послуг.

Метою даної роботи є показ різноманітних технологій готельних послуг, які використовують в готельному господарстві, інноваційних технологій, які забезпечують більш комфортне та цікаве знаходження гостей в готелі.

Одним з актуальних питань, на сьогоднішній день, є захист людини та навколишнього середовища. З інноваційних технологій готелі використовують бронювання, а також зелений клінінг, під час якого використовуються засоби і технології, спрямовані на мінімізацію шкідливого впливу на організм людини і навколишнє середовище. В готелях сприяють використанню засобів для чищення на основі натуральних компонентів, зниження водоспоживання і кількості використаних хімізасобів за рахунок застосування методів попередньої підготовки матеріалів, використання інноваційних матеріалів та інвентарю. Принцип роботи екологічних очисників заснований не на видаленні забруднень за допомогою їх розчинення (лужні очисники) або вступу в хімічну реакцію (кислотні очисники), а на відділенні бруду від поверхні за допомогою водної основи та органічних сполук. □2□ Таким чином, використання еко-технологій дозволяє привертати увагу гостей до готелів та забезпечувати охорону природи.

Ще одним видом інновацій є система корпоративних мереж бронювання (готельних груп, консорціумів) діє у межах самостійно розроблених програм і об'єднує готелі на принципах підключення до консорціумів. Система має комп'ютерний центр підключений до багатьох міжнародних комп'ютерних мереж та готелів у багатьох країнах світу. Наприклад, в готелі Thermae 2000 4* в Нідерландах, система використовує супутниковий зв'язок та забезпечує споживачів інформацією про готелі, асортимент і якість послуг, що в них надаються. Це надає можливість швидкого і якісного інформування як робітників так і гостей в різних країнах, а також швидкому пошуку готелю та полегшує для гостей готелів його бронювання.

Одним з прикладів інновацій в послугах є інтерактивне харчування. Кожний ресторан, в кожному готельному підприємстві, підпорядковується готельним керівникам, але його діяльність направлена, також, на власний розвиток та задоволення потреб гостей. Для цього, одними з сучасних послуг, є використання електронних меню. Причому, виграють від нововведення і ресторатори, і відвідувачі: інтерактивне електронне меню стало каналом зв'язку між ними і дозволило адміністрації швидко редагувати меню і вносити в нього нові страви.

Винахід QR-коду — двомірного штрих-коду — відкрив нові необмежені можливості для online взаємодії компаній і споживачів. За допомогою QR-коду ресторан може сповіщати своїх клієнтів про акції, лотереї, розіграші, активізувати всілякі програми лояльності, влаштовувати голосування, інтерактивні опитування і швидко отримувати відгуки про ресторан від клієнтів. Відвідувач може відсканувати QR-код ресторану і внести в календар телефону інформацію про подію як в ресторані, так і в готелі.

Одним з видів використання комп'ютерних технологій є електронний ключ від номера, який дає можливість відкрити двері ліфтової кабінки, дверей поверхових холів і багато іншого. В результаті доступ незнайомим людям, які

не проживають в готелі, на житлові поверхи виключений.

Таким чином, в сучасних умовах в готельному бізнесі сфера інновацій не стоїть на місці і технології гостинності розвиваються дуже швидко. До них можна віднести: IP-телефонія, QR-код, система безпеки, бронювання та багато іншого. Ці інноваційні технології широко використовують в різних країнах світу. Вони надають можливість забезпечити більш комфортний відпочинок, отримувати більший прибуток та привертати велику кількість клієнтів. Боротьба за кожного гостя потребує від готелів модернізації як в свідомості, так і в технологіях.

Література:

1. «Инновации и нововведения» 2014,Електронний ресурс// Режим доступа: <http://prohotelia.com/2013/02/restaurant-innovation/>.
2. «Инновации в гостиничном бизнесе »,Електронний ресурс//Режим доступа: http://hotelline.ru/technology_article.php?news_cid=540&news_id=641.
3. «Система бронирования и резервирования», Електронний ресурс//Режим доступа: <https://studfiles.net/preview/3829136/page:8/>.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАСЛІДКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗА УМОВ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Лантух К.О.,

Університет державної фіскальної служби України

В постійних глобалізаційних викликах на нинішньому етапі найбільш чіткою ознакою в соціально-економічному розвитку є стрімке наростання фінансово-економічної кризи і воєнно-політичних дискусій, що спричиняє нестабільність соціальних систем. Негативні наслідки економічного розвитку впливають на соціальну справедливість усіх держав, в тому числі і України. Серед європейських країн наша країна найглибше застрягла в міжкризовому просторі. Після глобальної кризи 2008-2009 рр. більшості країнам вдалося відновити позитивну економічну динаміку. Проте, Україна сьогодні знову потерпає від кризових проявів, що спричинено як триваючою військовою агресією, поглибленням і розширенням негативних тенденцій в економіці, так і низьким рівнем довіри до системи державного управління, високою корупцією, слабкою фінансовою дисципліною, незадовільною інвестиційною привабливістю та надмірним борговим навантаженням. Нинішня вкрай слабка економічна динаміка вказує на збереження переддефолтних ризиків і втрату країною гідного місця у світовій економіці [1].

Сьогодні зарубіжні та вітчизняні економісти стверджують, що світова фінансова криза перетворюється у глибинний прошарок суспільно-економічних відносин. Оскільки соціальні конфлікти посилюються навіть у розвинених країнах, пов'язаних із згромадженням виробництв, зростанням безробіття, невивплатою зарплат і депозитів, посиленням інфляційних очікувань тощо. Внаслідок чого важливим джерелом вирішення проблем економіки виступає державний бюджет, він стає найбільш вразливою ланкою та ключовим механізмом, який трансформує негативний вплив світової фінансової кризи у внутрішню соціально-економічну. Враховуючи безпрецедентне зростання бюджетного дефіциту майже у всіх країнах світу, Україні необхідно знизити ризики та загрози його зростання з метою завчасного обґрунтування оптимальних антикризових заходів [2]. При цьому слід зауважити, що без докорінної системної модернізації економіки годі й мріяти про досягнення стратегічних цілей, пов'язаних зі створенням в Україні високорозвиненого, заможного, захищеного від небезпек суспільства, яке було б невід'ємною складовою об'єднаної Європи [3].

Різке економічне падіння в Україні, яке розпочалося ще в 2009 році та було зумовлене світовою фінансовою кризою, на жаль, протягом останнього періоду уряду не вдається знайти шляхи подолання для стійкості економічного розвитку. Крім цього, за останні роки актуальність соціально-економічних проблем набуває ще більших обсягів у зв'язку з військовими подіями на Сході України та анексією Криму. Тому масштабні економічні зміни змушують науковців досліджувати питання про державу в цілому: якою має бути її ціль, завдання, функції, адже сталий економічний розвиток у соціальному аспекті без ефективної держави неможливий.

Щоб подолати наслідки національної кризи Україна почала активно залучати зовнішнє запозичення, зокрема кошти МВФ. Чого не зовсім достатньо для відновлення соціальної системи після кризи. Оскільки, МВФ не забезпечує стабілізацію економічної ситуації в країні, а насамперед піклується про зарубіжні банки. Тобто, усі вимоги МВФ стосуються тільки стабілізації на грошовому та валютному ринку і не містять рекомендацій стосовно усунення кризових явищ в соціальному секторі національної економіки [4]. Тому щоб покращити рівень та якість життя населення, уряду необхідно заохочувати притоки інвестицій в соціальну інфраструктуру, насамперед у освіту, науку і медицину, зайнятість суспільства, підтримку вразливих верств.

Утім країни з високим рівнем доходу, зокрема ті, що входять до ЄС, мають дещо інше становище. Якісний рівень життя населення цих держав забезпечує високий економічний розвиток суспільного сектору, перш за все масштабними обсягами розподілу й перерозподілу ВВП через бюджетний механізм і позабюджетні фонди, що потребує від правління стабільно високих експансій на ринках, у тому ж числі через оподаткування.

Очевидно, що теперішня ситуація української економіки послідовно

відстає від країн Єврозони динамічними показниками розвитку, що посилює негативні наслідки євроінтеграції. Попри те, необхідно підкреслити, що світова фінансова криза в 2008-2009 рр., для України виявилася неочікуваною, то криза 2013–2015 рр. країну обіймала поступово.

Таким чином, сьогодні Україна неодноразово постає в важкому економічному стані. Розвиток соціальної сфери на межі глибокої кризи. Втім, незважаючи на значні труднощі, наша країна стоїть перед нелегким вибором великої і безсилої держави, чи сильної завдяки якій відновиться модернізація економіки та збережеться потенціал взаємовідносин між урядом і суспільством.

Українське суспільство характеризується значним рівнем економічного та соціального розшарування. В країні сформувалися чотири основні групи населення, які розрізняються за доходами, рівнем та якістю життя, нормами поведінки та культури, що суттєво ускладнює об'єднання інтересів суспільства та посилює соціальні конфлікти як всередині цих груп та в цілому населення [4]. Тому ініціатива має проявлятися не лише від держави, слід залучати науковців, громадські організації для роз'яснення економічних трансформацій, мотивації привілей, яка поширена серед громадян демократичних та високорозвинених країн світу. Так за умови зміни державного управління, залучення економічних і соціальних відносин до світових виробничих і фінансових течій Україна зможе зайняти гідне місце у розвитку світової економіки.

Література:

1. Приступа М. І. Соціальні проблеми подолання кризових явищ та шляхи їх вирішення / М. І. Приступа // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2015. - № 4(2). - С. 183-186.
2. Давиденко С.В. Регулювання бюджетного дефіциту держави в умовах кризи: зарубіжний та вітчизняний досвід / С.В. Давиденко, О.С. Лапко // Збірник наукових праць Львівського державного університету внутрішніх справ. Науковий вісник. - 2010. - №1 – С. 235-245.
3. Сіденко В. Імперативи системного реформування української економіки крізь призму асоціації України з ЄС [Електронний ресурс] / В. Сіденко // Україна-2014: Соціально-економічна криза та пошук шляхів реформування. URL: http://www.razumkov.org.ua/upload/ukraine-vid_kryzy_doKryzy.pdf
4. Лозова, О. В. Пріоритети державного регулювання соціальної сфери в період кризи та соціально-економічних потрясінь: шляхи адаптації / Оксана Василівна Лозова // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред. М. І. Зверькова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 3. – № 58. – С. 79–87.

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА. ВПЛИВ КОРПОРАЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Ларіонова Ю.В.,

Київський Політехнічний Інститут ім. Ігоря Сікорського

Економічний розвиток підприємства - це складова життєдіяльності підприємства у всіх формах і проявах протягом життєвого циклу. Вона здійснюється під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів і орієнтована на досягнення поставленої власником мети. Економічний розвиток підприємства носить як екстенсивний, так і інтенсивний характер.

Екстенсивний тип економічного зростання передбачає розширення масштабів виробництва. Це означає, що економічне зростання досягається завдяки збільшенню кількості залучених у виробництво факторів виробництва на колишній технічній основі. Екстенсивні чинники економічного зростання відображають кількісну сторону збільшення обсягів виробництва за рахунок збільшення обсягу використовуваних виробничих ресурсів. До них відносяться:

- зростання числа працівників,
- збільшення капіталовкладення,
- зростання обсягу споживаної сировини.

Інтенсивний тип економічного зростання передбачає застосування більш ефективних засобів виробництва, технологій і процесів. Це означає, що економічне зростання досягається за рахунок поліпшення використання факторів виробництва. Інтенсивні фактори економічного зростання відображають якісну сторону збільшення обсягів виробництва за рахунок підвищення ефективності використання виробничих ресурсів. До них відносяться:

- підвищення кваліфікації працівників,
- науково-технічний прогрес,
- вдосконалення технології,
- організації праці і виробництва,
- підвищення якості продукції.

Крім головного інноваційно-інвестиційного чинника на темпи економічного розвитку впливають і інші фактори:

- підвищення рівня освіти та професійної підготовки,
- економія, обумовлена масштабами виробництва,
- поліпшення використання трудових ресурсів.

Вплив корпорацій на економічний розвиток країни

Підприємництво відіграє важливу роль у економічному зростанні та житті країни. Корпорації впливають на:

1. Створення та розподіл багатства. Створюючи суб'єкт господарювання, підприємці інвестують власні ресурси та залучають капітал від інвесторів, кредиторів та громади. Це мобілізує суспільне багатство і дозволяє людям використовувати успіх підприємців та зростаючого бізнесу. Такий вид накопичувального капіталу, який призводить до створення та розподілу багатства, є одним з основних імперативів і цілей економічного розвитку.

2. Створення робочих місць. Підприємці за своєю природою та визначенням є творцями робочих місць, на відміну від шукачів роботи. Простим поясненням є те, що, коли ви стаєте підприємцем, в економіці стає менше шукачів роботи. До того ж ви створюєте робочі місця. Цей вид створення робочих місць новими та існуючими корпораціями теж є однією з основних цілей економічного розвитку. Це створює багато можливостей для роботи та допомагає у підвищенні стандартів країни на глобальному рівні.

3. Збалансований регіональний розвиток. Підприємці, які створюють нові підприємства та промислові підрозділи, допомагають регіональному розвитку шляхом розміщення своєї діяльності в менш розвинутих та відсталіх областях. Зростання промисловості та бізнесу в цих сферах призводить до покращення інфраструктури, таких як кращі дороги та залізничні зв'язки, аеропорти, стабільна електроенергія та водопостачання, школи, лікарні, торгові центри та інші державні та приватні послуги.

Кожний новий бізнес, який знаходиться в менш розвинутому регіоні, створює як прямі, так і непрямі робочі місця, що допомагає підняти регіональну економіку різними шляхами.

4. Стандарт життя. Підвищення рівня життя людей в громаді є ще однією основною метою економічного розвитку. Підприємці знову відіграють ключову роль у підвищенні рівня життя в громаді. Вони роблять це не просто шляхом створення робочих місць, а й шляхом розробки та прийняття нововведень, які ведуть до поліпшення якості життя своїх працівників, клієнтів та інших зацікавлених сторін у громаді. Наприклад, автоматизація, яка знижує виробничі витрати та забезпечує швидке виробництво, збільшить продуктивність бізнес-підрозділу, а також забезпечує своїх клієнтів такими ж товарами за більш низькими цінами.

5. Експорт. Будь-який зростаючий бізнес колись починає експорт для розширення на зовнішні ринки. Це важливий компонент економічного розвитку, оскільки він забезпечує доступ на більші ринки та призводить до притоку валюти доступу до найсучасніших технологій та процесів, що використовуються на більш розвинутих іноземних ринках. Іншою ключовою перевагою є те, що це розширення призводить до більш стабільного прибутку підприємств під час економічного спаду в місцевій економіці.

6. Розвиток суспільства. Економічний розвиток не завжди перетворюється на розвиток населення. Розвиток населення зазвичай потребує інфраструктури для освіти та підготовки, охорони здоров'я та інших суспільних послуг.

Наприклад, у суспільстві потрібні високоосвічені та кваліфіковані працівники для залучення нових підприємств. Наявність навчальних закладів, технічних навчальних закладів та можливості стажування допомагає створити базу освічених та кваліфікованих працівників.

Отже, підприємці мають дуже важливу роль у стимулюванні економічного розвитку, започаткувавши новий бізнес, створюючи робочі місця та сприяючи поліпшенню різних ключових цілей, таких як ВВП, експорт, рівень життя, розвиток навичок та розвиток суспільства.

Література:

1. Формирование системы менеджмента в корпорациях [Електронний ресурс]. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: http://www.aup.ru/books/m2/2_1_2.htm.
2. Collado tE. Economic Development through Private Enterprise / Emilio G. Collado. – С. 708–720.
3. Theory of the Firm [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ecnmy.org/learn/your-workplace/theory-of-the-firm/>.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОСНОВАМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КОРПОРАЦІЇ

Лихоступ М.М.,

кандидат технічних наук, доцент,

Осяєв Ю.М.,

кандидат технічних наук, доцент,

Національний транспортний університет

Державне агентство автомобільних доріг України - Укравтодор, як і інші корпоративні структури, для свого успішного економічного розвитку потребує ефективного функціонування всіх видів управління діяльністю і, насамперед, - це системи планування та організації виробництва.

Із всіх видів планування на сьогоднішній день є найбільш актуальним довгострокове планування, яке дає змогу обґрунтувати необхідність і послідовність виконання дорожніх робіт та ремонтно-відновлювальних заходів на окремих ділянках доріг на протязі 5 – 20 років. Отримана інформація про необхідність виконання певних обсягів дорожніх робіт у визначені періоди експлуатації транспортних споруд дає змогу вирішити ряд актуальних інженерно – економічних задач:

- підготувати обґрунтоване техніко – економічне заснування необхідності

проведення дорожніх робіт, провести польові пошукові роботи та скласти робочий проект;

- наявність робочого (або ескізного) проекту дає змогу провести роботи по залученню інвестора для його виконання та провести конкурсні торги;

- своєчасне виконання дорожніх та ремонтно-відновлювальних робіт на транспортних спорудах призведе до їх підтримання в надійному експлуатаційному стані і, як наслідок, - зменшення витрат на експлуатацію транспортних засобів та собівартості перевезень вантажів.

В останні десятиріччя в напрямках розвитку систем довгострокового планування слід звернути увагу на використанням двох моделей: моделі Світового банку (HDM) та української моделі СУСП (Система Управління Станом Покриття), створення та початок практичного використання якої відноситься до 2001 року [1]. Модель СУСП створена та адаптована для місцевих, тобто вітчизняних, умов її використання дорожніми господарствами з метою формування поточних (річних) та довгострокових (5, 10 років) планів. Основою для прийняття рішень по плануванню дорожніх робіт та проведенню ремонтних заходів на окремих автомобільних дорогах є інформація про їх транспортно-експлуатаційний стан, про наявність руйнування та деформації елементів споруд та дані про структуру транспортних потоків. Для формування таких банків даних використовуються сучасні пересувні дорожні лабораторії та обладнані автоматизовані пункти про облік транспорту на автомобільних дорогах України.

Прийняття раціональних рішень по плануванню дорожніх робіт здійснюється із використанням теорій деградації дорожніх конструкцій [1], розробленої комплексної системи стратегій проведення різних видів ремонтів та утримання автомобільних доріг. Формування планів по проведенню дорожніх робіт та ремонтних заходів здійснюється в двох режимах – при умові необхідності проведення повного комплексу робіт, що буде спрямоване на досягнення нормативного експлуатаційного стану транспортних споруд та при умові формування планів у разі обмежених ресурсів.

В результаті проведення розрахунків поточних та довгострокових планів може бути отримана (за запитом користувача) інформація не тільки про час і місце проведення дорожніх робіт чи ремонтних заходів, але також і потреба в ресурсах – фінансових, технічних, трудових та матеріальних, що дає змогу вирішити ряд корисних і надзвичайно актуальних інженерно – економічних задач.

Економічні показники дорожніх підприємств прямим чином залежать від успішної організаційної діяльності виконавців окремих проектів і програм робіт. Передумовою для цього є вирішення задач раціональної організації виробництва в структурі окремих проектів, що, на жаль, фактично не має місця в сучасних проектах, які регламентують проведення дорожніх робіт. З іншого боку, вирішення задач раціональної організації виконання дорожніх

робіт знайшло значний розвиток в вітчизняних наукових дослідженнях та експериментальних роботах [2,3,4].

Перед усім увагу заслуговує створений так званий аналітичний ітеративний метод [2], який базується на простій аналітичній залежності відношення між технологічними, об'ємними, ресурсними та часовими параметрами. Використання простого критерію нормативної зайнятості за часом учасників трудового процесу є передумовою формування ітеративних процедур пошуку раціонального рішення що до кількості виконавців та часу виконання відповідних робіт.

Слід відзначити, що створений метод організаційного – технологічного моделювання процесів проектування організації виробництва (ОТМ моделі) [3] відрізняється своєю унікальністю прийняття рішень та ліквідує всі недоліки такого поширеного методу проектування організації виробництва на основі сітьового моделювання як СРМ (спочатку це був метод Worker – Kelly).

Отримана в результаті проектування організації виробництва інформація (за нормативними визначеннями це п'ята глава техно – робочого проекту) може бути використана для вирішення економічних та інженерних задач, таких як розрахунки техніко – економічних показників проекту, ефективності капітальних вкладень, показників інвестицій в проєкті, вирішення задач з охорони праці, визначення впливу проекту на оточуюче середовище та інших задач, які в кінцевому випадку призводять до зміни економічних показників діяльності учасників проекту.

Звичайно, розробка раціональних планів та ретельна організація робіт по їх реалізації безпосередньо пов'язана із економічними наслідками діяльності дорожніх підприємств. Але економічний розвиток дорожньої галузі базується не тільки на успішній виробничій діяльності дорожніх підприємств, але і вимагає отримання зовнішніх інвестицій різного характеру та форм участі. Як приклад такої тези може служити ідея про становленні в Україні системи організації сплати за проїзд певної категорії автомобілів, що було демонстровано на спеціальних семінарах, які провела компанія Karsch TrafficCom AG ще в 2012 році.

Таким чином, розвиток системи планування, створення та реалізація на її основі обґрунтованих проєктів, чітка організація всіх процесів виконання робіт, що формують проєкт, та прагнення до розширення форм інвестування виробництва є наріжними умовами економічного розвитку корпоративної структури.

Література:

1. Кизима С.С. Експлуатація автомобільних доріг. /МОН України./- К.: НТУ, 2009. – 272 с.
2. Інструкція про порядок складання, погодження і затвердження проєктів

організації будівництва і проектів виконання робіт в дорожній галузі (до ДБН А.3.1-5-96 «Організація будівельного виробництва») (ІН А.3.1-218-312:2008) УДВТП „Укрдортехнологія”. – Київ, 2008. – 50 с. (Архів Укравтодору в ДерждорНДІ).

3. Ліпський Г.Є., Лихоступ М.М. Основи організації, планування та управління дорожнім виробництвом //Підручник Міносвіти України//, ч.1 – ч.2. „ГРАНМНА”. – Київ, 2010. – 400 с.

4. Лихоступ М.М., Осяєв Ю.М. Кошторисна справа у дорожньому виробництві //Навчальний посібник Міносвіти України//, НТУ. – Київ, 2014. – 120 с.

SPECIAL ASPECTS OF HEALTHCARE FUNDING

Lisovska O.O.,

post-graduate student,

University of State Fiscal Service of Ukraine

The issues of health protection for population are currently important and highly discussed during the economic development of Ukraine. The funding system that is in effect for the health protection sector is experiencing resource constraints, which makes it inefficient. Unfortunately, citizens of Ukraine fail to get a free medical treatment in the scope and quality underwritten by the Article 49 of the Constitution of Ukraine. Patients are used to pay out of their pockets in terms of charitable contributions, charged medical services, etc. That is to say, their constitutional rights are not fulfilled [6].

Ukraine is a country that is bound by the European Social Charter, and according to its Article 11 the government must create conditions to implement a human right for health protection [1], which is a possible way to reorganize the whole healthcare sector and find new funding sources.

The scientific basics of issues concerning health funding have been studied by V. Bazilevich, O. Betlii, O. Gubar, O. Koval, M. Mnykh, S. Onyshko, S. Osadets, T. Yavorska and other scholars. However, the above-mentioned studies do not have a single approach to solve the problem defined, hence, it is necessary to further investigate this matter.

Healthcare sector can be financed through different sources that define financing system accordingly: state financing (the Great Britain, Ireland, Canada), budget insurance financing (Italy, Germany, France, Sweden, Japan) or entrepreneurship financing (Netherlands, South Korea, USA) [2]. Health services are financed by government in Ukraine nowadays. The Law of Ukraine “On compulsory state social health insurance” came into legal force on January 1 2018 starting the launch

of healthcare reforms. This subject evokes many contradictions. On the one hand, they assert that healthcare reform will mitigate the corruption and improve quality of healthcare services, on the other hand, there is a danger that unprotected segments of population will not be able to obtain well-timed and qualitative healthcare [5].

Medical services will be provided under the insurance basis. The National healthcare agency of Ukraine, to act as an insurer, will be formed within the first quarter of 2018. Funds to cover the expenditures will flow to the National agency from the state budget. Insurance payments, as they are, that will go for medical treatment, are taxes paid by the citizens of Ukraine. This should change crucially the healthcare financing system. The government will refund health services not only of the state health care institutions but also of the private ones making them to compete in getting patients [4]. Yet, there is a probability of healthcare institutions with low capacity to be restructured into hospices or rehabilitation centers. Doctors' salary will not depend on a fixed rate but on a number of patients assigned to them. According to the estimates made by the Ministry of Health of Ukraine the government will spend 370 UAH per a patient in a year. It will increase to 450 UAH in 2019. These funds will cover the first aid, emergency aid and palliative care. The state guaranteed benefits package containing the list of free services will be annually formed by the government and approved by the Parliament. This list of services will be calculated under a unified scale of rates and will be single for the whole country regardless of the place healthcare services are offered at. Instead, considerable share of health services will become fee-based [5]. Calculations for secondary (specialized) and third (highly-specialized) units of medical aid will be in progress till 2020, they will keep on operate without changes until that time [3].

A patient will be able to choose a health institution regardless of the place of registration and residence. A contract will be signed with the institution, containing list of free services and medicines. However, if a patient addresses another specialist doctor, he will have to pay the services out of his pocket [4].

Therefore, we may conclude that Ukraine has opportunities to bring the national medicine up to European level by means of:

- insurance healthcare funding model implementation;
- better information sharing among all levels of population;
- healthcare services quality improvement;
- increase in salaries of healthcare workers, etc.

At the same time, it is necessary to take into account global experience to avoid mistakes and take over positive practices to adapt them for Ukrainian environment.

References:

1. Міжнародний документ «Європейська соціальна хартія» від 03.05.1996р. // [Електронний ресурс]. – URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
2. Анталовці О. В. Перспективи запровадження в Україні медичного

страхування з урахуванням позитивного світового досвіду / О. В. Анталовці // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – №3-2. – С. 104-106.

3. До 2019 року лікарі вторинної і третинної ланки працюватимуть без змін. // [Електронний ресурс]. – URL: <https://medprosvita.com.ua/do-2019-roku-likari-vtorinnoyi-i-tretinnoyi-lanki/>.

4. Медична реформа: інструкція з використання. // [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.dw.com/uk/медична-реформа-інструкція-з-використання/a-41028428?maca=ukr-rss-ukr-all-1496-rdf>.

5. Половинчак Ю. В., Медична реформа набирає обертів. / Ю. В. Половинчак // Науково-практичний журнал для лікарів «Слово о здоров'є». – 2018. – №1(13). – С. 50-51. // [Електронний ресурс]. – URL: http://ozdorovie.com.ua/wp-content/uploads/2018/02/health_13.pdf.

6. Чумаченко І. Л., Аналіз системи медичного страхування в Україні. / І. Л. Чумаченко // Науковий журнал «Молодий вчений». – 2017. – № 10(50). – С. 1096-1100.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РЕСУРСОВИКОРИСТАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

*Лопушинська О.В., аспірант,
Полтавська державна аграрна академія*

Переробна галузь сьогодні є однією з найважливіших складових загальнонаціональної системи України. Основним призначенням підприємств переробної галузі України є задоволення потреб населення держави в якісних і доступних продуктах харчування.

Переробна промисловість займає важливе місце в функціонально-галузевій структурі агропромислового комплексу України і розвивається у тісному взаємозв'язку з центральною його ланкою – сільським господарством. Споживаючи понад 50 % продукції сільського господарства України, підприємства переробної галузі забезпечують тваринництво кормовими ресурсами за рахунок використання вторинних відходів виробництва і виробництва кормових продуктів [1].

Результати проведених нами досліджень теоретичних і практичних аспектів діяльності підприємств переробної галузі України дозволили визначити основні проблеми управління даними суб'єктами господарювання в напрямках ресурсовикористання і ресурсозбереження, а саме:

1. Внутрішні чинники:

- високий показник матеріаломісткості продукції;
- низький рівень рентабельності при негативній динаміці в часі даного

показника;

- велика собівартість продукції і, як наслідок, неконкурентоздатна ціна;
- застаріла матеріально-технічна база;
- високий показник ресурсомісткості продукції;
- неефективне використання матеріальних, фінансових, інформаційних, людських і нематеріальних ресурсів;
- не врахування фактору часу при виробництві продукції;
- відсутність чітких довгострокових стратегій, в т.ч. і в напрямку ресурсозбереження;
- відсутність ефективної системи управління ресурсозберігаючим розвитком підприємств.

2. З боку конкурентів

- низька конкурентоспроможність продукції на національному і глобальному ринку;
- велика кількість конкурентів на національному і глобальному ринку.

3. З боку держави:

відсутність ефективної програми державної підтримки сільгоспвиробників; зниження купівельної спроможності населення, зниження попиту на продукцію.

Крім того, переробна промисловість характеризується низьким показником інноваційної активності і інвестиційної привабливості підприємств галузі.

Сьогодні задля збільшення ефективності управління ресурсозбереженням і ресурсозберігаючим розвитком підприємств переробної галузі вкрай важливо приділяти увагу наступним питанням:

- всебічне застосування ресурсозберігаючих технологій і новітнього обладнання на всіх етапах виробництва і реалізації продукції;
- проведення ретельного аналізу використання ресурсів на всіх етапах життєвого циклу продукції, що виготовляється;
- розробка нових і застосування існуючих методів аналізу ефективності використання всіх ресурсів підприємства;
- використання методу прогнозування в процесі оцінки ефективності використання ресурсів;
- підбір ефективних методів стимулювання управлінського персоналу підприємства;
- використання новітніх підходів і методів управління всіма ресурсами підприємства.

Розробка ефективної системи управління ресурсозберігаючим розвитком (УРЗР) переробної галузі сьогодні вкрай важлива як на мікро-, так і на макрорівні. Впровадження чи удосконалення існуючої системи УРЗР дозволить покращити якість продукції, збільшити обсяги виробництва і реалізації, підвищити показники рентабельності, підвищити рівень конкурентоспроможності на національному і глобальному ринку, зменшити

собівартість продукції, підвищити соціальну відповідальність працівників, забезпечити виробництво екологічної продукції, зменшити кількість викидів в атмосферу і, як результат, відсутність штрафів за забруднення навколишнього середовища.

Основними етапами розробки і впровадження системи УРЗР підприємств переробної галузі можна назвати наступні:

1. Збір інформації щодо ефективності використання ресурсів на підприємстві;
2. Сортування та аналіз зібраної інформації;
3. Розрахунок показників рівня ресурсозбереження за відокремленими напрямками;
4. Виявлення проблемних аспектів ресурсозберігаючої діяльності підприємств;
5. Розробка системи управління ресурсозбереженням підприємств;
6. Організація управління ресурсозбереженням на підприємстві;
7. Розробка і впровадження мотиваційних заходів персоналу за корисні пропозиції щодо підвищення ефективності використання ресурсів, підтримання ресурсозберігаючих заходів;
8. Реалізація рекомендацій та контролю за виконанням розроблених заходів;
9. Визначення стратегічних напрямів УРЗР підприємства [2].

Висновок. Основними видами ресурсів на підприємствах переробної галузі є матеріальні ресурси. Особлива увага в процесі здійснення господарської діяльності, розробки системи управління ресурсозберігаючим розвитком підприємств приділяється енергетичним ресурсам. При цьому науковці і керівники підприємств майже не беруть до уваги фінансові, людські, інформаційні, нематеріальні ресурси і час, що є підґрунтям для наших подальших досліджень.

Література:

1. Почерніна Н.В. Динаміка розвитку переробної промисловості АПК Запорізької області / Н.В. Почерніна. – Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2(1). – С. 215-221. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpdtau_2013_2%281%29__27
2. Кувшинова А.О. Проблеми організації управління ресурсозбереження на підприємстві / А.О. Кувшинова, Т.П.Ткаченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Випуск 5. Ч.2. – 2014. – С. 122-125

СКЛАДОВІ КОНЦЕПЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ

*Лутай Л.А., доктор економічних наук, професор,
Загородня Н.П., кандидат економічних наук, доцент,
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України*

Довготривалий розвиток кризових явищ в економіці України створює суттєві перешкоди на шляху до соціалізації економічної системи, в тому числі у трудових відносинах. Основою соціального регресу в сучасному українському суспільстві є низька продуктивність економічної системи, значне технологічне відставання від розвинених країн світу, невідпрацьованість системи соціального партнерства.

Сучасні виклики та загрози економічному зростанню України ставлять нові завдання перед формуванням структури національної економіки та висувають нові завдання до процесів формування та регулювання ринку праці. Економічні реформи, які стрімко розвиваються в державі, зосереджують зусилля переважно на регулюванні масштабів офіційного безробіття за рахунок сприяння малоефективній зайнятості. Поряд з цим в Україні досі не прийняті Трудовий кодекс, державна стратегія збереження та розвитку трудового потенціалу.

В останні чотири роки з початком військових дій на Сході України, стан економіки значно погіршився, що привело до зниження рівня зайнятості, збільшення безробіття що іде в розріз із основами національної безпеки держави. В той же час в якості пріоритетів національних інтересів наголошується створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення. Реалії України ставлять нові завдання до процесів формування та регулювання ринку праці. Назріла необхідність розробки концепції регулювання ринку праці.

Важливе значення мають праці вітчизняних учених, що присвячені дослідженню проблеми поєднання надмірної зарегульованості ринку праці, з одного боку, та слабкістю правових та дисциплінарних механізмів, що контролюють виконання встановлених нормативів, з другого. Серед них слід визначити С. Гринкевич, Ю. Маршавіна, М. Руженського, Ю. Чернявську, І.Чайку [1, с.141-144; 2, с. 29-37; 3, с. 185-188; 4, с. 72-76].

Що стосується досліджень сучасного стану договірного регулювання трудових відносин в Україні та їх впливу на регулювання ринку праці через систему соціального діалогу, слід констатувати, що вони проводяться фрагментарно.

На сьогодні найважливішим є обґрунтування концепції регулювання ринку праці, яка включає державне регулювання, саморегулювання та договірного

регулювання ринку праці, принципи, пріоритетні напрямки регулювання ринку праці в умовах кризи, механізм реалізації та очікувані результати.

Принципи концепції регулювання ринку праці - це керівні правила, основні положення, норми поведінки, що відображають найбільш стійкі риси законів і закономірностей управління, яких необхідно дотримуватися в управлінській діяльності.

Принципами регулювання ринку праці України в умовах кризи є: загальні (верховенство права і закону, забезпечення гарантій і свобод громадян, високий рівень захищеності особистості, соціальний захист і соціальне забезпечення громадян); спеціальні (пріоритет досягнення повної, продуктивної та вільно обраної зайнятості, гармонізація інтересів вільнонайманих працівників, роботодавців й суспільства, взаємозалежність державного, договірного регулювання ринку праці та саморегулювання, соціальний діалог на національному, територіальному та виробничому рівнях, системність); додаткові, що діють в умовах системної кризи (контрциклічність заходів, поєднання антикризового пакету заходів та стратегії регулювання, принцип «коридору оптимального регулювання», принцип структурованої попередньої оцінки заходів регулювання за певними критеріями).

Забезпечення регулювання ринку праці умовах кризи має здійснюватися через вдосконалення механізму регулювання, який передбачає взаємодію законодавчого, фінансового, організаційного та кадрового забезпечення.

Законодавче забезпечення регулювання ринку праці здійснюється чинними законами та законодавчими актами України та тими, що плануються для прийняття, в тому числі прийняттям Трудового кодексу.

Фінансове забезпечення державного регулювання ринку праці включає джерела формування фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття, що формується за рахунок єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Організаційне забезпечення передбачає сукупність засобів державної системи працевлаштування за допомогою служби зайнятості, організацію професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів.

Кадрове забезпечення реалізується через формування висококваліфікованого кадрового складу органів законодавчої та виконавчої влади, державної служби зайнятості України щодо новітніх методів, засобів, інструментів регулювання ринку праці.

Таким чином, проблему регулювання ринку праці необхідно вирішувати шляхом розробки відповідної концепції, яка в комплексі поєднує механізми державного, договірного й саморегулювання ринку праці з урахуванням висновків за результатами даного дослідження. Для подолання негативних наслідків економічної кризи необхідно на базі розробленої концепції необхідно розробити стратегічні пріоритетні напрями механізму регулювання ринку праці в умовах кризи.

Література:

1. Гринкевич С.С. Важелі державного регулювання ринку праці в Україні / С.С. Гринкевич // Наук. вісн. УкрДЛТУ. – 2006. – Вип. 16.3. – С. 141-144.
2. Маршавін Ю.М. Єдина технологія обслуговування незайнятого населення в центрах зайнятості України / Ю. Маршавін, Л. Ляліна, М. Руженський, В. Поливанов та ін. – К. : Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості, 2000. – 300 с.
3. Чернявська Ю.Б. Удосконалення законодавчо-нормативних важелів державної політики регулювання вітчизняного ринку праці / Ю.Б. Чернявська, І.О. Цибульник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 1(128). – С. 185-188.
4. Чайка І.В. Аналіз нормативно-правової бази функціонування ринку праці / І.В. Чайка // Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 9. Частина 7. – 2014. – С. 72-76.

EFFECTIVE INDIVIDUAL REMEDY “ADEMENT” FOR NEURODEGENERATIVE DISEASE TREATMENT

*Makarenko O.M., Full-Prof., Dr. med. hab,
Interregional Academy of Personnel Management,
Petrov P.I., Ph.D.-student,
Institute of Food Resources*

“Cerebral” is an original medicine and a founder of the new group of medicines – trophinotropins, that open a new era in the treatment not only acute cerebravascular, but also chronic organic neurodegenerative diseases. The founder of the new group of the trophinotropin’s medicine “Cerebral”, changes the content of neuropeptides and some aminoacids (GLU, ASP, GLI, ALA) in the neocortex of animals was accompanied with 70% decrease of animals’ mortality.

It was elaborated a new method of receiving and using new individual therapeutic remedy “Adement” from trophinotropine group for Alzheimer’s disease treatment. Preclinical experiments were conducted with 40 white pubescent male rats in the acute period of hemorrhagic stroke (AIBBC). Within 10 days after modeling animals “Cerebral” were administrated with by intranasal and intraperitoneal way, 0,015 mg/kg/days). Medicine “Cerebral” is a peptide substance of trophinotropins, which obtain in poststroke brain tissues.

Clinical effectiveness of “Adement” have been approbated on 13 patient with Alzheimer disease (AD) (II and III st. of development).

Cerebral (especially under intranasal administration) reduced the lethality rate

of animals with hemorrhagic stroke and promoted normalization of the studied immunological indicators.

The high medical action of “Cerebral” and a real lack of side effects in hemorrhagic stroke treatment provides with entering molecules of medicine substances into the terminations of the olfactory nerves after intranasal administration of “Cerebral” solution. After that the medicine molecules transported by axonal in different areas of the CNS with the mechanism of retrograde axonal substances transport.

By intranasal introduction of the white rats with a hemorrhagic stroke throughout 48 hours it significantly accelerated mRNA NGF expression in comparison with intraperitoneal introduction.

These data testify to a possibility of retrograde axonal transport of low-molecular substances via the fibers of the olfactory analyzer after interaction with the corresponding receptors and in the case of their higher accumulation in CNS in comparison with the intraperitoneal way of introduction.

Cerebral showed pro-angiogenic properties on endothelial cells in 1.5-fold increase of cell proliferation compared with the control.

Cerebral was a pro-proliferative factor for MT-4 and Raji cells, as evidenced by the ability to increase the number of cell proliferative pool (G2/M+S) and decrease the level of apoptosis in 2 times compared with control.

Also, “Cerebral” showed positive action in relation to both immunocompetent cells and pro-angiogenic effect on cultured pig big aortic endothelial cells (PAE).

As a variant of endogenous auto therapy and individuals remedy for concrete patients treatment (IRCPT) “Adement” had a row of serious positive distinctions. A general method of brain-derived IRCPT pick out by a gel-chromatographycal fractionation of concrete patient’s blood (2,5 ml) in AD “remission” stage (disease flow “retardation” or plato’s period on patients after administration of basic standart therapy (nootrops, ACE — inhibitors, neuropeptides) of decomposition disease stage (progreident clinical period). Analyze of therapeutic low mol.w “Adement” fractions have employed some peptide molecules (mol.w. 300 -600 Da), which have been modified. It was found that IRCPT intranasal administration of 2 drops, everyday during 2 weeks) for double-blind study in condition of the progreident clinical period, on the 3rd day of patients therapy are accompanied with antipsychotic effect, behavioral, sleep, and body weight normalization. Regredient therapy of IRCPT administration was shown in rehabilitation of particular on more than 70 % abilities for a spend time with relations aim surrenders. AD progressing in such conditions of therapy were prolonged, retardate or blocked, which was shown after one year catamnestic study after “Adement” administration

Hence, the elucidation of IRCPT peptides mechanism of action of “Adement”/ for the Alzheimer’s disease treatment will provide impetus to the development of kind individual remedy for concrete stage of AD therapy and will be perspective due to personalize medicine conception elaboration.

“Cerebral” accelerated the progress of structural and functional restoration of

alterative neurons (reparative effect), have trigger and neuroactivative actions, like the medicines of a few pharmacological groups.

“Cerebral” can restore vascularization and recovery of the immune response, which is important in post-stroke period with different complications.

Polypharmacological actions of “Cerebral” are directed at immunodeficiency. “Cerebral” is based on a new endopharmacological principle of the patient’s therapy and is a scientific basis for getting of the Therapeutic Individual Medicine for the concrete patient’s treatment in the nearest future at the concrete stage of disease development.

КОНЦЕПЦІЯ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Мартинюк О.В.,

кандидат економічних наук, доцент,

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

Сучасні безпрецедентні темпи технологічних змін повністю трансформують майже всі системи та галузі, а управління цими змінами вимагає створення нової моделі освіти, що забезпечуватиме постійне набуття працівниками нових знань та навичок. Нова економіка вже зламала і перекомбінувала безліч галузей промисловості, і витіснила мільйони працівників. Це обумовлює посилення конкуренції між внутрішніми ринками товарів, капіталів та праці, а також між країнами, що реалізують різні торгові та інвестиційні стратегії. З подальшим розвитком робототехніки та штучного інтелекту актуалізується питання дематеріалізації виробництва, збільшення інтенсивності продукування знань для створення цінностей. Креативна економіка впливає на систему освіти, молодь, інвестиційний клімат та інвестиційну привабливість товарів, регіонів, країни в цілому. На етапі переходу від ринкової економіки до креативної з бурхливим ростом технологій головними цінностями стають персонал і його творчі можливості, нестандартний підхід до справи. Як для фірм, так і для держави найважливішим напрямком підвищення ефективності інвестицій у людський потенціал є зниження плинності кадрів (для держави – запобігання масової еміграції) і підвищення їх зацікавленості в якісній роботі.

На думку експертів Світового економічного форуму в Давосі, креативна економіка розглядається як нова модель зростання, що передбачає відносно невеликі початкові інвестиції у «м’яку» інфраструктуру (Soft infrustructure) [4]. Soft infrustructure – це передусім інфраструктура знання або людський капітал: включно з інституціями, ідеями, культурними нормами, концептами

і рішеннями. Креативний підхід, який базується на капіталізації таланту людини та її інтелектуального потенціалу разом з прискореною розбудовою сервісної економіки на базі ІКТ, спроможні прискорити створення стратегічних потужностей національної економіки і постати каталізатором її модернізації та створення нової високотехнологічної економіки, що є дуже важливим для України.

Адекватність розвитку освіти стосовно сучасних завдань і вимог формування креативної економіки є найважливішою передумовою досягнення економічних і соціальних цілей. Освіта на всіх вікових етапах життя людини є необхідністю, вона визначає його якість, безпосередньо впливає на збереження і зміцнення здоров'я людини, її потомства, збільшення тривалості життя. Людина повинна навчатися впродовж усього життя, а система освіти має надавати їй такі можливості.

Генеральна конференція ЮНЕСКО визначила безперервну освіту як «необмежену в часі відносно строків навчання, ні в просторі відносно методів навчання; вона об'єднує всю діяльність та ресурси в області освіти та спрямована на досягнення гармонійного розвитку потенційних здібностей особистості та прогресу змін в суспільстві»[5].

Відповідно до Закону «Про освіту» Україна має планувати та впроваджувати концепцію освіти впродовж життя, її неформальні та інформальні види [1]. Концепція передбачає реалізацію наступних складових.

Перша складова системи неперервної освіти – додаткова професійна освіта – сприяє формуванню професійної основи кадрового потенціалу сучасної високотехнологічної економіки. Споживачами послуг даної частини системи неперервної освіти є соціально адаптована частина населення, яка отримує освіту послідовно на всіх її рівнях.

Друга частина системи освіти впродовж життя забезпечує різноманітним групам населення можливість адаптуватися до мінливих умов життя. Ця підсистема передбачає освіту, спрямовану на адаптацію й реабілітацію соціальних і професійних груп, не здатних самостійно пристосуватися до швидкозмінного соціального середовища. Крім того, до цієї підсистеми залучаються громадяни, що не мають в силу різних причин доступу до формальної системи професійної освіти, що створює для них загрозу десоціалізації.

Третя складова системи освіти дорослих забезпечує задоволення різноманітних індивідуальних освітніх потреб громадян, наприклад, мовну підготовку, отримання психологічних, культурологічних та інших знань, комунікативних навичок, спеціальних умінь тощо.

Водночас в Україні поки що не створено повноцінної інфраструктури креативних індустрій, хоча активно розвиваються різноманітні організаційні креативні хаби: коворкінги, майстерні, інкубатори, лабораторії і кластери. Ці нові простори дають змогу більшій чисельності людей продуктивно

реалізувати й розвивати власні таланти та творчі здібності.

Оже, за даними ООН на частку креативної економіки припадає 3,4% світового ВВП, що становить майже 1,6 трлн. дол. США й удвічі перевищує обсяги щорічних надходжень від міжнародного туризму. Щорічні темпи зростання у різних країнах становлять від 4,3% до 17,6%, удвічі перевищуючи темпи зростання сфери послуг і в чотири рази перевищуючи темпи зростання сфери промислового виробництва. При цьому частка зайнятих у креативній економіці досягла 25% населення світу[2].

Модель збалансованого розвитку України до 2030 року фіксує розвиток креативної економіки як один з ключових механізмів, який і стане драйвером економічного розвитку нашої країни. Особливого значення в умовах креативної економіки набуває розвиток людського потенціалу, системи підготовки, професійної перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів і на сьогодні це залишається однією з найбільш гострих проблем української економіки, що може ефективно вирішуватись за допомогою впровадження концепції освіти впродовж життя.

Література:

1. Закон України про вищу освіту. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Доповідь з питань креативної економіки. Розширення можливостей локального розвитку, 2013. Спец. видання ПРООН. (Creative economy report. widening local development pathways 2013 special edition. UNDP) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ssc.undp.org/content/ssc/news/events/widening_local_development_pathways.html
3. Креативна економіка в Європі: 5 кроків для злету. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.culturepartnership.eu/ua/article/creative-economy-steps-to-rise>
4. Global Future Councils – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.weforum.org/communities/global-future-councils/UNESCO> Institute for Lifelong Learning (UIL) – [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://uil.unesco.org/lifelong-learning/qualifications-frameworks>
5. Kucherenko D., Martynyuk O. Transformation of the higher education by diversification of sources and forms of its financing // Modern Science — Moderní věda. — Praha. — Česká republika, Nemoros s.r.o. — 2018. — № 5. — P. 44-52.

ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Москалець М.М.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри публічного управління та права,

Дніпровська академія неперервної освіти

Дидактична система навчання вищого навчального закладу керується та організовується цілеспрямованою інформаційно-констатувальною, діагностико-навчальною та рефлексивною взаємодією суб'єктів, орієнтовану на встановлення відповідності процесу й результатів навчання Державним галузевим стандартам вищої освіти, на вдосконалення навчального процесу та формування у студентів стійких навичок самоаналізу й самоконтролю навчальної діяльності [2, с. 20]. Сучасні зміни організації освітньої діяльності, призводять до змін характеру змісту праці, отже, і вимог до підготовки кваліфікованих кадрів. Концепція розвитку менеджменту освіти в Україні також визначає одним із ціннісних орієнтирів виховання в майбутніх фахівців самостійного наукового мислення, формування управлінського світогляду, вмінь і прагнення до самореалізації, самоосвіти, саморозвитку [3, с. 21].

Самоконтроль ґрунтується на сформованій саморегуляції і власне через неї здійснюється, створює установку особистості на кінцевий результат діяльності, прогнозування її еталона й зон утруднення, а також сприяє звіренню із прогнозуванням і наступним здійсненням корекції.

Функціональними особливостями самоконтролю є аналіз, регулювання, планування й контролювання власної діяльності, виправлення помічених помилкових дій. Однак, що б не було об'єктом самоконтролю, у яку сферу діяльності він не був би включеним, його основна функція носить перевіірочний характер і полягає у встановленні ступеня збігу між еталоном і контрольованою складовою (І. Серьогіна [3, с. 55]).

Метою освіти сьогодні є формування в суб'єктів навчання аналітичного мислення та прищеплення навичок раціональної поведінки, створення сприятливих умов для подальшого професійного навчання і практичної діяльності [2, с. 21], що неможливо поза розвиненою здатністю до самоконтролю в різних сферах діяльності.

Специфічною рисою навчання студентів управлінського профілю в університетах є поєднання фундаментальної освіти зі спеціалізованою прикладною підготовкою. Велика увага приділяється розвитку навичок аналітичної роботи та творчого мислення і їх невід'ємної складової самоконтролю. Опорою для формування у студентів навчальної діяльності в умовах університету слугують загальноосвітні предмети і спецдисципліна «Університетська освіта».

Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах управлінського профілю вимагає розробки й застосування дидактичних технологій, які б не лише забезпечували високий рівень пізнавальної активності студентів, але й формували в них способи ефективного здійснення навчальної діяльності й самоконтролю навчальних дій, адекватних специфіці майбутньої професійної діяльності. Така технологія має поетапно реалізовувати діяльність із самоконтролю й передбачати різнорівневий підхід до обліку та оцінювання навчальних досягнень студентів.

Побудувати продуктивну систему навчання студентів здатне контекстне навчання, як такий вид навчання студентів, що враховує сучасні особистісно-орієнтований і компетентнісний підходи у вищій освіті. Контекстне навчання створює те необхідне середовище, що, спираючись на вимогу конкретності й усвідомленості досліджуваних умінь, сприяє природному їх становленню. Таким чином, вважаємо побудову системного ускладнюючого характеру навчальної діяльності студентів на принципах контекстного навчання важливою дидактичною умовою формування в студентів умінь самоконтролю.

За А. Вербицьким, основна ідея контекстного навчання полягає в тому, щоб накласти засвоєння студентом теоретичних знань на «канву» засвоєваної ним професійної діяльності. Для цього необхідно послідовно моделювати в різноманітних формах навчальної діяльності студентів професійну діяльність фахівців із боку її предметно-технологічних (предметний контекст) і соціальних (соціальний контекст) складових [1, с. 129].

Студенти першокурсники не завжди успішно опановують знаннями, неефективно здійснюють самоконтроль засвоєного аж ніяк не тому, що одержали слабку підготовку в середній школі, а тому, що в них не сформована навчально-пізнавальна діяльність і такі риси особистості, як готовність до навчання, здатність учитися самостійно, контролювати й оцінювати себе, володіти індивідуальними особливостями пізнавальної діяльності, уміннями правильно розподіляти свій робочий час для самостійної підготовки тощо [3].

Тому, у систему дидактичних умов формування умінь самоконтролю навчальної діяльності студентів першокурсників необхідно включити комплексний характер адаптації студентів першокурсників до нових форм і видів самоконтролю.

Таким чином, студенти першокурсники від початку навчання включаються у процес адаптації, яким по суті є зламом багаторічного призвичаєного робочого стереотипу, основу якого становить динамічний стереотип. У цілому, адаптація першокурсників є складною психолого-педагогічною проблемою, яку неможливо вичерпати в рамках одного дослідження.

Література:

1. Вербицкий А. А. Личностный и компетентностный подходы к

образованию: проблемы интеграции / А. А. Вербицкий, О. Г. Ларионова. – М. : Логос, 2009. – 336 с.

2. Эльконин Д. Б. Введение в психологию развития / Даниил Борисович Эльконин. – М. : Тривола, 1994. – 167 с.

3. Кондрашова Л. В. Высшая педагогическая школа и Болонский процесс: реалии и перспективы / Лидия Валентиновна Кондрашова. – Кривой Рог : КДПУ, 2008. – 474 с.

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ

Огісню Ю. Д., Рожкова О.О.,

студентки спеціальності «Облік і оподаткування»,

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

Продуктивність праці є найважливішим показником ефективності виробничої діяльності на рівні національної економіки. На підприємстві її зростання виступає об'єктивною умовою підвищення його рентабельності і конкурентоспроможності.

Зараз ми піддаємо аналізу взаємозв'язок між інноваціями та продуктивністю на підприємствах. Директивні органи і дослідники в більшості своїй визнають, що інновації є неодмінною умовою підвищення продуктивності.

У більшості випадків продуктивність праці розглядається як плідне використання робочого часу, необхідне для виробництва конкретної продукції. Однак у міру зростання науково-технічного прогресу зростає значення факторів, створених попередньою працею, які дозволяють при незмінних витратах живої праці виробляти більшу або меншу кількість продукції. В якості головного чинника, який визначає ефективність виробництва, виступають інновації, які тісно пов'язані з НТП і є його результатом.

Проблеми підвищення продуктивності праці в даний час набувають особливої актуальності, тому що у довгостроковій перспективі підвищення продуктивності праці сприяє зростанню ВВП.

Основними показниками продуктивності праці підприємства виступають виробництво і трудомісткість, динаміка яких визначається такими складовими, як обсяг виробництва і чисельність працівників. При цьому впровадження у виробництво інновацій сприяє випуску:

- 1) більшого обсягу продукції при незмінних витратах виробництва;
- 2) незмінного обсягу продукції з істотним зниженням витрат виробництва;
- 3) більшого обсягу продукції з істотним зниженням витрат виробництва;
- 4) більш якісної продукції.

Необхідно також враховувати, що збільшення обсягу виробництва неякісної продукції, яку неможливо реалізувати, не можна розглядати як зростання продуктивності праці.

Отже, говорити про збільшення показника можна тільки в тому випадку, якщо продукція має попит на ринку, якісна і зроблена з мінімальними витратами часу і ресурсів. Очевидно, що в цьому випадку зростання продуктивності праці розглядається, перш за все, як збільшення частки інноваційної продукції, виробленої з використанням передових технологій виробництва.

Основною проблемою здійснення запланованих заходів є проблема фінансування. Інноваційна діяльність ведеться переважно за рахунок власних коштів організацій. Державна підтримка здійснюється з коштів державного, обласного та місцевого бюджетів, але частка цих коштів незначна. Фінансування з позабюджетних фондів і за рахунок іноземних інвестицій майже відсутнє.

Велика зношеність основних виробничих фондів і низький рівень завантаження виробничих потужностей дозволяють зробити висновок про слабку технологічну базу виробництва, що також негативно відбивається на динаміці продуктивності праці.

Вплив інновацій на персонал виражається складніше. Спочатку кожен працівник підприємства розглядався як «робоча сила» з незмінними фізичними і духовними характеристиками. При цьому вважалося, що скорочення чисельності працівників механічно призводить до зростання продуктивності праці. Сьогодні ж цей підхід не виправдовує себе.

Під впливом інноваційної діяльності відбувається прискорення темпів оновлення продукції і послуг, зростає наукоємність їх виробництва. Підвищуються вимоги до рівня підготовки працівників. Впровадження інноваційних технологій у виробництво тісно пов'язане з розвитком людського капіталу, так як без певного рівня знань і досвіду в умовах зростання наукоємності виробництва стає неможливим здійснення інноваційної діяльності.

Отже, основним, а головне невичерпним, джерелом зростання продуктивності праці на підприємствах є інноваційна діяльність. Тому для українських підприємств основною можливістю покращити своє становище та збільшити рівень продуктивності праці виступає активізація інноваційної діяльності шляхом впровадження нового або значно поліпшеного продукту (товару або послуги) або процесу, нового організаційного методу в діловій практиці, організації робочих місць або зовнішніх зв'язків. Не менш важливим є також питання про надання працівниками необхідних знань щодо використання інноваційних технологій, підвищення їх кваліфікації, перепідготовка, тощо.

Література:

1. Орленко О.М. Продуктивність праці як критерій ефективності інноваційної діяльності підприємства / О.М. Орленко // Вісник Хмельницького національного університету. — 2011. — № 2. — Т. 2. — С. 91—95.
2. Інноваційна політика: Європейський досвід та рекомендації для України: у 2-х т. Том 1. Ключові особливості інноваційної політики в якості основи для розробки заходів сприяння інноваціям, що спрямовують Україну до заснованої на знаннях конкурентоспроможної економіки – порівняння ситуації в ЄС і Україні. – Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні». – К. : Фенікс, 2011. – 214 с.
3. Давидова І.О. Інноваційна зайнятість в аспекті її сутнісних характеристик [електронний ресурс]// Ефективна економіка [сайт]. – 2015. – № 5. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4041>

ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ БАНКРУТСТВУ ПІДПРИЄМСТВА

Гордієнко В.О.,

кандидат економічних наук, доцент,

Орел В.Ю.,

Університет митної справи та фінансів

Санация – оздоровлення фінансового стану підприємства через здійснення системи заходів для запобігання його банкрутству чи підвищення конкурентоспроможності, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського стану боржника, а також задоволення у повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та зміни організаційно-правової і виробничої структури боржника [2].

Взагалі, банкрутство є нормальним явищем на ринку країни. Регулює ринкові відносини, «відкидаючи» неконкурентоспроможні, збиткові та неплатоспроможні підприємства. Та не дивлячись на це, слід зауважити, що в Україні рівень банкрутства значно вищий за норму.

Банкрутство - визнана арбітражним судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [1].

Статистика американських і європейських ринків свідчить, що зі 100 % новостворених компаній лише 20% продовжують своє існування після 3 років роботи. При чому з цих 20 % після 6-8 років існування залишається знову

лише 20 %. Якщо підрахувати загальний результат, то тільки 4-5 % компаній існують більше 9-10 років. Ця закономірність існує в усіх країнах, на всіх типах ринків [4]. А процвітають вони тільки завдяки грамотному керівництву та досконалої системи контролінгу. Що дало цьому відсотку компаній, навіть у кризовий стан, зберегти свої позиції та залишитися «на плаву».

Метою проведення санації є:

- скорочення заборгованості підприємства;
- покриття збитків та попередження причин їх виникнення; формування фінансових ресурсів, щ необхідні для проведення санації.
- забезпечення платоспроможності та ліквідності. [3].

Утворення такого фінансово-економічного механізму як санація, є дуже важливим для підприємства. Адже вона, в першу чергу, стосується фінансово-економічної системи суб'єкта, тому що виконується з допомогою фінансових коштів. Саме цей процес, завдяки прийняттю виважених, грамотних та ефективних рішень, є найважливішим засобом для запобігання або виходу з економічної кризи.

План фінансового оздоровлення, тобто санації, розробляють не лише контролінгові служби фірми, яка переживає кризовий стан, але це можуть бути й незалежні консалтингові та аудиторські фірми. Однією з головних причин кризового стану українських фірм є недосконалий менеджмент. Бо саме неграмотні та помилкові дії з боку управління призводять до банкрутства. А помилки керівництва – це і є результат відсутності у підприємствах України системи контролінгу.

Більшість фахівців у галузі управління і фінансового менеджменту під контролінгом розуміють функціональну систему планування, контролю, аналізу відхилень, координації, внутрішнього консалтингу і загального інформаційного забезпечення керівництва підприємством. У реалізації плану санації важливу роль відіграє оперативний санаційний контролінг, який координує діяльність різних підрозділів, контролює якість реалізації запланованих заходів, аналізує відхилення, ідентифікує і нейтралізує ризики, а також виявляє додаткові шанси і можливості. Санація вважається успішною, якщо за допомогою зовнішніх і внутрішніх фінансових джерел, проведення організаційних і виробничо-технічних удосконалень підприємство виходить із кризи: нормалізує виробничу діяльність, уникає оголошення банкрутства та забезпечує свою прибутковість і конкурентоздатність у довгостроковому періоді [4, с. 48].

Таким чином, можна відзначити, що санаційний механізм допомагає підприємству удосконалюватися, змінює діяльність організації на більш ефективну, конкурентну, фінансово стійку, яка не залежить від позичкового капіталу.

Як висновок можна сказати, що заходи фінансового оздоровлення підприємства (а саме санація) мають значний вплив на платоспроможність,

ліквідність та рентабельність підприємства. Отже, щоб запобігти банкрутству керівники мають підтримувати систему контролінгу на високому рівні, тому що навіть у кризових ситуація це допоможе фірмі уникнути банкрутства та занепаду бізнесу.

Література:

1. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14 травня 1992 року № 2343 –XII. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1069-14>
2. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. - Львів: Вид-во Держ. ун-ту «Львівська політехніка», 1996. - С. 264.
3. Рудика В.І., Косарева І.П., Менькова В.Ю. Санація підприємства як чинник його фінансової захищеності// - Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/11_ukr/50.pdf
4. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві / О.О. Терещенко.- К.: КНЕУ, 2004. - 268 с

ТРАКТУВАННЯ ЦІЛЕЙ ТА ФУНКЦІЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ЗА РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ

Панченко О. Д.,

аспірантка ННЦ «Інститут аграрної економіки»

Загалом поняття управлінського обліку можна розглядати шляхом поєднання двох слів – управління та обліку. Це дозволяє вивчати управлінський облік через призму бухгалтерського обліку з поєднанням елементів управління. Таке поєднання інформації допомагає керівництву і менеджменту у формуванні політики підприємства, побудові його стратегії та плануванні поточної діяльності. Тобто це стосується використання бухгалтерських даних, зібраних за допомогою фінансового обліку та вміле їх використання в управлінських процесах, що дозволяє контролювати всі господарські процеси суб'єкта господарювання.

Загалом цілі та функції управлінського обліку можна розділити на дві категорії:

- операційні функції (функції керування);
- теоретичні функції.

Поняття управлінського обліку можна трактувати як використання фінансових та бухгалтерських даних для управлінських функцій. Це вимагає систематичного збору та обробки даних. Така обробка називається

операційною функцією.

Основними операційними функціями управлінського обліку є:

- запис даних: Запис бізнес-операції є основними функціями системи бухгалтерського обліку. Спочатку ці операції фіксуються в їх первинному вигляді, щоб зберегти їх основну сутність та якість. Пізніше ці оригінальні записані факти та дані класифікуються на окремі групи та підгрупи, і, нарешті, на підставі цих підрозділів складаються аналітичні звіти. Ці звіти надають інформаційну базу для управлінських дій;

- перевірка даних: ефективність управлінських функцій залежить від точності та адекватності фінансових даних. Отже, через належне спілкування та досвід, бухгалтер-аналітик повинен забезпечити керівника, щоб доступні дані були повними та точними на певному заздалегідь визначеному рівні значимості;

- інтерпретація даних: інтерпретація даних є важливою функцією управлінського обліку. Вона передбачає неупереджене, об'єктивне і стисле пояснення даних та його аналіз. Іншими словами, фінансові дані, як правило, збираються та подаються технічним способом. Менеджмент повинен проаналізувати та інтерпретувати фінансові дані простим способом і представити їх на нетехнічній (доступний загалу) мові;

- зв'язування даних: зібрана та інтерпретована інформація у формі кількісного вираження може дати плідні результати лише тоді, коли вона передана належній людині і в належний час. Для виконання цієї функції управлінського обліку бухгалтером-менеджером використовуються декілька звітів.

Теоретична функція управлінського обліку покликана допомогти в ефективному та успішному виконанні управлінських функцій. До речі, це також стає метою управлінського обліку.

До основних теоретичних функцій належать:

- допомога в управлінні: засоби контролю, що забезпечують виконання роботи за планом та заздалегідь визначеними стандартами. Це можливо за допомогою стандартних витрат та бюджетного контролю які є невід'ємною частиною управлінського обліку;

- допомога в комунікації: управлінський облік відіграє важливу роль у процесі спілкування. Усі операційні результати та фінансові дані представлені у формі різних звітів. Ці звіти надають корисну інтегровану інформацію управлінню, а також зовнішнім сторонам, таким як акціонери, власники зобов'язань та інші установи. Іноді також готуються спеціальні доповіді або звіти, що стосуються конкретних проблем, з метою передачі їх на різні рівні;

- допомога у координації: управління фінансами допомагає в усій координації різноманітних оперативних заходів, і ця мета досягається за допомогою різних функціональних бюджетів;

- допомога у прийнятті рішень: Управлінський облік надає необхідну

аналітичну інформацію для керівництва, яка допомагає в процесі раціонального прийняття рішень;

- мотивація працівників: управлінський облік представляє різні схеми мотивації для працівників і також допомагає в реалізації цих схем.

Отже, метою управлінського обліку є надання корисної інформації для ведення бухгалтерського обліку, оперативного й обґрунтованого прийняття рішень та удосконалення політики підприємства. Іншими словами можна сказати, що управлінський облік був розроблений для задоволення потреб керівництва.

Література:

1. Скрипник Н.В., Рилєєв С.В. Управлінський аналіз як функція обліково-аналітичної системи. Інноваційна економіка. 2013. №6 (44) С. 283-388.

2. Ковалишин У.М. Роль та місце управлінського обліку в системі управління сучасним підприємством. Науковий вісник. 2006. № 16.1.

SOME TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE WORLD ECONOMY

Revenko A.D.,

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Kiev National University of Culture and Arts*

The dynamics of the development of international economic relations modifies the system of interconnections between national economies, strengthens the role of the foreign economic factor in the development of participating countries of the world economic processes, qualitatively changes the world economy itself. In this aspect, considerable theoretical and practical interest is the analysis of indicators of growth of individual economies under the influence of modern trends in the development of the world economy.

Consideration of indicators of foreign trade, for example, its rate, the ratio of export-import operations, structure is an important signal for the authorities and should be the basis for making serious changes in domestic economic mechanisms. According to the State Statistics Service, the excess of imports over exports in Ukraine's foreign trade last year reached 6331896.4 UAH. - growth by 7.4% compared to 2016 [1]. This threatening trend, which began in early 2014, can not be overcome. It corresponds to the drop in industrial production in the country. It is clear that Russia's military aggression, its permanent trade war against Ukraine, had a very negative impact on these indicators. However, the lack of fundamental

changes in the real sector contributed, to a lesser extent, to the creation of a negative balance in foreign trade and in general did not allow a qualitative improvement of the state of affairs in the economy. We are talking about sluggish shifts in the structure of national production, unfriendly business fiscal policy, the inability of the banking system to provide credit resources of the national producer, a very insufficient inflow of investments, corruption, etc.

Even the positive dynamics in the foreign trade of our country in such an important branch as agriculture does not save the situation. Significant growth of grain exports by 15% and vegetable oils and fats - by 10.6%, testifies to the considerable potential and opportunities of this sphere, but not to breakthrough in the agrarian sector [1].

The above tendencies in Ukraine's foreign trade have a significant effect on practically almost all aspects of economic life. Thus, the increase of imports in traditional industries leads to crowding out domestic producers, reducing production, reducing revenues to the state budget, and increasing the tension in the employment market. In the end, inflationary processes intensify, social instability and tensions are generated.

Taking into account the influence of external economic indicators on the internal parameters of development should be the basis of economic policy. The government is obliged not only to focus on «bidding» with the International Monetary Fund, which is obviously very important both for stabilizing the financial climate in the country and for the positive positioning of the country on the international scene, but also focusing primarily on internal transformations in the economy. There are no alternatives to this approach. The experience of countries that successfully overcome the difficulties on the road to a developed market economy today confirms the regularity of this approach.

Interesting on this side is the divorce process of Britain and the European Union in the form of Brexit and its influence on both sides. Basic data on trade in goods and services, as well as the investment climate between the two sides, indicate significant losses to Brexit. The content and format of the future trade agreement is still under discussion. But it is becoming clear that a significant violation of trade ties and agreements will lead to economic losses on both sides. However, the EU will bear only a disproportionately small share of total losses, not only because it is five times more economically than the UK, but also because of the fundamental reasons, among which the main is to increase the potential market of their enterprises. Other research on the subject of various free trade agreements confirms the general assumption that a smaller party can gain more from removing trade barriers and losing more of their creation.

The logic of the deployment of economic processes in such situations suggests that Brexit will have economic implications for both parties, as trade in goods and services between Britain and the EU-27 will no longer be as unproblematic as ever. The size of these economic losses is uncertain, but they are likely to be substantial,

since the trade passing through the Channel is currently very significant: 306 billion euros of exports of EU-27 goods to Great Britain, against 184 billion dollars of imports. From the point of view of the percentage of GDP, the EU-27 exports to the UK amounted to 2.5% of GDP, while Britain's exports to the EU-27 amounted to 7.5% of its GDP. For comparison, the transatlantic trade in goods is only 20% greater than trade through the channel [2, p. 31]. In terms of services, the amount is also significant: 94 billion euros are exports from the EU-27 to the UK, against 122 billion dollars in imports, thus, in this case, the UK is in surplus.

The deepening of economic relations between different actors on the world market and the strengthening of integration processes between countries qualitatively change not only the system of their interconnections, but also create new factors of development, transforming them into internal motivations of economic growth. Therefore, disintegration actions are so complex and painful.

References:

1. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/ztt/ztt_u/ztt1217_u.htm
2. An Assessment of the Economic Impact of Brexit on the EU27; auth.: M. Emerson, M. Busse, M. Di Salvo, D. Gros, J. Pelkmans; Briefing Paper for the Internal market and Consumer Protection Committee of the European Parliament. – Brussels, 2017. – 60 p.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДґРУНТЯ ДОВГОСТРОКОВИХ КОНТРАКТІВ НА УТРИМАННЯ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ

Дмитриченко М. Ф.,

*доктор технічних наук, професор, ректор,
Національний транспортний університет*

Канін О. П.,

*кандидат технічних наук, доцент,
Національний транспортний університет*

Законом України «Про автомобільні дороги» (ст. 6) обумовлена можливість застосування довгострокових (до семи років) договорів (контрактів) про утримання автомобільних доріг загального користування за принципом забезпечення їх експлуатаційного стану відповідно до нормативно-правових актів, норм та стандартів. Подібні контракти [1] вже три десятиріччя застосовують в різних країнах світу з метою збільшення суспільної ефективності доріг і гарантії адекватності фізичного стану доріг потребам

користувачів.

Відмінність нового виду контракту від традиційного полягає в тому, що більша частина оплати підряднику базується на досягнутому і вимірюваному результаті, який відображає прийнятий у контракті цільовий стан доріг через специфікації «рівнів обслуговування». Рівень обслуговування – це сукупність встановлених для кожного з видів дефектів всіх елементів доріг характеристик та параметрів (критеріїв): сезону року усунення, рівня втручання, строку реагування, кількості штрафних балів за перевищення строку реагування. Такий підхід діє як система мотивації для забезпечення підрядником оптимізації витрат ресурсів. Дорожні агентства, які впровадили нові види контрактів, досягли економії витрат від 10% до 40% порівняно з традиційними контрактами [1].

Економічне обґрунтування довгострокових контрактів є складним науковим завданням, яке вимагає розв'язання низки теоретико-методологічних задач, наприклад: розробки національних законодавчих і правових актів, нормативно-технічних документів; забезпечення стійкого фінансування; створення моделей і методик обґрунтування ціни контракту; зміни системи стимулювання підрядника; перерозподілу ризиків між замовником і підрядником; контролю дотримання рівнів обслуговування тощо.

В економічній науці подібного роду проблеми розглядаються на основі теорії агентства, теорії контрактів і економіки трансакційних витрат (Laffont J.-J., нобелівські лауреати Tirole J., 2014 р., та Holmstrom B., 2016 р.). Наприклад, в роботі Soliño A.S. [2] для утримання доріг запропонована модель оптимізації параметрів, які визначають стимулювання агента (підрядника), з погляду максимізації суспільного добробуту:

$$\begin{aligned} q_i &= e_i + \varepsilon_i, \\ \text{Max}(U_r, e_i, \beta_i) \{ & S_0 + \sum_{i=1}^n (\alpha_i \cdot e_i) - (1 + \lambda) \cdot [C_0 + \sum_{i=1}^n \psi_i(e_i) + r \sum_{i=1}^n (\beta_i^2 \cdot \sigma_i^2)] - \lambda \cdot U_r \}, \\ U_r &= E[t] - C - r \cdot \sigma_r^2 \geq 0, \end{aligned}$$

де q_i – досягнутий рівень якості i -го експлуатаційного показника дороги;

e_i – зусилля агента (підрядника);

ε_i – випадкова складова. Кожна випадкова змінна ε_i має нормальний розподіл, з середнім рівним нулю і стандартним відхиленням σ_i . Значення ε_i залежать не тільки від зусиль підрядника, але й від інших непередбачуваних факторів;

σ_2 – дисперсія доходу, отриманого підрядником;

S_0 – мінімальна суспільна вигода, отримана від якісного стану дороги;

U_r – функція корисності підрядника (вигода, очікувана підрядником);

$E[t]$ – очікуване значення платежу замовника;

C – вартість послуг (робіт) наданих підрядником;

C_0 – складова, що включає фіксовану вартість необхідних початкових інвестицій для надання послуг;

$\psi_i(e_i)$ – функція витрат підрядника, що залежить від його зусиль у грошових одиницях, Похідні від цієї функції: $\psi_i'(e_i) > 0$ і $\psi_i''(e_i) < 0$;

r – параметр, який представляє відношення підрядника до ризику;

n – кількість експлуатаційних показників дороги, кожний з яких залежить від зусиль підрядника;

λ – параметр, який характеризує податкову систему країни, $\lambda > 0$;

α , і β_i – шукані фіксовані параметри, встановлені в контракті, які будуть максимізувати суспільну корисність, приймаючи до уваги компроміс між зусиллями підрядника і його неприйняттям ризику.

Рішення цієї задачі з урахуванням обмежень $U_i \geq 0$ і $\beta_i = \psi_i'(e_i)$ зводиться до розв'язання системи диференційних рівнянь у частинних похідних з використанням матриці Гессе. В результаті отримуються оптимальні за критерієм (2) значення e_i^* , α_i^* , β_i^* .

Аналіз цієї моделі дозволив виділити суттєві критичні зауваження:

- суспільні вигоди частіше зростають нелінійно від зростання якості;
- випадкові змінні e_i частіше не мають нормального розподілу $N(0, \sigma_i)$;
- функції $\psi_i(e_i)$ можуть не мати першої, другої і третьої похідних;
- кількість рівнів обслуговування може сягати кількох сотень [3], що утруднює застосування системи диференційних рівнянь в часткових похідних;
- запропонована Soliño A.S. модель статична, а не динамічна.

Для подолання наведених зауважень в НТУ розроблена і реалізована в середовищі MS Excel імітаційна модель, що враховує випадковий характер кількості дефектів, часу і вартості їх усунення, які моделюються на основі експертних оцінок параметрів імовірнісних розподілів випадкових величин [4]. Модель дозволяє, наприклад, побудувати гістограми оцінок розподілів сум штрафів за перевищення строків реагування, вартості робіт тощо. Імітаційна модель є корисним інструментом для обґрунтування фіксованої щомісячної ціни контракту та параметрів рівнів обслуговування.

З кінця 2017 р. в НТУ розроблюються проекти двох ДСТУ: «Настанова з обґрунтування рівнів обслуговування при експлуатаційному утриманні автомобільних доріг» та «Автомобільні дороги. Рівні обслуговування при експлуатаційному утриманні».

В процесі розробки ДСТУ введено поняття «рівень утримання» - показника фактичного експлуатаційного стану дороги або її складової, який визначають відсотком наявності дефектів, що не усунені за строки реагування, встановлені у рівнях обслуговування. Виділені чотири класи рівнів утримання: високий, у якому не допускають перевищення договірних строків реагування; середній, у якому відсоток дефектів, які усунуті з перевищенням договірного строку реагування та тих, що ще не усунуті, а їх строк реагування вже вичерпаний,

складає не більше 10% від загальної кількості усунутих або наявних дефектів; низький, у якому згаданий відсоток дефектів складає не більше 15%; не прийнятний, у якому згаданий відсоток дефектів складає більше 15% від загальної кількості усунутих або наявних дефектів. Відсоток дефектів у фазі підготовки проектів контрактів визначають за допомогою розробленої імітаційної моделі [4], а його фактичне значення – із звітності про фактичний строк усунення дефектів. Передбачається, що рівні утримання будуть слугувати для визначення ціни контракту і сум оплати за їх досягнення.

Література:

1. Performance-Based Contracting for Maintenance. TRB's National Cooperative Highway Research Program (NCHRP) Synthesis 389: Performance-Based Contracting for Maintenance [Електронний ресурс] // 2011. - Режим доступу: <http://www.trb.org/Main/Blurbs/161949.aspx>.
2. Soliño A. S. Optimizing performance-based mechanisms in road management: an agency theory approach [Електронний ресурс] / Antonio Sánchez Soliño // EJTIR 15(4), 2015, - pp. 465-481. – Режим доступу: http://www.tbm.tudelft.nl/fileadmin/Faculteit/TBM/Onderzoek/EJTIR/Back_issues/15.4/2015_04_04.pdf.
3. Канін О.П. Інформаційно-аналітична система управління довгостроковими контрактами на основі рівнів обслуговування доріг / О.П. Канін // Автомобільні дороги і дорожнє будівництво. Науково-технічний збірник. – К.: НТУ, 2016. – Вип. 95.
4. Соколова Н.М., Маковська Ю.А. Обґрунтування рівнів обслуговування у довгострокових контрактах на утримання автомобільних доріг [Електронний ресурс] / Н.М. Соколова, Ю.А. Маковська // «Ефективна економіка», № 12, 2017. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5932>.

СТАН МОЛОДІЖНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

Рожкова О.О., Ковальчук А.М.,

студентки економічного факультету,

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Великої актуальності в сучасних умовах розвитку соціально-економічних відносин набуває проблема забезпечення зайнятості молоді на ринку праці.

Для визначення осіб, що формують соціально-демографічну групу «молодь» використовуються, насамперед, вікові параметри. Згідно Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» до молоді відносяться громадяни України віком від 14 до 35 років. [1]

Особи молодого віку, які складають майбутній трудовий потенціал будь-якої країни, наразі є найменш захищеною категорією робочої сили, яка характеризується невисокою конкурентоспроможністю на ринку праці. Серед основних причин цього явища – відсутність практичного досвіду роботи в рамках обраної спеціальності, а також необхідних умінь та навичок, тобто невідповідність потребам роботодавців. З іншого боку, існує неготовність роботодавців працевлаштовувати молодих працівників через небажання витрачати кошти на їх навчання. Саме тому молоді люди нерідко стають безробітними одразу після закінчення навчального закладу. [2]

Ринок молодіжної праці можна умовно розділити на дві категорії, це молодь, яка ніде не навчається і намагається знайти роботу відразу після школи і молодь, яка влаштовується на роботу після вищого навчального закладу. У розрізі цих двох категорій можна виділити ще одну групу, це молодь, яка намагається сполучити і навчання, і роботу, але у загальній масі таких дуже мало.

Розглянемо кожну з груп окремо з боку тих труднощів, з якими вони зіштовхуються під час пошуку роботи. Перша група – здобувачі без освіти – здебільшого влаштовуються на некваліфіковану роботу, з досить невеликим рівнем заробітної плати і низькою перспективою подальшого кар'єрного росту (це залежить, зокрема, від особистісних якостей). Однак у цієї групи здобувачів є серйозні конкуренти, – це більш дорослі некваліфіковані робітники і люди похилого віку. Тому дуже часто молодих працівників не хочуть брати на роботу через їхню некомпетентність і страх за їхню безвідповідальність.

Друга група – випускники ВНЗ і технікумів. Перед ними постає проблема знайти кваліфіковану роботу з гідною оплатою праці і з перспективою розвитку їхньої кар'єри. Однак, багато випускників стикаються із серйозними труднощами при пошуку роботи зі спеціальності, так як на сьогодні до фахової освіти потрібно додати ще і досвід роботи, якого у випускників найчастіше немає, тому у підсумку починають шукати будь-яку роботу

Третя група – це молодь, яка поєднує навчання з роботою. Тут, важливим аспектом, варто відмітити, що низький рівень стипендії не може влаштувати молоду людину повною мірою. Проте, поряд з цим існує ще ряд об'єктивних чинників, які постають перед молодого людину і зумовлюють її на пошуки роботи. Але сьогодні на заваді додаткового заробітку молоді, зокрема, студентів постають такі умови, де вимагають: стаж роботи за фахом не менш ніж 3 роки; знання іноземних мов; зайнятість на повний робочий день і т.д. Цього досить для того, щоб студент або будь-яка інша молода людина не змогли отримати роботу. [3]

Аналізуючи ситуацію, що склалася, варто зазначити, що існує ряд причин зміна яких спричинила б позитивні зрушення на ринку праці, а саме:

- загальний стан економіки країни, де кількість робочих місць не збільшується, а навпаки зменшується;

- високий податковий тиск, який здійснюється на підприємства та підприємців з боку держави;
- відсутня система розподілу молоді за робочими місцями після закінчення навчання або ж під час навчання (так зване стажування або практика);
- недосконала розробка та непрофесійне впровадження програм зайнятості, перекваліфікації молодих працівників на загальнодержавному, міському рівні тощо.

Таким чином, керівництво держави не зацікавлене у залученні до різного роду робіт молодих висококваліфікованих кадрів. Прагнучи влаштуватися на роботу, молодь самостійно веде пошуки роботи за допомогою державних та молодіжних центрів та бірж праці, кадрових агенцій, служб зайнятості, створених при вищих навчальних закладах, знайомих або родичів, започаткування свого власного бізнесу, але сьогодні у державі, ще недостатньо розроблено законодавчу базу, не реформовано цивільне і підприємницьке законодавство, і не створено достатньо сприятливий податковий клімат, для того, щоб молодь реалізувала своє право.

Серед галузей економічної діяльності найбільшою часткою зайнятої молоді характеризується фінансова та страхова діяльність (57,6%), оптова і роздрібна торгівля та ремонт автотранспортних засобів (51,3%), тимчасове розміщення і організація харчування (44,9%). [4]

Подолання молодіжного безробіття не є суто проблемою держави, адже багато чого залежить від самої молоді, її наполегливості та активності, характерних рис особистості, необхідних для повноцінного життя в ринкових умовах. До причин молодіжного безробіття відносять також зміну особистих пріоритетів молоді.

Проблема зайнятості молоді є передусім проблемою осіб, які вперше шукають роботу і вступають у трудове життя. Підвищені вимоги до професіоналізму, компетентності, мобільності робочої сили загрожують безробіттям насамперед молоді, яка закінчила загальноосвітні школи. Однак отримання освіти та набуття професії також далеко не завжди дають старт у трудове життя. У кожній країні молодь разом із жінками є найбільш вразливими категоріями громадян на внутрішньому ринку робочої сили. Тому для кожної держави завдання реального зменшення безробіття серед молоді є найприоритетнішим у соціальній сфері, поряд з розв'язанням питань молодіжного будівництва, освіти, державної молодіжної політики, які є не менш важливими і потребують негайного вирішення. [5]

Отже, можна зробити висновок, що ринок праці на сучасному етапі розвитку суспільства характеризується підвищенням рівня безробіття всіх категорій населення. Особливо це стосується молоді, яка найбільше представлена в когорті безробітних. Ця ситуація потребує негайного втручання з боку держави та відповідальних державних органів виконавчої влади, оскільки молодь є тією групою суспільства, яка має великий трудовий потенціал, крім

того, вона здатна забезпечити прогресивний розвиток економіки країни. На нашу думку, для підвищення ефективності працевлаштування молоді на ринку праці доцільно створити належні умови для реалізації її соціальних гарантій. Для цього потрібно посилити роботу в сфері освіти і професійного навчання, спрямувавши її на всебічний розвиток молодшої особи, виховання її моральних якостей, підвищення її освітнього й професійного рівня. Це створить умови для забезпечення ринку праці якісною робочою силою.

Література:

1. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993 р. №2998-ХІІ, поточна редакція від 01.01.2015 р., підстава 76-19 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
2. Василюшина С.О. Особливості державного регулювання на ринку праці молоді // Економіка та держава. – 2010. - №3. – С.91
3. Ринок праці України у 2012 р. // Аналітичний статистичний збірник. – К. : Державний центр зайнятості Міністерства праці та соціальної політики України. – 2012. – 243 с.
4. Раєвська О.В. Молодь на ринку праці в Україні: оцінка сучасного стану зайнятості / О.В. Раєвська, І.Є. Нос // Глобальні та національні проблеми економіки. – Вип.2. – 2014. – С. 322
5. Гринкевич С. С. Стан молодіжної зайнятості в Україні / С. С. Гринкевич [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/16_3/239_Grynkiwycz_16_3.pdf

ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ НАЦІЇ ЯК СУСПІЛЬНА ФУНКЦІЯ ОСВІТИ

Сиченко В.В.,

*ректор КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»,
доктор наук з державного управління,
Заслужений працівник освіти України*

Освіта принципово працює на майбутнє, визначаючи особистісні якості кожної людини, її знання, вміння, навички, світогляд і поведінку, а в остаточному підсумку - економічний, моральний, інтелектуальний потенціал суспільства й цивілізації в цілому. Люди, що одержали доступ до вищих рівнів освіти, мають найбільшу волю й мають можливість ухвалювати незалежні рішення в будь-якій сфері діяльності. Будучи основною одиницею будь-якої

соціальної структури, людина в міру індивідуальних можливостей здатна впливати на характер цієї структури. Неосвічене суспільство не здатне досягти ні економічного, ні політичного благополуччя. Країна, як і людина, не стане по сьогоднішню вільною й високорозвинутою, обмежуючись пасивним одержанням вигоди від розвитку, не додаючи зусиль для того, щоб вийти за рамки простого відтворення.

Основна умова успішного соціального розвитку - постійний пошук і творчість.

З економічних позицій людський капітал в умовах інформаційного суспільства визначається подвійно. На рівні суспільства, людський капітал - це «адекватна постіндустріальному стану суспільства НТР форма вираження (організації, функціонування й розвитку) продуктивних сил людини, включених у систему соціально орієнтованої змішаної економіки ринкового типу як провідного фактору суспільного відтворення» [1].

На рівні окремих індивідів, людський капітал - «сформований в результаті інвестицій і накопичений людиною запас здоров'я, знань, навичок, здатностей, мотивацій, який доцільно використовується в різних сферах суспільного відтворення, веде до росту кваліфікації працівника, сприяє росту продуктивності його праці й тим самим впливає на ріст заробітків даної людини» [1].

Щоб забезпечити суспільне відтворення, людський капітал також безупинно й циклічно відтворюється, робить природний, економічний і інноваційний оборот. В основі економічного обороту людського капіталу лежить зміна й відновлення технологій, типів і способів праці й виробництва відповідно рівню технології, науки, способам збору, аналізу, виробництва й нагромадження інформації. Інститут освіти, таким чином, є провідним суспільним каналом забезпечення й регуляції відтворення людського капіталу, визначаючи його обсяг, якість, тривалість циклів відтворення.

Вивчення робіт науковців, що досліджували питання економічної ефективності освіти, дозволило виділити в рамках даної тематики три основні напрямки.

Представники першого з них ставили перед собою завдання виміру тісноти кореляційному зв'язку між рядом показників, що відбивають загальний рівень економічного росту в різних країнах. Наприклад, американський учений Е. Кін визначив, що ступінь кореляції між національним доходом на душу населення й витратами на освіту, що доводяться на одну людину, надзвичайно висока (коефіцієнт кореляції до - 0,96), при цьому розрахунки були зроблені на базі показників економічного розвитку сімнадцяти країн. Крім того, американські дослідники дійшли висновку про те, що сучасний економічний ріст значною мірою обумовлений потенційними знаннями населення і його мотиваціями, в основі яких перебуває загальна освіта.

Другий напрямок досліджень, родоначальником якого є Т. Шульц, дозволив

встановити ступінь впливу освіти на величину одержуваного національного доходу. Відповідно розробленої цим автором методики прямий внесок освіти в економічний ріст визначається в такий спосіб: частка національного доходу, вкладена в освіту у даному році, помножена на норму ефективності вкладень у людський капітал як різновид капіталу. Розрахунки, зроблені за цією методикою, дозволили Т. Шульцу визначити, що в період з 1929 по 1957 рр. розвиток системи освіти в США забезпечив приріст національного доходу на 21 % при нормі віддачі 11 %. У наступні 25 років згідно з розрахунками, зробленими по тій же методиці, національний дохід США завдяки вкладенням в освіту збільшився на 13 % [2].

Принципова відмінність останнього напрямку досліджень, початок якому було покладено Є. Денисоном, полягає в розгляді освіти як незалежного, автономного фактору виробництва. Безпосередня економічна значимість освіти, на думку представників даного напрямку, полягає в її впливі на процес поліпшення якості робочої сили.

Вивчення ефективності освіти має практичну цінність, оскільки воно визначає джерела й темпи економічного росту, сприяє оптимальному розподілу ресурсів між освітою та іншими сферами суспільного господарства, впливає на поведінку учнів і членів їх родин як споживачів і інвесторів освітніх послуг.

Узагальнюючи результати досліджень, присвячених аналізу впливу освіти на економічний ріст як на макрорівні, так і на мікрорівні, необхідно відзначити, по-перше, єдність думок учених щодо ролі освіти в економічному розвитку, а по-друге, значні розбіжності в оцінках величини внеску освіти в даний процес. Отже, залишилося невирішеним питання про те, чи є освіта сама по собі джерелом економічного росту, або її слід розглядати лише як необхідну умову формування людського капіталу. З економічної точки зору питання формулюється в такий спосіб: «чи є все зростаюча сума інвестицій в освіту достатньою причиною для зростання обсягу людського капіталу й економічного зростання суспільства а цілому?»

При відповіді на це питання буде доречним привести думку С.І. Дорогунцова [3], який відзначав, що кожному стану техніки й організації виробництва відповідає оптимальна структура освіти робочої сили, при якій продуктивність досягає свого найвищого рівня. Якщо фактична структура освіти відрізняється від оптимальної, то, приводячи її у відповідність за допомогою інвестування в людський капітал, можна добитися приросту продуктивності праці. Але, по-перше, приріст буде короткостроковим за своїм характером: коли буде досягнута оптимальна освітня структура робочої сили, наступне підвищення освітнього рівня не буде сприяти збільшенню продуктивності праці. По-друге, оптимальна структура не завжди краща, оскільки досягнення освітнього оптимуму може зажадати значних витрат людських і матеріальних ресурсів. Наближення фактичної структури до оптимальної має сенс продовжувати лише до економічно виправданої межі,

тобто доти, поки отриманий в продуктивності праці виграш перевершує витрати її зростання.

Література:

1. Економічний вимір конкурентоспроможності вищої освіти : [монографія] / [Верхоглядова Н.І., Чередніченко О.М., Венгерова В.Ю., Іванникова Н.А.]. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2005. – 172с.

2. Schultz T. Education and Productivity (prepared for the National Commission on Productivity). - Washington. 1972. - P. 17.

3. Дорогунцов С.И. Наука и инновации как основа решения практических задач социально-экономического развития страны / С.И. Дорогунцов, В.С. Яцков // Проблемы и перспективы инновационного развития экономики: Материалы 10-ой международной научно-практической конференции по инновационной деятельности, Киев-Симферополь-Алушта, 2005. – 343 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА ОБЛІКУ ОБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ СМУГИ ВІДВЕДЕННЯ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ

Славінська О.С.,

*доктор технічних наук, професор,
Національний транспортний університет*

Стьожка В.В.,

*кандидат технічних наук,
ТОВ «ГРАНБУД ЛІДЕР»,*

Калашніков О.Л., приватний підприємець

На сьогоднішній день актуальним є питання стосовно того, що незаконне використання земельних ділянок дорожнього господарства шляхом розміщення на них без дотримання необхідних процедур об'єктів придорожного сервісу, зовнішньої реклами та інших об'єктів має бути визначено у кількісних характеристиках з обчисленням сумарних показників площ, що вони займають, а також просторового положення для визначення відповідального та подальшого вирішення питань оренди і укладання офіційних відносин між відповідними сторонами.

Ефективність обліку та систематизація даних щодо дотримання офіційних процедур між учасниками земельних відносин у межах смуг відводу досить низькі через відсутність законодавчого підґрунтя, що унеможливорює державний контроль і, відповідно, не забезпечує порядок у господарській

діяльності відповідальних органів.

Розроблена інформаційно-аналітична система вирішує питання обліку існуючих об'єктів господарської діяльності, розташованих у межах смуги відведення автомобільних доріг, та дає можливість фіксувати такі об'єкти для вирішення задач актуалізації інформації щодо стану смуг відведення. Аналіз даних про ці об'єкти (розташування, типи, їх геометричні параметри тощо) дає можливість визначити планові обсяги робіт та надати пропозиції щодо подальших дій.

Таким чином, інформаційно-аналітична система обліку об'єктів господарської діяльності, розташованих у межах смуги відведення автомобільних доріг (скорочена назва далі по тексті – ІАС), представляє собою інформаційну систему державного рівня, призначену для створення єдиного простору даних про об'єкти господарської діяльності, що розташовані в межах смуги відведення автомобільних доріг України.

Аналіз вказує на необхідність ідентифікувати та визначати просторові дані об'єктів у смугах відведення, стандартизувати та автоматизувати фіксацію етапів їх оформлення, а також візуалізувати інформацію про них в табличному вигляді і на мапі.

Автоматизація основних дій над об'єктами, а також опис їх стану, статусів, дати актуалізації, прив'язки до обласного адміністративного розподілу та автомобільних доріг успішно реалізовані в остаточній версії інформаційно-аналітичної системи.

ІАС містить в собі доступ до єдиної бази кадастрових даних про земельні ділянки, доступні дані просторових координат автомобільних доріг, звітні дані минулих років про місцезнаходження рекламних носіїв та об'єктів сервісу, надані обласними службами автомобільних доріг різних регіонів.

Виконуючи основні вимоги технічного завдання, програмне забезпечення ІАС створено у вигляді Web-сайту, а доступ до ресурсу авторизований. В подальшому, в процесі впровадження, буде створений реєстр користувачів зі своїми паролями доступу до Web-сайту на окремому сервері.

Для функціонування в незалежному середовищі від інших розробок, створений та зареєстрований новий домен і виділено сховище всіх даних та інформації, що стосується даної розробки.

Доступ до сайту забезпечено з будь-якого місця, де є підключення до мережі Інтернет та встановлений браузер для користування сайтом.

На перших трьох етапах були забезпечені основні вимоги до виконання роботи, а саме був проаналізований стан смуг відведення під автомобільними дорогами на наявність об'єктів господарської діяльності, створені архітектура ІАС та структура бази даних ІАС. На основі цього розроблена Web-версія та керівництво користувача. Web-версія побудована за принципом розділення прав доступу, в ній реалізована можливість пошуку, вибору та перегляду інформації про суб'єкти, візуалізація об'єктів відносно існуючих контурів

на місцевості за допомогою загальнодоступних ресурсів картографічного забезпечення та додаткових шарів кадастрової інформації.

На етапі розроблення були виконані вимоги чинних стандартів з інформаційного забезпечення дорожнього господарства для створення можливості ІАС у подальшому бути адаптованою до інтеграції в єдину базу даних.

Крім того, забезпечена можливість створення, збереження, передачі, та відображення визначеного місцеположення об'єктів вздовж автомобільних доріг за допомогою системи лінійних координат, яка використовує так звану систему лінійних посилань для визначення місцезнаходження об'єктів на відповідній дорозі.

На п'ятому етапі створення ІАС були виконані роботи з перенесення системи на новий, більш сучасний сервер з покращеним функціональним середовищем розроблення та експлуатації SharePoint. Також, на даному етапі була досліджена технологія фіксації просторових координат за допомогою мобільних пристроїв, а саме – смартфонів. На основі емпіричних даних був зроблений висновок про відповідність точності фіксації, з якою прийнято в дорожній галузі забезпечувати орієнтування об'єктів вздовж автомобільних доріг. Як результат, – розроблена додаткова можливість фіксації об'єктів безпосередньо в польових умовах за допомогою мобільних пристроїв з GPS-прив'язкою до місцевості та відповідної автомобільної дороги, що дає можливість виконувати польовий збір та контроль за розміщенням існуючих об'єктів при безпосередньому знаходженні на місцевості поряд з об'єктом.

Описаний результат виконаної роботи вказує на вирішення поставлених задач та можливість впровадження системи для користування. ІАС задовольняє вимогам галузі щодо отримання інформації про внесені або існуючі в системі об'єкти господарської діяльності, що розташовані в межах смуги відведення автомобільних доріг.

Для підтримання актуальності інформації «на сьогодні» та оперативного отримання даних з системи слід провести організаційні заходи для забезпечення виконання роботи із внесення та підтримки в актуальному стані даних про об'єкти, що надасть можливість ведення інформації в необхідному для практичного використання стані.

Впровадження інформаційно-аналітичної системи обліку об'єктів господарської діяльності шляхом систематизації та автоматизації роботи з даними про ці об'єкти надасть можливість контролю відносин між суб'єктами господарювання та використання земель, що забезпечить таким чином позитивний економічний ефект.

ПІДГОТОВКА ДОРОЖНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ ДО ЗИМОВОГО УТРИМАННЯ ДОРІГ

*Смірнов А.М., аспірант,
Національний транспортний університет*

Зимове утримання автомобільних доріг в Україні – це окремий специфічний захід з забезпечення безпеки дорожнього руху та збереження дорожніх активів у зимовий період.

Будь-яка дорожня експлуатаційна організація до настання зимового періоду повинна мати детальний план підготовки і організації зимового утримання доріг з урахуванням досвіду минулих років. План повинен містити в собі графік робіт, технологічні карти, в яких вказані маршрути посипки та очищення від снігових заносів, склад бригад і порядок виїзду техніки, схеми розміщення баз противоожеледних матеріалів, порядок організації чергувань. Складені плани для кожної ділянки робіт повинні бути співставлені з конкретними умовами експлуатаційного утримання даної дороги. Техніка для зимового утримання доріг повинна бути завчасно відремонтована, і не менше ніж за місяць до настання зимового періоду повинна пройти випробування [1].

Склад бригади, який потрібно визначити до настання зимового періоду, вважається оптимальним, якщо забезпечується максимальне використання механізмів і обладнання, які обслуговують бригаду, і кожного робочого за його професійними здібностями та фахом; досягається рівномірний розподіл затрат праці між членами бригад відповідно їх професій і кваліфікації, а також раціональне суміщення робітників при виконанні робіт. Критерієм оптимального кваліфікаційного складу бригади слугує відповідність середнього розряду робочих розряду виконуваних робіт. Потреба в дорожніх робочих визначається за кожним окремим видом робіт та послуг з зимового утримання, наприклад, для очищення автопавільйонів, зупинкових майданчиків, тротуарів і т.п. від снігу.

Чисельний, професійний і кваліфікований склад робочих, необхідний для виконання всіх робіт (об'ємних і які враховують затрати часу) по поточному ремонту і утриманні доріг на даній ділянці дороги визначається шляхом множення отриманого розрахунком складу робочих окремо для теплого і холодного періоду на коригувальний коефіцієнт (K_3):

$$r_{ij} = r_{ij}^{\text{розр}} \times K_3$$

де r_{ij} - чисельність робочих, i – тієї спеціальності, j – того розряду, необхідного для виконання всіх робіт по утриманню доріг, люд;

$r_{ij}^{\text{розр}}$ - розрахункова кількість робочих і – тієї спеціальності, j – того розряду, необхідна для виконання об'ємних робіт, окремо по теплову і холодному періодам року, люд;

K_z - коригувальний коефіцієнт.

Потреба в спеціалістах-механізаторах для робіт по зимовому утриманню доріг: чергового снігоочиснення, розчистці снігових заносів, розкидання противоожеледних матеріалів - визначається виходячи із об'ємів робіт, які слід виконати за один цикл: після однієї хуртовини, ожеледиці, снігопаду – і часу, на протязі якого потрібно виконати ці роботи.

Потрібну кількість машин для снігоочиснення можна визначити за формулою:

$$N_{\text{потр}} = \frac{L \times n}{V_p \times K_n \times t_n}$$

де L – довжина, ділянки яка обслуговується, км;

n – необхідна кількість проходів снігоочисної техніки по ширині проїзної частини дороги; приймається для I категорії – 6; II і III – 3, IV-V – 2;

V_p – середня робоча швидкість снігоочисної техніки, приймається 30-40 км/год;

K_n – коефіцієнт використання машин на протязі зміни, приймається 0,7 – 0,8;

t_n – час між проходами снігоочисної техніки з відвалами, приймається 3,75 год.[2]

В дорожньо-експлуатаційних організаціях необхідно організовувати запас паливо-мастильних матеріалів з 10-дневним запасом, підготувати гаражі і місця стоянок снігоочисної техніки, завчасно відремонтувати і утеплити приміщення для відпочинку і зігріву робочих та водіїв.

Противоожеледні хімічні реагенти та пісок повинні бути завезені на місця зберігання завчасно, а їх змішування (при необхідності) виконувати до настання дощів чи хуртовин.

Згідно чинного законодавства України безпосереднє керівництво роботами з зимового утримання покладено на начальника та головного інженера дорожньої організації, крім того, з настанням зимового періоду вводяться цілодобові чергування [3]. Для проведення ефективних робіт по зимовому утриманні дорожні організації повинні бути забезпечені необхідними засобами в'язку та отримувати систематичну інформацію про прогноз погоди, яка б надходила згідно договору з організаціями гідрометеослужб або зі своїх метеостанцій. Проте, слід зазначити, значний недолік кількості власних метеостанцій у дорожніх організацій та наявність низької якості інформації, що надходить з гідрометеослужб.

В даний час у світі широко використовуються так звані служби прогнозування снігових опадів та термічне картографування, які поширені у більшості дорожніх агентств Європи, Японії та США [4].

Більшість досліджень, спрямованих на формулювання моделі зимового експлуатаційного утримання доріг, містять прості моделі та приділяли недостатню увагу обґрунтуванню рівнів обслуговування, не враховуючи ймовірнісну природу факторів та характеристик моделі зимового утримання. Тому, проблема обґрунтування моделі зимового експлуатаційного утримання доріг в Україні залишається поки ще відкритим питанням.

Література:

1. Методические рекомендации по определению оптимального состава бригад на текущем ремонте и содержании автомобильных дорог. Алма-Ата, 1984, 34 с.
2. Эксплуатация автомобильных дорог: в 2 т. – Т. 2: учебник для студ. высш. учеб. заведений / Васильев А.П. – М.: Издательский центр «Академия», 2010. – 320 с.
3. Технічні правила ремонту і утримання вулиць та доріг населених пунктів. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 14 лютого 2012 року №54.
4. Perrier N, Langevin A, Campbell JF. A survey of models and algorithms for winter road maintenance. Part IV: vehicle routing and fleet sizing for plowing and snow disposal. Computers & Operations Research 2005, doi:10.1016/j.cor.2005.05.008.

ДЕРЖАВНО – ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ

Соколова Н.М.,

*кандидат економічних наук, доцент,
Національний транспортний університет*

Пошук джерел інвестицій для модернізації національної економіки зумовив посилену увагу науковців та управлінців до вивчення потенціалу державно – приватного партнерства (далі - ДПП), останнє проголошено важливим інструментом економічних реформ.

Обґрунтування і розробка заходів щодо управління розвитком ДПП в країні мають базуватись на чіткому розумінні сутності, принципів, меж явища, утім має місце різноманіття поглядів щодо цих питань. Для оцінки потенціалу ДПП у розв'язанні завдань модернізації національної економіки

слід акцентувати на такому. Кінцевою метою запровадження механізмів ДПП має бути забезпечення більш високого рівня задоволення потреб населення в цілому, максимізація суспільної вигоди (а не прагнення мінімізації бюджетних витрат за будь – яку ціну).

Коректним є розгляд ДПП з позицій передусім суспільної, а не лише економічної ефективності.

Необхідно розуміти, що приватний партнер, беручи участь у проєкті ДПП, має відшкодувати свої витрати і отримати прибуток (адже зазвичай йдеться про галузі, де рівень рентабельності є недостатнім). Тож, варто зважати, за рахунок чого це буде відбуватись (коштом споживачів, бюджетним коштом, через пільги тощо). Слід враховувати специфіку вітчизняного інституційного середовища (господарський порядок, за якого доступ до ресурсів влади є головною конкурентною перевагою; високі корупційні ризики; опортуністична поведінка контрагентів; неприйняття більшістю населення участі приватного оператора у подібних проєктах). Всі інститути держави, суспільства і бізнесу мало підготовлені до ДПП. В Україні майже відсутній досвід застосування таких механізмів для реалізації масштабних проєктів, а відтак має місце неврегульованість договірних питань, що посилює ризики для партнерів.

Актуальність використання потенціалу ДПП для інноваційного поштовху визначається причинами виникнення існуючої кризи. Її фундаментальну природу відображають великі кондратьєвські цикли розвитку світової економіки, що їх свого часу відкрив видатний економіст Кондратьєв. Більше 80 років тому він висунув ідею існування великих економічних циклів тривалістю в 50–70 років, впродовж яких відбувається зміна «запасу основних матеріальних благ». В результаті світові продуктивні сили переходять на новий, вищий рівень свого розвитку. Описаний М. Кондратьєвим механізм функціонування цих циклів, що отримали в економічній науці назву кондратьєвських циклів (К-циклів), включає дві хвилі: піднесення та спаду. Послідовна зміна цих хвиль відповідає виникненню глобальних криз в економіці та наступним піднесенням. [1]

Природа теперішньої кризи полягає в тому, що після двадцятирічного піднесення економіки (1980-2000 рр.) потенціал економічного розвитку технологічного укладу, що склався, був вичерпаний. Неминуchoю постала необхідність структурної перебудови всієї світової економіки, що стала б поштовхом формування нового технологічного укладу, в основу якого були б покладені результати новітніх інноваційних пошуків та впроваджень.

Саме перехід на інноваційний шлях розвитку повинен стати засобом подолання наслідків економічної кризи, мінімізації втрат і навіть отримання вигащів. Як показує світовий досвід, інноваційний розвиток переважно визначається попитом на дослідження і розробки з боку недержавного (приватного) сектора економіки, він не може бути цілком пов'язаним з державним бюджетом. У даний час в більшості країн світу фінансування

науки на дві третини відбувається за рахунок приватних джерел, на третину – за рахунок засобів держави. Одним із способів залучення приватного бізнесу в інноваційну сферу і розділення державою спільно з приватним інвестором ризиків є створення державно-приватних партнерств в інноваційній сфері. Необхідно визнати, що єдиного визначення, а відповідно і розуміння, ДПП в інноваційній сфері в країнах його успішного впровадження досі не сформовано. У зв'язку з цим, можна говорити лише про певні підходи до визначення даного інституту суспільних відносин, беручи до уваги специфіку умов в яких це явище виникає в тій або іншій країні. На сучасному етапі ДПП в розвинених державах головним чином пов'язане з пошуком найбільш ефективних форм залучення позитивного потенціалу приватного підприємництва (мобільності, менеджменту, ресурсів) у сфері традиційно державної відповідальності, з метою отримання суспільно значимих результатів у стимулюванні інноваційних процесів в економіці як необхідної умови підтримки національної конкурентоспроможності і економічного зростання.

Високу ефективність в подоланні кризових явищ може знайти застосування потенціалів ДПП в інфраструктурі господарчого комплексу. В умовах економічної системи, що склалась в Україні, держава відповідає за міську і транспортну інфраструктуру, за охорону здоров'я, освіту і соціальне забезпечення, безпеку і правопорядок, оборону, геологорозвідку. У перерахованих областях в держави безліч повноважень і інструментів управління. Водночас великий і попит на підвищення якості послуг держави і ефективності їх надання. Враховуючи розміри вказаних галузей, відновлення в них розвитку є важливим фактором для подолання кризи. Тому попит на ДПП саме в інфраструктурній сфері може бути дуже істотним.

Не в останню чергу це визначено тим, що ДПП є альтернативою прямому бюджетному фінансуванню капітальних вкладень. ДПП дозволяє залучати приватні ресурси в державні завдання, тому що держава бере участь в управлінні ризиками проекту. Під час кризи бізнесмени в першу чергу звертають увагу на ризики. Ними ефективно може управляти держава. При цьому вона використовує свій вельми специфічний цінний ресурс – здатність в рамках правової системи і політичної стабільності формувати певні і гарантовані перспективи (коридор майбутнього [2]), що визначаються збереженням і гарантіями повернення приватних капіталовкладень. ДПП має бути орієнтоване на розділення ризиків. Саме ця особливість ДПП виходить на перший план для приватного бізнесу, особливо в умовах кризи, коли стабільність попиту з боку держави є найважливішим інструментом зниження ризиків інвестицій і зміцнення довіри кредитних організацій. Таким чином, проекти ДПП виявляються конкурентоздатними для залучення приватних інвесторів. У ефективних органів державного управління, з'являється можливість вигравати конкуренцію за інвестиції бізнесу.

В рамках концепції ДПП держава виступає як замовник. Вона підтримує ризики приватних інвестицій в проекти, для чого готова витратити прогнозовані майбутні доходи бюджету (отримані за рахунок цих інвестицій) на забезпечення прийнятної рентабельності таких інвестицій.

Отже в умовах кризової ситуації спадної хвилі К-циклу що триває, спрямовувати резерви країни слід у базисні інновації нового технологічного укладу, в економіку знань майбутнього, в інфраструктуру економічної системи. Потенціал державно-приватного партнерства є реальним засобом перетворити сфери інноваційної та інфраструктурної перебудови в плацдарм протистояння кризовим впливам. Саме державно-приватні партнерства дають змогу органам влади зосередитись на основних функціональних питаннях, забезпечують поліпшення управління державними активами, сприяють підвищенню якості надання послуг внаслідок впровадження інновацій, дають змогу перекласти ризик із платників податків на приватний сектор. Ефективне впровадження механізмів ДПП забезпечує збільшення обсягу залучених інвестицій та обсягу реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), кількості новостворених робочих місць.

Подальші дослідження в напрямі залучення ДПП до системи антикризових заходів можуть полягати в площині порівняльного аналізу ефективності застосування форм ДПП, скорішому створенні і впровадженні відповідної законодавчої бази.

Література:

1. Айвазов А. Либеральные сказки и кондратьевские волны // «Профиль», № 40, 2008
2. Баженов Б. Партнерство против риска // «Профиль» № 46(601), 2008

METHODS OF PROVIDING THE PROFESSIONAL SECURITY OF THE ENTERPRISE

*Tkachenko V.I.,
post-graduate student,
Poltava State Agrarian Academy*

Personnel security in the organization can be considered from different positions. On the one hand, it is a process of ensuring the current and potential protection of the personnel of the enterprise from a variety of threats, in the process of selection and adaptation of personnel, development and career development of employees, assessment of business and personal characteristics, wages, as well as when moving

and releasing from the organization.

On the other hand, it is expedient to formulate personnel security in terms of active protection that the enterprise needs. The above-mentioned approach involves creation of conditions for ensuring economic security, image and sustainable development of internal business processes in relation to threats caused by unauthorized deliberate or unconscious actions of the personnel of the enterprise, in particular: corruption activities of persons abusing an official position; a conspiracy, the transfer of commercial secret or classified information to third parties or use of it not for a direct purpose; recruitment of specialists, enchantment of them in competing organizations; raider hobby, other types of violent actions.

Consequently, personnel security is a set of measures aimed at protecting socio-economic systems of different levels from the threats coming from the employees of the organization, that is, internal and external threats. Internal threats may arise due to the following factors:

- mismatching the qualifications of the employee in the position occupied, the unprofessional nature of his professional duties;
- imperfections of the personnel management system;
- insufficient level of training, advanced training, personnel attestation, etc .;
- insufficient motivation of employees;
- outflow of «valuable» frames. In today's conditions, the most diverse methods of personnel selection, which are both legal and illegal, are actively used. Hence, the variety of techniques: from traditional headhunting, executive search - «overtaking» managers of different levels of management, talent poaching («personnel poaching»), talent raiding («raids»), to «aggressive» or «partisan» recruiting [4].
- insufficient level of candidate screening at the time of entry into employment.

The presence of such factors may lead to a reduction in economic and social performance of the enterprise, fraudulent activities, theft or damage to the property of the organization, the leakage of valuable information.

Another task of personnel security is to prevent external threats, which can be attributed to:

- offer of the best motivational measures for employees of competitive enterprises;
- exerting pressure on employees from outside;
- conditions of the external economic environment;
- lifestyle of employees, which negatively affects professional activity (for example, different types of dependence);
- inflation rate affecting wages.

That is, the technology of countering the threats to personnel security should be integrated into the function of personnel management and include application:

- technology of selection and testing of candidates for a vacant position;
- technology of special training of personnel for methods of providing personal and corporate security;

- technologies for protecting confidential information from irresponsible and disloyal employees;
- technology for monitoring the compliance of personnel with the requirements and rules of property, information, intellectual security;
- technology of motivation of loyal and responsible behavior of personnel;
- technology of protection against unreliable personnel, which includes a set of measures for assessing the degree of loyalty, reliability of staff, raising its level, preventing undesirable behavior of staff, as well as the application of disciplinary sanctions against disloyal, irresponsible staff [3].

Among the methods of providing personnel security, within the limits of the offered technologies it is especially necessary to allocate those which promote increase of reliability and prevention of disloyalty of employees of the enterprise. The generalization of approaches allows us to identify methods that are administrative, socio-economic, socio-psychological and technological [1-4].

The administrative methods of providing personnel security include:

- rigid selection of personnel;
- conducting an assessment of the degree of protection of the vital interests of the employee;
- application of various sanctions for violation of disciplinary rules;
- ensuring the personnel security of the organization;
- training staff on safety rules.

The basic socio-economic methods of securing personnel security are expedient to include:

- introduction of the system of material and other types of stimulation;
- prevention of situations where an employee may be in a difficult life situation;
- creating conditions under which an employee would be unprofitable to «harm» the company;

By socio-psychological methods of securing personnel security it is expedient to include:

- formation of corporate culture;
- avoiding the use of an authoritarian control system [1, 2].

The essence of technological methods is to develop clear rules for working with classified information and documents. The rules of work must be communicated to all employees who have access to this kind of information. In some cases, this norm of rules of work, and especially the obligation to adhere to the principle of non-disclosure of information, can be discussed and recorded in the employment contract, which is concluded when hiring. The technological methods include the development and implementation of modern forms of property protection (property, information) of the enterprise, in particular databases, software, etc.

The proposed division of methods into designated groups is rather arbitrary, since they are all closely interconnected.

The most widespread in practical application are administrative-organizational

and socio-psychological methods. These methods allow to develop the competence of the employee, for the effective performance of official duties, because the effective work of the organization depends on the effective management of the resources available to it.

Thus, personnel security is aimed at ensuring such work with personnel, on establishing such labor and ethical relations, which could be defined as «break-even». In practice, unique features of each enterprise are characteristic, separate provisions of safety of activities and prevention of personnel violations can and must be detailed and adapted to the specific organizational structure of the enterprise. Having identified the main factors of the threat to personnel security, one can move on to planning and organizing measures to ensure it in all areas of personnel management of the enterprise.

References:

1. Kuznetsova N.V. Methods of coping with the threats of personnel security of the organization / N.V. Kuznetsova // Izvestiya Ural State Economic University. - 2014 - # 2 (52). - P. 53-61.
2. Kuznetsova N.V. Provision of personnel security as a function of personnel management [Electronic resource] / N.V. Kuznetsova // Baikal Research Journal. - 2012. - No. 4. - Access mode: <https://cyberleninka.ru/article/n/obespechenie-kadrovoy-bezopasnosti-kak-funktsiya-upravleniya-personalom>
3. Krasnomovets V.A. Methods of providing personnel security of the enterprise / V.A. Krasnomovets // Bulletin of NUVGP. Economic Sciences: Sb. sciences works. - Rivne: NUVGP, 2012. - Exp. 3 (59). - P. 138-143.
4. Makhmudova I. N. Methods of providing personnel security in the selection of personnel: organization of business process / I. N. Mahmudova // International scientific research journal. - 2018 - No. 1 (65). - Part 4. - P. 180-184.

СТУДЕНТСЬКИЙ КЛУБ: КОНЦЕПЦІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ, ДІЯЛЬНІСТЬ

Тадля О.М.,

*старший викладач кафедри менеджменту шоу-бізнесу,
Київський національний університет культури і мистецтв*

Навчання у закладі вищої освіти – це не лише період одержання спеціальності, тобто пізнання світу через вивчення різноманітних навчальних дисциплін, а і формування світогляду креативної сучасної молоді людини, яка згодом буде здійснювати свою діяльність у соціокультурному просторі

держави. Тому існує реальна потреба взаємозв'язку позанавчальної діяльності з процесом навчання, посилення відносин між культурою, мистецтвом і освітою, поєднання розвитку поглядів художньо-творчого світогляду та естетичного самовиховання. Як найкраще цю концепція можна реалізувати через клубну практику.

Визначення поняття «концепція» має багато аспектів, але дуже близьких за своїм змістовим наповненням. У «Філософському словнику» виділяють наступні елементи концепції: «зміст відповідних категорій, ідей, норм; соціокультурний зміст та аксіологічні висловлювання, які розкривають розуміння тих чи інших наукових тверджень; висловлювання, які відтворюють цілісність об'єкта знань; висловлювання, які пояснюють процес втілення знань в практичну діяльність людини» [4, с. 439]. У «Великій енциклопедії»: «концепція – 1) система поглядів на те чи інше явище, процес; спосіб розуміння, тлумачення яких-небудь явищ, подій, головна точка зору, провідна ідея теорії; 2) провідний задум, конструктивний принцип різних видів діяльності» [1, с. 212]. «Тлумачному словнику основних філософських термінів» за редакцією В. Петрушенка зазначається, що «концепція – це сукупність положень, що виникає на основі концепту та покликана його підкріпити, довести, обґрунтувати; інколи – спосіб тлумачення, ідея, задум, вчення, що ґрунтується на сукупності концептів. Концепція також може бути стислим виразом ядра певної теорії або сукупності поглядів» [3, с. 88]. В іноземних джерелах часто зустрічаємо поняття «формування концепції». Його визначення є чітким: «це процес, у результаті якого людина об'єднує всі ті об'єкти, що поділяють деякі загальні властивості» [5, с. 500].

Таким чином термін «концепція» включає до складу насамперед соціокультурну складову, задум, сутнісну структуру, а також перспективу практичного застосування знань, результатом яких є вміння формувати чи об'єднувати та систематизувати певні положення.

В першу чергу пропонуючи концепцію, яка передбачає формулювання різноманітних аспектів участі студентської молоді у продуктивно упорядкованій діяльності потрібно виділити: 1) застосування принципів спрямованих на формування інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій студентської молоді; 2) сприяння самовизначенню, самовдосконаленню, самореалізації кожного учасника; 3) формування світосприйняття та ціннісного ставлення до національної культури; 4) застосування прийомів, методів і форм роботи для створення атмосфери співтворчості між суб'єктами та об'єктами клубної діяльності; 5) забезпечення позитивного психологічного клімату в діяльності студентського клубу; 6) ідея, створення та реалізація заходів, культурно-мистецьких проєктів, що відповідають сьогоденним вимогам соціально-культурної практики; 7) застосування комплексного підходу до організації діяльності студентського клубу.

Таким чином, основна мета впровадження соціокультурної концепції в

діяльність студентського клубу закладу вищої освіти полягає у створенні умов, які допомагають в першу чергу в соціалізації особистості студента, виявленні його індивідуальних якостей, засвоєнні знань, умінь, навичок, стимулюванні активності в різноманітних напрямках спеціально організованої художньо-творчої роботи.

Згідно з метою, принципами, підходами й засадами визначаємо основні функції соціокультурної сфери в діяльності студентського клубу. Інтеграція виховної, розвиваючої і рекреаційної функцій визначає зміст концепції і спрямовується на пізнання, засвоєння й трансляцію духовних цінностей, а також на виявлення особистісних якостей учасників клубу у культурно-дозвілєвій сфері. Студентський клуб охоплює різні види діяльності, що дозволяє проектувати динаміку результативності у досягненні цілей та розвитку творчої особистості учасників організації. Відповідно до функцій, закладених у концепції, буде сформовано склад фахівців здатних ефективно реалізувати художньо-творчий процес в умовах закладу вищої освіти.

Таким чином, враховуючи визначені функції і чинники ми забезпечимо варіативність змісту і форм занять в цілісному контексті організації діяльності різножанрового студентського клубу.

Концепція організації діяльності студентського клубу буде апробовано на чотирьох етапах: 1) ідейно-вихідному; 2) структурно-орієнтовному; 3) стратегічно-технологічному; 4) фестивально-реалізаційному.

В межах ідейно-вихідного етапу організація студентського клубу в закладі вищої освіти як ідея, буде утворена згідно офіційного рішення керівництва чи організації студентського самоврядування. [2, с. 190-193].

Формулювання стратегії: місія призначення, сенсу існування організації відображена в плануванні студентського клубу.

Характерні ознаки: організаційна нестабільність; короткотермінові ідеї щодо внутрішніх і зовнішніх процесів.

Визначаємо такі завдання: здійснення ідейного, психолого-педагогічного діагностування організації та учасників колективу: для чого створена організація; які цінності організація пропагує; розуміння членами організації корпоративних стандартів, створення та планування роботи художньо-творчої ради. Для цього буде застосовано форми і методи роботи: колективна форма діяльності студентського клубу вимагає методів вільної бесіди, пояснення, ілюстрації тощо; індивідуальна форма роботи – заохочення, опитування учасників, прослуховування, спостереження, оцінювання індивідуальних властивостей і якостей; співпраця між керівництвом навчального закладу, художньою радою, громадськістю у визначенні місії, цілей, завдань, роботи клубного колективу.

Метою структурно--орієнтовного етапу буде природна потреба в подальшій діяльності шляхом розширення, структурування організації і планування діяльності.

Формулювання стратегії: планування і складання програм діяльності на рік, місія й завдання сформульовані та ґрунтуються на тих ідеях що поклалися в основу створення організації на першому етапі.

Характерні ознаки: розподіл обов'язків; робота в команді та сформована ієрархія; власні стандарти та методологія; фінансування поєднане з довготерміновим плануванням.

На цьому етапі висовуються завдання: ознайомлення учасників з структурою та різножанровістю студентського клубу; формування інтересів до культури та мистецтва, художніх смаків, розвиток емпатії, творчих якостей і властивостей. Завданнями цього етапу передбачалися: застосовувати різноманітні форми (лекції-бесіди, колективні відвідування концертів та історично-культурних пам'яток, майстер-класи, зустрічі з відомими діячами культури та мистецтва, планування і реалізація заходів, проведення репетицій, подальших проєктів) і методи роботи: (комунікація, переконання, навчання, виховання на позитивному прикладі, самопізнання, стимулювання, ілюстрація мистецьких цінностей і культурних надбань) для продуктивної організації діяльності студентського клубу.

Таким чином, методи і форми роботи, використані на цьому етапі, сприяють активному збагаченню студентами нових знань, формуванню ціннісних орієнтацій, моральних імперативів, художніх смаків, уподобань, розвитку потреб та інтересів засобами культурно-мистецької практики, дозволять усвідомити місію, мету, структуру та напрям діяльності студентського клубу.

На стратегічно-технологічному етапі буде створено умови для «занурення» у зміст практичної діяльності учасників студентського клубу.

Формулювання стратегії: розвиток стратегічного клубного менеджменту.

Характерні ознаки: постійний обмін між лінійними і функціональними структурами управління; довготермінові плани; зростання якості та акцент на результати; чітка орієнтація на цільову аудиторію.

Основними завданнями цього етапу: формування практичних умінь і навичок, необхідних для діяльності студентського клубу; актуалізація теоретичних знань з культури та мистецтва. На цьому етапі застосовуються такі форми роботи: репетиції, уроки, практична робота, аналіз заходів. Серед головних методів - пояснення, ілюстрації, відтворення, вправи, пошукові методи, ситуативні творчі завдання.

Таким чином, здійснювана на стратегічно-технологічному етапі робота доведе свою результативність. Це виявиться у творчому ставленні студентів до різних видів діяльності студентського клубу, у формуванні творчих здібностей переосмислювання нових знань з однієї галузі в іншу, здобуваючи нову інформацію, активно взаємодіяти під час виконання визначених завдань.

Наступний фестивально-реалізаційний етап буде спрямований на реалізацію здобутих знань, умінь і навичок учасників в діяльності студентського клубу.

Формулювання стратегії: нові методи управління, інтерактивний

стратегічний менеджмент.

Характерні ознаки: відсутність чіткого розмежування функцій працівників, гнучкі відносини у студентському колективі; винахідливість, креативність, інновації

На цьому етапі висувались такі завдання: аналіз, задум та реалізація проєктів; участь в різноманітних культурно-мистецьких та дозвіллевих заходах; демонстрація практичного рівня студентського клубу. Формами роботи: підготовка й організація колективних виступів; участь в концертах, фестивалях і конкурсах; аналіз та обговорення учасниками студентського клубу мистецьких подій, творів, вражень від власних проєктів. Застосовувались методи діалогізації, взаємовпливу, співпереживання, порівняння, психологічного впливу, підпорядкованості, дискусії, круглі столи, урахування думок, стратегії власної поведінки тощо.

Таким чином, теоретично розроблена змістовна характеристика концепція організації діяльності студентського клубу буде практично реалізована у вигляді інтегративного підходу на всіх етапах реалізації. Завдяки їй у студентів інтенсивно сформуються знання, практичні уміння і навички у соціокультурній сфері.

Література:

1. Большая энциклопедия [глав. ред. С. А.Кондратов]. – М.: ТЕРРА, 2007. Т. 23. 2006. 592 с.
2. Гіп Гагоорт. Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль / переклад з англ. Богдан Шумилович. Львів: Літопис, 2008. 360 с.
3. Петрушенко В. Тлумачний словник основних філософських термінів / В. Петрушенко. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. 264 с.
4. Философский словарь [сост. И. В. Андрущенко, О. А. Вусатюк, С. В. Линецкий, А. В. Шуба]. К.: А.С.К., 2006. 1056 с.
5. Longman dictionary of contemporary English / director, Della Summers. New ed. p.cm, 2003. 1950 p

BELIEF IN REINCARNATION IN WORLD MYTHOLOGY

Khlystun O.S.,

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Kiev National University of Culture and Arts*

Motive transformation in outlook mythical ancient rights and mythological story belongs to one of the most widespread and goes back to its original existence. This comes from the awareness of the integrity of existence, the immortality of the living soul and the animism of its nature. So, the belief in immortality in a person, according to M. Kostomarov, «is closely connected with the ability to think. This belief was an extremely important contribution of moral development, the starting point of the mental movement or what we call progress. It helped a person to reach the understanding and awareness of the implicit and abstract» [5, p. 259]. According to the mythical representations of ancestors, the death of a person can be implemented in their offspring partially or completely depart and arrive several times, and awoke or collapsing and going down to the abyss of chaos.

For the first time, the idea of the reincarnation of the living soul is mentioned in the most ancient sacred scripture - the Indian Vedas. In the Indian worldview, this process is associated with the notion of «karma» (action), which causes the cycle of birth and death. In Ukrainian, it is clearly traced in diverse samples of folklore and legends. The first written mention of the reincarnation of Ukrainians is connected with the well-known work of the XII century. «The Tale of the Igor's Regiment» and the Prince Vseslav, who supposedly turned into a wolf and at the so-called evening time of the night, the cry of the third cock, overcame great distances across the earth [15, c. 37]. The motive of reincarnation is also present in legends related to Christianity, in particular in the Gospel, which refers to the spiritual and physical reincarnation of Jesus Christ at his ascension to Mount Tabor.

In the mythological plots of different peoples of the world there are a number of common representatives of animals, birds, insects, plants, in which the gods, goddesses, heroes and others often reincarnate. They had a separate traditional respect in different cults, spectacles and rites of peoples, as well as in everyday life of people. The Egyptians had a special honor with a black bull with special white spots, which was the same name to the god of fertility Apis. According to mythical legends, in such a bull incarnated god Apis. The center for honoring the cult of Apis was Memphis, where, in his honor, annual sights were held. The living bull Apis Egyptians of Memphis was kept in a separate room near the temple of Bird, whose soul was considered by Apis, and the cow that gave birth to this bull also was kept in a special room. In Ukraine until the middle of the twentieth century. Traditionally during the week of masses and during the celebration of the day of George (George), a bull was revered. In those days, he was taken by the streets, and his touch was considered to be sacred to someone as well as to the welfare. The image of the bull

as a symbol of fertility, in which many of the main mythical characters of different genera and tribes have reincarnated, has been traced in Ukraine since the Neolithic times [3].

Cow, like a bull, has a ritual respect for almost all European nations. In Ukraine, the cow is also a special honor. Traditionally, it can not be roughly cursed on it; it is bound to bed on a bed of straw. And the calf born of her until recently in the family was perceived as a holiday, he was taken to a house and put on a straw. There is also a mythical representation of the celestial cow as the embodiment of the fertile power of the sun. According to the Hittite-Hurithic myth, the god of the sun falls in love with the cow, after which he is reincarnated with the young man and begins to lead with it a love intrigue. After meeting with him, the cow is pregnant and gives birth to a son-man [9, c. 6]. In Greek mythology, the wife of Zeus Hera transforms her rival Io into a cow [7, c. 59].

In many mythological plots of the peoples of the world there is a reincarnation of people or demons to the Boars (boars or pigs). Boeing was perceived as a devastating force, as a symbol of military power. The Germans have a tradition of the origin of the tribe from two brothers, one of which was called Veprom. The motive of the reincarnation of the god-god-god in bohemia is found in the Homeric epic. One of the lessons of the gods of Japanese mythology is hunting for the Boars. In the Indo-Iranian mythology the hero destroys the demon in the form of boar. Boeing is most often perceived as the embodiment of demonic power. In the mythology of the Baltic Slavs, the boat is seen as a sign of disaster or disaster. It appears by sparkling white clicks from the waters of the sea whenever the sacred city of Retré is in danger. According to Celtic mythical legends, the Welsh king was transformed into sins on boogie gods. The motive for turning people into swine for sins is also present in Greek, Hittite and other mythologies. Veteran as an embodiment of the demonic forces is present and mythical legends of the tribes of South America. Such a reincarnation threatened men who did not bring women to fish in the form of prey. And in one of the legends it is said that the whole settlement was reincused in pigs in the image of the pupil of the god Tupan [8, c. 232-233].

On the reincarnation of swine is also contained in the evangelical narratives of the act of Jesus Christ. «And when he came to the other side, to the land of the Gadarenes, two demons, who came out of the grave caves, were exceedingly fired by him, so that no man could pass through that road. And, behold, they cried out, saying, «What to you, Son of God, to us? Have you come here tortured us prematurely? « And away from them grazed a group of large pigs. And the demons asked, «If you leave us, then send us to that group of pigs.» And he answered them, «Go.» And they went out and went into the herd of pigs. And so, the whole group rushed from the cliff to the sea - and sank in the water. The shepherds fled; but when they arrived in the city, they told about everything, and about the demons «[1, pp. 8, 28-33, p. 1195].

So, faith in reincarnation is a very common phenomenon in mythological

plots, which is characteristic of all continents and peoples. It is caused by many circumstances: the need to accomplish something grandiose, the phenomenon of reincarnation in the first instance; a way of defeating an opponent; love intrigues; revenge and other circumstances of the life and activities of mythical characters.

References:

1. The Bible or the books of the Holy Scriptures of the Old and New Testament: translated from the language of Hebrew and Greek into Ukrainian. Jubilee Edition on the occasion of the Millennium of Christianity. [B. m.]: Evangelical Lutheran Mission - Thoughts on Faith, 1988 (Germany). 1528 p.
2. Borovsky Ya.E. Worldview of ancient Kiev. Kiev: Science. thought, 1992. -176 p.
3. Danilenko VN Cosmogony of primitive society. Fastov: Slavutych, 1997. - 196 p.
4. Znojko O. P. The myths of Kyiv land and the events of ancient times. Kyiv: Youth, 1989. - 304 p.
5. Kostomarov MI Slavic mythology: Selected works on folklore and literary criticism. Kyiv: Lybid, 1994.- 384 p.
6. Mahabharata: in 49 volumes per. B. L. Smirnov. Ashgabat, 1950-1976.
7. Mythological Dictionary / State Educational and Pedagogical Publishing House of the Ministry of Education of the RSFSR. Leningrad Branch. Leningrad, 1961. - 292 p.
8. Myths of the Peoples of the World: Encyclopedia in 2 volumes. Moscow: Sov. Encyclopedia. T. 1, 1991. - 671 p.
9. Myths of the Peoples of the World: Encyclopedia in 2 volumes. Moscow: Sov. Encyclopedia. T. 2, 1992. - 719 p.
10. Propp V. Ya. Historical roots of the fairy tale. Leningrad, 1987. - 368 p.
11. Rybakov B. A. Paganism of Ancient Russia. Moscow: Science, 1988. -784 p.
12. Stingl M. Secrets of the Indian Pyramids / Per. from Czech O. M. Malevich. Moscow: Publishing House «Progress», 1982. - 248 p.
13. Tkach M.M., Danilevskaya N. Selection Bridge: Sources of Ukrainian Mythology. Kyiv: Shift, 1995. - 200 p.
14. Tkach M.M. The word about Igor's regiment: graphic reconstruction, translation, dictionary-reference / introduction. word by M. Shudrya. Kyiv: Perun, 2008. - 224 p.
15. Tkach M.M. Ukrainian common culture: monograph. Kyiv: View of «Lira-K», 2018. - 592 p.
16. Famintsin A.C. Deities of ancient Slavs. St. Petersburg, 1995. - 365 p.
17. Yuan Kei. Myths of ancient China: per. with a whale / preisl B. L. Riftin; artistic L.P. Sychev. Moscow: Science, 1987. - 528 p.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ДЕТЕРМІНОВАНІСТЬ ФОРМУВАННЯ «ІНСТИТУТІВ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ» У США

Чаграк Н.І.,

кандидат педагогічних наук, доцент, докторант,

Лука І.Ю.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»*

Старіння населення є головною тенденцією демографічного розвитку у США. У такій ситуації соціалізація людей похилого віку (старших дорослих – амер.) та освіта «для всіх» стає вагомим фактором суспільного поступу. Політика залучення в освітню діяльність старших дорослих у США здійснюється з урахуванням соціально-економічних та політичних вигод, які реалізуються внаслідок розширення можливостей для освіти цієї вікової групи. Крім того, потрібно взяти до уваги, що в останні декади ХХ – поч. ХХІ ст. фактично усі характеристики розвитку американського суспільства значною мірою визначаються відповідними показниками вікової когорти людей похилого віку, оскільки вони як більш освічена, активна і фінансово забезпечена (порівняно з попередніми поколіннями цієї вікової категорії) соціальна група стають вагомим сегментом користувачів економічних, соціальних, освітніх послуг, а також мають вплив на політичне і культурне життя країни. Тому очевидно, що розширення доступу старших дорослих до освіти, створення ефективного навчального середовища та освітніх програм з урахуванням їх досвіду задля подальшого особистісного і / або професійного розвитку має позитивний вплив на якісне підвищення усіх показників розвитку суспільства.

У Сполучених Штатах концепція ціложиттєвої освіти викристалізувалася у 1976 р. з прийняттям відповідного Акту освіти упродовж життя, який включав частину щодо освіти людей похилого віку та пенсіонерів. Цей документ створив правову базу для можливості ціложиттєвого особистісного розвитку і забезпечення умов для людини з метою реалізації її потенціалу у суспільстві в будь-якому віці. Головні принципи, форми і методи навчання впродовж життя зумовлені швидкими технологічними змінами у США, які, своєю чергою, суттєво впливають на погляди суспільства на освіту. Сектор бізнесу та індустрії врахував перспективу використання освітніх ресурсів для навчання своїх фахівців, підтримання високого професійного рівня працівників та їх перепідготовки для нових професійних завдань в умовах стрімкого технічного і технологічного розвитку [1]. Водночас заклади вищої освіти розширювали сферу своєї діяльності, залучаючи до навчання старших дорослих, через

розроблення програм як для формальної освіти (підвищення кваліфікації), так і для неформальної освіти (з просвітницькою метою).

Інтерес до освіти впродовж життя стрімко зріс на початку 1990-х рр. і в Європі, і у США. Новий виток досліджень у цій сфері активно просував ідею ціложиттєвої освіти, і вона стала частиною державної політики країни, зокрема у напрямі глобальної конкуренції та економічного реструктурування, оскільки підприємства, основані на знаннях, набули превалювання. Відповідно, за таких умов, виникала потреба підтримання професійних компетенцій фахівців через інвестування в освіту людського капіталу. Своєю чергою, освіта упродовж життя стає одним з головних факторів суспільного розвитку. Таким чином, освіту людей похилого віку у США розглядають у контексті концепції «людського капіталу», згідно з якою витрати на освіту вважаються інвестицією в майбутнє, у суспільний розвиток [3]. Відповідно, виникає необхідність звернути увагу на вигоди економічного, політичного, соціального та культурного характеру, які дає суспільству освіта людей похилого віку.

У Сполучених Штатах основною формою освіти людей похилого віку є програми освіти упродовж життя, які реалізуються в Інститутах освіти впродовж життя, які функціонують при закладах вищої освіти і налічують біля 800 інститутів по усій країні; Інститути освіти впродовж життя фундації Б. Ошера [2], які діють у понад 100 університетських кампусах майже у всіх штатах, та Елдерхостел (Elderhostel), з 2004 р. – Родсколар (Road Scholar), – освітні пансіонати для людей похилого віку, які базуються у кампусах.

Інститути освіти впродовж життя діють при університетах і коледжах, організовуються та управляються самими учасниками освітніх програм. Метою Інститутів освіти впродовж життя є реалізація навчальних можливостей дорослих і старших дорослих (осіб похилого віку), забезпечення потреб у самореалізації протягом всього життя. Важливо наголосити, що Інститути освіти впродовж життя, базуючись у кампусах закладів вищої освіти, пропонують більш формальні освітні програми, включаючи такі форми навчання як лекції, семінари, практичні заняття, але без типових форм контролю (тестувань, контрольних робіт і т. ін.). Щодо організації самого процесу навчання, то у цих інститутах навчання відбувається на принципах самоорганізації та взаємного обміну досвідом учасників програм. Навчальна програма формується з урахуванням пізнавальних потреб і бажань слухачів, і часто вони самі проводять заняття, відповідно до сфери своєї компетентності.

Швидкий технологічний розвиток у США зумовив усвідомлення необхідності створення умов для освіти людей усіх вікових категорій. Очевидним є факт демографічних тенденцій у країні, який констатує, що у «суспільстві знань» (learning society) люди похилого віку стають одним з найбільших сегментів громадян у структурі населення США, які потребуватимуть послуг освітніх закладів у різних формах. Освітні програми

розроблені для соціально-демографічної групи, яка, по-перше, має відповідний фізичний і часовий ресурс для навчання, по-друге, у подальшій навчальній діяльності здатна скористатися вже набутим досвідом і компетенціями для професійних і життєвих завдань. В основному ці програми орієнтовані на підтримку й допомогу людям похилого віку у вирішенні нових життєвих проблем професійного, соціального та особистісного характеру, з якими людина стикається, входячи у пост-пенсійну фазу життєвого шляху.

Міра залучення цього сегмента населення в освітню діяльність суттєво визначає такі характеристики суспільного розвитку як рівень безробіття і соціального навантаження, здатність країни адаптовуватися до соціально-економічних та культурних змін, швидкість розвитку суспільства в соціально-економічному плані, рівень незалежності (фінансової, функціональної, соціальної) осіб похилого віку. Отже, розвиток інституту освіти людей похилого віку можна розглядати як засіб, спрямований на досягнення показників цих характеристик суспільного розвитку до бажаного рівня.

Література:

1. Gonzales E. Increasing Opportunities for the Productive Engagement of Older Adults: A Response to Population Aging / Gonzales E., Matz-Costa C., Morrow-Howell // *The Gerontologist*. – 2015. – Vol. 55. – No. 2. – P. – 252–261.
2. OLLI National Resource Center. – [Електронний ресурс]: www.usm.maine.edu/olli/national/index.jsp
3. Schuller T. The benefits of learning: The impact of education on health, family life, and social capital / Schuller T., Preston J., Hammond C., Brasset-Grundy A., Bynner J. – London – New York: Routledge Falmer, 2004.

PROJECT APPROACH FOR THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL SERVICE COOPERATIVES

Shevchenko N.O.,

*Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor,
Head of the Department of Public Administration and Law,
Dniprovskaya Academy of Continuing Education,*

Rudenko Y.O.,

*postgraduate student,
Chair of Management and Law,
Dniprovsky State Agrarian and Economic University*

An important means of organizing systemic development of rural areas is cooperation, which, in our opinion, has all the advantages for a suburban area, focused on providing the city with food products.

Civic experience confirms that sufficient level of development of cooperative formations ensures food security of the country, increases the competitiveness of agrarian production and social protection of the population. In Ukraine, the cooperative approach is still not popular among small businesses in the agrarian sector. The development of cooperative co-operation depends on proactive and strong leaders, the motivation of individual members, consensus among stakeholders, targeted state policy in shaping the regulatory framework, tax policy and financial support.

Effective agricultural production is the basis of ensuring food security of the state, meeting the needs of the population of the country by high-quality food products in sufficient quantity and variety of assortment. Today, one of the most important mechanisms for eliminating socio-economic problems in rural areas is the development and support of agricultural service cooperatives (ASC). The strategic goal of agricultural service cooperatives is to create financially stable, economically viable vertically integrated associations of agrarian producers capable of providing high internal and external competitiveness of agricultural products that are able to influence the food market situation and promote the social development of its members [3].

The process of establishment and operation of agricultural service cooperatives in Ukraine is hampered by a number of objective and subjective reasons. As of January 1, 2017, only 1097 units of agricultural service cooperatives were registered; moreover, only 589 units perform their economic activity (151 milk producers, 152 for harvesting and 152 for harvesting, 34 for meat and 76 for fruit and vegetables). , cereals - 35, and for the provision of other services - 141. Of these, processing - 25, procurement and sales - 149, supply - 16, other services - 101 and multifunctional – 298). [2]

In the development of cooperatives, projects that have been introduced in the

last decade play an important role. One such project is the project «Development of Milk Cooperatives». The organizers of this project including The Welfare of Communities Foundation, in cooperation with Danone, supported by Danone Ecosystem Foundation (France), Heifer International (USA), the Ministry of Foreign Affairs, International Trade and Development Canada (DFATD), the non-governmental organization SOCODEVI (Canada)) and the «Agricultural Advisory Service». The objective of Phase III of the project, launched in July 2013, is the economic, social and environmental sustainability of cooperatives. In 2014, the project focused on the reconstruction of family farms and the strengthening of cooperatives whose members are family farms. As of January 1, 2017, with the assistance of the project in 5 oblasts of Ukraine, 24 agricultural service cooperatives were created, which is almost 16% of the total number of operating milk producers. Also, the project «Development of Dairy Business in Ukraine» (2014-2021) is being implemented, aimed at solving the problems faced by small and medium-sized milk producers by creating and strengthening existing cooperatives that offer the services necessary for an effective milk system. production. Already, agricultural servicing cooperatives receiving consulting advice from «Agricultural Advisory Service» have successful examples of activities such as the cooperative Dobrobut Andriivky, which currently brings together 178 members (as of February 2017) and in 2016 collected about 890 tons of milk. The cooperative operates on the territory of the Pokrovsky united territorial community, which may contribute to its economic upsurge [1].

The project «The development of grain storage and agricultural cooperatives in Ukraine», one of the executive partners of which was the «Agricultural Advisory Service», aimed at solving the problems faced by small and medium-sized farmers and farmers through the creation of cooperatives for the storage, marketing and processing of grain to improve market conditions and increase market participation. With the assistance of the project, 2 grain service cooperatives were created (5.71% of the total number of active grain Ukrainian ASC), “Grain” (71 grain farms, which generally process more than 30,000 hectares of arable land, the first cooperative elevator was opened in Ukraine), and “Zerno- BUNK” (22 grain producers, which generally process 15,000 hectares of arable land) [1].

References:

1. Agricultural Advisory service [Electronic resource] // DOGO «Agricultural Advisory service» [site]. URL <http://www.dsks.org.ua> (date of application: 17.11.2018).
2. Economic statistics / Economic activity [Electronic resource] // State Statistics Service of Ukraine [site]. URL <http://www.ukrstat.gov.ua>. (Appointment Date: 08/28/2018).
3. Slyusar S.T. Problems of formation and development of agricultural servicing

КОНЦЕПЦІЯ LEAN SIX SIGMA ЯК МЕТОД ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ

Шевченко Н.І.,

кандидат наук з державного управління, доцент,

Тополя В.І.,

Університет митної справи та фінансів

Будь-яка діяльність підприємства неможлива без витрат певних видів ресурсів. Надмірні та неефективні витрати можуть призвести до значних збитків, а іноді і до банкрутства підприємства. В свою чергу, щоб підприємство ефективно працювало повинен здійснюватись контроль за фінансовими потоками, і його може забезпечити система фінансового контролінгу.

Фінансовий контролінг – це система інформаційної та методичної підтримки фінансового менеджменту, спрямована на координацію стратегічного та оперативного планування, аналізу і внутрішнього контролю для підвищення результативності та ефективності діяльності підприємства [3].

Завданням фінансового контролінгу є організація управління фінансовими процесами таким чином, щоб передбачити і уникнути помилок і відхилень в операційній та стратегічній діяльності.

Фінансовий контролінг виконує певну кількість функцій на підприємстві, наприклад: координація; фінансова стратегія; фінансовий контроль; бюджетний контроль; планування та бюджетування; прогнозування; нормування; моніторинг; внутрішній консалтинг; внутрішній аудит; ревізія; фінансовий аналіз; оцінка ризиків тощо.

Для здійснення фінансового контролінгу використовують певні інструменти: SWOT-аналіз, бенчмаркінг, таргет-костинг, ABC-аналіз, функціонально-вартісний аналіз, XYZ-аналіз, CVP-аналіз, фінансовий аналіз показників діяльності.

Етапи розвитку найбільш поширених інструментів контролінгу витрат надано в табл. 1

Недостатній фінансовий контроль є актуальною проблемою для українських підприємств. Це можна побачити проаналізувавши дані Державної служби статистики за 2017 рік щодо рентабельності підприємств України. Не дивлячись на те, що в загальному обсязі українські підприємства отримали прибутку на 36,2 відсотка більше ніж у 2016 році, кількість збиткових підприємств, в свою чергу, збільшилося на 28,5 відсотків [2].

Етапи розвитку базових інструментів контролінгу витрат [3]

Назва інструменту	Строк виникнення, засновники	Основні риси інструменту
«Дірект - костинг» (Direct-costing)	1936 рік - Джонатан Гаррісон	Базується на виключенні непрямих витрат, пов'язаних з періодом, і управлінні умовнозмінними витратами
«Стандарткостинг» (Standartcosting)	1911 рік - Джонатан Гаррісон	Виникає система порівняння фактичних витрат з нормованими. Основна функція – це контроль і регулювання витрат, а не їхній облік
Розрахунок життєвого циклу продукції LCC (Life-cycle costing)	60-ті р.р. XX ст. Міністерство оборони США	Описує процес управління витратами на виготовлення продукту на всіх стадіях його життєвого циклу
Таргеткостинг (Target costing)	1988 рік Тоширо Хіромото, корпорація Toyota	Концепція ґрунтується на визначенні собівартості виробу, яка розраховується, виходячи з попередньо встановленої ринкової ціни його реалізації
Бенчмаркінг витрат (Benchmarking)	70-ті рр. XX ст. Корпорація Херох	Ґрунтується на виявленні, дослідженні, запозиченні та адаптації передового досвіду підприємств-конкурентів з метою підвищення ефективності управління витратами підприємства і зниження загального їх рівня
Кайзенкостинг (Kaizen-costing)	80-ті рр. XX ст. Ясукіро Монден, Сейзо Ікута та ін.	Передбачає поступове зниження витрат на етапі виробництва продукції, в результаті чого досягається необхідний рівень собівартості та забезпечується прибутковість підприємства
ABC (activity based costing)	1918 рік Р. Купер, Р. Каплан	Продукція не є причиною виникнення витрат, а є причиною виникнення операцій, у результаті яких виникають витрати.
«Just-in-time» (Точно в строк)	Кінець 20 століття Р.А. Хауелл, З.Р. Соусі	В основу встановлені відсотки відхилень від графіка робіт і стандартів (норм)

Однією з кращих світових практик підвищення ефективності будь-яких організацій, незалежно від їх розміру або сфери діяльності є Lean Six Sigma. В основу цього методу контролінгу покладені два інших метода, що представлені в табл. 2.

В Україні також активізувалися процеси, спрямовані на широке впровадження Lean Six Sigma. Це підтверджується тим, що дану методику використовують наступні українські компанії: АО «Новый стиль»; ДТЕК Енерго; АТБ; Киевстар; ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча».

Методології, що передують Lean Six Sigma

Японська	Американська
Lean manufacturing (Бережливе виробництво)	Six Sigma (Шість сигм)
логістична концепція менеджменту, сфокусована на розумному скороченні розмірів замовлення на випуск продукції, що задовольняє попит при підвищенні її якості; зниженні рівня запасів використовуваних ресурсів; постійному підвищенні кваліфікації виробничого персоналу, що охоплює весь контингент; впровадження гнучких виробничих технологій та інтегрування їх в єдині ланцюга з взаємодіючими технологіями партнерів.	гнучка система досягнення, підтримки і максимізації успіху в бізнес-діяльності. В основі системи Шість Сигм лежить поєднання розуміння споживчих потреб, чіткого і грамотного використання фактів, даних, а також статистико-аналітичних методів і уважності в управлінні, розвитку і реорганізації процесів. Практика Шести Сигм, як правило призводить до наступних вигод: скорочення витрат; підвищення продуктивності; розширення ринку; утримання клієнтури; скорочення тривалості виробничого циклу; скорочення дефектів; зміна корпоративної культури; розробка нових товарів (послуг).

Складено автором на основі джерел: [1] і [4].

Як висновок, можна зазначити, що Lean Six Sigma - це комбінація методів управління процесами, з упором на використання не тільки у виробництві, але в будь-якій сфері бізнесу. Отже, щоб вдало пройти неминучі трансформаційні процеси, в умовах політичної та економічної кризи, українські компанії можуть використати зазначений метод.

Література:

1. Вумек Джеймс П., Джонс Даніел Т. Бережливе виробництво. Як позбутися втрат і домогтися процвітання вашої компанії.- М.: «Альпіна Паблишер», 2012.
2. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Паскалова А. Г. Фінансовий контролінг в управлінні витратами підприємств. / Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.04/2016/dis_Paskalova.pdf.
4. Питер С. Пэнди, Роберт П. Ньюмен, Роланд Р. Кэвенег. Курс на Шість Сигм. Как General Electric, Motorola и другие ведущие компании мира совершенствуют свое мастерство. – М.: Издательство ЛОРИ, 2002. – 400 с.

ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ИННОВАЦИИ КАК НОВАЯ СТУПЕНЬ РАЗВИТИЯ ОТЕЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА

Шматко А.А.,

Халилова-Чуваева Ю.А.,

Одесская национальная академия пищевых технологий

Актуальность внедрения экологических инноваций возрастает с каждым днем во всех сферах деятельности человека. Одной из них является применение современных технологий в гостиничном бизнесе. Существует много причин, определяющих интерес современных людей к эко-технологиям. Это общегуманитарные проблемы охраны природы и окружающей среды, развитие nano-технологий и использование их в целях экономии средств и природных ресурсов.

Целью данной статьи, является исследование применения экологических инноваций в развитии отельного хозяйства.

В современном обществе, нацеленном на здоровый образ жизни, все больше и больше заботятся об окружающей среды. Люди любят путешествовать и изучать мир, поэтому применение экологических программ в гостиничном бизнесе, как элементе отдыха и туризма, сегодня особенно актуально.

Новые эко-технологии позволяют не только привлечь посетителей, которые заботятся об окружающей среде, но и значительно сэкономить денежные средства. Основная черта, отличающая отель с приставкой «эко» от своих конкурентов заключается часто в том, что они располагаются в заповедных природных зонах с юридическими ограничениями по типу застройки, этажности и тому подобное, и функционируют по принципу гармоничного соседства с природой, не загрязняя окружающую среду продуктами жизнедеятельности туристов. Тем не менее, даже в крупных мегаполисах, есть объекты гостиничного бизнеса, предлагающие своим гостям 100% чистую воду, питание категории «органик» и только натуральные материалы отделки номеров.[1, с.6] Это позволяет им расширить контингент, заинтересовать и привлечь большое количество гостей.

Переход к «зеленым» технологиям при строительстве и модернизации гостиниц в европейских странах начался в 80-х годах прошлого века. Внедрение «зеленых» технологий в сфере строительства сегодня уже стало нормой в Европе. Примером экологических инноваций является ряд европейских эко-отелей. Их особенностью является строительство исключительно из дерева без использования гвоздей. В отелях используются альтернативные источники энергии, предусмотрена переработка отходов, дождевая вода используется в туалете, что позволяет экономить природные ресурсы[3 с.113]. Нельзя не обратить внимание и на утилизацию мусора. В большинстве стран мира, люди уже привыкли сортировать выбрасываемый мусор.

Энергию и тепло производят из бытовых отходов, звуко- и теплоизоляции помогает крыша с зелеными насаждениями и тонким слоем почвы. Для нагрева воды на крыше используют до четырёх солнечных панелей, тем самым снижая использование невозможных источников энергии. Для полива растений и удаления в туалетах, используют дождевую воду, которая собирается в баки под землёй и на крыше. Как биотопливо используется жир, отработанный на кухне. Указатели из пластиковых и металлических табличек на входе и газонах заменяют натуральными материалами. Также перерабатываются пищевые отходы в удобрение и используются нетоксичные краски.

Эко-отели также используют солнечную энергию для водоснабжения, нагрева здания и бассейнов. Стоит заметить, что такие отели- это не причуды для богатых. Результаты зарубежных исследований показывают, что более 90% опрошенных гостей отелей готовы платить больше за экологические продукты и услуги [2 с.156]. Иногда отелю для того, чтобы уменьшить воздействие на окружающую среду, достаточно установить в номерах специальные дозаторы, контролирующие расход мыла и шампуня, или приобрести переключатели для сливных бочков, уменьшающие расход воды.

Экологические инициативы приносят прибыль через улучшение имиджа гостиницы. Отели заказывают создание и продвижение сайта в Интернет, а на своём сайте формируют раздел для «экологически - требовательных» гостей в котором описывают свои достижения в области заботы об окружающей среде и о здоровье самого человека [3 с.113]. Гостиничный бизнес вынужден становиться экологичнее как в стремлении снизить свои затраты, так и в стремлении привлечь больше гостей - ведь люди становятся все более внимательным к вопросам экологии

Таким образом, забота о безопасности людей и охране окружающей среды на сегодняшний день является неотъемлемой частью отельного хозяйства и индустрии туризма. С каждым годом туристов, выбирающих более безопасный для природной среды отдых, становится все больше. Мир начинает задумываться о правильном отношении к окружающей среде, ежегодно проходят международные конференции по внедрению энергосберегающих технологий и материалов. Крупные сетевые гостиничные бренды обсуждают и внедряют использование экологически чистых средств. В целом, можно говорить о стремительном развитии системы экологических проектов в сфере гостеприимства и ресторанного бизнеса, которые совмещают с одной стороны, заботу об окружающей среде и здоровье гостей-потребителей услуг, а с другой –собственные бизнес-интересы.

Литература:

1. Плачинда Н.В., Штефанова А.Г. «Экологические проблемы в сфере гостеприимства»// с. 4-9.

2. Шамарина А.В., Самохина Л.С. Экологические технологии в отельной индустрии // Успехи современного естествознания. – 2014. – № 9-1. – С. 153-159.

3. Алексеева Е.В., Древаль Е.В., Юдин А.Г., Карцева Е.В. Экологический туризм, проблемы и перспективы // Проблемы окружающей среды и природных ресурсов. –2015. С. 99-115.

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Шульженко І.В.,

кандидат економічних наук, доцент,

Полтавська державна аграрна академія

Функціонування організації, як відкритої системи, в значній мірі залежить від врахування факторів зовнішнього середовища. Зовнішнє середовище являє собою об'єктивні обставини, фактори, що оточують організацію в суспільстві (державі, світі), до яких вона мусить пристосовуватися. Зовнішнє середовище є складним, мінливим і, як правило, багато в чому невизначеним. Його елементи взаємопов'язані та впливають один на одного. Взаємозв'язок факторів зовнішнього середовища – це рівень сили, з якою зміна одного фактора діє на інші фактори.

Тому аналіз цих факторів необхідний сучасній організації, особливо в умовах глобалізаційних викликів. Фактори зовнішнього середовища можна розглядати як можливості та загрози для організації, які істотно впливають на її життєздатність. Тому ретельне дослідження впливу зовнішніх факторів, своєчасне визначення найсуттєвіших з них та оптимізація їх впливу з урахуванням глобалізаційних процесів, є актуальним для функціонування організацій.

Зовнішнє середовище організацій характеризується надзвичайно високим рівнем складності, динамізму та невизначеності. Здатність пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі та використовувати їх на користь собі, є основною умовою ефективного ведення бізнесу. Більше того, у певних випадках– це умова виживання та розвитку. Організації повинні, з одного боку, постійно усвідомлювати новий характер змін у довкіллі й ефективно на них реагувати. З іншого боку, необхідно мати на увазі, що самі організації генерують зміни в зовнішньому середовищі, випускаючи нові, наприклад, види товарів і послуг, використовуючи нові види сировини, матеріалів, енергії, устаткування, технологій. Зміни, що постійно відбуваються в зовнішньому

середовищі, змушують змінюватися й організації [1, с.259].

Зовнішнє оточення організації дедалі більше стає джерелом проблем для сучасних менеджерів. Власне, керівники вищих і певною мірою середніх рівнів найважливіших для суспільства організацій (ділових, освітніх, державних) під впливом різноманітних подій у світі та державі змушені зосереджувати свою увагу на середовищі, що швидко змінюється, особливо в умовах глобалізації та враховувати його вплив на внутрішню будову і розвиток організації.

Глобалізація збільшує проникність кордонів, розхитує основи національно-державного суверенітету. Загальний вектор розвитку схиляється в бік уніфікації економічних, соціальних, політико-правових форм внутрішнього устрою держав.

Українські економісти А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, А.С. Гальчинський, підкреслили, що глобалізація «виявляється у зростанні міжнародної торгівлі й інвестицій, небаченій до цього диверсифікації світових фінансових ринків і ринків робочої сили, значному підвищенні ролі ТНК у світогосподарських процесах, загостренні глобальної конкуренції, появі систем глобального, стратегічного менеджменту» [2, с. 45].

Конкретними сферами глобалізації є наступні ключові елементи зовнішнього середовища як економіка, науково-технічні технології, етичні цінності (глобальна етика), нові загрози міжнародній стабільності та безпеці (міжнародний тероризм, транснаціональна злочинність, глобальне розповсюдження зброї масового знищення і т.інш.). В умовах глобалізації формується відповідне економічне середовище, що функціонує на базі спільних принципів та правил, розвиваються коопераційні і асоціативні зв'язки і відносини, які мають великий вплив на діяльність організації. Всі вище перераховані чинники, відносять до елементів зовнішнього середовища, які мають опосередкований вплив на функціонування організації.

Глобалізація виявилася досить суперечливим процесом, що несе конкретній організації як великі досягнення, так і проблеми. До позитивного впливу можна віднести такі як стимулювання розвитку нових технологій,

поглиблення спеціалізації, економія на масштабах виробництва та інші, так і негативні, наприклад посилення і наростання масштабів екологічних проблем, до найважливіших з яких відносяться забруднення навколишнього середовища, руйнування її елементів і нехватка ресурсів для економічної діяльності: вони стали усвідомлюватися як загроза для самого життя і можливостей розвитку теперішнього і наступних поколінь. Позитиви і негативи глобалізації, нашаровуючись одні на одних, викликають кумулятивний ефект, який поглиблює нестабільність національної і світової економіки і як наслідок, проблеми у розвитку організацій. Тому що зовнішнє середовище має як опосередкований, так і безпосередній вплив на ефективність діяльності організації [3, с.59].

Далі треба зазначити, що глобалізація відкриває не тільки національні

ринки традиційних товарів і послуг, а й наукових технологій, зумовлюючи таким чином транснаціональний розвиток науково-технічних відносин, які також є елементом зовнішнього середовища організації. Врахування його особливостей призводить до формування і розвитку інноваційних інструментів в управлінні й плануванні, методах моніторингу.

Таким чином, особливості розвитку науково-технічної революції на сучасному етапі визначають глобалізаційні процеси світового господарства.

Все це створює необхідність адаптації зовнішнього середовища до нових суперечливих умов глобалізації світової економіки через зміни в суспільній свідомості, інститутах, відхід від стереотипів економічної поведінки, а також прийняття адекватних захисних заходів. На перше місце висувається здатність держави забезпечити сприятливі умови для діяльності національних господарюючих суб'єктів.

При зміні факторів зовнішнього середовища перед окремою організацією відкриваються нові можливості чи створюються додаткові труднощі (загрози). Тому організація повинна вміти передбачати можливості і загрози, що виходять із зовнішнього середовища, яке знаходиться під впливом вищезазначених глобалізаційних факторів.

Тому аналіз впливу зовнішнього глобалізованого середовища є насамперед засобом, що допомагає керівнику побачити, передбачити та оцінити в достатньо конкретному значенні вплив різних факторів на організацію, та базуючись на цій інформації, приймати максимально ефективний вид менеджменту в умовах глобалізаційних викликів.

Література:

1.Хімченко А.М.Зовнішнє та внутрішнє середовище функціонування корпорацій. / А.М. Хімченко //Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.14. – с.258-264.

2.Філіпенко А. С. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть : [навч. посіб.] / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, А. С. Гальчинський. – К. : Либідь, 2002. – 470 с.

3. Куриляк, В. Є. Вплив глобалізації на економічний розвиток України [Текст] / В. Є. Куриляк, Є. В. Савельєв /Економіка України. – 2012. – № 9. – С. 57-69.

Економічний розвиток: теорія, методологія, управління [матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції]. — Nemoros s.r.o., - Prague, - 2018. — 290 с.

Scientific publication

Economic Development: theory, methodology, management

Circulation 500 copies

ISBN 978-617-673-747-6

Nemoros s.r.o.,
Rubna 716/24, 110 00, Prague 1
Czech Republic, 2018

